

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

**FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'ÂN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN
TAHRÎC VE DEĞERLENDİRİLMESİ
(FATİHA, BAKARA VE ÂL-İ İMRÂN SÛRELERİ)**

HAZIRLAYAN
MD MOHIBULLAH

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Adil YAVUZ

KONYA-2022

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	MD MOHIBULLAH
	Numarası	17810601185
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ / HADİS
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Projenin Adı	FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'ÂN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE DEĞERLENDİRİLMESİ (FATİHA, BAKARA VE ÂL-İ İMRÂN SÜRELERİ)

Bu projenin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, proje içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca proje yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

MD MOHIBULLAH

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	MD MOHIBULLAH
	Numarası	17810601185
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ / HADİS
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Adil YAVUZ
	Tezin Adı	FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'ÂN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİC VE DEĞERLENDİRİLMESİ (FATİHA, BAKARA VE ÂL-İ İMRÂN SÛRELERİ)

Çalışmamızda, 20. asrın büyük dava ve ilim adamlarından olan Seyyid Kutub'un Fî Zılâli'l-Kur'ân adlı eserinin Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân Sûrelerinin tefsirinde geçen hadislerin tahrîc ve değerlendirmesini yaparak bu tefsirinde geçen rivayetlerin, hadis ilmi açısından güvenilirliğini ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu ve problemi, amacı, önemi ve araştırmanın yöntemi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Seyyid Kutub'un hayatı, ilmi kişiliği, eserleri ve vefatı hakkında anlatılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde Seyyid Kutub'un Fî Zılâli'l-Kur'ân adlı eserindeki (Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân Sûreleri)'nin tefsirinde geçen hadisler tespit edilip tahrîcleri yapmaya çalışılmış ve sıhhat durumuna göre sınıflandırma yapıp genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Seyyid Kutub, Fî Zılâli'l-Kur'ân, Hadis, Tahrîc, Değerlendirilmesi.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	MD MOHIBULLAH
	Student Number	17810601185
	Department	Basic Islamic Sciences / Hadis
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)
	Supervisor	Prof. Dr. Adil YAVUZ
	Title of the Thesis/Dissertation	IDENTIFICATION AND ASSESSMENT OF HADITH IN THE COMMENTARY OF THE FI ZILALI'L-QUR'AN (SURA FATIHA; BAKARA; AL-i IMRAN)

In our study, we tried to analyze identification and assesment of hadith in the Fi Zilali'l Qur'án (Sura Fatiha, Baqara and Al-Imran), which is written by one of the great scholars of the 20th century Seyyid Qutub and at the same time we tried to verify the reliability about these hadiths in this commentary according sciences of hadiths.

Our study consists on an introduction and two sections. In the introduction, are given about the purpose of the study and it's important, problem of the research, the research method. In the first chapter, Sayyid Qutub's biography, his education and his works, In the second chapter, identification and assesment of hadith in the Fi Zilali'l Qur'án (Sura Fatiha, Baqara and Al-Imran) and classification along with general assessment according hadith's terms and status.

Key Words: Sayyid Qutub, Fi Zilalil Qur'án, Hadith, Identification, Assessment.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÖNSÖZ	vi
KISALTMALAR.....	viii

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu Ve Problemi	9
B. Araştırmanın Amacı	10
C. Araştırmanın Önemi	10
D. Araştırmanın Yöntemi	10

BİRİNCİ BÖLÜM

SEYYİD KUTUB'UN HAYATI

1. HAYATI

1.1 Doğumu ve Öğrenim Hayatı	12
1.2 Fikri Gelişimi Ve Mücadelesi	13
1.3. Eserleri.....	20
1.3.1. Meşâhidu'l- Kıyâmeti fi'l- Kur'ân	21
1.3.2. El-Adâletu'l- İctimâiyyü fi'l- İslâm	21
1.3.3. Ma'reketul- İslâmî ve'r- Ra'simâliyye	22
1.3.4. Es- Selamu'l- Alemi ve'l- İslam.....	22
1.3.5. Hasaisu't-Tasavvuri'l- İslami	22
1.3.6. Mukavvimatu't-Tasavvuri'l-İslami	22
1.3.7. Fî Zılâli'l-Kur'ân	23
1.3.8. Mealim fi't- Tarik:	24
1.4 Vefatı	24

İKİNCİ BÖLÜM

FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'ÂN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE DEĞERLENDİRİLMESİ (FATİHA, BAKARA VE ÂL-i İMRÂN SÛRELERİ)

2. FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'ÂN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE DEĞERLENDİRİLMESİ	
---	--

2.1 Fatiha Sûresi Tefsirinde Yer Alan Hadislerin Tahrîci Ve Değerlendirilmesi	25
2.2 Bakara Sûresi Tefsirinde Yer Alan Hadislerin Tahrîci Ve Değerlendirilmesi.....	29
2.3 Âl-i İmrân Sûresi Tefsirinde Yer Alan Hadislerin Tahrîci Ve Değerlendirilmesi.	107
2.4 Hadislerin Geçtiği Kaynakların Ve Sıhhat Durumlarının Tablo Halinde Gösterilmesi	145
SONUÇ	156
KAYNAKÇA.....	158

ÖNSÖZ

Allah'a (c.c) hamd, Efendimiz'e (s.a.s.), O'nun ehline ve ashabına salat ve selam olsun.

Hiz. Peygamber'n (s.a.s) Sünneti, Kur'ân'dan sonra dinin ikinci kaynağıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bizleri şöyle uyarmıştır: “Size iki şey bırakıyorum, bunlara sımsıkı bağlandığınız müddetçe asla doğru yoldan sapmazsınız. Bunlar, Allah'ın kitabı ve Rasûlü'nün sünnetidir.”¹

Tarih boyunca âlimler hadis ilmine çeşitli çalışmalar, araştırmalar yapmak suretiyle hizmet etmişlerdir. Aynı zamanda Kur'ân'ı tefsir ederken de hadislerden önemli ölçüde yararlanmışlardır.

Seyyid Kutub'un en önemli ve hacimli eseri *Fî Zılâli'l-Kur'ân* isimli Kur'ân tefsiridir. 20. yüzyılda yazılan ictimaî-edebeî tefsirlerin en çok ilgi gören örneklerinden birini oluşturur. Bu tefsirde Seyyid Kutub klasik tefsir geleneğinden ziyade günlük hayatın problemlerini çözmeye çalışmıştır. Bu değerli eserin faydalı yönlerinden mahrum kalmamak ve olumsuz yönlerinden etkilenmemek amacıyla okuyucunun, ilgili açıklamaları Kur'ân ve Sünnet ölçüsüne göre değerlendirmesi gerekir.

Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân* tefsirinde pek çok hadis nakletmiştir. Biz bu çalışmada onun bu tefsirindeki Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerinin tefsirlerinde zikrettiği hadisleri ele alıp inceledik. Çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, önemi, amacı ve metodu üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde Seyyid Kutub'unun hayatı, ilmi kişiliği ve eserleri ana hatlarıyla anlatılmıştır. İkinci bölümde ise, *Fî Zılâli'l-Kur'ân* adlı eserin Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerinin tefsirlerinde kullanılan hadisler tespit edilerek tahrîc ve sıhhat değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmamız başladıktan sonra Alevî b. Abdulkadir Sekkâf tarafından *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fi zilâli'l-Kur'ân* adlı bir tahrîc çalışması gördük. Bu eserde 1020 rivâyet, Orijinal metnilerine ulaşılmadan tahrîcleri yapılmıştır. Rivâyetlerin tahrîci yapılırken sadece hadisin bulunduğu kaynak gösterilmiştir. Mesela, “Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud ve Nesâî rivâyet etmektedir.” Sonra hadisin sıhhat durumu zikredilip “Câmiul-usul (4/430)'a bkz.” şeklinde birkaç kaynağın cilt ve sayfa numaraları verilmiştir. Ancak hadisin hangi kitapta

---

¹İmam Mâlik, *Muvatta*, “Kader”, 3.

veya bâbda olduğunu dair bir malumat verilmemiş ve zayıf bir rivayetin neden zayıf olduğuna veya ravilerle ilgili her hangi bir değerlendirmeye işaret edilmemiştir.

Çalışmamızda, *Fî Zılâli'l-Kur'ân* adlı eserin Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerinde kullanılan merfû hadislerin orijinal metinleri tespit edilerek tahrîc ve sıhhat değerlendirmesi yapılmıştır. Orijinal metnine ulaştığımız hadislerde tek kaynakla yetinmeyerek farklı kaynaklardan da aynı hadise ulaşmaya çalışarak kaynak çeşitlendirmesi yapıp, bu sayede hadis hakkında daha sıhhatli bir değerlendirme yapılmıştır. Mesela, hadislerin varsa Kütüb-i Tis'a'daki yerleri, eğer Kütüb-i Tis'a'da bulunmuyorsa diğer kaynaklarda geçtiği yerler tespit edilip hangi kitap, bâb, cilt veya sayfada olduğuna dair malumatlar verilmiştir. Hadislerin senedinde cerh edilen raviler, rical kitaplarından araştırılarak incelenmeye çalışılmış ve hadis hakkında âlimlerinin sıhhat durumuyla ilgili hükümlerine de yer verilerek hadisin hükmü konusunda bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmada, desteğini benden esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Adil YAVUZ hocama teşekkürlerimi sunarım.

Gayret bizden, başarı ise Allah' tandır.

MD MOHIBULLAH

KONYA, 2021

KISALTMALAR

a.s	: Aleyhis -Selam
b.	: ibn, bint
bkz.	: Bakınız
b.y.	: Baskı Yeri Yok
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
ed.	: Editör
h.	: Hicrî
Hz.	: Hazreti
nşr.	: Neşreden
r. a.	: Radıyallahu anh, anhâ
(s.a.s.)	: Sellallahu Aleyhi ve Sellem
ter.	: Tercüme
thk.	: Tahkik eden
thr.	: Tahrîc eden
ts	: Tarihsiz
v.d.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Günümüzde en çok okunan tefsirler arasında yer alan ve birçok dile çevrilmiş olan *Fî Zilali'l-Kur'ân*, eşsiz üslubuyla Kur'ân-ı Kerim'in mesajını modern dönemin insanlarına ileten çok değerli bir kaynaktır.

Seyyid Kutub, *Fî Zilali'l-Kur'ân* ile beraber başka eserler de kaleme almıştır. Kitaplarının her biri, onun bilgi birikimini ve mücadeleci kişiliğini ortaya koymaktadır. Onun eserleri, uyuyan adamı uyandırdığı gibi, uyanmış olan adama da cihat meydanına girmesi için büyük bir ilham vermektedir. Bu özelliği ile günümüzde İslam ülkelerinde yayınlanan binlerce İslamî literatür arasında Seyyid Kutub'un kitapları özel bir ilgi görmektedir. Bunun en güzel örneği ise Seyyid Kutub'un *Fî Zilali'l-Kur'ân* adlı tefsiridir. Bu tefsir, çağımıza farklı bir yorum ve İslami literatüre büyük bir katkı sağlamaktadır.

Araştırmamızın konusu, Seyyid Kutub'un *Fî Zilali'l-Kur'ân* isimli tefsirinin Fatiha sûresinden Âl-i İmran sûresinin sonuna kadar üç sûrenin tefsirlerinde geçen merfû rivayetlerin incelenmesi ve sıhhat değerlendirmesinin yapılması oluşturmaktadır.

Çalışmamızda öncelikle Seyyid Kutub'un hayatına, ilmî kişiliğine ve eserlerine değineceğiz. Ardından Fatiha sûresinden Âl-i İmrân sûresinin sonuna kadar toplam üç sûrede Seyyid Kutub'un kullandığı hadisleri öncelikle tespit edip ardından kaynak taraması yaparak değerlendirme ile çalışmamızı nihayete erdirmiş olacağız.

Müellifimiz Seyyid Kutub eserinde ayetleri açıklarken edebi yorumlarla beraber kaynak olarak hadislerden de istifade etmiştir. Seyyid Kutub, ayetleri açıklarken hadislere sık sık yer verir. Yerine göre hadislerin tam metnini verirken, bazen de hadislerin ilgili yerinden bölerek (taktû'l-hadîs) konuyu tamamlamak için yeri geldikçe parçalar halinde hadislerden alıntı yapar.

Çalışmamızda, onun tefsirinde kullanılan hadislerin faydalandığı kaynakların tespiti ve rivayetlerin sıhhat durumunu belirlemeye çalışacağız. Böylelikle bu eserdeki faydalanılan rivayetlerin ilmi değeri ve bu eserin hadis açısından alt yapısının güvenilirlik düzeyi ortaya konulmuş olacaktır.

B. Araştırmanın Amacı

Seyyid Kutub, tefsir metninde modern dünyanın karmaşık, ekonomik, sosyal ve idari sorunlarına net bir İslami çözüm sunmayı amaçlamıştır. Kur'ân tefsirinde birinci kaynak olarak Kur'ân'ı, Kur'ân ile tefsir etmiş ve eserinde bu yöntemi detaylandırmıştır. İkinci kaynak olarak hadisleri kullanmış; ayetlerin bağlamına uygun olan hadisleri zikretmiştir. Üçüncü kaynak olarak sahabenin açıklamalarını kullanmıştır. Çalışmamız, Seyyid Kutub'un tefsirinde kullandığı merfu rivayetlerin tespit ve sıhhat açısından ilmi değerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

C. Araştırmanın Önemi

Kur'ân ve Sünnet; dinî inançları ve ahkâmı anlamak için iki temel kaynaktır ve her ikisi de birbirinin tamamlayıcısıdır. Sünnet, Kur'ân'ın müphemini açıklayıcı, Kur'ân'da kapalı olan yerlerin detaylandırılışı ve Peygamber'in (s.a.s.) eliyle Kur'ân'ın hayata aktarılmasıdır.

Günümüz İslam dünyasında *Fî Zilali'l-Kur'ân* ve müellifi Seyyid Kutub'un mücadelecî kişiliği herkes tarafından kabul edilen bir husustur. Aynı zamanda tefsiri *Fî Zilali'l-Kur'ân*'da Kur'ân'ı anlamak için her zaman başvuru kaynaklardan biri haline gelmiştir.

O kadar önem taşımakta olan bu eserde kullanılan hadislerin tahrîci ve sıhhat değerlendirmesi yapılmasının akademik dünyaya bir katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Bu tefsiri okuyanlar açısından böylesine ilgi görüp okunan bir eserde yer verilen merfu rivayetlerin kaynakların'ın tespit ve güvenilirlik düzeyini bilmeyi anlamlı ve önemli kılmaktadır.

D. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızda takip ettiğimiz metoda gelince;

1. *Fî Zilali'l-Kur'ân* adlı eserin (4 Cilt. Kâhire: Dâru's-Şuruk, 1972) tarihli Arapça nüshası esas alınmıştır.
2. Fatıha, Bakara, ve Âl-i İmrân sûreleri'nin tefsirinde geçen merfû hadislerin Arapça orijinal metinleri tespit edilmiştir.
3. Çalışmamızda orijinal metne ulaştığımız hadislerde çeşitli kaynaklardan benzer rivayete ulaşmaya çalışarak kaynak sınıflandırması yapılmış, böylece rivayet ile ilgili daha sıhhatli değerlendirme yapmaya gayret ederek çalışmamızın sonunda tablolar halinde sunulmuştur.

4. Kaynağına ulaştığımız ve müttefakun aleyh (Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde tahrîc ettiğini) olduğunu tespit ettiğimiz hadisler isnad araştırmasına girmeden sahih kabul edilmiştir.
5. Hadislerin varsa Kütüb-i Tis'a'daki yerleri, eğer Kütüb-i Tis'a'da bulunmuyorsa İbn Huzeyme'nin (v. 311/924) Sahih'i, İbn Hibban'ın (v. 354/965) Sahih'i ve Hakim en-Nisabûrî'nin (v. 405/1014) el-Müstedrek'i öncelikli olmak üzere diğer kaynaklardaki geçtiği yerler tespit edilmeye çalışılmıştır.
6. Böylelikle hadisin senediyle beraber tam metni sadece geçtiği ilk kaynaktaki haliyle zikredilip, diğer kaynaklardaki yerlerine ise sadece değinilmiş, varsa eksiklikleri ve ziyadeleri aktarılmıştır.
7. Rivayetlerin senedlerinde cerh edilen raviler, rical kitaplarından incelenmeye çalışılmıştır. Özellikle İbn Hacer'in (v.852/1448) *Takrîbü't-Tehzîb*, *Tehzîbu't-Tehzîb* 'i ve Zehebî'nin (v.748/1347) *Dîvânu'd-Duafâ ve Mîzanü'l-İ'tidal*'inden sıkça faydalanılmıştır.
8. Hadisin geçtiği kaynaklar kaydedildikten sonra hadis hakkında âlimlerin hükümlerine de zikredilerek rivayetin hükmü ile ilgili değerlendirme yapılmıştır.
9. Hadislerin değerlendirmelerinden çıktığı sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.
10. Bu araştırma sonucunda Seyyid Kutub'un hadis kullanma yöntemi, kullandığı hadislerin sıhhati, hadise bakışı ve verdiği önemi anlatmaya çalışılmıştır.

Araştırmamızla ait bu genel bilgileri aktardıktan sonra, Seyyid Kutub'un hayatını ele almak istiyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

SEYYİD KUTUB'UN HAYATI

1.1 Doğumu Ve Öğrenim Hayatı

Seyyid Kutub, 1906 senesinde Mısır'ın Asyut vilayetine bağlı Muşa köyünde dünyaya gelmiştir. Annesi Fatıma Husayn son derece dinine düşkün bir hanımefendi, babası İbrahim Kutub da Mısır'ın İngiliz işgalinden kurtulması için çalışan el-Hizbü'l-Vatani'nin aktif üyelerinden çok dürüst ve cesur birisiydi. Çocuklarının ahlak ve bilgi açısından iyi yetişmelerine önem verirdi. Özellikle de dini duyguları üzerinde son derece hassas davranmaktaydı. Seyyid Kutub babasını, yazmış olduğu bir kitabında şöyle anlatır; "*Babam yemeklerden sonra ellerini açarak dua eder, bizde hep beraber amin derdik. Yüksek sesle Fatıha Sûresini okurken bizler bilmememize rağmen söylemiş olduklarını tekrar ederdik. En çok dikkat ettiği konu bizim benliğimize ahiret duygusunu aşılmaktır.*"²

Seyyid Kutub, öğrenme yaşına geldiğinde öncelikle öğrendiği Kur'ân-ı Kerîm olmuştur. Dolayısıyla küçük yaşta berrak, temiz ve nezih dimağı ilk olarak Kelam-ı İlahî ile dolmuştur. İlkokulu bitirdiğinde Kur'ân-ı Kerîm'i baştan sona ezberleyerek hafız olmuştur.

Seyyid Kutub'un yaşamının farklı dönemlerinden geçip özel yönlerine vakıf olduktan sonra insani refaha ulaşma yolunda en büyük yoldaşı ve mihmandarı, Kur'ân-ı Kerîm olmuştur. Çocukluk dönemlerinde çok hareketli olan Kutub'a zekasının keskinliği, hafızasının kuvveti ona ayrı bir cesaret vermekteydi. Yerinde duramayan soran araştıran öğrenmeye meraklı bir çocuktur.

İlkokuldan sonra babası onu Kâhire'ye götürdü ve el-Ezher Üniversitesi'nin ortaöğretimine kaydını yaptırdı. Kardeşi Muhammed Kutub'u da Kâhire'ye götürüp kaydını yaptırmıştır. İbrahim Kutub, çocukları lisede okurken vefat etmiştir. Kız kardeşleri Emine ve Hamide Kutub'u da dayıları Kâhire'ye getirip ilkokula yazdırmıştır. Bu sayede anneleriyle beraber ailecek Kâhire'ye yerleşmişlerdir.

---

² Khatab, Sayed. *The Political Thought of Sayyid Qutub The Theory of Jahiliyyah*, (New York: Routledge, 2006), 98.

Seyyid Kutub, daha lise dönemlerinde edebiyata ilgi duyarak edebi eserler yazmaya başlamıştır. Okumayı çok severdi. Boş vakitlerinde makaleler, şiirler yazar bunları beğenmez çöpe atardı. Özellikle şair olarak anılmak istememesinden dolayı şiirlerini paylaşmazdı.

Ortaokul ve lise öğrenimini Ezher’de bitirmesinin ardından yüksek öğrenimini Kâhire Üniversitesi’nin Darül-ulûm Fakültesin’de yapmıştır. Oldukça başarılı bir öğrenciydi. 1933 senesinde fakülteden mezun olurken eğitim ve Pedagoji sertifikası almıştır. Aynı sene Mısır Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu fakülteye edebiyat öğretmeni olarak ataması yapılmıştır. Bir yandan fakültedeki görevini yerine getiriyor, diğer bir yandan da Mısır’ın en büyük yazarları; Mustafa Sadık er-Rafî, A. Mahmut el-Akkad ve Taha Hüseyin gibi kişilerle edebî çalışmalar gerçekleştirmekteydi. Seyyid Kutub’un edebî tarzında: Akkad’ın fikrî derinliği, Taha Hüseyin’in ifade tatlılığı ve Rafî’nin edebî sadeliği görülmektedir. Diğer yandan da Seyyid Kutub’un eserlerindeki edebî inceliğini araştırdığımızda, Kur’ân’ın akıcı ve berrak üslûbuna uygun olduğu görülmektedir. İfadelerinde mana karışıklığı, sıkıcılık ve seviye düşüklüğü yoktur. İman mefhûmunu; felsefenin, mantığın, ilmin, fen ve kültürün ışığında cazip ve tatlı işlediği görülmektedir³.

Seyyid Kutub’un hayatı iki döneme ayrılmaktadır. Bunlar⁴:

- Kendisini edebiyata verdiği ve sınırlı bilgilere dayanarak sosyalizmi savunduğu taşkınlık dönemi,
- İslam ve çeşitli doktrinlerin üzerinde uzun süre çalışmalar yaptığı olgunluk dönemidir.

Kutub’a göre, hayatının birinci dönemi “cahiliye dönemi” dir. Bu dönemde iyi bir ahlak ve inanca sahip olmakla birlikte, son dönemlerdeki İslamî kendine şiar edinen ve ilhamını Kur’ân’dan alan olgunluğa henüz erişmemiştir.

1.2 Fikri Gelişimi Ve Mücadelesi

Kutub’un, o zaman romanlarında daha çok toplum dertlerini konu aldığı görülmektedir. Bu dönemin sonlarına doğru edebiyat alanında çalışmalarını yavaş yavaş azaltmaya ve başta Mısır halkı olmak üzere insanlara yararlı hizmetler yapmaya karar vermiştir⁵.

---

³ Khatab, Sayed. *The Power of Sovereignty: The Political and Ideological Philosophy of Sayyid Qutub*, (New York: Routledge. 2006), 73.

⁴ Wimelius, Malin, *On Islamism and Modernity Analysing Islamist Ideas on and Visions of the Islamic State*, Department of Political Science, Ph. D. Thesis, (b.y.: 2003), 80.

⁵ Mustafa Berakat, *Seyyid Kutub*, (İstanbul: Risale Yayınları, 1987), 25.

Krallıkla yönetilen Mısır halkının çoğu fakir ve birçok yönüyle kalkınmaya muhtaçtı. Seyyid Kutub, halkını bu kötü durumdan kurtarmayı istiyordu. Bu tarz ülkelerde toplumsal ve ekonomik adaletin sadece sosyalizmle gerçekleşebileceğine inanmaktaydı. O dönemlerde komünizm ve sosyalizm üzerine günümüzdeki gibi bilimsel analizler yapıldı, korkunç tehlikeleri ortaya konulmamıştı. Bu rejimin demokrasi, din ve vicdan özgürlüğüne aslında düşman olduğu bilinmemekteydi. Bundan dolayı kalburüstü vatanseverler, yapılan propagandaların etkisi altında kalarak ülkenin sosyalizmle kurtulacağına inanıyorlardı. Daha sosyalizmin derinliğini araştırmamış olan Seyyid Kutub da bunların arasında yer alıyordu. Bu konuda makaleler yazıyor ve İslam'daki sosyal adaletin kanıtları olan hadis ve ayetlerle sosyalizmi savunuyordu⁶.

Kutub'un dini ilimlerle ilgili çalışmaları 1939 yılında başlamıştır. Daha önceki hayatını dinden uzaklaşma şeklinde ifade etmiştir. Lakin o dönemde Mısır'ın yapılanması, Batı'nın etkisi altındadır. O yıllarda Batının kültürel olarak da etkisi büyüktü.⁷

1940 senesinde Seyyid Kutub, vefa Partisi'ne katılıp, tek muhalif siyasi kuruluş tarafında yer almıştır. Bu dönemde yazmış olduğu yazılarla dikkatleri üzerinde toplamayı başarmıştır. Lakin bu yazdıklarından Mısır hükümeti rahatsızlık duymaya başlamıştır. Bu nedenle eğitim ve öğretim yöntemleri bilgi toplaması ve kendini yetiştirmesi için Mısır hükümetince 1948 senesinde Amerika'ya gönderilmiştir. İyi derecede İngilizcesi vardır. Amerika'ya gitmeden önce Mısır'daki Müslüman Kardeşler Cemiyeti ile bazı irtibatlar kurup, Yeni Fikir isimli bir gazete çıkarmıştır. Kâhire'de, Muhammed Hilmi el- Minyavl matbaasında basılan bu gazete birçok insana ışık tutmuştur. Yazmaya devam ettiği Yeni Fikir gazetesinde, kapitalizme ve zenginlere çatıyor ve paranın, malın hapsedilip yararsız hale getirilmesini men eden ayetlerle; mazlum, fakir ve yoksulların elinden tutulması emreden ayetlere makalelerinde yer veriyordu. Başlangıçta Amerika'ya gitme düşüncesine sıcak bakmayan Kutub, gazetelerde yazması engellenip çıkarmış olduğu "el-Fikru'l-Cedid" isimli dergi de kapatılınca gitmeye karar verdi⁸.

Seyyid Kutub'un teninin koyu siyah olması nedeniyle Amerikan ırkçılığıyla karşı karşıya kalmıştır. Batı ve Amerika hakkındaki görüşleri bu dönemde şekil almıştır⁹.

---

⁶ Mehdi Fazlullah, *Ma'a-Seyyid-Kuṭub fi fikrihi's-siyâsîve'd-dîni*, (Beyrut: 1978), 12.

⁷ Hasan el-Hudeybi, *İslam Dünyasındaki İnanç Sorunları*, (İstanbul: İnkılab Yayınları, 1987), 56/63.

⁸ Fehmi Ced'an, *İslami Yönetim Tartışmaları*, (İstanbul: Yöneliş Yayınları, 1989), 60.

⁹ Jackson, Roy. *İslam'da 50 Önemli İsim*, Çev. Nurullah Koltaş, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012), 20.

Amerika’da yaşadığı dönemde, Amerikan yaşam tarzını, dolayısıyla da Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı yakaladı. Hatta “*Emrika’el-leti-Raeytu*”: “*Gördüğüm Amerika*” adlı bir kitap yazmış ve Amerikan toplumunun yapısı ve ahlakı hakkında görüşlerini yazmıştır. Lakin bu yazılarının birçoğu 1954 yılında Müslüman Kardeşler teşkilatının üyeleri tutuklandıkları zaman tamamen yok edilmiştir.¹⁰

Amerika’ya gidene kadar Müslüman Kardeşler teşkilatıyla resmi bir bağı bulunmuyordu. Onun bu teşkilata olumlu bakması ve teşkilata katılma isteği Amerika’da yaşarken başladı. 1949 senesinde Amerika’da bir hastanede tedavi görürken Müslüman Kardeşler teşkilatı lideri Hasan el-Benna öldürülmüştü. Öldürülmesinin bazı Amerikalılarla, Amerikan basın ve yayın araçlarında sevinçle karşılandığına tanık olmuştu. Orta Doğuda kendileri için son derece tehlikeli bir kişinin öldürüldüğüne dair haberlere yer veriliyordu. Kendisinin ifadesine göre artık bu teşkilata katılmaması için hiçbir nedeni kalmamıştı. İngilizler ve Amerikalılar bu örgüte savaş açmışlardı. 1951 yılında Amerika dönüşü bu örgüte katılmaya karar vermiş olmasını, kendisinin yeniden doğumu diye tanımlıyordu.¹¹

Kendisinin bu duygu ve düşünceleri, Batı medeniyetine ne kadar olumsuz baktığının bir kanıtıdır. Zaten Amerika’da yaşadığı sürede Müslüman arkadaşları Amerikalılara karşı savunmacı bir tavırdayken kendisi eleştirel bir tutum içerisindeydi.

1948 yılında yazmış olduğu İslam’da *Sosyal Adalet* adlı eserinde fikirleri şekil almaya ve İslamcılığa doğru meyilemeye başlamıştır. Bu süreçte İhvân-ı Müslimîn üyeleri de onun İslamcı savlarından etkilenmiş ve bu sayede sadece İngilizleri değil, yerli yöneticileri de eleştirdiği bir noktaya gelmişti.

Kutub, Amerikan eğitim sistemini araştırmak için Amerika’da olduğu dönemde *Sosyal Adalet* kitabını tamamlamıştır. Lakin bazı kaynaklarda, Kutub’un Amerika’ya yapmış olduğu ziyaretinin, Mısır’da tutuklanmasından endişe duyan arkadaşları tarafından düzenlendiği belirtilmektedir. Bazı kaynaklar ise Mısır hükümetince Kutub’un Mısır’dan gönderildiğine vurgu yapılmaktadır.¹²

---

¹⁰ İbrahim, Sarmış, *Bir Düşünür Olarak Seyyid Kutub*, (Ankara: Fecr Yayınları, 1992), 181-186.

¹¹ Wilmelius, Malin, *On Islamism and Modernity Analysing Islamist Ideas on and Visions of the Islamic State*, Department of Political Science, Ph. D. Thesis, 90.

¹² Wilmelius, Malin, *On Islamism and Modernity Analysing Islamist Ideas on and Visions of the Islamic State*, Department of Political Science, Ph. D. Thesis, 103-104.

Gerek İhvan'ın Seyyid Kutub'un düşüncelerinden etkileniyor olması gerek Kutub'un İngilizlerin dikkatini çekmesi Mısır hükümeti için olumlu bir durum değildi. Kutub bu dönemde Stanford Üniversitesi ve Wilson Öğretmen Okulu'nda eğitimine devam etti. Yurt dışında üç sene kaldı. Bu dönemde İtalya, İsviçre ve İngiltere'ye gitti. Amerikalıların bilimsel ve ekonomik ilerlemelerinden etkilenmişti. Lakin o dönemde Amerika'da yoğun ırkçılık hareketlerinin yaşanıyor olması sistemi korkunç bir hale dönüştürmekteydi. Bu nedenle Kutub'un Batıya karşı fikirleri netlik kazandı

Amerika'ya gitmesinin ardından Kutub'un yazılarında İslami bir eğilim başlamış olup, Kur'an'da yer alan söz sanatları üzerine pek çok makaleler yazmıştır. 1949 yılında Kutub'un *el-Adale'l-İctimaiyye fi'l-İslam* adlı eseri yayınlandı. Bu eserle pek çok Müslüman ve alim aktivistlerin dikkatini çekmeyi başardı. Kitabında, İslam'ı sadece bir manevi kaynak değil de bütünleşmiş bir toplum ve iktisadi adalet sistemi olarak görmektedir. Kutub, kendini bir Selefi olarak kabul etmektedir. İlk dört halifeyi (Hulefa-i Raşidin) idealize yani aklındaki düşünceleri halifelerin ölçüsünde oluşturmaktaydı. Dört Halife dönemini Mısır hükümetiyle karşılaştırıldığında bazı hata ve eksiklerin olduğuna vurgu yapmaktaydı. Çünkü Mısır'ı idare eden liderler arasında yayılan İngiliz hayranlığı, artmaktaydı. Bununla beraber vefa Partisi'nin aktiviteleri ve ideolojisiyle hayal kırıldığına uğramıştır.¹³

Kutub'a göre, Batıda siyaset ve dinin birbirinden ayrılmasının Batı topluluklarının bir niteliği olduğuna vurgu yapmıştır. Politika ve dinin birbirinden ayrılmasının İslam toplulukları için yeterli olmayacağını söylemektedir. Çünkü insanlar arasında hiyerarşi bulunmamaktadır ve nihai otorite sadece Allah'ındır. Kutub, Kur'an'ın hayat için genel ilke ve kurallar koymuş olduğunu belirtir. Böylece İslam, gerçek adalet ve sosyal eşitlik için temel oluşturmakta ve bu temel toplulukların gereksinimi olan tek şeydir.¹⁴

Kutub, 20 Ağustos 1950 yılında Mısır'a geldiğine onu karşılamak için gelenlerin çoğu İhvan-ı Müslimîn üyelerindendi. Kutub ilk geldiğinde, yurduna geri dönmesinden dolayı sevinçliydi. Arkadaşları ve Mısır'da yaşanan gelişmelerle ilgili güncel bilgiler getiren meslektaşları ile toplanmaktaydı. Milli Eğitim Bakanlığı'nda okullarda müfettiş yardımcısı olarak görev aldı. Sonra Mekke'ye Hac vazifesini yerine getirmek için gitti. 1951 yılının Aralık ayında Kutub, Arabistan'dan Mısır'a geldiğinde ikinci önemli kitabı "İslam Kapitalizm

---

¹³ Jackson, Roy. *İslam'da 50 Önemli İsim*, 219-220.

¹⁴Zollner, Barbara, *The Muslim Brotherhood: Hasan al-Hudaybi and ideology* (Routledge Studies in Political Islam), (USA-Canada: Taylor and Francis, 2009), 51.

Çatışması” adlı çalışmasını yayınladı. Sosyal Adalet’in kavramsal yaklaşımı yerine, Mısırlılarla yüzleşen ve bununla beraber ekonomik, sosyal ve somut problemlere odaklanmaktaydı¹⁵. Gazetelere yazdığı makalelerin sayısını çoğaltmıştı. Oturumlar düzenlemeye ve konferanslar vermeye başlamıştır. Evine sürekli genç kesimler gelmekteydi. İslami kesimi tahrik edici konuşmalar yapmaktaydı. General Necib’in yapmış olduğu devrimde payı büyüktür.¹⁶

Seyyid Kutub’un sosyalizmi savunması da Amerika’dan döndükten sonra sona ermiştir. Bundan sonra fikrî dönüşüm yaşayarak hayatının ikinci evresi başlamıştır.¹⁷

Amerika’da yaşadığı dönemde bir yandan 20.yüzyılın demokrasisine hayranlık duyarken, diğer yandan yine demokrasi adına hak ve adaletin çiğnenmesinin üzüntüsünü yaşamıştır. Orada geçirmiş olduğu iki yılı, günümüzün çeşitli doktrinlerini araştırarak değerlendirmiştir. Amerika’dan döndükten sonra bu alanda yapmış olduğu akademik çalışmalarına yoğunluk verdi. Aslında okumayı çok seven merhum, şehit oluncaya kadar günde ortalama on saatini okumaya ayırıyordu.¹⁸

Bu akademik çalışmalarına başlamadan önce kapitalizm, kominizm ve sosyalizmin tüm detaylarını inceledi. Bu rejimlerin tümünde insana zararlı olan ve insanlığı çeşitli biçimlerde köleleştiren unsurların olduğunu tespit etti. Daha önce bu alandaki yüzeysel bilgileriyle giriştiği bu mücadelesinden dolayı pişmanlık duymaya başlamıştı. Bu çalışmalar üzerindeki araştırmalarını bir neticeye bağladıktan sonra tüm çalışmalarını İslam ve Kur’ân esaslarını incelemeye başladı. İslam ve iman ilkeleri üzerinde uzun süre ilmi araştırmalar yaptı. İnsanların oluşturduğu çalışmalarla Allah kelamı olan Kur’ân ilkeleri arasındaki farkları yan yana getirip her noktasını karşılaştırarak sağlam sonuçlar elde etmiştir.

Beşeriyetin kurtarılması adına yaptığı ciddi ve uzun çalışmalar neticesinde vatanında, tüm insanlığın kurtuluşunun Kur’ân-ı Kerîm’e sarılmak olduğunu savunmaktaydı. Çeşitli alanlardaki felsefi ve ilmi incelemeleri, kendisine sağlam bir iman sunmuştur. Tebessümle karşıladığı ölüm sehvası da bu akîde ve îman uğruna karşısına çıkmıştır.¹⁹

---

¹⁵ Jackson, Roy. *İslam’da 50 Önemli İsim*, 157.

¹⁶ Jackson, Roy. *İslam’da 50 Önemli İsim*, 218-219.

¹⁷ Calvert, John, *Sayyid Qutub and the Origins of Radical Islamism*, (New York: Oxford University Press, 2013), 172-173.

¹⁸ Jackson, Roy. *İslam’da 50 Önemli İsim*, 200.

¹⁹ Jackson, Roy. *İslam’da 50 Önemli İsim*, 218-219.

Kutub, dünyada insanlığı kurtarmak için insanların oluşturduğu tüm kural ve rejimleri terazinin bir kefesine, Allah'ın buyruğu Kur'ân ilkelerini diğer kefesine koyuyor, Kur'ân ağır geliyordu. Dolayısıyla da insanlık aleminin hem manevi, hem de maddi yaralarını sarabilmek ve onları her iki tarafta da huzura kavuşturmak için Kur'ân'a sarılmalarını öğütlüyordu. Günümüzde Müslüman toplumların pek çok açıdan geri kalmalarının sebebinin İslam değil, İslamiyete hakkıyla sarılmamaları ve onun yüce ilkelerini yerine getirmediklerinden dolayı olduğunu ortaya koydu. Seyyid Kutub, bu hususta karar kıldıktan sonra huzura kavuşmuş, düşünce ve fikir hayatının en olgun evresine girmiştir. Aklındaki tüm sorular silinmiş, Allah'a olan bağlılığı ve takvası artmış, ruhundaki savaş meşalesi yanmaya başlamıştır. Kapitalizme ve sosyalizme bir çizgi çizerek İslam'a sarılmıştır.

Seyyid Kutub, tüm İslam milletlerinin dil ve ırk farkı gözetmeden birleşip kalkınmasını da İslam davasının bir bütün olarak kendisine amaç edinmiştir. Fikirlerini yazdığı eserlerle yaymaya çalışırken, aynı dönemde kurulmuş olan Müslüman Kardeşler Cemiyetiyle de ilişkilerini geliştirmiştir. Büyük riskleri göze alan bu cemiyetin amacı, İslam Nizamını insanlığa hakim kılmaktır. İrşat Müdürlüğünü üstlendiği bu cemiyetin faaliyetleri epey geniş ve tesirli olmaktadır.²⁰

1952 yılının Temmuz ayında Mısır'da yapılan askeri ihtilal sonucunda sosyalizm araştırılmaya başlandı. Böylece Müslüman Kardeşlerle hükümet arasında fikir ayrılığı ortaya çıkmıştır. İslami yönetime karşı olan ihtilalciler, 1954 yılında Müslüman Kardeşler Cemiyetini kapattığı gibi, teşkilatın on binlerce üyesini de zindanlara attırdı. Zindanlarda işkenceyle ölenlerin haricinde, cemiyetin önde gelen ilim adamlarından altı kişinin de idam edilmesine karar verildi. Aynı yıl içerisinde Seyyid Kutub da hapsedilmiş ve 15 yıl ağır kürek cezasına çarptırılmıştı. Zindanlarda kaldığı süre boyunca doğruları yazmaktan ve söylemekten korkmamıştır. Eserlerinin çoğunu cezaevinde yazdığı gibi en önemli kitabı olan *Fî zîlali'l Kur'ân*'ın son yarısını da ceza evinde tamamlamıştır. Kelleli alınması pahasına da olsa doğruları söylemekten çekinmediği için hapiste kaldığı süreçte ağır işkenceler görmüştür.²¹

Kutub, Eğitim Bakanlığındaki görevinden istifa edip, İhvân-ı Müslimîn'e katıldıktan sonra ileri gelen isimlerin arasında yerini almıştır. Kutub, ilk başta İhvan'ın haftalık gazetesinin editörü olarak göreve başladı lakin kısa bir sürede örgütün propaganda bölümünün müdürü

²⁰ Mehdî, Fazlullah, *Ma'a-Seyyid-Kutub fi fikrihi's-siyâsîve'd-dîni*, (Beirut: 1978), 25.

²¹ Muhammed, Kutub, *MTTB salonundaki konuşması; "Muhammed Kutub'la Seyyid Kutub üzerine bir söyleşi"* (Sıbgatullah Kaya), (İstanbul: Girişim Dergisi, 1986), 12; "Muhammed Kutub'la Hasbihal" (Sami Hocaoglu), (İstanbul: Yeni Şafak, 11 Ağustos 2006), 18.

olmayı başardı. Daha sonra en üst organ olan rehberlik konseyi ve çalışma komitesinde yer aldı. 1954 yılının Mayıs ayında haftalık gazete olan el-İhvân'ı Müslimün'un editörlüğüne de başladı.²²

Kutub, İhvân-ı Müslimîn'e katıldıktan sonra düşünce temellerinin İhvân'la farklı olduğunu ve İhvân'ın kendi düşünceleri çerçevesinde değiştirilmesi gerektiğini ortaya koydu. Kutub'a göre İhvân kurulmasından bu yana pasif kalmış olup, acilen harekete geçmesi gerekiyordu. Kutub'un İslamcılık anlayışı, İslam'ı hayatın her alanında yaşamak ve yaşatmaktır. Yaraticının dininin yaşanmadığı yerler zulüm altındadır ve Müslümanlar bu zulmü durdurmakla mükelleftirler. Dolayısıyla da cihad, insanları İslam'a girmeleri için zorlamak değildir, aksine bu uğurda verdikleri emektir. Bu nedenle evrensel devrimin acilen gerçekleşmesi gerektiğine inanmaktaydı.

Kutub, Mısır'da toplumsal reformlarla ilgili yazılarında yen bir söylem vurgusuna yer vermektedir. Dolayısıyla da toplumsal reformun gerçekleşmesi için onun önem arz etmekteydi. Bu söyleminde İhvân-ı Müslimîn'in dikkatlerini gerek orduya, gerekse de ordunun dışına çekmeyi başardı. Ordudaki arkadaşları onu sürekli ziyaret etmekteydi. Sonradan Kutub'un Devrim Komuta Konseyi'ne danışman olarak tayini yapıldı. Lakin ordudaki arkadaşlarını terk etmiştir. Çünkü onların İslami bir mekanizma kurmak için tam hazır olmadıklarını düşünüyordu.²³

Kutub, düzenli olarak fikirlerini geliştirdiği ed-Da'vâ dergisinde yazılar yazmaya başladı. İhvân-ı Müslimîn geniş bir takipçisi olmasına rağmen Vefd Partisi'nin aksine siyasi parti değildi. Bu nedenle de seçimlere katılması mümkün değildi. Lakin Kutub'a göre daha küçük muhalif gücü olan Komünist Partisiyle ortak düşman olarak algılayıp Başkan Abdünnasır'a karşı güçlerini birleştirebilirlerdi.

1954 yılının Kasım ayında Abdu'n-Nasır'a suikast girişiminde bulunduğu iddiasıyla İhvan suçlanır. Bunları göstermelik yargılar, tutuklamalar ve idamlar izlemiştir. Kutub, Hasan el-Hudeybi ve diğer birçok üyenin tutuklanma kararı çıkmıştır. Yedisi ölüme mahkum edilir. Lakin Hudeybi'nin idamı, hastalığı ve yaşı sebebiyle hafifletilmiştir. Kutub ise 16 yıl hapse mahkum edilmiştir²⁴. Kutub, yaşamının büyük bir bölümünü ceza evlerinde geçirmiştir.

---

²² Wimelius, *On Islamism and Modernity Analysing Islamist Ideas on and Visions of the Islamic State, Department of Political Science, Ph. D. Thesis*, 104.

²³ Khatab, Sayed. *The Power of Sovereignty: The Political and Ideological Philosophy of Sayyid Qutub*, 57.

²⁴ Jackson, Roy. *İslam'da 50 Önemli İsim*, 219-220.

Kutub'a göre insanlar, İslam hakkında birçok şey konuşmalarına rağmen İslam'ın bütünsel yapısını ihmal etmekteydiler. Bu ihmaller neticesinde inanç sisteminin gerçek anlamından ayrılmakta olması, Mısır'ın daha da bozulmasına sebebiyet vermekteydi. Medya, İngilizlerin ve hükümetin elinde olmasından dolayı halk etkilenmekteydi. 1930 yılından sonra Kutub, kurumsal alanda beraber çalıştığı bu insanların entelektüel kültürünü kendisine yakın görmemekteydi. Bu kültüre ait eleştirilerini köşe yazılarında ele almıştır. Böylece dönemin diğer sömürge sonrası yazarları gibi sömürgeye dair neticeler çıkarmaya çalışmıştır. Kutub'a göre, sömürge altında olan toplumlar, post kolonyal dönemde sadece iktisadi olarak olmayıp, kültürel anlamda da sıkı bir şekilde sömürgeci ülkeye bağlanmaktadır. Kutub ise Mısır'ın bu bağımlılıktan kurtulması için mücadele vermiştir.²⁵

Ekim 1954 tarihinde Kutub, Cemal Abdu'n-Nasır hakkında suikast girişiminde buldukları iddia edilen İhvan üyeleriyle beraber yakalanmıştı. 16 yıl boyunca zorunlu çalışma cezası verildikten sonra fikirleri daha da derinlik kazanmıştır. İşkenceler sonrasında sağlığının daha da kötüleşmesi sebebiyle Kutub zamanının çoğunu hapishane hastanesinde geçirmiştir.

1965 yılının Temmuz ayında, eylemci alt kolunu ve ihvan'ı hedef alan yeni bir tutuklama dalgası başlatıldı. Nasır, baskınlar düzenleterek, İhvan-ı Müslim'in üyesi olduğundan şüphelenilen herkesin tutuklanmasını emretti. O dönemlerde "Yoldaki İşaretler" in bir kopyasının elinde olması bir kimsenin tutuklanması için yeterli bir sebep olarak görülmekteydi. Onlara karşı temel suçlamalar; üyelerin Abdu'n-Nasır'a suikast girişiminde bulunması ve bu sebeple de devlet sistemini devirmeyi planlayan vatan hainliğidir!²⁶

1.3. Eserleri

Kutub, fikirleri ve siyasi kimliği ile ön plana çıkmasının yanı sıra hitabet ve üslubunun zenginliğiyle de bilinmektedir. Üniversitede edebiyat eğitimi alması ve hayatının ikinci evresi olarak adlandırdığı İslami mücadelesinden önce (1933-1948) modern Mısır edebiyatına önemli katkılar sağlamıştır. Edebiyet ve şiir araştırmalarına ağırlık verdiği o dönemlerden sonra düşünceleri liberal İslami ideolojiye geçiş yapmış ve ölene kadar siyasi ve dini konulara ağırlık vermiştir. Aktif politik yaşamına başlamadan önce aslında edebiyatçı olan Seyyid Kutub'un Eşvak isimli kitabı haricinde edebiyatla ilgili kitapları Türkçeye çevrilmezken Türkiye'deki

²⁵ Calvert, John, *Sayyid Qutub and the Origins of Radical Islamism*, 172-173.

²⁶ Zollner, Barbara, *The Muslim Brotherhood: Hasan al-Hudaybi and ideology*, 44.

İslami harekete başta *Fî Zılâl'il-Kur'ân* olmak üzere, faydalı olacağı düşünülen eserlerin çevirisi yapılmıştır. Bu eserlerden en önemli olan birkaç tanesi hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz²⁷.

1.3.1. Et-Tasvîru'l-Fennî fi'l-Kur'ân

Kutub'un Kur'ân-ı Kerim'in edebi tasvir ve icaz yönünü değerlendirmeye aldığı kitabıdır. 1930 yılının ikinci yarısından itibaren geliştirdiği ve 1945 senesinde tamamladığı Kur'ân-ı Kerim Okulu isimli edebi ve ilmi projesinin ilk eseridir. Kutub bu eserini daha çocukken dinlemiş olduğu Kur'ân-ı Kerim'in üzerinde bırakmış olduğu güzel hissi büyüdükçe okuduğu tefsirlerin satır aralarında bulamadığını ifade eder. Bu nedenle Kur'ân-ı Kerim'i tefsirlerden anlamak yerine okuyarak anlam çıkarmak istediğini, böylece Kitab'ı eski cazibesinden daha güçlü, lakin çocukluk dönemlerinde kavrayamadığı bir biçimde edebi mükemmelliğinin yanı sıra hukuki hükümleri, gaybi haberleri ve insanlık adına gösterdiği hedef ve gayelerin varlığından bahseder.

Kutub, Kur'ân-ı Kerim'in felsefeden uzak, sade anlatımlı ve mealini anlayan ya da anlamayan herkes üzerinde etki bırakan derin anlamını ve üslubu Kutub'un tasnifiyle harekette icaz ve tasvirde icaz başlıkları altında incelemiştir. Kur'ân-ı Kerim'in tarih ve mekanı aşan yapısıyla İslami bir topluma rehber olduğunu, insan ve evrene dair kuşatıcılığının mucizevi olduğunu ifade eder.

1.3.2. Meşâhidu'l- Kıyâmeti fi'l- Kur'ân

1947 yılında kaleme aldığı bu eserinde, Kur'ân-ı Kerim'deki 80 surede geçen 150 kıyamet sahnesinin tasvirini yapmıştır. Kutub, cahiliye dönemindeki farklı milletlerin ahiret inancı ile Kur'ân-ı Kerim'de işlenen ahiret inancını karşılaştırmaktadır.

1.3.3. El-Adâletu'l- İctimâiyü fi'l- İslâm

1949 yılında İslami düşüncelerini ilk defa kaleme aldığı eseridir. Kutub, toplum ve din sorunlarını Hristiyanlık ve İslam üzerinden karşılaştırma yapmıştır. Dini, toplumsal hayattan soyutlayan düşüncelerin kaynağına inmekte ve söz konusu düşüncenin Batı tarihinde yer aldığını ve İslamî deneyimden uzak olduğuna vurgu yapmaktadır. Toplum, ekonomi ve adalet konusunda İslamî bir bakış açısı sunduğu eserinde, İslami finans politikalarından da bahsederken

---

²⁷Ahmed Cemâl el-Ömerî, *Dirâsâtü't-tefsîri 'l-mevdû'ili'l-kaşâşi'l-Kur'ânî*, (Kâhire: 1986), 58-61.

insana, hayata, evrene ve Allah'a dair fikirlerine yer verir. Eser yayınlandıktan sonra pek çok dile çevrilmiştir.

1.3.4. Ma'reketul- İslâmî ve'r- Ra'simâliyye

1951 yılında, kapitalizmin insan üzerindeki olumsuz etkilerini sosyal, ekonomik ve siyasi boyutlarıyla incelediği eseridir. Cahiliye olarak isimlendirdiği bu sistemden kurtuluş olarak İslami prensipleri detaylı bir biçimde kaleme almıştır. Kitabın etkileri Mısır sınırlarını aşmıştır.

1.3.5. Es-Selamü'l-Alemi ve'l-İslam

1951 yılında yazdığı bu kitabında Kutub, II. Dünya Savaşı sonrasındaki ahlaki yozlaşmaları, sosyal güvensizliği ve siyasi istikrarsızlığı ele almıştır. Sovyetler Birliği ve ABD arasındaki soğuk savaşın toplumlarda bıraktığı etki ve baskıları eleştirerek bu korku ortamında, insanın iç dünyasından başlayıp, ulusal ve uluslararası alana yayılan İslami sükunet, güven ve huzura vurgu yapmıştır. Bu karşılaştırmalı anlatımında bir tarafta ABD sömürgeciliğine değinirken diğer bir tarafta da İslami düzenin yararları ve gereklilikleri üzerinde durmuştur.

1.3.6. Hasaisu't-Tasavvuri'l- İslami

1962 yılında Kutub, Kur'an-ı Kerim üzerinde on yılı aşkın bir süredir yapmış olduğu çalışmalar sonucunda kendisini onun İslama göre doğru anlaşılması konusuna adanmış olup, aktif politika hayatının mücadelecisi ruhu ile İslam'ın insan, evren, ilah ile ilgili düşüncelerini genel kurallarla ortaya koymaya çalışmıştır. Ubudiyet ve uluhiyet gibi kavramları tartışırken Hristiyanlık, Budizm gibi dinlerin anlatılan niteliklerine vurgu yapmaktadır. İslam toplumlarının zihninin Doğu'nun geleneksel anlayışlarından ve Batı kültüründen arınması gerektiğini ifade etmiştir. Kur'an-ı Kerim'in ortaya koyduğu İslam anlayışının felsefe, tasavvuf, kelam gibi yollarla açıklanması gerektiğini savunmuştur. İslami düşüncelerin denge, gerçekçilik, tevhid, sebat, Rabbanilik üzerine kurulduğunu onu anlatırken de İslam doğasına aykırı kavramlar aracılığı ile değil, Kur'an-ı Kerim'in kendi kavramları ile düşünülmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur.

1.3.7. Mukavvimatü't-Tasavvuri'l-İslami (1986)

Kutub'un ceza evinde yazdığı, lakin basımının öldükten sonra 1986 yılında kardeşi Muhammed Kutub tarafından yapıldığı eseridir. Muhammed Kutub'un anlattığına göre eser Kutub'a yöneltilen suçlamaların arkasından yazılmıştır. Buradaki düşünceler Muhammed Kutub tarafından tamamlanmış olsa da Seyyid Kutub'un genel konuları ve tartışma kapsamı

yinelenmiştir. Kutub'un başlıca mücadelesi ubudiyet ve uluhiyetin, Kur'âni bakış açısıyla anlaşılması ve toplumların sosyal ve siyasi düzeni haline gelmesidir.

1.3.8. Fî Zılâli'l-Kur'ân

Seyyid Kutub'un en detaylı çalışması ve onun İslami düşünceyi kaynağından öğrenerek açıklama mücadelesinin en temel eseridir. Muhammed Kutub'un deyişiyile, müellifinin bilinci, ruhu, vücudu ve düşüncesiyle yaşadığı, iman dünyasında yaşadıklarını kelimelerle somut hale getirdiği en büyük eseridir. İslam'ın bir yaşam düzeni olduğuna ve pratik yaşamı düzenleyen kuraların bütün insanlık için bir rehber olduğunu inanç sisteminde yorumladığı ayetlerle başta Türkiye Müslümanları olmak üzere İslam coğrafyasında İslami hareketler için kaynak olmuştur.

Kitabın yazılmasına Kutub'un 1952 yılından itibaren el- Muslimun dergisinde Fi Zilali'l Kur'ân başlığı altında yazdığı makaleleri ile başlamış ve el- Bakara suresi 103. ayete kadar geldiğinde artık kendine ait yeni bir tefsir kitabı yazacağını ifade etmiştir. 1954 yılına kadar altı cüzü yayınlanmış olsa da Abdunnasır'a düzenlenen başarısız suikastten sonra tutuklama kararı çıkan Kutub, kitabına ara vermek zorunda kalmıştır. Lakin tefsirin yazımı hususunda anlaşma yaptığı Daru'İhyai'l-Kutubi'l- Arabiyye Yayınevi'nin hükümet aleyhine açtığı dava neticesinde Kutub, tefsirini hapisanede bitirebilmiştir.

İlk basımında sanatsal ve edebi yönlerinin ağır bastığı tefsirin, ikinci basımında kültürel ve fikri bir yaklaşımı vardı. Lakin üçüncü ve son baskısında bir İslami cemaatinin oluşması için gereken mobilizasyonu motive eden bir yöntem kullanılmıştır. 14-27. cüzleri bu yöntemle yeniden ele almak istemesine rağmen ölümü üzerine tamamlayamamıştır.

Kutub, tefsirinde modern bir yaklaşımla ve ayetleri güncel problemler açısından yorumlamaya çalışmıştır. Kur'ân ayetlerini yalnız inanç teslimiyetiyle sunmak yerine onların kişi ve toplumun günlük hayatına kazandırdığı fayda ve pratiklikten sürekli bahsetmiştir. Terminoloji ve cümle yapısına pek girmese de edebiyatçı kimliği ile Kur'ân-ı Kerim'in üslup inceliklerini dirayet yöntemi ile ele almış ve rivayet yönteminin de riayet edip, Kur'ân'ı Kur'ân'la tefsir etmiştir.

Kutub, her bir ayetin kısa tefsirini yapmaktan çok, onları bölüm bölüm değerlendirmiştir. Lakin her surenin nüzul yeri, ismi, ayet sayısı gibi içeriği ve künyesi en başta özetlemiştir. Kutub, sure ve ayetler arasındaki bağlantılara değinirken Kur'ân-ı Kerim'de yer verilen kıssa ve tarihi hadiselerle zaman ötesi bir anlam yükleyerek onlardan genel hükümler

çıkarmıştır. Bu nedenle tefsirinde sosyal sorunlara yoğunluk vermiş ve İslami inancın insanın mutluluğunu amaçlayan bir düzen olduğuna sürekli vurgu yapmıştır. Fıkhi ve itikadi sorunlarda mezhep farklılıklarına ve yaratıcının sıfat ve zatlarına ait olan muhkem ayetlerin lügavî tahlillerine girmeden ayrıntı ve ihtilaftan uzak durmuştur. Bazı ayetlerde de koşulların iyileşmesi için toplumsal bir yarar gözetildiği biçiminde açıklamalar yapmıştır. Kutsal emirler genelde, toplum, aile ve kişi etrafında yorumlanmıştır.

Seyyid Kutub'un temel eseri olan, *Fî Zılâl'il-Kur'ân* pek çok dile çevrilerek, dönemin İslamcı hareketlerine güncel sorunlarını çözülmesi için Kur'âni bir bakış açısı sunmuştur.

1.3.9. Mealim fi't- Tarik: (1964) (Yoldaki İşaretler)

Kutub'un idam edilmesinin nedeni olarak gösterilen bu kitabın içeriği, *Fî Zılâl'il-Kur'ân* tefsirindeki sosyal ve politik düşüncelerin bir özeti niteliğindedir. Bu kitabında Kutub, Müslümanları farklı konularda uyarmakta ve dönemin düşüncelerine etki eden yanlış fikirlere karşı uyarmaktadır. İnsanlığın, düştüğü durumdan sadece İslamî bir dirilişle çıkabileceğini savunmuş, bunun için de gereken tek şeyin samimi bir tevhid inancı olduğuna vurgu yapmıştır.

1.4 Vefatı

1965 yılında yazmış olduğu “Yoldaki İşaretler” isimli eserin hükümet tarafından el konularak, erkekler ve kadınlar olmak üzere tam kırk bin insan zindanlara atılmıştır. Bunlardan birçoğu mahkemeye çıkmadan işkencelerle öldürülmüştür. Seyyid Kutub, Muhammed Yusuf Havvaş ve Şeyh Abdulfettah İsmail 29 Ağustos 1966 yılında kurulan askeri mahkemenin verdiği kararla idam edilmişlerdir.²⁸

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde Seyyid Kutub'un *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'daki Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerinin tefsirlerinde zikrettiği hadislerin tahrîc ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılacaktır.

---

²⁸ Jackson, Roy. *İslam'da 50 Önemli İsim*, 220.

İKİNCİ BÖLÜM

FÎ ZİLÂLİ'L-KUR'ÂN TEFSİRİNDEKİ HADİSLERİN TAHRİC VE DEĞERLENDİRİLMESİ (FATIHA, BAKARA VE ÂL-İ İMRÂN SÛRELERİ)

2.1 Fatiha Sûresi Tefsirinde Yer Alan Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi

1. Hadis

Seyyid Kutub, Fatiha sûresinin 1. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَفْتَحِ الْكِتَابَ

Ubâde b. Sâmit'ten rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor: “Fatiha’yı okumayanın namazı sahih olmaz” .

Bu hadis Muvatta hariç *Kütüb-i Tis’a*’da bulunmaktadır.³⁰ Ebû Dâvud (275/888) rivayetin فَصَاعِدًا - لِمَنْ يُصَلِّي وَحْدَهُ - ziyadesiyle nakletmiştir.³¹

Tirmizî (279/892) rivayetin sonunda hadisin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³² Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvud’un *Sünen*’ine yaptığı tahkikinde bu rivayetin sahih ve İbn Hanbel’in *Müsned*’deki rivayetin ise sahih olduğunu ifade etmiştir.³³ Rivayetin Buhârî ve Müslim’in *Sahih*’lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

2. Hadis

²⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/21.

³⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el -Müsned*, 37/315 (22677); Darimî, “Salat”, 36 (1278); Buhârî, “Ezan”, 94 (756); Müslim, “Salat”, 34 (394); İbn Mâce, “İkametü's-Salat”, 11 (837); Ebû Dâvud, “Salat”, 135 (822); Tirmizî, “Salat”, 183 (247); Nesâî, “İftitâh”, 20 (910).

³¹ Bkz. Ebû Dâvud, “Salat”, 135 (822).

³² Bkz. Tirmizî, “Salat”, 183 (247).

³³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el -Müsned*, 37/315 (22677); Ebû Dâvud, “Salat”, 135 (822).

Seyyid Kutub, Fatiha sûresinin 2. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عمر رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ أَنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللَّهِ قَالَ : يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ ، فَعَصَّأْتُ بِالْمَلَكَيْنِ فَلَمْ يَدْرِيَا كَيْفَ يَكْتُبَانِيهَا ، فَصَعِدَا إِلَى السَّمَاءِ وَقَالَا : يَا رَبَّنَا إِنَّ عَبْدَكَ قَدْ قَالَ مَقَالَةً لَا نَدْرِي كَيْفَ نَكْتُبُهَا . قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ - وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا قَالَ عَبْدُهُ - : مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ قَالَا : يَا رَبِّ إِنَّهُ قَالَ : يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ سُلْطَانِكَ . فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمَا : اكْتُبَاهَا كَمَا قَالَ عَبْدِي حَتَّى يَلْقَانِي فَأَجْرِيَهُ بِهَا.

Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz Allah'ın kullarından birinin şöyle dediğini buyuruyor: *"Ya Rabbi, sana zatının ululuğuna, saltanatının yüceliğine yaraşır biçimde hamd ederim" dedi. Bu sözün değerini ölçemeyen kulun amellerini yazmakla görevli melekler ne yazacaklarını bilemediler. Bunun üzerine Allah'ın huzuruna çıkararak: "Ya Rabbi! Senin kullarından biri öyle bir söz söyledi ki, onu nasıl değerlendirip yazacağımızı bilemiyoruz" dediler. Yüce Allah, kulumun ne dediğini daha iyi bildiği halde meleklerle: "Kulum ne dedi?" diye sordu. Melekler: "Ya Rabbi! O, Ey Rabbim! Sana zatının ululuğuna ve saltanatının yüceliğine yaraşır biçimde hamd ederim' dedi" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Allah o meleklerle: "Kulumun o sözünü ağzından çıktığı gibi yazın. O sözün karşılığını, kulum kıyamet günü huzuruma geldiğinde bizzat ben kararlaştırıp veririm" buyurdu.*

Bu hadisi İbn Mâce (273/886), Taberânî (360/971) ve Beyhakî (458/1066) aynı lafızlarla İbrahim b. el-Münziri'l-Hecâmî tarikle rivayet etmişlerdir.³⁵ Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî (ö. 840/1436) tarafından yazılan Sünen-i İbn Mâce zevâidi *Misbahuz-Zûcâce*'de bu hadis in isnadında İbrahim b. el-Münziri'l-Hecâmî ve Sadaka b. beşir'i sika ravi olmadığını zikretmiştir.³⁶

³⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 1/22.

³⁵ Bkz. İbn Mâce, "Edeb", 55 (3801); Taberânî, *el-Mu'cemu'l- Kebir*, 12/343 (11305); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/225 (4077).

³⁶ Bkz. Ahmed b. Ebû Bekir, el-Bûsîrî, *Misbâhu'z-Zûcâce*, thk. Muhammed el-Muntakî, (Beyrut:Dâru'l-Ârabiyye, 1403/1983), 4/130.

Ayrıca hadis *Kenzu'l-Ummal*'da da geçmektedir.³⁷ Elbânî hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.³⁸ Bu durumda hadisi *zayıf* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

3. Hadis

Seyyid Kutub, Fatiha sûresinin 5. ayetini tefsir ederken senedini ve sahabi ravisini zikretmeden şu rivayeti³⁹ kaydetmiştir:

قول الرسول ص. وهو ينظر إلى جبل أحد : "هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ"

Peygamberimiz (s.a.s.) Uhud Dağına bakarak Şöyle dedi: "*Şu dağ öyle bir dağdır ki, hem o bizi sever ve hem de biz onu severiz*"

Bu hadisi Buhârî (256/870), Müslim (261/874) ve İbn Hibbân (354/965) aynı lafızlarla rivayet etmişlerdir.⁴⁰

İbn Mâce ise rivayetinin sonunda وَهُوَ عَلَى ثُرَعَةٍ مِنْ ثُرَعِ الْجَنَّةِ، وَعَيْرٌ عَلَى ثُرَعَةٍ مِنْ ثُرَعِ النَّارِ ziyadesiyle rivayet etmiştir.⁴¹

Tirmizî (279/892), İmâm Mâlik (179/795) ve Ahmed b. Hanbel (241/855) Enes'ten şöyle rivayet etmişlerdir:⁴²

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَعَ لَهُ أُحُدٌ، فَقَالَ: هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ، اللَّهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ، وَإِنِّي أَحَرَّمُ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا.

Katade'den, o da Enes'ten rivayette şöyle demiştir: Peygamber Efendimiz Uhud Dağına bakarak şöyle dedi: "*Şu dağ öyle bir dağdır ki, hem o bizi sever ve hem de biz onu*

³⁷ Bkz. Müttakî, el-Hindi Alaauddin Alî, *Kenzu'l-Ummal fi Sünen'l-Akvâli ve'l-Ef'al*, thk. Bekrî Hayânî, (Müessetü'r-Risale, 1401/1981), 2/701.

³⁸ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Daifu el-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1408/1988), 271 (1877); *Sahîhu ve Daifu Süneni İbn Mâce*, (b.y.: Mektebetü's-Şâmîle, ts.), 8/301.

³⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/26.

⁴⁰ Buhârî, "Mağazi", 24 (4083); Müslim, "Hac", 504 (1393); İbn Hibbân, *Sahîh*, 9/42 (3725).

⁴¹ İbn Mâce, "Menâsik", 104 (3115).

⁴² Bkz. İmâm Mâlik, *el-Muvatta*, "el-Câmi", 10 (889); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/491 (12510); Tirmizî, "Menâkib", 68 (3922).

severiz, Allahum! İbrahim (a.s.), Mekke'yi harem bölgesi olarak tayin etti, Ben de onun iki taşlık bölgesinin arasını harem olarak tayin ediyorum''.

Ayrıca hadis Ebû Ya'lâ el-Mevsilî (307/919) *Müsned*'inde Aynı lafızlarla rivayet etmişlerdir.⁴³

Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî *Misbahuz-Zücâce*'de bu hadisin isnadını zayıf olduğunu zikretmiştir.⁴⁴ Tirmizî (279/892) rivayeti hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁵ Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın *Sahih*'ine yaptığı tahkikte rivayet için "bu hadisin senedi sahihu'l- isnad'dir" demiştir ve İbn Hanbel'in *Müsned*'indeki rivayetin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁶ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

4. Hadis

Seyyid Kutub, Fatiha sûresinin 7. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: فَسَمْتُ الصَّلَاةَ بِنَبِيِّ وَبَيْنَ عَبْدِي نَصْفَيْنِ، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: حَمْدِي عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَنْتَى عَلَيَّ عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ}، قَالَ: مَجْدِي عَبْدِي- وَقَالَ مَرَّةً فَوْضَ إِلَيَّ عَبْدِي - فَإِذَا قَالَ: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ} قَالَ: هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} قَالَ: هَذَا لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ.

Hz. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Ben işittim ki, Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: *Allah Teala hazretleri (bir hadis-i kutside) buyurdu ki: "Ben namazı kulumla kendi aramda iki kısma böldüm, yarısı bana ait, yarısı da ona. Kuluma istediği verilmiştir: Kul: "Elhamdülillahi Rabbi'l-alemin, (Hamd alemlerin Rabbine aittir)" deyince, Aziz ve Celil olan Allah: "Kulum bana hamdetti." der. "er-Rahmânirrahim" deyince, Allah:*

⁴³ Bkz. Ebû Ya'lâ, el-Mevsilî, *el-Müsned*, thk Hüseyin Selîm Esed, (Dimaşk: Dâru'l-Me'mûn Li't-Turas,1984), 6/370.

⁴⁴ Bkz. Ahmed b. Ebû Bekir, el-Bûsîrî, *Misbâhu'z-Zücâce*, 3/218.

⁴⁵ Bkz. Tirmizî, "Menâkib", 68 (3922).

⁴⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/491(12510).

⁴⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/26.

"Kulum bana senada bulundu" der. "Mâliki yevmi'ddîn (ahiretin sahibi)" deyince, Allah: "Kulum beni tebcîl ve ta'zîz etti (büyükledi)." der. "İyyakena'budü ve iyyake nestain (yalnız sana ibadet eder, yalnız senden yardım isteriz)" deyince, Allah: "Bu benimle kulum arasında bir (taahhüddür). Kuluma istediğini verdim" der. "İhdina's'sırata'l-müstakim sıratallezine en'amte aleyhim gayr'il-mağdubi aleyhim ve la'd-dallin. (Bizi doğru yola sevket, o yol ki kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoludur, gadaba uğrayanların ve dalalete düşenlerin değil)" dediği zaman, Allah: "Bu da kulumundur, kuluma istediği verilmiştir" der.

Bu hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, , Nesâî, İmâm Mâlik, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân hadis rivayet etmişlerdir.⁴⁸ Tirmizî rivayetinin hasen olarak değerlendirmiştir.⁴⁹ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin Müslim'in şartlarına göre sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁰ Müslim ve İbn Hibbân'ın Sahihler'inde nakledilmesi yine Tirmizî'nin hükmü dikkate alınarak Sahih Müslim'in kriterlerine göre bu rivayetinin *sahih* bir hadis olduğu anlaşılmaktadır.

2.2 Bakara Sûresi Tefsirinde Yer Alan Hadislerin Tahrîci Ve Değerlendirilmesi

5. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin Mukaddimesi'nde aktardığı bu hadis-i şerif⁵¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ وَكَانَ جِبْرِيلُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ يَعْرُضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُرْآنَ فَإِذَا لَقِيَهِ جِبْرِيلُ كَانَ أَجْوَدَ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ.

⁴⁸ Bkz. İmâm Mâlik, *el-Muvatta*, "Salât", 39; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 12/239 (7291); Müslim, "Salât", 38 (395); Ebû Dâvud, "Salât", 135 (821); Tirmizî, "Tefsîru'l-Kur'ân", 44 (2953); Nesâî, "İftitâh", 23 (909); İbn Hibbân, *Sahih*, 5/84 (1784).

⁴⁹ Bkz. Tirmizî, "Tefsîru'l-Kur'ân", 44 (2953).

⁵⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 12/239 (7291); Ebû Dâvud, "Salât", 135 (821); İbn Hibbân, *Sahih*, 5/84 (1784).

⁵¹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/27.

Hız. İbn Abbâs'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) hayır konusunda insanların en cömertiydi. Özellikle Ramazan ayında Cebrail (a.s.) ile görüştüğünde bu cömertliğinin sınırı olmazdı. Cebrail (a.s.) ile görüşmesi ise Ramazan ayı boyunca her gece gerçekleşirdi. Ve ona Kur'an ezberini arz ederdi. Resûlullah'ın (s.a.s.) de Cebrail (a.s.) ile buluştuğunda hayır hasenattaki cömertliği esen rüzgara benzerdi.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁵² Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın *Sahih*'indeki tahkikinde Müslim'in şartlarına göre hadisin sahih ve İbn Hanbel'in *Müsned*'indeki tahkikinde isnadının sahih ve ravilerin sika olarak değerlendirmiştir.⁵³ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

6. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin mukaddimesi'nde senedini ve sahâbi ravisini zikretmeden şu rivayeti⁵⁴ kaydetmiştir:

”اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَشْكُو ضَعْفَ قُوَّتِي، وَقِلَّةَ حِيلَتِي، وَهَوَانِي عَلَى النَّاسِ أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، إِلَى مَنْ تَكَلَّمْتُ؟، إِلَى عَدُوِّ يَنْجَهْمَنِي، أَمْ إِلَى قَرِيبٍ مَلَكَتْهُ أَمْرِي، إِنْ لَمْ تَكُنْ غَضَبَانَا عَلَيَّ، فَلَا أَبَالِي، إِنْ عَافَيْتَكَ أَوْ سَعَّ لِي، أَعُودُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَفَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ، وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ أَنْ تُنْزِلَ بِي غَضَبَكَ، أَوْ تُجِلَّ عَلَيَّ سَخَطَكَ، لَكَ الْعُنْبَى حَتَّى تَرْضَى، لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ“

“Ey Allahım güçsüzlüğümü, çaresizliğimi ve halk nazarında hor görülmemi sana şikâyet ederim. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Sen güçsüzlerin Rabbisin sen benim rabbimsin, beni kimlere bırakıyorsun? İşime malik kaldığın bir düşmana mı huysuz yabancıya mı ? Eğer bana gazap etmediysen bunlara aldırış etmem. Ama senin afiyetin bunlardan daha geniştir. Üzerime gazabını indirmenden ya da benden razı olmamandan karanlıkları aydınlattığın dünya ve ahireti salaha kavuşturan yüzünün nuruna sığınırım. Benden razı olana dek sana iltica ederim. Senden başka güç ve kuvvet yoktur”.

⁵² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/397 (3425); Buhârî, “Savm”, 7 (1902), Müslim, “Fedâil”, 50 (2308); Nesâî, “Sıyâm”, 2 (2095); İbn Hibbân, *Sahih*, 14/285 (6370).

⁵³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/397 (3425); İbn Hibbân, *Sahih*, 14/285 (6370).

⁵⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/29.

Bu hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de⁵⁵ ve Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de⁵⁶ şöyle rivayet etmişlerdir.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: لَمَّا تُوفِّيَ أَبُو طَالِبٍ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الطَّائِفِ مَاثِيًا عَلَى قَدَمَيْهِ، فَدَعَاهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، يَا فَلَمْ يُجِيبُوهُ فَأَنْصَرَفَ، فَأَتَى ظِلَّ شَجَرَةٍ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَشْكُو ضَعْفَ قُوَّتِي، وَقَلَّةَ حِيلَتِي، وَهَوَانِي عَلَى النَّاسِ أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، إِلَى مَنْ تَكَلَّنِي؟، إِلَى عَدُوِّ يَتَجَهَّمُنِي، أَمْ إِلَى قَرِيبٍ مَلَكَتْهُ أَمْرِي، إِنْ لَمْ تَكُنْ غَضَبَانَا عَلَيَّ، فَلَا أَبَالِي، إِنْ عَافَيْتَكَ أَوْ سَخَّ لِي، أَعُوذُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَسْرَقَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ، وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ أَنْ تُنْزِلَ بِي غَضَبَكَ، أَوْ تُجَلَّ عَلَيَّ سَخَطَكَ، لَكَ الْعُتْبَى حَتَّى تَرْضَى، لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ.

Muhammed b. İshâk Hişâm b. Urve'den o da babasından Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebû Talib vefat ettiğinde Resûlullah (s.a.s.) yürüyerek Taife gitti. Ve onları Allah'a çağırdı, icabet etmediler. Bunun üzerine bir ağacın gölgesine geldi ve iki rekât namaz kıldı. Sonra şöyle dedi: Allahım güçsüzlüğümü, çaresizliğimi ve halk nazarında hor görülmemi sana şikâyet ediyorum. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Sen güçsüzlerin Rabbisin sen benim rabbimsin, beni kimlere bırakıyorsun? İşime malik kıldığın bir düşmana mı huysuz yabancıya mı? Eğer bana gazap etmediysen bunlara aldırış etmem. Ama senin afiyetin bunlardan daha geniştir. Üzerime gazabını indirmenden ya da benden razı olmamandan karanlıkları aydınlattığın dünya ve ahireti salaha kavuşturan yüzünün nuruna sığınırım. Benden razı olana dek sana iltica ederim. Senden başka güç ve kuvvet yoktur.

Heysemî (807/1405) ravilerden birinin müdellis olduğunu ve diğer ravilerin ise sika olduğunu söylemiştir.⁵⁷ İbn Adî'nin *el-Kâmil Fi'd-Duafâ'*'sında şöyle demiştir: لم نسمع أن أحدا حدث بهذا الحديث غير أبي صالح الراسبي 'Ebû Salih er-Rasibî dışında kimsenin bu hadisi naktettiğini duymadık'.⁵⁸ Zehebî (748/1348) *el-Kâşif*'inde de Heysemî ile aynı kanaatte bulunmuştur.⁵⁹

⁵⁵ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 13/73.

⁵⁶ Bkz. Heysemî, Ebu'l-Hasen Nûrüddîn, *Mecmau'z-Zevâ'id ve Menbeu'l-Fevâid*, thk. Hüsâmeddîn el-Kudsî, (Kâhire: Mektebetü'l-Kudsî,1994), 6/35 (9851).

⁵⁷ Bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâ'id ve Menbeu'l-Fevâid*, 6/35 (9851).

⁵⁸ Bkz. İbn Adî, Ebû Ahmed Abdullâh, *el-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd ve Alî Muhammed Mu-avved, (Beyrut: Kütübü'l-İlmiyye, 1418/1997), 7/296.

⁵⁹ Bkz. Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn, *el-Kâşif fi Ma'rifeti Men Lehû Rivâye fi'l-Kütübi's-Sitte*, thk. Muhammed Avâma Ahmed Muhammed Namru'l-Hatîb, (Cidde: Dâru'l-Kibleti li's-Sakafeti'l-İslamiyye, 1413/1992), 11/77.

Elbânî (1914-1999) *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfe*'sinde onu zayıf olarak değerlendirmiştir.⁶⁰ Hadisin isnadında cerh edilen raviler bulunması sebebiyle *zayıf* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

7. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin mukaddimesi'nde verdiği bir diğer hadis-i şerif⁶¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن محمد بن كعب القرظي: قال عبد الله بن رواحة رضي الله عنه لرسول الله صلى الله عليه وسلم "يعني: لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ: اشترط لربك ولنفسك ما شئت. فقال: أَشْتَرِطُ لِرَبِّي أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَأَشْتَرِطُ لِنَفْسِي أَنْ تَمْنَعُونِي مِمَّا تَمْنَعُونَ مِنْهُ أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ، قال: فَمَا لَنَا إِذَا فَعَلْنَا ذَلِكَ؟ قال: الْجَنَّةُ، قالوا: ربح البيع، ولا نقيل ولا نستقيل .

Muhammed b. Kâ'b el-Kurazî'den (r.a) rivayet edildiğine göre: “Akabe gecesinde Abdullah b. Revaha şöyle dedi: Ya Resûlüllah! Rabbin için ve kendin için dilediğini şart koş. Resûlüllah şöyle buyurdu: “*Rabbim için, ona ibadet etmenizi ve hiçbir şeyi ona ortak koşmamanızı şart koşuyorum. Kendim için de kendinizi ve ailelerinizi koruduğunuz şeyden beni de korumanızı şart koşuyorum*”. Ensar: Bunu yaptığımız takdirde bizim için ne var? dedi. Resûlüllah : “*Cennet*” diye cevap verdi. Ensar: Bu alışveriş kârlı oldu. Ne bu alışverişi bozarız ne de vazifeden affımızı isteriz dediler.

Bu hadis İbn Cerîr et-Taberî'nin (310/923) tefsirinde rivayet edilmiştir.⁶² Ahmed b. Hanbel⁶³, *el-Müsned*'de mürsel senedle Ebû Mes'ud (r.a)'dan ve Taberânî *el-Mu'cemu's-Sağîr*'inde benzer lafızlarla zikretmişlerdir.⁶⁴ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de benzer lafızlarla nakletmiştir.⁶⁵ Heysemî ravileri için “*Ricâlu's-Sahih*” olarak değerlendirmiştir ve hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in *Müsned*'ine yaptığı tahkikinde ravilerden Mucâlid b. Seyid'in zayıf olmasından dolayı rivayetin zayıf olarak

⁶⁰ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfe ve'l-Mevdûa ve Eseruhe's-Seyyi'ü fi'l-Ümme*, (Riyad: Dâru'l-Maârif, 1412/1992, 6/478 (2933).

⁶¹ Seyyid Kutub, *Fi Zılâli'l-Kur'ân*, 1/30.

⁶² Bkz. İbn Cerîr et-Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir, (Müessesetü'r-Risâle, 1420/2000), 14/499.

⁶³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 28/309 (17078, 17079).

⁶⁴ Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu's-Sağîr*, 2/229 (1076).

⁶⁵ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 6/48.

değerlendirmiştir.⁶⁶ Zehebî de *Dîvânu 'd-Duafâ'* da onu “leyse-bi-Şey”⁶⁷ olarak cerh etmiştir.⁶⁸ Bunun yanında Hadisin ravilerinden Muhammed b. Ka'b el-Kurazî hakkında İbn Hacer sika olarak değerlendirmiştir.⁶⁹ Bu rivayetin isnadında cerh edilen raviler bulunması dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğunu göstermektedir.

8. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 3. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁷⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ حَقًّا سِوَى الزَّكَاةِ".

Fatıma b. Kays'ın rivayet edildiğine göre o şöyle dedi: Peygamber Efendimiz şöyle buyururken işittim: "*Muhakkak ki, Mallarınızda zekâtın dışında daha başka haklar vardır*".

Bu hadisi Tirmizî, İbn Mâce, Dârimî, Taberânî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁷¹ Tirmizî kendisi hadisin sonunda ravilerden Ebû Hamza Meymun el-A'ver, “zayıf” olmasından dolayı hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.⁷² İbn Hacer ise “zayıf” olarak cerh etmiştir.⁷³ Zehebî de *Dîvânu 'd-Duafâ'* da nakletmiştir ve “metrûk”⁷⁴ olarak nitelendirmiştir.⁷⁵ Elbânî ise bu hadisin

⁶⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 28/309 (17078, 17079).

⁶⁷ “leyse-bi-Şey”: böyle bir rivayet hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydınli, Abdullah, Hadis İstılahları Sözlüğü, (İstanbul: İFAV, 2020), 176.

⁶⁸ Bkz. Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn, *Dîvânu 'd-Duafâ ve 'l-Metrûkîn*, thk, Hammâd b. el-Ensârî, (Mekke: Mektebetü'n-Nehdatü'l-Hadîs, 1387/1967), 337.

⁶⁹ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü 't-Tehzîb*, thk. Mohammed Avâme, (Süriye: Dâru'r-Reşîd, 1406/1986), 891.

⁷⁰ Seyyid kutub, *Fî Zülâli 'l-Kur'ân*, 1/41.

⁷¹ Bkz. Darimî, “Zekat”, 13 (1677); İbn Mâce, “Zekat”, 3 (1789); Tirmizî, “Zekat”, 27(659-660); Taberânî, *el-Mu'cemu 'l-Kebîr*, 24/403; Beyhakî, *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, 4/142.

⁷² Bkz. Tirmizî, “Zekat”, 27(659-660).

⁷³ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü 't-Tehzîb*, 990.

⁷⁴ “Metrûk”: böyle bir ravinin ettiği hadis hiçbir şekilde alınmaz. Bkz. Aydınli, Abdullah, Hadis İstılahları Sözlüğü, 194.

⁷⁵ Bkz. Zehebî, *Dîvânu 'd-Duafâ*, 406.

zayıf olarak değerlendirmiştir.⁷⁶ Hadisin isnadında cerh edilen raviler bulunması sebebiyle *zayıf* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

9. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 22. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁷⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشِئْتُ! قَالَ: جَعَلْتُ لِلَّهِ نِدَاءً!.

Abdullah b. Abbâs bu konuda şöyle diyor: "Eğer Allah ve sen dilerseniz" deyince Resûlullah, adamı "sen Allah'a ortak mı koşuyorsun?" diye azarlamıştır.

Bu hadisi İbn Mâce benzer lafızlarla, Nesâî, Taberânî ve İbn Hanbel farklı lafızlarla rivayet etmişlerdir.⁷⁸ Buhari'nin *el-Edebü'l-Müfred*'inde aynı lafızlarla rivayet edilmiştir.⁷⁹ İbn Hanbel'in *el-Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût bu rivayetin Sahih li-gayrihi olarak değerlendirmiştir ve ravilerlerinden Yahya b. Abdillâh'ın "Muhtelef fih"⁸⁰ olduğunu söylemiştir.⁸¹ Onun sika olduğunu söyleyenler de vardır.⁸² Elbânî bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha* isimli eserinde hasen olduğunu söylemiştir.⁸³ Bu durumda hadisin *hasen* olduğu anlaşılmaktadır.

10. Hadis

⁷⁶ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe*, 9/370.

⁷⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/48.

⁷⁸ Bkz. İbn Hanbel, *el-Müsned*, 3/431; İbn Mâce, "Kaffârât", 13 (2117); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/362.; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 12/244.

⁷⁹ Bkz. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, thk. Nâsiruddîn Elbânî, (Riyad: Dâru's-Siddik li'n-Neşri ve't- Tevzi', 1418/1997, 292.

⁸⁰ "Muhtelef fih": Rivayet ettiği hadis bazı alimler tarafından kabul edilen bazı alimler tarafından reddedilen ravi. Bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 220.

⁸¹ Bkz. İbn Hanbel, *el-Müsned*, 3/431.

⁸² Bkz. İbn Adî, *el-Kâmil Fi'd-Duafâ'*, 9/20.

⁸³ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha ve Şey'ün min Fıkhîhâ ve Fevâidihâ*, (Riyad: Mektebetü'l-Mearif li'n-Neşri ve't-Tevzi', 1416-1422/1995-2002),1/266.

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 45. ayetini tefsir ederken senedini ve sahabi ravisini zikretmeden şu rivayeti⁸⁴ kaydetmiştir.

وَلَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص.) إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ؛ فَرَعَ إِلَى الصَّلَاةِ

“Peygamber Efendimiz karşılaştığı her sıkıntılı durumda namaza yönelirdi.”

Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel, İbn Cerîr et-Taberî ve Beyhakî hadisi şu şekilde rivayet etmişlerdir.⁸⁵

عَنْ حُدَيْفَةَ (رَض) قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ؛ فَرَعَ إِلَى الصَّلَاةِ "

Huzeyfe (r.a) diyor ki; Bir olay Resûlüllah'ı üzdüğünde O, namaza yönelirdi.

Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvud'un *Sünen*'ine ve İbn Hanbel'in *el-Müsned*'ine yaptığı tahkiklerde ravilerden Muhammed b. Abdillâh ve Abdü'l-Azîzî'in "Mechûl" olmasından dolayı rivayetlerinin zayıf olarak değerlendirmiştir.⁸⁶ Zehebî ravilerden Muhammed b. Abdillâh ve Abdulaziz'i "لا يعرف" ve "Mechûl"⁸⁷ olarak nitelendirmiştir.⁸⁸ Bunun yanında İbn Hacer, Muhammed b. Abdillâh'ı "Makbûl"⁸⁹ olarak değerlendirmiştir.⁹⁰ Bu durumda Şuayb el-Arnaût'un bu rivayeti zayıf olarak değerlendirmesi ve isnadında cerh edilen raviler bulunması dikkate alındığında zayıf bir rivayet olduğunu göstermektedir.

11. Hadis

⁸⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/69.

⁸⁵ Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/330 (23299); Ebû Dâvud, "Sâlat", 310 (1319), Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 1/12 (850); Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, "Salat", 4/517 (2913).

⁸⁶ Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/330 (23299); Ebû Dâvud, "Sâlat", 310 (1319).

⁸⁷ Bir kimsenin şahsının kim olduğunun veya cerh-ta'dil yönünden durumunun ne olduğunun bilinmemesi. Bkz. Aydınli, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 46.

⁸⁸ Bkz. Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî, *Mizânu'l-İ'tidâl*, thk. Alî Muhammed el-Becâvî, (Beyrut: Dâru'l-Ma'rifeti li't-Tabâati ve'n-Neşri, 1382/1963), 2/639; *el-Muğnî fi'd-Duafâ*, thk. Dr. Nüreddîn Atar, (byy.: ts.), 2/325.

⁸⁹ Senedi zaîf de olsa, alimler tarafından kabul edilip kendisiyle amel edilmiş olan hadis. Bkz. Aydınli, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 180.

⁹⁰ İbn Hacer, el-Askalânî, *Tehzibu't-Tehzib*, (Hindistan: Matbaatü Dâirati'l-Maârifî'n-Nizâmiyye, 1326/1908), 9/271; Takribü't-Tehzib, 864.

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 63. ayetini tefsir ederken senedini ve sahabi ravisini zikretmeden şu rivayeti⁹¹ kaydetmiştir:

"كما رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ نُوذِيَ لِلتَّكْلِيفِ: "مَضَى عَهْدَ النَّوْمِ يَا خَدِيجَةُ"

Tıpkı vazifiye çağrılınca Resûlüllah (s. a. v.)'in "Ey Hatice, Kalk! Uyku devri geçti" dedi.

Hadis bu lafızlarla taradığımız kaynaklarda bulunamamıştır. *Fî Zılâli 'l-Kur'ân*'daki hadislerini rivayet eden Sekkâf de aynı şeyleri söylemiştir.⁹²

12. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 100. ayetini tefsir ederken senedini ve sahabi ravisini zikretmeden şu rivayeti⁹³ kaydetmiştir.

يَعْلَنُهَا رَسُولُ اللَّهِ (ص.) فِي قَوْلِهِ "الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ وَهُمْ يَدُّ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ يَسْعَى بِدِمَتِهِمْ أَدْنَاهُمْ"

Peygamberimiz şöyle beyân ediyordu: "Müslümanların (kıymetçe) kanları birbirine eşittir ve onlar kendilerinden başkalarına karşı tek bir eldirler (birlik içindedirler). Onların en zayıfının verdiği eman geçerlidir".

Hadis, İbn Mâce'nin Sünen'inde İbn Abbâs'tan şu şekilde rivayet edilmiştir: ⁹⁴

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ "عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ وَهُمْ يَدُّ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ يَسْعَى بِدِمَتِهِمْ أَدْنَاهُمْ وَيُرَدُّ عَلَى أَقْصَاهُمْ"

İbn Abbas (r.a.) Resûlüllah (s.a.s.)'tan şöyle rivayet etmiştir: "Müslümanların (kıymetçe) kanları birbirine eşittir ve onlar kendilerinden başkalarına karşı tek bir eldirler (birlik içindedirler). Onların en zayıfının verdiği eman geçerlidir ve en kuvvetlileri de ganimeti diğerlerine paylaşmak için getirirler"

⁹¹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli 'l-Kur'ân*, 1/76.

⁹² Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli 'l-Kur'ân*, (Riyad: Dâru'l-Hicre li'n-Neşri ve't-Tevzi, 1416/1995), 17.

⁹³ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli 'l-Kur'ân*, 1/94.

⁹⁴ İbn Mâce, "Diyât", 32 (2683).

Nesâî ve İbn Hanbel, Ali b. Tâlib'ten الْمُؤْمِنُونَ yerine الْمُسْلِمُونَ ve rivayetin sonunda وَيُرَدُّ عَلَيْهِمْ yerine عَهْدِهِ فِي عَهْدِهِ عَلَى أَقْصَاهُمْ⁹⁵ lafızlarla aynı hadisi nakletmişlerdir.

Ebû Dâvud Ömer b. Şuayb'ten عَلَى قَاعِدِهِمْ عَلَى مُضْعِفِهِمْ، وَمُتَسَرِّبِهِمْ عَلَى قَاعِدِهِمْ ziyadesiyle aynı hadisi rivayet etmiştir.⁹⁶ Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de Ma'kıl b. Yesâr'dan aynı hadisi rivayet etmiştir.⁹⁷

Bu hadisi Sünenü Ebû Dâvud ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, Sahih li-gayrihi olduğunu zikretmiştir.⁹⁸ Heysemî de bu hadisi rivayet etmiştir ve ravilerden Abdu's-Salâm b. Abi'l Zunûb'un zayıf olarak değerlendirmiştir.⁹⁹ Ama bu ravi hakkında İbn Hacer ve İbn Hibbân sika olduğunu belirtmişlerdir.¹⁰⁰ Elbânî hadisin sahih olduğunu söylemiştir.¹⁰¹ Şuayb el-Arnaût, bu rivayet hakkında sahih olarak hükmetmesi ve Ravilerinin sika olmaları hadisin *sahih* olduğunu göstermektedir.

13. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 114. ayetini tefsir ederken senedini ve sahabi ravisini zikretmeden şu rivayeti¹⁰² kaydetmiştir:

" من دخل المسجد فهو آمين "

“Mescide giren emniyettedir”

Hadis-i şerif¹⁰³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عباس، قال: لما نزل رسول الله - صَلَّى الله عليه وسلم - مَرَّ الظُّهْرَانِ، قال العباسُ: قلتُ: والله لئن دخل رسول الله - صَلَّى الله عليه وسلم - مكةَ عَنوةً قبل أن يأتوه فيستأمنوه، إنَّه لَهلاكُ فُرَيْشٍ، فجلستُ على بغلةِ رسولِ الله - صَلَّى

⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/285 (991); Nesâî, “Kesame”, 8 (4735).

⁹⁶ Ebû Dâvud, “Cihâd”, 157 (2751).

⁹⁷ Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 20/206.

⁹⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/285 (991); Ebû Dâvud, “Cihâd”, 157 (2751).

⁹⁹ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 6/292.

¹⁰⁰ İbn Hacer, el-Askalânî, *Tehzîbu't-Tehzîb*, 6/326; İbn Hibbân, Muhammed b. Ahmed, *es-Sikât*, (Hindistan: Haydarâbâd-Dekken, 1393/1980), 8/427.

¹⁰¹ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahîhu ve Daîfu Süneni İbn Mâce*, (Riyad: Mektebetü't-Terbiyyetü'l-Arabiyye Li-devli'l-Halîc, 1998), 2189.

¹⁰² Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/105.

¹⁰³ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/105.

الله عليه وسلم -، فقلت: أعلّي أجدُ ذا حاجةٍ يأتي أهلَ مكةَ، فيُخبرهم بمكانِ رسولِ الله - صَلَّى اللهُ عليه وسلم - ليُخرجوا إليه فيستأمنوه، فإني لأسيرُ إذ سمعتُ كلامَ أبي سفيانَ، وبُدَيْلِ بْنِ وَرْقَاءِ، فقلت: يا أبا حنظلةَ، فعرف صوتي، قال: أبو الفضلُ؟ قلت: نعم، قال: مالك، فذاك أبي وأمي؟! قلت: هذا رسولُ الله - صَلَّى اللهُ عليه وسلم - والناسُ، قال: فما الحيلةُ؟ قال: فركب خلفي ورجع صاحبه، فلما أصبحَ غدوتُ به على رسولِ الله - صَلَّى اللهُ عليه وسلم - فأسلمَ، قلت: يا رسولَ الله، إن أبا سفيانَ رجلٌ يحب هذا الفخرَ، فاجعلْ له شيئاً، قال: "نعم، مَنْ دخلَ دارَ أبي سفيانَ فهو آمنٌ، وَمَنْ أغلَقَ عليه دَارُهُ فهو آمنٌ، ومن دخلَ المسجدَ فهو آمنٌ"، قال: فنفَرَقَ الناسُ إلى دُورهم، وإلى المسجدِ.

İbn Abbâs'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir ki: Resûlullah (s.a.s.) (ordusuyla beraber geceleme üzere) Merrizzahran (denilen yer)'e inince, (kendi kendine) Allah'a yemin olsun ki: Eğer Resûlullah (s.a.s.) Mekkeli'ler kendisine gelip de emân istemelerinden önce Mekke'ye zorla girecek olursa, bu Kureyş'in helaki (olur) dedim, Resûlullah'ın (s.a.s.) katırının üzerine oturdum ve (yine kendi kendine) "Herhalde Mekke'ye giden (ve yolu buradan geçen) iş-güç sahibi birini bulurum da (Mekke'ye varınca) (Kureyşlilerin) Hazret-i Peygamber'in karşısına çıkmaları ve ondan emân istemeleri için Resûlullah (s.a.s.)'in (şu) durumunu onlara haber verir" dedim. (Bu maksatla) yürüyordum ki birden bire Ebû Süfyan'la Budeyl b. Verka'nın seslerini işittim, ve "Ey Ebû 'l-Hanzala!" diye seslendim. Sesimi hemen tanıdı ve: "Ebû 'l-Fadl mısınız?" dedi. "Evet!" cevabını verdim. "Anam, babam sana feda olsun! Bu ne hal böyle?" dedi (bende): "Bu, Resûlullah (s.a.s.) ve (şu askerlerde ona tabi olan) insanlardır." dedim. (Bunların hücumundan kurtulmak için) "Çâre ne nedir?" diye sordu ve arkama bindi. Arkadaşı (ise Mekke'ye) dönüp gitti. Sabah olunca onu Resûlullah (s.a.s.)'in huzuruna götürdüm. (Orada) müslüman oldu. (Ben de): "Ey Allah'ın Resûlu muhakkak ki Ebû Süfyân övüme yi seven bir kişidir. Ona (övünebileceği) birşey ver!" dedim. (Hazret-i Peygamber de): "*Evet Ebû Süfyân'ın evine giren emniyettedir, (kendi) Evinin (kapısını kendi) üzerine kapayan kimse de emniyettedir. Mescide giren emniyettedir*" buyurdu. Halk evlerine ve mescide (girmek üzere dağıldılar).

Bu hadisi Ebû Dâvud, Beyhakî ve Taberânî *هو آمن دخل المسجد* ifadesini zikretmeden sadece *مَنْ دَخَلَ دَارَ أَبِي سُفْيَانَ فَهُوَ آمِنٌ* rivayet etmişlerdir.¹⁰⁴ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvud'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetinin sahih li gayrihi olduğunu söylemiştir.¹⁰⁵ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerinin sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Bkz. Ebû Dâvud, "Harâc-İmâre ve Fey", 25 (3022); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 8/8; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/200.

¹⁰⁵ Bkz. Ebû Dâvud, "Harâc-İmâre ve Fey", 25 (3022).

¹⁰⁶ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 6/167.

Elbânî bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha* isimli eserinde zikretmiştir.¹⁰⁷ Bu durumda rivayetin *sahih* olduğunu söylemek mümkündür.

14. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 142. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁰⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لَا يَصْبُغُونَ، فَخَالِفُوهُمْ .

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) şöyle demiştir: “*Yahudi ve Hristiyanlar (saç ve sakallarını) boyamazlar, siz onlara muhalefet edin*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Ebû Dâvud ve Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.¹⁰⁹ *Sünenü Ebû Dâvud*, İbn Hanbel'in *el-Müsned* ve *Sahih İbn Hibbân* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre *sahih* olarak değerlendirmiştir.¹¹⁰ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

15. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 142. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹¹¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي أَمَامَةَ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَوَكِّئًا عَلَى عَصَا، فَقُمْنَا إِلَيْهِ، فَقَالَ: لَا تَقُومُوا كَمَا تَقُومُ الْأَعَاجِمُ يُعْظِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا .

¹⁰⁷ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîh*, 7/1029.

¹⁰⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/128.

¹⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 12/218 (7274); Buhârî, “Enbiya”, 47 (3462); Müslim, “Libâs”, 80 (2103); İbn Mâce, “Libâs”, 32 (3621); Ebû Dâvud, “Tereccül”, 16(4203); Nesâî, “Zînet”, 62 (5241); İbn Hibbân, *Sahih*, 127284 (5470).

¹¹⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 12/218 (7274); Ebû Dâvud, “Tereccül”, 16(4203); İbn Hibbân, *Sahih*, 127284 (5470).

¹¹¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/128.

Ebû Ümâme'den şöyle rivayet olunmuştur: 'Resûlüllah (s.a.s.) bir asaya dayanarak bizim yanımıza çıktı. Bizde Ona doğru ayağa kalktık. Dedi ki: "Acemlerin birbirlerini tazim için kalktıkları gibi ayağa kalkmayın".

Bu hadisi Ebû Dâvud aynı lafızlarıyla, Ahmed b. Hanbel ve Beyhakî rivayetinin sonunda اشْتَهَيْنَا أَنْ يَدْعُوَ لَنَا، فَقَالَ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا، وَارْضَ عَنَّا وَتَقَبَّلْ مِنَّا، وَأَدْخُلْنَا الْجَنَّةَ، وَنَجِّنَا مِنَ النَّارِ، وَأَصْلِحْ لَنَا شَأْنَنَا فَكَأَنَّا اشْتَهَيْنَا أَنْ يَرِيدَنَا قَالَ: " قَدْ جُمِعَتْ لَكُمْ الْأُمُورُ " كَلْمُهُ " ziyadesiyle rivayet etmiştir.¹¹² Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de تَفْعَلُوا yerine تَقُومُوا olacak şekilde nakletmiştir.¹¹³ *Sünenü Ebû Dâvud* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetinin zayıf olarak değerlendirmiştir.¹¹⁴ Elbânî bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfe*'de zayıf olarak değerlendirmiştir.¹¹⁵ Ravilerden Ebû Mercûk hakkında İbn Hacer "Mechûl"¹¹⁶ olarak cerh etmiştir. Zehebî de onu *Dîvânu'd-Duafâ*'da zikretmiştir.¹¹⁷ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında hadisin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

16. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 142. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹¹⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا عَبْدُهُ وَرَسُولٌ.

İbn Abbâs, O Ömer (r.a.)'den rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Hristiyanların Meryem'in oğlu İsa'yı aşırı yücelttikleri gibi beni aşırı yüceltmeyin. Ben ancak bir kulum. Allah'ın kulu ve Rasûlu deyin".

Bu hadisi Buhârî, Ahmed b. Hanbel, Dârimî, İbn Hibbân ve İbn Huzeyme (311/924) benzer lafızlarla rivayet etmişlerdir.¹¹⁹ İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned*

¹¹² Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 36/515; Ebû Dâvud, "Edeb", 165(5230); Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, 11/275;

¹¹³ Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 8/278.

¹¹⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 36/515; Ebû Dâvud, "Edeb", 165(5230).

¹¹⁵ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîf*, 346.

¹¹⁶ Bkz. Aydın, Abdullah, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 46.

¹¹⁷ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takribü't-Tehzîb*, 672. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 55.

¹¹⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/128.

¹¹⁹ Bkz. Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/302 (164); Dârimî, "Rikâk", 68 (2826); Buhârî, "Enbiya", 60 (3445); İbn Hibbân, *Sahih*, 14/133 (6239); İbn Huzeyme, *Sahih*, 1/146 (175).

muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.¹²⁰ Rivayetin, Buhârî, İbn Hibbân ve İbn Huzeyme'nin *Sahihler*'inde geçmesi ve Şuayb el-Arnaût'un değerlendirmesine baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

17. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 142. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹²¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ الْبِرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ، أَوْ قَالَ أَوْالِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَأَنَّهُ صَلَّى قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا، أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا، وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قِبَلَ الْبَيْتِ، وَأَنَّهُ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ، وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ، فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ، فَقَالَ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِبَلَ مَكَّةَ، فَذَارُوا كَمَا هُمْ قِبَلَ الْبَيْتِ، وَكَانَتِ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قِبَلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، وَأَهْلُ الْكِتَابِ، فَلَمَّا وَلى وَجْهَهُ قِبَلَ الْبَيْتِ، أَنْكَرُوا ذَلِكَ.

Bera b. Azib'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: “Resûlüllah (s.a.s.) Medine'ye ilk geldiğinde Ensardan dedelerinin (ya da dayılarının) evine gitti. Ve O (s.a.s.) on altı veya on yedi ay Beytu'l-Makdis'e doğru namaz kıldı. Ve kıblenin Beytullah'a doğru olmasını istiyordu. Ve bu şekilde (Kâbe'ye yönelerek) ilk namazı olan ikinci namazını kıldı. O'nunla (s.a.s.) beraber bir topluluk da kıldı. O'nunla (s.a.s.) beraber namaz kılanlardan bir adam çıktı ve rüku halindeki (namaz kılmakta olan) bir mescit cemaatine uğradı. Dedi ki: Allah şahit olsun ki Resûlüllah (s.a.s.) ile beraber Ka'be'ye doğru namaz kıldım. Onlar da Beytullah'a doğru döndüler. Beytu'l-Makdis'e doğru namaz kılması Yahudilerin hoşuna gidiyordu. Yüzünü buradan çevirince bunu beğenmediler.

Bu hadisi Buhârî, İbn Hanbel aynı lafızlarla ve Müslim, Nesâî, İbn Mâce, Tirmizî benzer lafızlarla rivayet etmişlerdir.¹²² Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹²³ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin tahkikte Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olarak değerlendirmiştir.¹²⁴

¹²⁰ Bkz. Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/302 (164); İbn Hibbân, *Sahih*, 14/133 (6239).

¹²¹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/130.

¹²² Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/354; Buhârî, “İmân”, 29 (40); Müslim, “el-Mesâcid”, 11 (525); İbn Mâce, “İkâmeti's-Salat”, 56 (1010); Tirmizî, “Salat”, 255(340); Nesâî, “Kible”, 1 (742);

¹²³ Bkz. Tirmizî, “Salat”, 255 (340).

¹²⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/354.

Hadisin, Buhârî ve Müslim'in Sahih'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

18. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 147. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹²⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: { فَإِنْ كُنْتَ فِي شكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يُفْرُونَ الْكِتَابِ }، قَالَ: بَلَّغْنَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا أَشْكُ وَلَا أَسْأَلُ .

Ma'mer'in naklettiğine göre Katâde: “Eğer bizim sana indirdiğimizden şüphede isen kitabı okuyanlara sor.” ayeti hakkında demiştir ki: Bize Nebi'nin (s.a.s.) şöyle dediği ulaştı: “Şüphe de etmiyorum sormuyorum da”.

Bu hadisi İbn Cerîr et-Taberî'nin (310/923) tefsirinde Ebû Avâne tarikiyle rivayet edilmiştir.¹²⁶ Seyid b. Mensûr'un tefsirinde Seyid b. Zübeyr tarikiyle rivayet edilmiştir ve hadisin tahkikinde sahih olduğu söylenmiştir.¹²⁷ *Tahrîcû Ehâdisi'l-Keşşâf* ta da nakledilmiştir ve zayıf olduğu belirtilmiştir.¹²⁸ Ravilerden İkrime b. Ammâr hakkında “Leyse bi-Sahîh”¹²⁹ ve “Sadûk”¹³⁰ olarak değerlendirmiştir.¹³¹ Bu durumda hadisin isnadında cerh edilen raviler bulunması dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğunu göstermektedir.

¹²⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/136.

¹²⁶ Bkz. İbn Cerîr et-Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî, *Câmi'u'l-Beyân fî Te'vili'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir, (Müessesetü'r-Risâle, 1420/2000), 15/202 (17893/17894).

¹²⁷ Bkz. Seyid b. Mensûr, Ebû Usmân Seyid b. Mensûr b. Şu'ba'l Hurâsân, *et-Tefsiri'm-Min Süneni Seyid b. Mensûr*, thk. Dr. Seyid b. Abdillâh b. Abdil-Aziz Âl-i Hamîd, (Riyad: Dâru's-Samî'î li'n-Neşri ve't-Tevzî', 1417/1997), 5/332.

¹²⁸ Bkz. Zeylâî, Cemaluddin, Ebû Muhammed Abdillâh b. Yûsuf b. Muhammed, *Tahrîcû Ehâdisi'l-Keşşâf*, thk. Abdullâh b. Abdîr-Rahmân es-Sa'd, (Riyad: Dâru İbn Huzeyme, 1414/1993), 2/140 (606).

¹²⁹ Mevzû hadisler ve zayıf ravilerle ilgili kitaplarda hakkında kullandığı hadîsin mevzu olduğunu ifade eden bir sığa. Bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 176.

¹³⁰ Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis yazılır ve araştırılır. Bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 277.

¹³¹ Bkz. İbn Adî, *el-Kâmil Fî'd-Duafâ'*, 6/478; Zehebî, *el-Muğnî fî'd-Duafâ'*, 2/66; Mizzî, Ebu'l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdîrrahmân b. Yûsuf el-Mizzî (742/1341), *Tehzîbu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl*, thk. Beşşar Avvâd Ma'ruf, (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1980), 2/949.

19. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 152. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹³² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يُحَدِّثُ عَنْ رَبِّهِ، قَالَ: مَنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَمَنْ ذَكَرَنِي فِي مَالٍ مِنَ النَّاسِ ذَكَرْتُهُ فِي مَالٍ أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَطْيَبَ.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.), Rabbinden naklettiği (bir Kutsi hadiste) hakkında şöyle demiştir: Allah (c.c) buyurmuştur ki: “*Kim beni kendi kendine zikrederse ben de onu kendi nefsimde zikrederim. Kim de beni insanlardan bir topluluğun içinde zikrederse ben de onu daha hayırlı ve daha çok bir topluluk içinde zikrederim*”.

Bu hadisi aynı lafızlarla Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.¹³³ Buhârî, Müslim, İbn Mâce ve Tirmizî, benzer lafızlarla şöyle rivayet etmişlerdir¹³⁴ :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عِبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَالٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَالٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشِبْرِ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِنْ أَتَانِي بِمَشْيِ أَتَيْتُهُ هَرَوَلَةً.

Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber (s.a.s.) (bir Kutsi hadiste) şöyle buyurdu: "Yüce Allah şöyle buyurur: “*Ben kulumun beni zannı yanındayım (irâdem kulumun beni anlayışına göre tecelli eder). Kulum beni andığı zaman ben muhakkak onunla beraber bulunurum. O beni gönünde gizlice zikrederse, ben de onu bu suretle nefsimde (yânî Zâtımda) zikrederim. Eğer o beni bir cemâat içinde zikrederse, ben de onu bu cemâat ferdlerinden daha hayırlı bir cemiyet içinde anarım. Kulum bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşıyorum. Kulum bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak gelirim*”.

Tirmizî rivayetinin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹³⁵ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetinin sahih olarak değerlendirmiştir.¹³⁶ Bu durumda Hadisin

¹³² Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/140.

¹³³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 15/145.

¹³⁴ Buhârî, “Tevhid”, 15 (7405); Müslim, “Zikr”, 2 (2675); İbn Mâce, “Edeb”, 58 (3822); Tirmizî, ““Da'avât””, 132 (3603).

¹³⁵ Tirmizî, ““Da'avât””, 132 (3603).

¹³⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 15/145.

Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

20. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 152. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹³⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأِ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأِ خَيْرٍ مِنْهُمْ، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشِدْرِ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً.

Ebû Hüreyre'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber Efendimiz (s.a.s.) (bir Kutsi hadiste) şöyle buyurdu: "*Yüce Allah şöyle buyurur: Ben kulumun beni zannı yanımdayım (irâdem kulumun beni anlayışına göre tecelli eder). Kulum beni andığı zaman ben muhakkak onunla beraber bulunurum. O beni gönlünde gizlice zikrederse, ben de onu bu suretle nefsimde (yânî Zâtında) zikrederim. Eğer o beni bir cemâat içinde zikrederse, ben de onu bu cemâat ferdlerinden daha hayırlı bir cemiyet içinde anarım. Kulum bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşırım. Kulum bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak gelirim*".

Hadis, Buhârî, Müslim, İbn Mâce ve Tirmizî Hadisin başında *أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي* yerine *يا ابن آدم* yerine *أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي* olacak şekilde rivayet etmişlerdir.¹³⁸

Bu rivayetin bir kısmı daha önce de geçmişti ve orada rivayetin *sahih* olarak değerlendirmesini yapılmıştır. (Bkz. Hadis No: 19).

21. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 153. ayetini tefsir ederken senedini ve sahabi ravisini zikretmeden şu rivayeti¹³⁹ kaydetmiştir:

¹³⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/140.

¹³⁸ Bkz. Buhârî, "Tevhid", 15 (7405); Müslim, "Zikr", 2 (2675); İbn Mâce, "Edeb", 58 (3822); Tirmizî, "Da'avât", 132 (3603).

¹³⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/142.

“*Ey Bilâl! bizi (namaza çağırarak) rahatlat*”.

Bu hadisi Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel, Taberânî şöyle rivayet etmişlerdir: ¹⁴⁰

عن سأل بن أبي الجعد، قال: قال رجل -قال مسعرٌ: أراه من خُزاعة-: ليتني صَلَّيْتُ فاسترخْتُ، فكأنهم عابوا ذلك عليه، فقال: سمعتُ رسولَ الله -صلى الله عليه وسلم - يقول: يا بلالُ، أقمِ الصَّلَاةَ، أرْحْنَا بِهَا .

Sa’l İbn Ebi'l-Ca'd'den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir ki, râvi Mis'ar'in (hakkında) O'nun Huzaa (kabilesin)'den olduğunu zannediyorum dediği bir adam: "Keşke şu namazı kılsaydım da bir rahata erseydim" demiş. (Orada bu lunan) bazı kimseler bu sözünden dolayı o adamı ayıplar gibi bir tavır takınmışlar, bunun üzerine (sözü geçen adam:) Ben Resûlüllah (s.a.s.)'i “*Ey Bilâl, kalk namaza (çağır da) bizi namazla rahatlat*”, derken işittim" demiştir.

Sünenü Ebû Dâvud ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin sahih ve raviler sika olarak değerlendirmiştir. ¹⁴¹ Heysemî *Mecma' u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerden Ebû Hamza es-Sümâlî'nin zayıf olduğunu söylemiştir. ¹⁴² İbn Hacer de aynı kanaatte bulunmuştur. ¹⁴³ Elbânî bu hadisi *Sahihu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh*'de sahih olarak değerlendirmiştir. ¹⁴⁴ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

22. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 153. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁴⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ خَبَابِ بْنِ الْأَرْتِّ، قَالَ: شَكَّوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ فَقُلْنَا: أَلَا تَسْتَنْصِرُ لَنَا أَلَا تَدْعُو لَنَا؟ فَقَالَ: قَدْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ، يُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَيُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ، فَيُجْعَلُ فِيهَا، فَيَجَاءُ بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُجْعَلُ نَصْفَيْنِ، وَيُمَشَّطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ، مَا دُونَ لَحْمِهِ وَعَظْمِهِ، فَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ، وَاللَّهُ لَيَتَمَنَّاهُ هَذَا الْأَمْرُ، حَتَّى يَسِيرَ الرَّكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتِ، لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهَ، وَالذُّنْبَ عَلَى عَنَمِهِ، وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ .

¹⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/178; Ebû Dâvud, “Edeb”, 85 (4985); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 6/276.

¹⁴¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/178; Ebû Dâvud, “Edeb”, 85 (4985).

¹⁴² Bkz. Heysemî, *Mecma' u'z-Zevâ'id*, 1/145.

¹⁴³ Bkz. İbn Hacer, *el-Askalâni, Tehzibu't-Tehzib*, 2/7; Takrîbü't-Tehzib, 634.

¹⁴⁴ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, (Beyrut: Mektebetü'l-İslâmi, ts). 2/1307.

¹⁴⁵ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/143.

Habbab b. Eret (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: Resûlüllah 'a (s.a.s.) O Kabe'nin gölgesinde cübbesini yastık yapmış uzanırken sıkayette bulunduk. Dedik ki: “Bizim için Allah'tan yardım istemez misin? Bizim için dua etmez misin? Dedi ki: Sizden önce adamı alırlar, onun için yeri kazarlar onu oraya koyarlar sonra testere getirip başına koyarlar ve ikiye ayırırlardı. Kemik ve etlerini birbirinden ayırasına demir taraklarla taranır da bu onu dininden döndüremezdi. Vallahi; Allah Teala bu işi tamamlayacak ve San'a'dan bir yolcu Hadramevt'e kadar Allah'tan ve koyunları için kurttan başka bir şeyden korkmadan gidecek. Ama siz acele ediyorsunuz.”

Bu hadisi Buhârî, Ebû Dâvud, Nesâî, Ahmed b. Hanbel, İbn Hibbân ve Taberânî rivayet etmişlerdir.¹⁴⁶ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁴⁷ Hadisin, Şuayb el-Arnaût değerlendirmesi baktığımızda sahih olduğunu ve Buhârî'in *sahih*'inde nakletmesi, onun kriterlerine göre *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

23. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 153. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁴⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَدْمَوْهُ، وَهُوَ يَمْسُحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ.

İbn-i Mes'ud'dan (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: Resûlüllah'ı (s.a.s.) peygamberlerden (a.s.) birini anlatırken görür gibiyim. Onu kavmi dövmüş ve yüzünü kanatmıştı. O ise şöyle diyordu: “Allah'ım kavmimi affet, onlar bilmiyorlar”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.¹⁴⁹ İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût,

¹⁴⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 34/552; Buhârî, “İkrâh”, 1 (6943); Ebû Dâvud, Cihâd, 106 (2649); Nesâî, “İlim”, 38 (5862); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 4/62 (3638); İbn Hibbân, *Sahih*, 15/91 (6698).

¹⁴⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 34/552; Ebû Dâvud, Cihâd, 106 (2649); İbn Hibbân, *Sahih*, 15/91 (6698).

¹⁴⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/143.

¹⁴⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 7/182 (4107); Buhârî, “Enbiya”, 51 (3477); Müslim, “Cihâd”, 105 (1792); İbn Mâce, “Fiten”, 30 (4025); İbn Hibbân, *Sahih*, 14/538 (6576).

rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁵⁰ Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

24. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 153. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁵¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُسْلِمُ إِذَا كَانَ يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَدَاهُمْ خَيْرٌ مِنَ الْمُسْلِمِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَدَاهُمْ.

Yahya b. Vesab'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurdu: “*İnsanlara karışıp onların eziyetine sabreden Müslüman, insanlara karışmayıp ezalarına katlanmayandan daha hayırlıdır*”.

Bu hadisi Buhârî, Tirmizî, İbn Mâce *المسلم* yerine *المؤمن*, Ahmed b. Hanbel ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.¹⁵² İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetini sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁵³ İbn Mâce'deki rivayetini ravilerden Abdu'l Vâhid b. Sâlih, “mechûl” ve isnadının hasen olarak değerlendirmiştir.¹⁵⁴ Elbânî hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁵⁵ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

25. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 154. ayetini tefsir ederken sahâbi ravisini zikretmeden şu rivayeti¹⁵⁶ kaydetmiştir:

إن أرواح الشهداء في حواصل طيور خضر، تسرح في الجنة حيث شاءت، ثم تأوي إلى قناديل معلقة تحت العرش، فاطلع عليهم ربك إطلاعة، فقال: ماذا تبغون؟ فقالوا: يا ربنا! وأي شيء نبغي وقد أعطيتنا ما لم تعط أحداً من خلقك؟ ثم عاد

¹⁵⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 7/182 (4107); İbn Hibbân, *Sahih*, 14/538 (6576).

¹⁵¹ Seyyid kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/143.

¹⁵² Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 9/64 (5022); Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, 153; İbn Mâce, “Fiten”, 23 (4032); Tirmizî, “Kiyamet”, 55 (2507); Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, 12/201 (9277).

¹⁵³ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 9/64 (5022).

¹⁵⁴ Bkz . İbn Hacer el-Askalânî , *Takribü't-Tehzib*, 367.

¹⁵⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha*, 2/614 (939).

¹⁵⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/144.

عليهم بمثل هذا، فلما رأوا أنهم لا يتركون من أن يسألوا؛ قالوا: نريد أن تردنا إلى الدار الدنيا، فنقاتل في سبيلك حتى نقتل فيك مرة أخرى (لما يرون من ثواب الشهادة)، فيقول الرب جلّ جلاله: إني كتبت أنهم إليها لا يرجعون.

“ Şehitlerin ruhları yeşil kuşların kursaklarındadır. Cennette istedikleri yere uçarlar. Arşın altında onlar için asılmış kandilleri yuva edinirler. Rabbin onlara nazar eder ve der ki: *Ne istersiniz? Derler ki: Rabbimiz! Yarattıklarından hiçbirine vermediğini bize vermişken senden ne isteyelim? Sonra Allah onlara bu soruyu tekrar eder. Onlar bir şey istemeden bırakılmayacaklarını anlayınca derler ki: Bizi senin yolunda savaşıp senin için tekrar öldürülmemiz için (şehadetin sevabını görünce) dünya yurduna tekrar döndürmeni istiyoruz. Rab (c.c.) şöyle buyurur: Ben onların oraya (dünyaya) (öldükten sonra) dönmeyeceklerini yazdım.*”

Bu hadisi Müslim, Tirmizî ve İbn Mâce Şöyle rivayet etmişlerdir.¹⁵⁷

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرَّةٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: سَأَلْنَا عَبْدَ اللَّهِ عَنِ هَذِهِ الْآيَةِ: {وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ}، قَالَ: أَمَا إِنَّا قَدْ سَأَلْنَا عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: أَرَأَوَاهُمْ فِي جَوْفِ طَيْرٍ خُضِرٍ، لَهَا فَنَادِيلٌ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ، تَسْرُحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ، ثُمَّ تَأْوِي إِلَى تِلْكَ الْقَنَادِيلِ، فَاطَّلَعَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ اطِّلاَعَةً، فَقَالَ: " هَلْ تَسْتَهْوُونَ شَيْئًا؟ قَالُوا: أَيَّ شَيْءٍ تَسْتَهْوِي وَنَحْنُ نَسْرُحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْنَا، فَفَعَلَ ذَلِكَ بِهِمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَلَمَّا رَأَوْا أَنَّهُمْ لَنْ يُتْرَكُوا مِنْ أَنْ يُسْأَلُوا، قَالُوا: يَا رَبِّ، نُرِيدُ أَنْ تَرُدَّ أَرْوَاحَنَا فِي أَجْسَادِنَا حَتَّى نُقْتَلَ فِي سَبِيلِكَ مَرَّةً أُخْرَى، فَلَمَّا رَأَى أَنْ لَيْسَ لَهُمْ حَاجَةٌ تُرْكُوا .

Abdullah b. Mürra'dan, o da Mesrûk'dan naklen rivayet edildiğine göre şöyle demiş: Abdullah'a şu âyet hakkında sorduk: “Allah yolunda öldürülenleri asla ölü sanma! Bilâkis onlar Rabpleri katın-da diri olup rızıklanmaktadır.” Abdullah şu cevabı verdi: Bakın buraya! Biz bunu vakti ile Peygamber Efendimize sorduk da Onların ruhları yeşil bir takım kuşların kursaklarındadır. Onların Arş'a asılı kandilleri vardır. Cennette istedikleri yerde dolaşır; sonra bu kandillere inerler. Rabpleri onlardan öyle bir haberdâr olur ki! Ve kendilerine : Bir şey arzu eder misiniz? diye sorar. (Onlar) : (Daha) ne isteyelim, işte cennette dilediğimiz yerde dolaşıyoruz! Derler. Bunu kendilerine üç defa tekrarlar. Sorulmaktan âzâde bırakılmayacaklarını görünce : Yâ Rabb! Ruhlarımızı bedenlerimize iade buyurmanı dileriz! Tâ ki senin yolunda bir defa daha öldürülelim! Derler. Ve bir hacetleri olmadığını görünce bırakılırlar, buyurdular.

¹⁵⁷ Bkz. Müslim, “Emaret”, 121 (1887); İbn Mâce, “Cihâd”, 16 (2801); Tirmizî, “Tefsir”, 4 (3011).

Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de rivayetin sonunda فَسَكَّتْ عَنْهُمْ ziyadesiyle rivayet etmiştir.¹⁵⁸ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve rivayetin sahih olduğunu söylemiştir.¹⁵⁹ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁶⁰ Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.¹⁶¹ Bu durumda Tirmizî ve Elbânî'nin değerlendirmelerini dikkatle incelendiğinde *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

26. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 154. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁶² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir :

عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا، وَأَنَّ لَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ، غَيْرُ الشَّهِيدِ، فَإِنَّهُ يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ، فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا يَرَى مِنَ الْكَرَامَةِ.

Katâde'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Ben Enes b. Mâlik'ten işittim ki, Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Cennete giren hiçbir kimse, yeryüzündeki herşeye mâlik olmak üzere dahî olsa, tekrar dünyâya dönmeyi istemez. Bundan şehîd müstesnadır. O, görmekte olduğu ikram'dan dolayı tekrar dünyâya dönmeyi ve on kerre öldürülmeyi temenni eder*".

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân hadis rivayet etmişlerdir.¹⁶³ Tirmizî rivayeti hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁶⁴ İbn Hibbân'ın Sahih ve İbn Hanbel'in el-Müsned muhakkiki rivayetlerinin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁶⁵ Rivayetin, Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁵⁸ Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 9/209 (9023).

¹⁵⁹ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 6/328 (10909).

¹⁶⁰ Tirmizî, "Tefsir", 4 (3011).

¹⁶¹ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahîhu ve Daîfu Süneni İbn Mâce*, 6/301 (2801); *Sahîhu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdêtu*, 1/324.

¹⁶² Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/144.

¹⁶³ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 20/171 (12771); Buhârî, "Cihâd", 21(2817), Müslim, "Emaret", 109 (1887); Tirmizî, "Cihâd", 25 (1661); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/518 (4662).

¹⁶⁴ Bkz. Tirmizî, "Cihâd", 25 (1661).

¹⁶⁵ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 20/171 (12771); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/518 (4662).

27. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 154. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁶⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: سُنِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُقَاتِلُ شَجَاعَةً، وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً، وَيُقَاتِلُ رِيَاءً، أَيُّ ذَلِكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَاتَلَ لِنُكُونِ كَلِمَةِ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Ebû Musa'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre: Resûlullah'a (s.a.s.) cesaret, hamaset ve riya için savaşan kimse hakkında soru soruldu; bunların hangisi Allah yolundadır? Dedi ki: "Allah'ın kelimesini yüceltmek için savaşan kimse Allah yolundadır".

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.¹⁶⁷ Tirmizî rivayeti hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁶⁸ Bu hadisi *Sünenü Ebû Dâvud*, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁶⁹ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması, İbn Hibbân'ın *Sahih*'inde nakledilmesi ve Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

28. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 154. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁷⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، رَجُلٌ يُرِيدُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَهُوَ يَبْتَغِي مِنَ الدُّنْيَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " لَا أَجْرَ لَهُ "، فَأَعْظَمَ النَّاسُ ذَلِكَ، وَقَالُوا لِلرَّجُلِ: عُدْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّهُ لَمْ يَفْقَهُ، فَأَعَادَ ذَلِكَ عَلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ: " لَا أَجْرَ لَهُ "

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre : Bir adam (Hazret-i Peygambere); Ya Resûlallah dünya malından istediği halde Allah yolunda cihat etmek isteyen kimsenin durumu

¹⁶⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/144.

¹⁶⁷ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 32/314 (19543); Buhârî, "Tevhîd", 28 (7458), Müslim, "Emaret", 150 (1904); İbn Mâce, "Cihâd", 12/13 (2783); Ebû Dâvud, Cihâd, 25 (2517); Tirmizî, "Cihâd", 16 (1646); Nesâî, "Cihâd", 22 (3136); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/493 (4636).

¹⁶⁸ Bkz. Tirmizî, "Cihâd", 16 (1646).

¹⁶⁹ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 32/314 (19543); Ebû Dâvud, Cihâd, 25 (2517); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/493 (4636).

¹⁷⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/144.

nedir? Diye durmuş. Resûlullah (s.a.s.) Dedi ki: “*Ona ecir yoktur*”. Üç kere aynı soruyu tekrar etti. Her seferinde dedi ki: “*ona ecir yoktur*”.

Bu hadisi Ebû Dâvud, Nesâî benzer lafızlarla, Ahmed b. Hanbel, İbn Hibban ve Hakim rivayet etmişlerdir.¹⁷¹ Şuayb el-Arnaût , Ebû Dâvud’daki rivayetinin hasen olduğunu fakat ravilerden yezîd b. makraz hakkında ihtilaf olduğunu söylemiştir, İbn Hanbel’in *el-Müsned*’deki rivayetinin hasen li gayrihi olduğunu ve isnadının Yezîd b. Makraz’ın bilinmemesinden dolayı zayıf olduğunu ifade etmiştir ve İbn Hibbân’ın *Sahih*’indeki rivayetinin Yezîd b. Makraz dışındaki ravilerinin sika olarak değerlendirmiştir.¹⁷² Hâkım, bu rivayetinin sahih olduğunu zikretmiştir, zehebî de ona muvafakat etmiştir.¹⁷³ Zehebî *Dîvânu’-d-Duafâ*’da ve *Mizzî Tehzîbu’l-Kemâl*’da onu “mechûl” olarak nitelendirmiştir.¹⁷⁴ Elbânî bu hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.¹⁷⁵ Bu durumda rivayetin *hasen* olduğunu söylemek mümkündür.

29. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 154. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁷⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَضَمَّنَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ، لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا جِهَادًا فِي سَبِيلِي، وَإِيمَانًا بِي، وَتَصَدِيقًا بِرُسُلِي، فَهُوَ عَلَيَّ ضَامِنٌ أَنْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ، أَوْ أَرْجِعَهُ إِلَى مَسْكِنِهِ الَّذِي خَرَجَ مِنْهُ، نَائِلًا مَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، مَا مِنْ كَلِمٍ يُكَلِّمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهِ جِبِينَ كَلِمٍ، لَوْ نُفِئَ لَوْ نَدِمَ، وَرِيحُهُ مِسْكٌ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ لَا أَنْ يَشُقَّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ مَا قَعَدْتُ خِلَافَ سَرِيَّةٍ تَعْرُو فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَبَدًا، وَلَكِنْ لَا أَجِدُ سَعَةً فَأَحْمِلُهُمْ، وَلَا يَجِدُونَ سَعَةً، وَيَشُقُّ عَلَيْهِمْ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنِّي، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ دِدْتُ أَنِّي أَعْرُو فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأُقْتَلُ، ثُمَّ أَعْرُو فَأُقْتَلُ، ثُمَّ أَعْرُو فَأُقْتَلُ .

Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “*Allah Teala, Allah yolunda çıkan kimseden sadece benim yolumda cihat için çıkması, bana İmân*

¹⁷¹ Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, 14/ 397; Ebû Dâvud, “Cihâd”, 24 (2516); Nesâî, “Cihâd”, 24 (3140); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/494 (4637); Hâkım en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 2/94 (2436).

¹⁷² Bkz. Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, 14/ 397; Ebû Dâvud, “Cihâd”, 24 (2516); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/494 (4637).

¹⁷³ Bkz. Hâkım en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 2/94 (2436)

¹⁷⁴ Bkz. Zehebî, *Dîvânu’-d-Duafâ*, 380; *Mizzî, Tehzîbu’l-Kemâl*, 3/479.

¹⁷⁵ Bkz. Nâsıruddîn Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*, (Mektebetü’ş-Şâmile, byy, ts), 2.

¹⁷⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli’l-Kur’ân*, 1/144.

etmesi ve peygamberlerimi tasdik etmesi halinde. O da benden onu cennete sokmam, veya onun ecir veya ganimetten elde ettiği şeye nail olmuş bir şekilde onu meskenine geri döndürmemden biri için garanti almıştır. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki; Allah yolunda açılan hiçbir yara yoktur ki kıyamet günü açıldığı zamanki görünüşünde rengi kan rengi kokusu ise misk kokusu olarak gelmesin. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki; eğer Müslümanlara zor gelmiyor olsaydı, Allah Azze ve celle yolunda cihat eden hiçbir seriyyenin arkasından oturmazdım. Ama imkan bulamıyorum ki onlara binek bulayım. Onlar da arkamdan gelmek için imkan bulamıyorlar. Benden geri kalmak da onlara zor gelir. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki, Allah yolunda gaza edip öldürülmeyi, sonra tekrar gaza edip tekrar öldürülmeyi, sonra tekrar gaza edip tekrar öldürülmeyi ne çok isterdim.”

Bu hadisi Müslim ve İbn Hanbel aynı lafızlarla rivayet etmiştir.¹⁷⁷ Buhârî, Nesâî, İmâm Mâlik ve İbn Hibbân benzer lafızlarla rivayet etmişlerdir.¹⁷⁸ İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁷⁹ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

30. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 154. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁸⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عُقْبَةَ، عَنْ أَبِي عُقْبَةَ، وَكَانَ مَوْلَى مِنْ أَهْلِ فَارِسَ، قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَدًا، فَضَرَبْتُ رَجُلًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَقُلْتُ: خُذْهَا مِنِّي وَأَنَا الْعُلَامُ الْفَارِسِيُّ، فَأَلْتَقَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: فَهَلَّا قُلْتَ خُذْهَا مِنِّي، وَأَنَا الْعُلَامُ الْأَنْصَارِيُّ.

Abdurrahman b. Ebi Ukbe'nin babasından (ki o Fars ehlinden bir köle idi) rivayetle şöyle dedi: Resûlüllah (s.a.s.) ile beraber Uhud'a katıldım. Müşriklerden birini vurdum ve

¹⁷⁷ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 12/72 (7157); Müslim, “Emaret”, 103 (1876).

¹⁷⁸ Bkz. İmâm Mâlik, *el-Muvatta*, “Cihâd”, 40; Buhârî, “İmân”, 25 (36); Nesâî, “Cihâd”, 30 (3152); “İmân”, 25 (5029); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/38 (4736).

¹⁷⁹ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 12/72 (7157); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/38 (4736).

¹⁸⁰ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/144.

dedim ki: Al sana!, ben Farisi oğluyum. Nebi (s.a.s.) bana döndü ve dedi ki: “Al sana *ben Ensar oğluyum deseydin ya!*”.

Bu hadisi İbn Mâce, Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.¹⁸¹ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvud’un *Sünen*’ine, ve İbn Hanbel’in *el-Müsned*’ine yaptığı tahkiklerde rivayetlerindeki ravilerden Abdurrahman b. Ebi Ukbe, “bilinmemesinden” dolayı zayıf olduğunu ifade etmiştir.¹⁸² İbn Hacer ve Zehebî Abdurrahman b. Ebi Ukbe hakkında zayıf olarak nitelendirmiştir.¹⁸³ Elbânî bu hadisi *Sahîhu ve Daîfu Süneni İbn Mâce* adlı eserinde zayıf olarak değerlendirmiştir.¹⁸⁴ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî’nin görüşleri dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğunu göstermektedir.

31. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 158. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁸⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَاصِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ الصَّفَا، وَالْمَرْوَةِ فَقَالَ: كُنَّا نَرَى أَتَهُمَا مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَمَّا كَانَ الْإِسْلَامُ أَمْسَكْنَا عَنْهُمَا. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ} .

Asım b. Süleyman demiştir ki: Enes’e Safa ve Merve hakkında sordum. Dedi ki: Onları cahiliyenin işlerinden görürdük, İslam geldiği zaman onlara (karşı saygılı davranmayı) terk ettik. Bunun üzerine Allah (c.c.) şu ayeti indirdi: “*Safa ve Merve Allah’ın şiarlarındandır*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve İbn Hanbel rivayet etmişlerdir.¹⁸⁶ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁸⁷ İbn Hanbel’in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁸⁸ Rivayetin, Buhârî ve Müslim’in kriterlerine

¹⁸¹ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 37/193 (22515); İbn Mâce, “Cihâd”, 12/13 (2784); Ebû Dâvud, “Edeb”, 120 (5123).

¹⁸² Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 37/193 (22515); Ebû Dâvud, “Edeb”, 120 (5123).

¹⁸³ Bkz. İbn Hacer, *el-Askalânî, Lisânu’l-Mizân*, 7/282; Zehebî, *Mizânu’l-İ’tidâl*, 2/579.

¹⁸⁴ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahîhu ve Daîfu Süneni İbn Mâce*, 6/284(2784).

¹⁸⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli’l-Kur’ân*, 1/149.

¹⁸⁶ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 42/179 (25298); Buhârî, Tefsir, 23 (4496); Müslim, Hac, 262 (1277); Tirmizî, Tefsir, 3 (2966).

¹⁸⁷ Bkz. Tirmizî, Tefsir, 3 (2966).

¹⁸⁸ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 42/179 (25298);

uyuması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

32. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 180. ayetini tefsir ederken senedini ve sahabi ravisini zikretmeden şu rivayeti¹⁸⁹ kaydetmiştir:

”إِنَّ اللَّهَ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقِّ حَقَّهُ، وَلَا وَصِيَّةَ لِرِثٍ“

“Allah (a.c.) her hak sahibine hakkını vermiştir. Varise vasiyet yoktur”

Bu hadisi Nesâî aynı lafızlarla şöyle rivayet etmiştir: ¹⁹⁰

عَنْ عُمَرُو بْنِ خَارِجَةَ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقِّ حَقَّهُ، وَلَا وَصِيَّةَ

لِرِثٍ

Amr b. Harice (r.a.)’den rivayete göre, Resûlüllah (s.a.s.) hutbe verirken şöyle buyurmuştur: “Allah (c.c.) her hak sahibine hakkını vermiştir. Artık varise vasiyet yoktur. Çocuk yatağıdır (yatak sahibinin). Zaniye ise hak yoktur.”

Hadis, Tirmizî ve İbn Hanbel aynı tarihiyle hadisin sonunda وَالْوَالِدُ لِلْفِرَاشِ، وَاللِّعَاقِرُ الْحَجْرُ، وَمَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ ziyadesiyle rivayet etmişlerdir.¹⁹¹ Ebû Dâvud, İbn Mâce, Beyhakî İsmail b. Ayyâş ve Ebû Umâme’den rivayet etmişlerdir. ¹⁹²

Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁹³ Şuayb el-Arnaût, İbn hanbel’in *el-Müsned*’deki rivayetin sahih li gayrihi olduğunu ve senedindeki ravilerden Şehr b. Hevşeb, “zayıf” olarak nitelendirilmiştir ve Ebû Dâvud’daki rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁹⁴

¹⁸⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’ân*, 1/166.

¹⁹⁰ Bkz. Nesâî, “Vasiyet”, 5 (3641).

¹⁹¹ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 29/215 (17666); Tirmizî, “Vasiyet”, 5 (2121).

¹⁹² Bkz. İbn Mâce, “Vasiyet”, 6 (2713); Ebû Dâvud, “Vasiyet”, 6 (2870); Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, 6/349 (12202).

¹⁹³ Tirmizî, “Vasiyet”, 5 (2121).

¹⁹⁴ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 29/215 (17666); Ebû Dâvud, “Vasiyet”, 6 (2870).

Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁹⁵ Bu durumda Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

33. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif¹⁹⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَامَ الْفَتْحِ إِلَى مَكَّةَ فِي رَمَضَانَ فَصَامَ حَتَّى بَلَغَ كُرَاعَ الْغَمِيمِ، فَصَامَ النَّاسُ، ثُمَّ دَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ فَرَفَعَهُ، حَتَّى نَظَرَ النَّاسُ إِلَيْهِ، ثُمَّ شَرَبَ، فَقِيلَ لَهُ بَعْدَ ذَلِكَ: إِنَّ بَعْضَ النَّاسِ قَدْ صَامَ، فَقَالَ: أَوْلَيْكَ الْعُصَاةُ، أَوْلَيْكَ الْعُصَاةُ.

Cabir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: Resûlüllah (s.a.s.) fetih senesi Ramazan'da Mekke'yi (fethetmek amacıyla yola) çıktı. Kûra'ul-Gamim'e varıncaya kadar oruç tuttu insanlar da oruç tuttular. Sonra bir bardak su istedi ve havaya kaldırdı ta ki insanlar onu gördüler, sonra suyu içti. Bundan sonra O'na (s.a.s.) insanlardan bazılarının oruç tuttuğu söylendi. Dedi ki: Onlar asilerdir, onlar asilerdir.¹⁹⁷

Bu hadisi Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.¹⁹⁸ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁹⁹ Sahih İbn Hibbân Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, *Sahih Müslim*'in kriterlerine göre *sahih* bir hadis olarak değerlendirmiştir.²⁰⁰ Elbânî bu hadisi *Sahihu ve Daifu Süneni'n-Nesâî*'de sahih olarak değerlendirmiştir.²⁰¹ Rivayetin, Tirmizî'nin hükmü dikkate alınarak, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri de dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

34. Hadis

¹⁹⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni İbn Mâce*, 6/214 (2714); *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*, (Mektebetü'ş-Şâmile, byy. ts), 2 (2870).

¹⁹⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/169.

¹⁹⁸ Müslim, "Sıyâm", 90 (1114); Tirmizî, "Savm", 18 (710); Nesâî, "Sıyâm", 49 (2263); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/318 (3549).

¹⁹⁹ Bkz. Tirmizî, "Savm", 18 (710).

²⁰⁰ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 8/318 (3549).

²⁰¹ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni'n-Nesâî*, (Mektebetü'ş-Şâmile, byy. ts), 5/407 (2263).

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁰² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السَّفَرِ، فَمِنَّا الصَّائِمُ وَمِنَّا الْمُفْطِرُ، قَالَ: فَتَزَلْنَا مَنْزِلًا فِي يَوْمٍ حَارٍّ، أَكْثَرُنَا ظِلًّا صَاحِبُ الْكِسَاءِ، وَمِنَّا مَنْ يَتَّقِي الشَّمْسَ بِيَدِهِ، قَالَ: فَسَقَطَ الصَّوْمُ، وَقَامَ الْمُفْطِرُونَ، فَضَرَبُوا الْأَبْنِيَّةَ وَسَقَوْا الرِّكَابَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ذَهَبَ الْمُفْطِرُونَ الْيَوْمَ بِالْأَجْرِ.

Enes'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Peygamber (s.a.s.) ile birlikte seferde bulunuyorduk. Kimimiz oruçlu, kimimi oruçsuz idik. Sıcak bir günde bir yerde mola verdik. Ekseriyetle gölgelenenlerimiz elbisesi olanlardı. Bâzılarımız güneşten eli ile korunuyordu. Derken oruç tutanlar (bîtap) düştüler. Tutmayanlar kalkarak çadırları kurdular ve develeri suladılar. Bunun üzerine Resûlüllah (s.a.s.) “*Bugün oruç tutmayanlar daha fazla ecir aldı*” buyurdu.

Bu hadisi Buhârî benzer lafızlarla, Müslim, Nesâî ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.²⁰³ Sahih *İbn Hibbân* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis olarak değerlendirmiştir.²⁰⁴ Elbânî bu hadisi *sahih* olarak değerlendirmiştir.²⁰⁵ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması, İbn Hibbân'ın Sahih'inde nakledilmesi, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

35. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁰⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَرَأَى زَحَامًا وَرَجُلًا قَدْ ظَلَّلَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟، فَقَالُوا: صَائِمٌ، فَقَالَ: لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ.

²⁰² Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/169.

²⁰³ Bkz. Buhârî, “Cihâd”, 70 (2890); Müslim, “Sıyâm”, 100 (1119); Nesâî, “Sıyâm”, 52 (2283); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/326 (3559).

²⁰⁴ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 8/326 (3559).

²⁰⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahihu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 1/645 (3436); *Sahihu ve Daifu Süneni'n-Nesâî*, 5/427.

²⁰⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/169.

Cabir b. Abdullah'tan (r.a.) rivayetle : Resûlüllah (s.a.s.) seferde idi, bir kalabalık ve gölgelenen bir adam gördü. Bu nedir? Dedi. Dediler ki: Oruçlu. Buyurdu ki: Yolculukta oruç tutmak iyilikten değildir.²⁰⁷

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud, İbn Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.²⁰⁸ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²⁰⁹ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.²¹⁰ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

36. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²¹¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَمْرُو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيُّ، قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سَفَرٍ، فَقَالَ: ائْتَنظِرِ الْعَدَاءَ يَا أَبَا أُمَيَّةَ، فَقُلْتُ: إِيَّيْ صَائِمٍ، فَقَالَ: " تَعَالَ ادْنُ مِنِّي حَتَّى أُخْبِرَكَ عَنِ الْمُسَافِرِ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَضَعَ عَنْهُ الصِّيَامَ وَنَصَفَ الصَّلَاةَ . "

Amr b. Ümeyye'den (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Yolculuktan dönünce Resûlüllah 'ın (s.a.s.) yanına geldim. Dedi ki; *öğle yemeğini bekle ya Eba Ümeyye*. Dedim ki; ben oruçluyum. Dedi ki: Yaklaş da sana yolcu hakkında bilgi vereyim: *“Allah ondan oruç ve namazın yarısının yükümlülüğünü kaldırdı”*.

Bu hadisi Nesâî ve Taberânî aynı lafızlarla rivayet etmiştir.²¹² Beyhakî *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da benzer lafızlarla rivayet etmiştir.²¹³ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de benzer lafızlarla rivayet etmiştir ve hadisi sahih olduğunu söylemiştir.²¹⁴ Elbânî bu hadisi *Sahihu ve Daifu*

²⁰⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/169.

²⁰⁸ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 3/34 (1946); Buhârî, “Savm”, 35 (1946); Müslim, “Sıyâm”, 92 (1115); Ebû Dâvud, “Savm”, 43 (2407); Tirmizî, “Savm”, 6 (710); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/320 (35529).

²⁰⁹ Bkz. Tirmizî, “Savm”, 6 (710).

²¹⁰ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 3/34 (1946); Ebû Dâvud, “Savm”, 43 (2407); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/320 (35529).

²¹¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/169.

²¹² Nesâî, “Sıyâm”, 50 (2267); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 22/361.

²¹³ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 31/392 (19047); Tirmizî, “Savm”, 21 (715).

²¹⁴ Bkz . Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 3/161.

Süneni'n-Nesâi'de sahih olarak değerlendirmiştir.²¹⁵ Bu durumda Elbânî'nin görüşü dikkate alındığında *sahih* olduğu söylemek mümkündür.

37. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²¹⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أنس بن مالك - رجل من بني عبد الله بن كعب إخوة بني قشير - قال: أَعَارَتْ عَلَيْنَا خَيْلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَاَنْتَهَيْتُ - أَوْ قَالَ: فَاَنْطَلَقْتُ - إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَهُوَ يَأْكُلُ، فَقَالَ: "اجْلِسْ فَأَصِْبْ مِنْ طَعَامِنَا هَذَا" فَقُلْتُ: إِنِّي صَائِمٌ قَالَ: "اجْلِسْ أُحَدِّثُكَ، عَنِ الصَّلَاةِ وَعَنِ الصِّيَامِ، إِنْ اللَّهُ تَعَالَى وَضَعَ شَطْرَ الصَّلَاةِ، أَوْ نِصْفَ الصَّلَاةِ، وَالصَّوْمَ عَنِ الْمَسَافِرِ، وَعَنِ الْمُرْضِعِ، أَوْ الْخُبْلَى" وَاللَّهُ لَقَدْ قَالَهُمَا جَمِيعاً أَوْ أَحَدَهُمَا، قَالَ: فَتَلَهَّفْتُ نَفْسِي أَنْ لَا أَكُونَ أَكَلْتُ مِنْ طَعَامِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Benû Kuşeyr'in kardeşleri Abdullah b. Ka'b oğullarından birisi olan Enes b. Mâlik'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir; Resûlullah (s.a.s.)'ın atlıları bize (kabilemize) baskın yaptı. Ben de Resûlullah (s.a.s.)'ın yanına gittim. O yemek yiyordu. Bana: "*Otur, şu yemeğimizden biraz ye!*" buyurdu. Ben oruçluyum, dedim. "*Otur sana namaz ve oruçtan bahsedeyim, şüphesiz Allah misâfirden namazın bir kısmını veya yarısını, misafir ve emzikli den veya hamileden orucu kaldırdı*" buyurdu. Vallahi Efendimiz ya onun (emzikli ve hâmile) ikisini birden ya da birini söyledi. Enes devamla şöyle der: (O zaman) Resûlullah (s.a.s.)'ın yemeğinden yemediğim için kendi kendime teessüf ettim.

Bu hadisi Ashâbu's-Sünen (İbn Mâce, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâi) ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.²¹⁷ Tirmizî rivayetini hasen olarak değerlendirmiştir.²¹⁸ Sünenü Ebû Dâvud ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiş ve ravilerden Ebû Hılâl, "zayıf" olduğunu belirtmiştir.²¹⁹ Elbânî bu hadisi

²¹⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahîhu ve Daîfu Süneni'n-Nesâi*, 5/411 (2267).

²¹⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1, 170.

²¹⁷ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 31/392 (19047); İbn Mâce, "Sıyâm", 12 (1667); Ebû Dâvud, "Savm", 43 (2408); Tirmizî, "Savm", 21 (715); Nesâi, "Sıyâm", 51 (2276);

²¹⁸ Bkz. Tirmizî, "Savm", 21 (715).

²¹⁹ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 31/392 (19047); Ebû Dâvud, "Savm", 43 (2408).

Sahîhu ve Daîfu Süneni 'n-Nesâî' de hasen olarak değerlendirmiştir.²²⁰ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Tirmizî'nin görüşleri dikkate alındığında *hasen* bir rivayet olduğu görülmektedir.

38. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²²¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عائشة أَنَّ حَمْرَةَ بِنَ عَمْرٍو الأَسْلَمِي قَالَ لِلنَّبِيِّ - صلى الله عليه وسلم : أَصُومُ فِي السَّفَرِ؟ وَكَانَ كَثِيرَ الصِّيَامِ، فَقَالَ: إِنَّ شَبُتَ فَصُمْ، وَإِنْ شَبُتَ فَأَفْطِرْ .

Aişe (r.a.) dan: Hamza b. Amr el-Eslemi Nebi'ye (s.a.s.) dedi ki: Seferde oruç tutayım mı? (Ki o çok oruç tutan bir kimse idi). Dedi ki: “İstersen tut istersen tutma”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân hadis rivayet etmişlerdir.²²² Tirmizî rivayetini hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²²³ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.²²⁴ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

39. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²²⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أنس رضي الله عنه قال: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ - صلى الله عليه وسلم -، فَمِنَّا الصَّائِمُ، وَمِنَّا الْمُفْطِرُ، فَلَا الصَّائِمَ يَعْيبُ عَلَى الْمُفْطِرِ، وَلَا الْمُفْطِرُ يَعْيبُ عَلَى الصَّائِمِ.

²²⁰ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahîhu ve Daîfu Süneni 'n-Nesâî*, 5/420 (2276).

²²¹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1, 170.

²²² Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 42/389 (25607); Buhârî, “Savm”, 33 (1943); Müslim, “Sıyâm”, 103 (1121); İbn Mâce, “Sıyâm”, 10 (1662); Ebû Dâvud, “Savm”, 42 (2402); Tirmizî, “Savm”, 19 (711); Nesâî, “Sıyâm”, 58 (2306); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/326 (3560).

²²³ Tirmizî, “Savm”, 19 (711).

²²⁴ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 42/389 (25607); Ebû Dâvud, “Savm”, 42 (2402); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/326 (3560).

²²⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/170.

Enes (r.a.) şöyle demiş: (Yolculukta) Nebi (s.a.s.) ile beraberdik. Bizden oruç tutan da vardı, tutmayan da. Ne oruç tutan tutmayı ayıplardı ne de tutmayan tutanı.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân hadis rivayet etmişlerdir.²²⁶ Tirmizî hadisi başka bir tarikiyle Ebû Seyid el-Hudri'den rivayet etmiş ve rivayetin sonunda *وَمَنْ وَجَدَ ضَعْفًا فَأَفْطَرَ فَحَسَنٌ* ziyadesiyle nakledip hadisin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²²⁷ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.²²⁸ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

40. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²²⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي الدرداء - رضي الله عنه - قال: خرجنا مع رسول الله - صلى الله عليه وسلم- في شهر رمضان في حرٍّ شديد، حتى إن كان أحدنا ليضع يده على رأسه من شدة الحرِّ، وما فينا صائم إلا رسول الله - صلى الله عليه وسلم- وعبدُ الله بنُ رَواحَةَ رضي الله عنه.

Ebû Derda (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah (s.a.s.) ile beraber Ramazan ayında şiddetli bir sıcakta yolculuğa çıktık. Öyle ki bazılarımız sıcaklığın şiddetinden elini başının üzerine koyuyordu. Aramızda Resûlullah (s.a.s.) ve Abdullah b. Revaha'dan (r.a.) başka oruçlu kimse yoktu.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Ebû Dâvud ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.²³⁰ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.²³¹ Hadisin Buhârî ve

²²⁶ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 18/49 (11471); Buhârî, "Savm", 36 (1947); Müslim, "Sıyâm", 98 (1118); Ebû Dâvud, "Savm", 42 (2405); Tirmizî, "Savm", 19 (713); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/328 (3561).

²²⁷ Tirmizî, "Savm", 19 (713).

²²⁸ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 18/49 (11471); Ebû Dâvud, "Savm", 42 (2405); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/328 (3561).

²²⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/170.

²³⁰ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 36/29 (21698); Buhârî, "Savm", 34 (1945); Müslim, "Savm", 108 (1122); İbn Mâce, "Sıyâm", 10 (1661); Ebû Dâvud, "Savm", 44 (2409).

²³¹ Bkz. Ahmet b.Hanbel, *el-Müsned*, 36/29 (21698); Ebû Dâvud, "Savm", 44 (2409).

Müslim'in kriterlerine uyması, müttetekun aleyh olması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü dikkate alındığında *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

41. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²³² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَتَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ فِي رَمَضَانَ وَهُوَ يُرِيدُ سَفَرًا، وَقَدْ رُجِلَتْ لَهُ رِجْلَتُهُ، وَلَيْسَ ثِيَابَ السَّفَرِ، فَدَعَا بِطَعَامٍ فَأَكَلَ، فَقُلْتُ لَهُ: سُنَّةٌ؟ قَالَ: سُنَّةٌ ثُمَّ رَكِبَ.

Muhammed b. Ka'b dediki: Enes b. Malik'e (r.a.) Ramazanda geldim. Ve o yolculuğa çıkmak için hazırlanıyordu. Bineği hazırlandı, yolculuk elbisesini giydi, yemek istedi ve yedi. Ona dedim ki: Bu sünnet mi? Dedi ki: Evet, sonra bineğine bindi.

Bu hadisi Tirmizî, Taberânî, Dârekutnî (385/995) ve Beyhakî rivayet etmiştir.²³³ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerinin *sahih* olduğunu söylemiştir.²³⁴ Tirmizî rivayetin *hasen* olarak değerlendirmiştir.²³⁵ Hadisin ravilerden Yahya b. Maîn, İbn Adî'nin *el-Kâmil fi Duafa*'sında zikredilmiştir ve "daifu'l-hadis", "hadisi yazılmaz" lafızlarla cerh edilmiştir.²³⁶ Bu durumda Tirmizî'nin hükmü dikkatle baktığımızda rivayetin *hasen* bir rivayet olduğunu göstermektedir.

42. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²³⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

²³² Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/170.

²³³ Bkz. Tirmizî, "Savm", 76 (799-800); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, 9/30; Dârekutnî, Ali b. Ömer (v.385/995), *Sünenü'd-Dârekutnî*, thk. Şuayb el-Arnaût (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1424/2004), 3/160 (2291); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/414 (8180).

²³⁴ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 3/148 (4828).

²³⁵ Bkz. Tirmizî, "Savm", 76 (799-800).

²³⁶ Bkz. İbn Adî, *el-Kâmil Fi'd-Duafa*', 6/388; Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*, 31/227.

²³⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/170.

عن عبيد بن جبير؛ قال: رَكِبْتُ مَعَ أَبِي بَصْرَةَ الْعِفَّارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفِينَةٍ مِنَ الْفُسْطَاطِ فِي رَمَضَانَ، ثُمَّ قَرَّبَ غَدَاءَهُ ثُمَّ قَالَ: اقْتَرِبْ، فَقُلْتُ: أَلَسْتَ بَيْنَ النَّيُوتِ؟ فَقَالَ أَبُو بَصْرَةَ: أَرِغَبْتَ عَنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قال جعفر في حديثه: فأكل.

Ubeyd b. Cübeyr Dedi ki: Ramazan ayında Fustat'tan yola çıkan bir gemide Resûlüllah'ın (s.a.s.) arkadaşı Ebû Basra el-Ğifari ile birlikteydim. Gemi hareket etti ve öğle yemeği getirildi. Dedi ki, *yaklaş*. Dedim ki: Evleri görmüyor musun? (Henüz şehir gözüküyor) Dedi ki: Resûlüllah'ın (s.a.s.) sünnetini terk mi ediyorsun? Ca'fer onun hadisinde dedi ki: Yemeği yedi.

Bu hadis Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel, Dârimî, İbn Huzeyme, Taberânî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.²³⁸ Şuayb el-Arnâvût, Ebû Dâvud'daki ve İbn Hanbel'in *el-Müsned*'deki rivayetlerinin hasen li gayrihi olduğunu ve isnadının “Kuleyb b. Zahl” ve “Ubeyd b. Cubeyr” bilinmemesinden²³⁹ dolayı zayıf olduğunu ifade etmiştir.²⁴⁰ Bunun yanında Kuleyb b. Cahl “sika” ve “mekbul” olduğunu söyleyenler de vardır.²⁴¹ Bu durumda rivayetin *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

43. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 184. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁴² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir :

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: وَاصَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَوَّلِ شَهْرِ رَمَضَانَ، فَوَاصَلَ نَاسًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَبَلَغَهُ ذَلِكَ، فَقَالَ: لَوْ مَدَّ لَنَا الشَّهْرُ لَوَاصَلْنَا وَصَالًا، يَدْعُ الْمُتَعَمِّقُونَ تَعَمُّقَهُمْ، إِنَّكُمْ لَسُنْتُمْ مِنِّي، - أَوْ قَالَ -إِنِّي لَسُنْتُ مِنَّا، إِنِّي أَظَلُّ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي .

Enes'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlüllah (s.a.s.) Ramazan ayının başında visal onun tuttu. (Onu görünce) müslümanlardan bazı kimseler de visal yaptılar. Peygamber (s.a.s.) bunu duyunca: “*Bu ay bize uzamış olsa öyle bir visal yapardık ki: Bu işin*

²³⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 45/207 (27232); Dârimî, “Savm”, 17 (1754); Ebû Dâvud, “Savm”, 45 (2412); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 2/279; İbn Huzeyme, *Sahih*, 2/981; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/414 (8178).

²³⁹ Bkz. Aydınli, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 46.

²⁴⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 45/207 (27232); Ebû Dâvud, “Savm”, 45 (2412).

²⁴¹ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzibu't-Tehzib*, 8/445; *Takribü't-Tehzib*, 376; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 3/414; İbn Hibbân, *Sikât*, 7/356.

²⁴² Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/170.

derinliğine dalanlar ondan vazgeçerlerdi. Şüphesiz ki siz benim gibi değilsiniz yahut şüphesiz ki ben sizin gibi değilim. Çünkü ben, Rabbını beni doyurup suladığı halde yaşarım.” buyurdular.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ahmed b. Hanbel, İbn Huzeyme ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.²⁴³ Ebû Dâvud, Ebû Seyid Hüdrî’den farklı lafızlarla rivayet etmiştir.²⁴⁴ Rivayetin tahririni yapan Şuayb el-Arnaût, sahih bir hadis olduğunu ifade etmiştir.²⁴⁵ Hadisin Buhârî ve Müslim’in *Sahih*’lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

44. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 186. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁴⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir :

عَنْ سَلْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ رَبَّكُمْ حَيٌّ كَرِيمٌ، يَسْتَحْيِي مَنْ عِنْدَهُ أَنْ يَرْفَعَ إِلَيْهِ يَدَيْهِ، فَيَرُدَّهُمَا صِفْرًا، أَوْ قَالَ: خَائِبَتَيْنِ.

Selmân el-Fârisî’den rivâyet edildiğine göre; Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz sizin Rabb’iniz haya eder (yani dilekte bulunan kuluna verir), ikramı boldur, kulunun O’na ellerini havaya kaldırıp da bunları boş çevirmekten (veya dedi ki) hüsrana uğratmaktan haya eder (yani elleri boş çevirmez).”

Bu hadis İbn Mâce, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Hanbel, Taberânî, İbn Hibbân, Hâkim rivayet etmişlerdir.²⁴⁷ Tirmizî rivayetin hasen-garib olarak değerlendirmiştir.²⁴⁸ İbn Hanbel’in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir, Ebû Dâvud’daki rivayetin ravilerden Ca’fer b. Meymun’u zayıf olduğunu söylemiştir ve sonunda

²⁴³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/274 (12248); Buhârî, “Temenni”, 9 (7241); Müslim, “Sıyâm”, 60 (1104); İbn Huzeyme, *Sahih*, 2/995; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, 4/467 (8177).

²⁴⁴ Bkz. Ebû Dâvud, “Savm”, 24 (2361).

²⁴⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/274 (12248).

²⁴⁶ Seyyid kutub, *Fî Zılâli’l-Kur’ân*, 1/173.

²⁴⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 39/119 (23714); İbn Mâce, “Dua”, 13 (3865); Ebû Dâvud, “Salat”, 356 (1488); Tirmizî, “Da’vât”, 45 (3556); İbn Hibbân, *Sahih*, 3/163 (880); Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebir*, 6/252; Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 1/718 (1962).

²⁴⁸ Bkz. Tirmizî, “Da’vât”, 45 (3556).

hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.²⁴⁹ Hâkım, bu rivayetinin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olarak değerlendirmesini yapmış, zehebî de ona muvafakat etmiştir.²⁵⁰ Zehebî hadisin ravilerden Ca'fer b. Meymun'u *Dîvânu 'd-Duafâ*'sında²⁵¹ zikretmiştir ve "Leysel bi'l-kaviyy"²⁵² olarak nitelendirmiştir.²⁵³ Bunun yanında İbn Hibbân onu *Sikât*'inde zikretmiştir.²⁵⁴ Elbânî bu hadisi hasen olduğuna hükmetmiştir.²⁵⁵ Rivayetin, Tirmizî'nin hükmü dikkatle incelendiğinde *hasen* bir rivayet olduğunu göstermektedir.

45. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 186. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁵⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه: أن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما على ظهر الأرض من رجلٍ مسلمٍ يدعُو الله بدعوةٍ إلا آتاه الله إياها، أو كَفَّتْ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا، مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَجِمَ .

Ubade b. Sâmit'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre: Nebi (s.a.s.) dedi ki: "Yeryüzü üzerinde hiçbir Müslüman yoktur ki, günah yahut akrabalık bağına kesecek bir şey istemediği sürece Allah duasını kabul etmesin veya duası mislince bir kötülüğü ondan uzaklaştırmasın".

Bu hadisi Tirmizî, İbn Hanbel, Taberânî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.²⁵⁷ Tirmizî rivayeti hasen-sahih-garib olarak değerlendirmiştir.²⁵⁸ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in *el-Müsned*'ine yaptığı tahkikinde hadisin sahih-li-gayrihi olduğunu ancak isnadının Abdurrahman

²⁴⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 39/119 (23714); Ebû Dâvud, "Salat", 356 (1488); İbn Hibbân, *Sahih*, 3/163 (880).

²⁵⁰ Hâkım en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 1/718 (1962).

²⁵¹ Bkz. Zehebî, *Dîvânu 'd-Duafâ*, 65.

²⁵² Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığı araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i'tibâr için alınır. Bkz. Aydın, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 175.

²⁵³ Bkz. Zehebî, *Mîzânu 'l-İ'tidâl*, 1/418.

²⁵⁴ Bkz. İbn Hibbân, Ebû Hatim Muhammed b. Hibban b. Ahmed el-Büsti (354/965), *es-Sikât*, (Hindistan: Dâiratu'l-Maârifî'l-Osmaniyye, 1393/1973), 6/135. .

²⁵⁵ Bkz. Elbânî, *Sahihu 'l-Câmi*, 1/415 (2070).

²⁵⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'ân*, 1/173.

²⁵⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 37/48 (22784); Tirmizî, "Da'vât", 116 (3573); Taberânî, *el-Mu'cemu 'l-Evsât*, 1/53; Beyhakî, *Şuabu 'l-Îmân*, 2/378 (1091).

²⁵⁸ Bkz. Tirmizî, "Da'vât", 116 (3573).

b. Sâbit, hasen olarak değerlendirmiştir.²⁵⁹ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerden Masleme b. Aliyy zayıf olduğunu söylemiştir.²⁶⁰ İbn Hâcer ve Zehebî “metrûk”²⁶¹ olarak nitelendirmiştir.²⁶² Elbânî bu hadisi hasen olduğuna hükmetmiştir.²⁶³ Tirmizî ile Şuayb el-Arnaût'un değerlendirilmesi dikkatle baktığımızda *hasen* bir rivayet olduğunu anlaşılmaktadır .

46. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 186. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁶⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ، يَقُولُ: دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي.

Ebû Hüreyre'den (r.a) rivayet edildiğine göre: Resûlullah (s.a.s.) şöyle demiştir: “Sizden biri dua ettim ve kabul edilmedi diyerek acele etmezse duasına icabet edilir”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.²⁶⁵ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²⁶⁶ İbn Hibbân'ın Sahih ve İbn Hanbel'in el-Müsned muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis olarak değerlendirmiştir.²⁶⁷ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

47. Hadis

²⁵⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 37/48 (22784).

²⁶⁰ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 10/147.

²⁶¹ “Metrûk”: böyle bir ravinin ettiği hadis hiçbir şekilde alınmaz. Bkz. Aydın, Abdullah, Hadis İstılahları Sözlüğü, 194.

²⁶² Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 531, *Tehzîbu't-Tehzîb*, 10/146; Bkz. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 387.

²⁶³ Bkz. Elbânî, *Sahihu'l-Câmi'*, 2/985 (5638).

²⁶⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/173.

²⁶⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 16/211 (10313); Buhârî, “Da'vât”, 21 (6340); Müslim, “Zikir Dua Tevbe ve İstiğfar”, 90 (2735); Tirmizî, “Da'vât”, 12 (3387); İbn Hibbân, *Sahih*, 3/256 (975).

²⁶⁶ Bkz. Tirmizî, “Da'vât”, 12 (3387).

²⁶⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 16/211 (10313); İbn Hibbân, *Sahih*, 3/256 (975).

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 186. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁶⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رضي الله عنه - عن النَّبِيِّ - صلى الله عليه وسلم - قَالَ: "لَا يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَجِمَ، مَا لَمْ يَسْتَعْجَلْ"، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِسْتِعْجَالُ؟، قَالَ: "يَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ وَقَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ أَرَ يَسْتَجِيبُ لِي فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذَلِكَ وَيَدْعُ الدُّعَاءَ".

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Nebi (s.a.s.) şöyle demiştir: “*Günah veya sıla-ı rahmi kesecek bir şey istemediği ve isti’cal etmediği sürece kulun duası kabul edilir*”. Denildi ki: İsti’cal nedir ya Resûlüllah? Dedi ki: “*Dua ettim, dua ettim bana icabet edildiğini göremedim demesi ve o zaman üzüliüp dua etmeyi bırakmasıdır*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Hibbân ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.²⁶⁹ Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân’ın *Sahih*’ine yaptığı tahkikte rivayetin isnadını Müslim’in şartlarına göre kaviyy olduğu söylemiştir.²⁷⁰ Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.²⁷¹ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî’nin görüşleri dikkatle baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

48. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 186. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁷² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عمر رضي الله عنهما؛ قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " لِلصَّائِمِ عِنْدَ إِفْطَارِهِ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ"، فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو إِذَا أَفْطَرَ دَعَا أَهْلَهُ وَوَلَدَهُ وَدَعَا.

İbn Ömer’den (r.a.): Resûlüllah’ı (s.a.s.) şöyle derken işittim: “*Oruçlunun iftar vaktinde yaptığı duası makbuldür*”. Abdullah b. Ömer iftar ettiğinde ailesini ve oğlunu çağırır ve dua ederdi.

²⁶⁸ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/173.

²⁶⁹ Bkz. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, 343; Müslim, “Zikir Dua Tevbe ve İstiğfar”, 92 (2735); İbn Hibbân, *Sahih*, 3/164 (881); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/492 (6429).

²⁷⁰ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 3/164 (881).

²⁷¹ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/1274 (7703).

²⁷² Seyyid Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'ân*, 1/174.

Bu hadisi Tayâlisî (204/819) *Müsned*'inde ve Beyhakî *Şuabu'l-Îmân'da* aynı lafızlarla rivayet etmişlerdir.²⁷³ İbn Mâce farklı lafızlarla Şöyle nakletmiştir: “ إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لَدَعْوَةٌ مَا ”²⁷⁴ Elbânî ise bu hadisin zayıf olarak değerlendirmiştir.²⁷⁵ Ravilerden İshâk b. Hâris'i Zehebî onun *Dîvânu'd-Duafâ*'sında zikretmiştir ve “leyse bi'l kaviyy”, “Leyse bihi Be's”²⁷⁶ cerh etmiştir.²⁷⁷ Bu durumda ravilerden birinin cerh edilmesi hadisin *zayıf* olduğunu göstermektedir.

49. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 186. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁷⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لَدَعْوَةٌ مَا تُرَدُّ.

Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: İşittim ki Resûlüllah (s.a.s.) “Şüphesiz her oruçlu için iftarını açtığına reddedilmeyen bir duâ vardır” buyurdu.

Bu hadisi İbn Mâce, Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de ve Hâkim rivayetinin sonunda ما تُرَدُّ hariç rivayet etmişlerdir.²⁷⁹ Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî, *Misbahuz-Zücâce*'de bu hadisin isnadını sahih olduğunu söylemiştir.²⁸⁰ Hâkim bu hadis hakkında her hangi bir hüküm zikretmedi ancak ravilerden İshâk Abdillâh b. Ebî Ferve cerh olarak değerlendirmiştir. Onun Hakkında “zayıf” “Metrûk” olarak nitelendirilmiştir.²⁸¹ Elbânî bu hadisi *Daîfu'l-Câmii's-Sağîr*

²⁷³ Bkz. Tayâlisî, Ebû Dâvud Süleyman b. Dâvud b. el-Cârûd et-Tayâlisî, *Müsned*, thk, Dr. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî, (Mısır: Dâru'l-Hicre, 1419/1999), 4/20 (2376); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 5/408 (3624).

²⁷⁴ Bkz. İbn Mâce, “Sıyâm”, 48 (1753).

²⁷⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Daîfu'l-Câmii's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, (byy: Mektebetü'l-İslâmi, ts), 1/684 (4747).

²⁷⁶ Bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 175.

²⁷⁷ Bkz. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 27; İbn Hacer, el-Askalânî, *Tehzîbu't-Tehzîb*, 2/146.

²⁷⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/174.

²⁷⁹ Bkz. İbn Mâce, “Sıyâm”, 48 (1753); Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 1/583 (1535); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 13/476.

²⁸⁰ Bkz. Ahmed b. Ebû Bekir, el-Bûsîrî, *Misbâhu'z-Zücâce*, 2/81.

²⁸¹ Bkz. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 27; İbn Hacer, el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 2/146.

adlı eserinde zayıf olarak değerlendirmiştir.²⁸² Bu durumda ravilerden birinin cerh edilmesi hadisin zayıf olduğunu göstermektedir.

50. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 186. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁸³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثَةٌ لَا تَرُدُّ دَعْوَتَهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللَّهُ فَوْقَ الْغَمَامِ وَيَفْتَحُ لَهَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَيَقُولُ الرَّبُّ: وَعِزَّتِي لَأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ جَيْنٍ .

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Üç kimsenin duası geri çevrilmez: Âdil devlet reisi, iftar edinceye dek oruçlunun ve mazlumun duası. Allah, mazlumun duasını kıyamet günü bulutlara kaldırır ve ona semanın kapıları açılır. ve der ki: İzzetime yemin olsun ki bir süre sonra da olsa sana yardım edeceğim”.

Bu hadis Tirmizî, İbn Mâce, İbn Hanbel, İbn Hibbân ve Beyhakî rivayet etmiştir.²⁸⁴ Tirmizî rivayetinin hasen olarak değerlendirmiştir.²⁸⁵ İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir ancak senedindeki ravilerden Ebû Mudle'i zayıf olarak nitelendirmiştir.²⁸⁶ Elbânî bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfu* adlı eserinde zayıf olarak değerlendirmiştir.²⁸⁷ Bu durumda Tirmizî'nin hükmü dikkatle gözden geçtiğimizde *hasen* olduğu söylemek mümkündür.

51. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 187. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁸⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

²⁸² Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Daîfu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 285.

²⁸³ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/174.

²⁸⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 15/463 (9743); İbn Mâce, “Sıyâm”, 48 (1752); Tirmizî, “Da'vât”, 129 (3598); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/215 (3428); Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, 9/311.

²⁸⁵ Bkz. Tirmizî, “Da'vât”, 129 (3598).

²⁸⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 15/463 (9743); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/215 (3428).

²⁸⁷ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîf*, 3/534.

²⁸⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/174.

عَنِ الْبِرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: " كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَائِمًا، فَحَضَرَ الْإِفْطَارَ، فَنَامَ قَبْلَ أَنْ يُفْطَرَ لَمْ يَأْكُلْ لَيْلَتَهُ وَلَا يَوْمَهُ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِنْ قَامَ بِنِ صِرْمَةَ الْأَنْصَارِيِّ كَانَ صَائِمًا، فَلَمَّا حَضَرَ الْإِفْطَارَ أَتَى أَمْرًا، فَقَالَ لَهَا: أَعِنْدِكَ طَعَامٌ؟ قَالَتْ: لَا وَلَكِنْ أَنْطَلِقُ فَأَطْلُبُ لَكَ، وَكَانَ يَوْمَهُ يَعْمَلُ، فَعَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ، فَجَاءَتْهُ أَمْرًا، فَلَمَّا رَأَتْهُ قَالَتْ: حَبِيبَةٌ لَكَ، فَلَمَّا انْتَصَفَ النَّهَارُ غُشِيَ عَلَيْهِ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: { أَجَلٌ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفْقُ إِلَى نِسَائِكُمْ } [البقرة: 187] فَفَرَحُوا بِهَا فَرَحًا شَدِيدًا، وَنَزَلَتْ: { وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ } [البقرة: 187]

el-Berâ b. Âzib'den (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: (Oruç ilk farz olduğu sırada) Muhammed (s.a.s.)'in sahâbîleri arasında bir kimse oruç tutar da iftar zamanında iftar edemeden uyursa, o kimse ne gecesinde ne gündüzünde tâ akşama girinceye kadar birşey yiyemezdi. Ensâr'dan Kays b. Sırme oruçlu olduğu birgün iftar vakti olunca evine gelmiş ve karısına: Yanınızda yiyecek var mı? diye sormuştu. Karısı: Hayır yoktur, fakat gider senin için ararım, demişti. Kays o gün arazisinde çalışıyordu. Yorgunluğundan uyku ona galebe etmiş, iftar zamanını uyku ile geçirmişti. Karısı ona gelip, Kays'ın uykuda olduğunu görünce: Vay sana yazık oldu, dedi. Gündüz olup gün yarıya varınca Kays'a bir baygınlık geldi. Bu durum Peygamber'e söylendi. Bunun üzerine şu âyet indi: "*Oruç (günlerinizin) gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size halâl kılındı.* (el-Bakara: 178). Bu âyetin inmesi üzerine sahâbîler çok sevindiler. Müteakiben de: "*Bütün gece, sâdik) fecr olan ak iplik kara iplikten size seçilinceye kadar yiyin, için, sonra geceye kadar orucu tamamlayın.*" (el-Bakara: 178) kelâmı İndi.

Bu hadisi Buhârî, Tirmizî, Ebû Dâvud rivayet etmişlerdir.²⁸⁹ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir. Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.²⁹⁰ Bu hadisi Buhârî'nin *sahih*'inde nakletmesi ve değerlendirmesine baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

52. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 187. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁹¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ سَوَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَمْرَةَ بِنَ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَهُوَ يَخْطُبُ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: لَا يَغْرَنُكُمْ نِدَاءُ بِلَالٍ، وَلَا هَذَا النَّبْيَاضُ حَتَّى يَبْدُو الْفَجْرُ أَوْ قَالَ حَتَّى يَنْفَجِرَ الْفَجْرُ.

²⁸⁹ Bkz. Buhârî, "Savm", 15 (1915); Ebû Dâvud, "Savm", 2 (2314); Tirmizî, "Tefsiru'l Kur'ân", 3 (2968).

²⁹⁰ Bkz. Ebû Dâvud, "Savm", 2 (2314).

²⁹¹ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/175.

Sevâde'den naklen rivâyet edildiğini göre (Dedi ki): Ben, Semura b. Cündüb (r.a.) hutbe okuyarak Peygamber (s.v.a) şöyle buyurduğunu rivâyet ederken dinledim: “Sizi ne Bilâl'in nidası (imsak vakti girmeden önce insanları uyandırmak için okuduğu ezan) ne de fecir görününceye (kadar) Yahut fecir yarılınca kadar görülen aydınlık aldatmasın”.

Bu hadisi Müslim, Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de rivayet etmiştir.²⁹² İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih li gayrihi olarak değerlendirmiştir.²⁹³ Elbânî bu hadisi *Sahihu ve Daifu Süneni'n-Nesâî*'de sahih olarak değerlendirmiştir.²⁹⁴ Rivayetin, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî yaptığı değerlendirmelerini dikkatle incelendiğinde *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

53. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 187. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif²⁹⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ سَمْرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَمْنَعَنَّكُمْ مِنْ سُحُورِكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ، وَلَا الْفَجْرُ الْمُسْتَطِيلُ،
وَلَكِنَّ الْفَجْرَ الْمُسْتَطِيلُ فِي الْأَفْقِ.

Semra b. Cündüb'ten (r.a.) rivâyet edildiğine göre: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur : “Ne Bilal'in ezanı ne de uzunlamasına beyazlık (feci-i kazib) sizi sahurunuzdan alıkoymasın İmsak vakti, ufuktaki enlemesine beyazlıktır (feci-i sadık)”.

Bu hadisi Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud ve Ahmed b. Hanbel nakletmişlerdir.²⁹⁶ Tirmizî rivayetin hasen olarak değerlendirmiştir.²⁹⁷ Sünenü Ebû Dâvud ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiş fakat isnâdinin Sevâde b. Hanzala'dan dolayı hasen olarak değerlendirmiştir.²⁹⁸ Elbânî de bu hadisi sahih olarak

²⁹² Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 33/267 (20079); Müslim, “Sıyâm”, 44 (1094); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/148; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 7/236 (6981).

²⁹³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 33/267 (20079).

²⁹⁴ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni'n-Nesâî*, 5/315.

²⁹⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/175.

²⁹⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 33/329 (20157); Müslim, “Sıyâm”, 43 (1094); Ebû Dâvud, “Savm”, 17 (2346); Tirmizî, “Savm”, 15 (706).

²⁹⁷ Bkz. Tirmizî, “Savm”, 15 (706).

²⁹⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 33/329 (20157); Ebû Dâvud, “Savm”, 17 (2346).

değerlendirmiştir.²⁹⁹ Rivayetin, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin değerlendirmelerine dikkatle baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

54. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 188. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁰⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ أُمِّ سَلَمَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ جَلْبَةَ حَصْمٍ بِبَابِ حُجْرَتِهِ، فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّهُ يَأْتِينِي الْحَصْمُ، فَلَعَلَّ بَعْضَهُمْ أَنْ يَكُونَ أْبْلَغَ مِنْ بَعْضٍ، فَأَحْسِبُ أَنَّهُ صَادِقٌ، فَأَقْضِي لَهُ، فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ، فَإِنَّمَا هِيَ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ، فَلْيَحْمِلْهَا أَوْ يَدْرُهَا.

Zeyneb b. Ebî Seleme'den, o da Peygamber (s.a.s.)'in zevcesi Ümmü Seleme'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) kapısının önünde davacı gürültüsü işitmiş de yanlarına çıkmış; ve dedi ki: “*Ben ancak bir insanım! Bana gerçekten davacılar geliyor. Ama caiz ki bazıları bazılarından daha belîğ olur da ben onu doğrucu zanneder ve lehine hüküm vermiş olabilirim. İmdi her kime bir müslümanın hakkını hükmetmişsem bu ancak ateşten bir parçadır. Onu (isterse) üzerine alsın; yahut (dilerse) terk etsin*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce Tirmizî, Ebû Dâvud, Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³⁰¹ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁰² Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre *sahih* bir hadis olarak değerlendirmiştir.³⁰³ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

55. Hadis

²⁹⁹ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/278.

³⁰⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/176.

³⁰¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 44/240 (26625); Buhârî, “Ahkâm”, 29 (7181); Müslim, “Akdiye”, 5 (1713); Tirmizî, “Ahkâm”, 11 (1339); Ebû Dâvud, “Akdiye”, 7 (3583); Nesâî, “Edebü'l-Kadâ”, 33 (5422); İbn Mâce, “Ahkâm”, 5 (2317); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/462 (5072).

³⁰² Bkz. Tirmizî, “Ahkâm”, 11 (1339).

³⁰³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 44/240 (26625); Ebû Dâvud, “Akdiye”, 7 (3583); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/462 (5072).

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 189. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁰⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن البراء بن عازب رضي الله عنه؛ قال: كان الأنصار إذا حجُّوا، فجاؤوا؛ لم يدخلوا من قبل أبواب البيوت، ف جاء رجل منهم، فدخل من قبل بابه، فكأنه عير بذلك، فنزلت: {وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا}.

Bera b. Azib (r.a.) dedi ki: Ensar hacedip geldiklerinde, evlerine kapıları tarafından girmezlerdi. Onlardan bir adam hacdan geldi ve evine kapısı tarafından girdi. Ve sanki bunu yapmakla ayıplandı. Bunun üzerine şu ayet indi: “*Erdemlilik asla evlere arkalarından gelip girmeniz değildir. Fakat erdemlilik kişinin Allah’a saygılı olmasıdır. Evlere kapılarından girin.*”

Tayâlisî (204/819) *Müsned*’inde şöyle rivayet etmiştir³⁰⁵:

عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ: " كَانَتْ الْأَنْصَارُ إِذَا قَدِمُوا مِنْ سَفَرٍ لَمْ يَدْخُلِ الرَّجُلُ مِنْ قَبْلِ بَابِهِ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ {وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا}.

Bu hadisi Buhârî, Müslim ve İbn Hibbân farklı lafızlarla rivayet etmişlerdir.³⁰⁶ İbn Hibbân’ın *Sahih* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetini Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre sahih bir hadis olarak değerlendirmiştir.³⁰⁷ Hadisin Buhârî ve Müslim’in *Sahih*’lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

56. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁰⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: وَجَدْتِ امْرَأَةً مَقْتُولَةً فِي بَعْضِ مَغَازِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ.

³⁰⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/184.

³⁰⁵ Bkz. Tayâlisî, Ebû Dâvud, *Müsned*, 2/90 (752).

³⁰⁶ Buhârî, “Umre”, 18 (1803); Müslim, “Tefsiru'l Kur'ân”, 23 (3026); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/263 (3947).

³⁰⁷ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 9/263 (3947).

³⁰⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1, 184.

İbn Ömer'den: Resûlüllah'ın (s.a.s.) bir gazvesinde ölü bir kadın bulundu. Bunun üzerine “Resûlüllah (s.a.s.) kadın ve çocukların öldürülmesini yasakladı”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud ve İbn Hanbel rivayet etmişlerdir.³⁰⁹ Tirmizî rivayetinin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³¹⁰ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın Sahih ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³¹¹ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

57. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³¹² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ

Ebû Hüreyre (r.a.) Resûlüllah'tan (s.a.s.) şöyle rivayet etmiştir: “Sizden biri dövüştüğünde yüze vurmaktan sakınsın”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud قَاتَلَ yerine ضَرَبَ lafızla, İbn Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³¹³ Bu hadisi Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³¹⁴ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

58. Hadis

³⁰⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 10/239 (6055); Buhârî, “Cihâd ve Siyer”, 147 (3015); Müslim, “Cihâd ve Siyer”, 1744; Ebû Dâvud, “Cihâd”, 119 (2668); Tirmizî, “Siyer”, 19 (1569).

³¹⁰ Bkz. Tirmizî, “Siyer”, 19 (1569).

³¹¹ Bkz. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 10/239 (6055); Ebû Dâvud, “Cihâd”, 119 (2668).

³¹² Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/188.

³¹³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 16/42 (9962); Buhârî, “Itk”, 20 (2559); Müslim, “Birr”, 112 (2612); Ebû Dâvud, “Hudûd”, 40 (4493); İbn Hibbân, *Sahih*, 12/419 (5604).

³¹⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 16/42 (9962); Buhârî, “Itk”, 20 (2559); Ebû Dâvud, “Hudûd”, 40 (4493); İbn Hibbân, *Sahih*, 12/419 (5604).

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³¹⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْثٍ، فَقَالَ: إِنَّ وَجَدْتُمْ فَلَانًا وَفُلَانًا لِرَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ فَأَحْرَقُوهُمَا بِالنَّارِ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِئْنَا أَرْضَنَا الْخُرُوجَ: إِيَّيْ كُنْتُ أَمَرْتُكُمْ أَنْ تُحْرَقُوا فَلَانًا وَفُلَانًا بِالنَّارِ وَإِنَّ النَّارَ لَا يُعَذِّبُ بِهَا إِلَّا اللَّهَ، فَإِنْ وَجَدْتُمُوهُمَا فَاقْتُلُوهُمَا.

Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) bizi gönderdi ve şöyle dedi: “*Filanı ve Filanı bulursanız (Kureyş’ten iki adam) onları ateşle yakın*”. “Yola çıkmak istediğimizde dedi ki: “*Filan kimse ve filan kimseyi yakmanızı emretmişim, ateşle Allah Teala’dan başkası azap etmez. Onları bulursanız öldürün*”.

Bu hadisi Buhârî, Tirmizî, Ebû Dâvud ve İbn Hanbel rivayet etmişlerdir.³¹⁶ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³¹⁷ Sünenü Ebû Dâvud ve İbn Hanbel’in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³¹⁸ Rivayetin, Tirmizî’nin değerlendirmesini dikkatle incelendiğinde ve Buhârî’in sahih’inde nakletmesi *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

59. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³¹⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عبد الله بن مسعود – رضي الله عنه – قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أَعَفُّ النَّاسِ قِتْلَةَ: أَهْلِ الْإِيمَانِ.

İbn Mes’ud’dan (r.a.) rivayetle Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “*İnsanların öldürmede en affedici olanları merhametli olanı İmân ehlidir*”.

³¹⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur’ân*, 1/188.

³¹⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 14/172 (8461); Buhârî, “Cihâd ve Siyer”, 148 (3016); Ebû Dâvud, “Cihâd”, 120 (2674); Tirmizî, *Siyer*, 20 (1571).

³¹⁷ Bkz. Tirmizî, “Siyer”, 20 (1571).

³¹⁸ Bkz. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 14/172 (8461); Ebû Dâvud, “Cihâd”, 120 (2674).

³¹⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur’ân*, 1/188.

Bu hadisi Ebû Dâvud, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³²⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvud'un *Sünen*'ine, İbn Hibbân'ın *Sahih*'ine ve İbn Hanbel'in *el-Müsned*'ine yaptığı tahkiklerde rivayetleri hasen olduğunu belirtmiştir.³²¹ Ravilerden İbrâhîm b. en-Nakhiî hakkında "Leyse bi'l-Kaviyy", "leyse bi-Şeyin"³²², lafızlarla cerh edilmiştir.³²³ Bunun yanında onu "sika" olarak nitelendirenler de vardır.³²⁴ Elbânî ise bu hadisin zayıf olarak değerlendirmiştir.³²⁵ Bu durumda Şuayb el-Arnaût görüşleri dikkate alındığında *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

60. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³²⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؛ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّهْبِ وَالْمُتَلَةِ.

Abdullah b. Yezid el-Ensari'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: Resûlullah (s.a.s.) yağmacılığı ve müsleyi (öldürürken bazı organları keserek yapılan işkenceyi) yasaklamıştır.

Bu hadisi Buhârî, Ahmed b. Hanbel, Taberânî, Tayâlisî rivayet etmişlerdir.³²⁷ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerinin "sika" olduğunu söylemiştir.³²⁸ Şuayb el-Arnaût, *Müsned*'deki bu rivayetin sahih olarak değerlendirmesini yapmıştır.³²⁹ Elbânî de bu hadisin sahih olarak değerlendirmiştir.³³⁰ Rivayetin, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî yaptığı değerlendirmelerini dikkatle incelendiğinde *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

³²⁰ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/274; İbn Mâce, "Diyât", 30 (2681/2682); Ebû Dâvud, "Cihâd", 18 (2666); İbn Hibbân, *Sahih*, 13/335 (5994).

³²¹ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/274; Ebû Dâvud, "Cihâd", 18 (2666); İbn Hibbân, *Sahih*, 13/335 (5994).

³²² Bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 176.

³²³ Bkz. Zehebî, *Mizânu'l-İ'tidâl*, 1/67;

³²⁴ Bkz. İbn Hibbân, *Sikât*, 7/388.

³²⁵ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîf*, 3/376.

³²⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 1/188.

³²⁷ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/37 (18740); Buhârî, "Mezâlim", 31 (2474); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 4/124; Tayâlisî, Ebû Dâvud, *Müsned*, 2/398 (1166).

³²⁸ Bkz . Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 6/249.

³²⁹ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/37 (18740).

³³⁰ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/1164.

61. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³³¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن يعلى؛ قال: غَزَوْنَا مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، فَأَتَيْتُ بِأَرْبَعَةِ أَعْلَاجٍ مِنَ الْعَدُوِّ، فَأَمَرَ بِهِمْ فَقَتَلُوا صَبْرًا بِالنَّبْلِ، بِالنَّبْلِ صَبْرًا - فَبَلَغَ ذَلِكَ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَنْهَى عَنِ قَتْلِ الصَّبْرِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ كَانَتْ دَجَاجَةٌ مَا صَبَّرْتُهَا، فَبَلَغَ ذَلِكَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ فَأَعْتَقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ.

İbn Ya'la dedi ki : Abdurrahman b. Halid b. Velid ile gaza ettik. Düşmanlardan dört azılı kafir getirildi. İşlerinin bitirilmesini emretti. Okla zehirlenerek öldürüldüler. Bu Ebû Eyyüb el-Ensari'ye ulaştığında dedi ki: “*Resûlullah 'ın (s.a.s.) zehirle öldürmeyi yasakladığını*” duydum. Nefsi elimde olana yemin olsun ki bir tavuk dahi olsa zehirlemezdim. Bu Abdurrahman'a ulaştı. Bunun üzerine dört köle azat etti.

Bu hadisi Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel, İbn Hibbân ve Taberânî rivayet etmişlerdir.³³² Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın *Sahih*'indeki isnâdinin kaviyy olduğunu, Ebû Dâvud'un *Sünen*'indeki ve İbn hanbel'in *el-Müsned'deki* rivayetlerinin sahih li gayrihi olduğunu fakat senedindeki ravilerden Bükeyir b. Abdullâh “meçhul” olarak nitelendirmiştir.³³³ Bunun yanında onu “sika” olarak nitelendirenler de vardır.³³⁴ Elbânî de bu hadisin sahih olarak değerlendirmiştir.³³⁵ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında hadisin *sahih li gayrihi* olduğunu söylemek mümkündür.

62. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³³⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

³³¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/188.

³³² Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/561 (23589, 23590); Ebû Dâvud, “Cihâd”, 127 (2687); İbn Hibbân, *Sahih*, 12/424 (5610); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 4/159.

³³³ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/561 (23589, 23590); Ebû Dâvud, “Cihâd”, 127 (2687); İbn Hibbân, *Sahih*, 12/424 (5610).

³³⁴ Bkz. Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*, 19/190; İbn Hacer el-Askalânî, *Takribü't-Tehzîb*, 128; İbn Hibbân, *Sikât*, 4/88.

³³⁵ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi'*, 2/1170.

³³⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/188.

عن الحارث بن مسلم بن الحارث عن أبيه قال بعثنا رسول الله صلى الله عليه وسلم في سرية فلما بلغنا المغار استخفنا فرسي فسبقت أصحابي، فتلقاني الحي بالربين فقلت قولوا لا إله إلا الله تحرزوا فقالوا فلامني أصحابي وقالوا حرمتنا الغنيمه بعد أن ردت بأيدينا فلما قدمنا على رسول الله صلى الله عليه وسلم أخبروه بما صنعنا فدعاني فحسن لي ما صنعنا وقال: أما إن الله قد كتب لك بكل إنسان منهم كذا وكذا من الأجر .

Haris b. Müslim b. Haris babasından (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah (s.a.s.) bizi bir seriyye ile gönderdi. Saldırı yerine varınca atı koşturarak arkadaşlarımı geride bıraktım. O bölgenin halkı da beni çığıllıklarla karşılıyordu. Onlara Lailaheillallah deyin de kurtulun dedim. Onlar da söylediler. Bunun üzerine arkadaşlarım beni kınadı ve “bizi ganimetten mahrum ettin!” dediler. Resûlullah’a (s.a.s.) vardığımızda yaptığımı haber verdiler. Beni çağırdı ve yaptığımı beğendi, sonra bana dedi ki: "*Allah onlardan her insan için sana şu kadar sevap yazdı*".

Bu hadisi Ebû Dâvud, İbn Hibbân hadisin sonunda hariç ve Taberânî rivayet etmişlerdir.³³⁷ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerden Hâris b. Müslim mechûl olduğunu söylemiştir.³³⁸ Şuayb el-Arnaût, tarafından Ebû Dâvud'daki ve İbn Hibbân'ın *Sahih'indeki* rivayetlerinde Hâris b. Müslim'in bilinmemesinden (cehaletu'r-ravi) dolayı zayıf olduğunu ifade etmiştir.³³⁹ Elbânî de bu hadisin zayıf olarak değerlendirmiştir.³⁴⁰ Rivayetin, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğu görülmektedir.

63. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 190. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁴¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَ أَمِيرًا عَلَى جَيْشٍ، أَوْ سَرِيَّةٍ، أَوْ صَاهٍ فِي خَاصَّتِهِ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، ثُمَّ قَالَ: اعْرُزُوا بِاسْمِ اللَّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ، اعْرُزُوا وَلَا تَعْلُوا، وَلَا تَغْدُرُوا، وَلَا تَمْتَلُوا، وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيَدًا، وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ - أَوْ جَلَالٍ - فَأَيُّهُنَّ مَا أَجَابُوكَ فَأَقْبَلْ مِنْهُمْ، وَكَفَّ عَنْهُمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَإِنْ أَجَابُوكَ، فَأَقْبَلْ مِنْهُمْ، وَكَفَّ عَنْهُمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى النَّحُولِ مِنْ

³³⁷ Bkz. Ebû Dâvud, “Edeb”, 109 (5080); İbn Hibbân, *Sahih*, 5/366 (2022); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, 5/366.

³³⁸ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 1/26.

³³⁹ Bkz. Ebû Dâvud, “Edeb”, 109 (5080); İbn Hibbân, *Sahih*, 5/366 (2022).

³⁴⁰ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*, (Mektebetü's-Şâmile, byy. ts), 2 (5080).

³⁴¹ Seyyid kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 1/188.

دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ، وَأَخْبِرُهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَلَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ، وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ، فَإِنْ أَبَوْا أَنْ يَتَحَوَّلُوا مِنْهَا، فَأَخْبِرُهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ، يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمُ اللَّهِ الَّذِي يَجْرِي عَلَى الْمُؤْمِنِينَ، وَلَا يَكُونُ لَهُمْ فِي الْغَنِيمَةِ وَالْفَيْءِ شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَسَلُّهُمْ الْجَزِيَّةَ، فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَأَقْبَلْ مِنْهُمْ، وَكَفَّ عَنْهُمْ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْتَعِينَ بِاللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تَجْعَلَ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ، وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ، فَلَا تَجْعَلَ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ، وَلَا ذِمَّةَ نَبِيِّهِ، وَلَكِنْ اجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّتَكَ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكَ، فَإِنَّكُمْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّتَكُمْ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكُمْ أَهْوَنُ مِنْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ رَسُولِهِ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تُنْزِلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ، فَلَا تُنْزِلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ، وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِكَ، فَإِنَّكَ لَا تَنْزِي أُنْصِيبُ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ أَمْ لَا.

Bize Süleyman b. Büreyde'den (r.a.), o da babasından naklen rivâyet edildiğine göre: Resûlüllah (s.a.s.) bir orduya veya müfrezeye kumandan tayin ettiği zaman kendisine hassaten Allah'ın takvasını beraberindeki müslümanlara da hayır tavsiye eder; sonra şöyle buyururdu: *“Allah yolunda besmele ile gaza edin! Allah'a küfredenlerle çarpışın! Gaza edin! Ama ganimete hıyanette bulunmayın! Gadir etmeyin! ölümlerin burnunu, kulağını kesmeyin! Çocuk öldürmeyin! Müşriklerden olan düşmanınla karşılaştığın zaman onları üç haslete (veya güzel huya) da'vet et! Bunların hangisinde sana icabet ederlerse onu kabul et; ve kendilerini bırak! Sonra: Onları İslâm'a davet et! Şayet sana icabet ederlerse onu kabul et; ve kendilerini (serbest) bırak! Sonra kendilerini yurdlarından muhacirler diyarına göçmeye davet et! Ve onlara haber ver ki (bunu yaparlarsa muhacirlerin lehine olan onların da lehine, aleyhine olan onların da aleyhine olacaktır. Yurdlarından göçmeyi kabul etmezlerse onlara haber ver ki, müslümanların bedevileri gibi olacaklar; kendilerine Allah'ın, mü'minler üzerine cereyan eden hükmü uygulanacak; ganimet ve harada hiç bir hakları olmayacaktır. Meğer ki, müslümanlarla birlikte mücâhede edeler. Eğer bunu kabul etmezlerse onlardan cizyeyi iste! Şayet sana icabet ederlerse onu kabul et; ve kendilerini (serbest) bırak! Kabul etmezlerse artık Allah'dan yardım dileyerek onlarla harb et! Bir kal'a ahâlisini muhasara eder de senden Allah'ın ahdini ve Peygamberinin ahdini kendilerine bahşetmeni dilerlerse onlara ne Allah'ın ahdini ver; ne de Peygamberinin ahdini!. Lâkin onlara kendi ahdini ve arkadaşlarının ahdini ver! Çünkü sizin kendi ahidlerinizi ve arkadaşlarınızın ahidlerini bozmanız, Allah'ın ve Resûlünün ahdini bozmaktan ehvendir. Bir kal'a ahâlisini muhasara eder de, senden kendilerine Allah'ın hükmünü tatbik etmeni isterlerse onlara Allah'ın hükmünü tatbik etme! Lâkin onlara kendi hükmünü tatbik et! Zîrâ Allah'ın onlar hakkındaki hükmüne isabet edip etmiyeceğini bilmezsin!”*.

Bu hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.³⁴² Tirmizî rivayetinin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁴³ Bu hadisi Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁴⁴ Elbânî bu hadisi *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*'ta sahih olarak değerlendirmiştir.³⁴⁵ Hadisin, Tirmizî ve Şuayb el-Arnaût değerlendirmelerine baktığımızda sahih olduğunu ve Müslim'in sahih'inde nakletmesi, onun kriterlerine uyması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

64. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 195. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁴⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا بَارِرًا لِلنَّاسِ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكِتَابِهِ، وَلِقَائِهِ، وَرُسُلِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ الْآخِرِ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ، وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: " مَا الْمَسْئُورُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ، وَلَكِنْ سَأَحْدِثُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا: إِذَا لَدَّتِ الْأُمَّةُ رَبَّهَا، فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا، وَإِذَا كَانَتِ الْعُرَاةُ الْحَفَاةُ رُءُوسَ النَّاسِ، فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا، وَإِذَا تَطَاوَلَ رِغَاءُ الْبُهْمِ فِي الْبُنْيَانِ، فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ تَلَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: { إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ " قَالَ: ثُمَّ أَدْبَرَ الرَّجُلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رُدُّوا عَلَيَّ الرَّجُلَ، فَأَخَذُوا لِيَرُدُّوهُ، فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ .

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre demiştir ki: Resûlullah (s.a.s.) bir gün halk arasına çıkmıştı. O sırada ona bir adam gelerek: Ya Resûlallah! İmân nedir? diye sordu. Resûlullah (s.a.s.): “*Allah'a, Allah'ın Meleklerine, Kitabına, Allah'a kavuşmaya ve Peygamberlerine, bir de son dirilmeye inanmalıdır*” buyurdu. Adam: Ya Resûlallah! İslâm nedir? dedi. Resûlullah (s.a.s.): İslâm: “*Allah'a ibâdet etmen, Ona hiç bir şeyi şerik koşmaman, farz namazı ikaame etmen, farz olan zekâtı vermen ve Ramazanı tutmandır*” buyurdu. Adam:

³⁴² Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/136; Müslim, “Cihâd”, 3 (1731); Ebû Dâvud, “Cihâd”, 88 (2613); Tirmizî, “Siyer”, 48 (1617).

³⁴³ Bkz. Tirmizî, “Siyer”, 48.

³⁴⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/136; Ebû Dâvud, “Cihâd”, 88 (2613).

³⁴⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*. 2.

³⁴⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/192.

Ya Resûlüllah! İhsan nedir? dedi. Resûlüllah (s.a.s.): “Allah'a, Onu görüyormuşsun gibi ibâdet etmelidir. Çünkü sen Onu görmüyorsan da O seni muhakkak görür” buyurdu. Yâ Resûlallah! Kıyâmet ne zaman kopacak? diye sordu. Resûlüllah (s.a.s.): “Bu meselede sorulan sorandan daha âlim değildir. Ama ben sana onun alâmetlerini söyleyeyim: Ne zaman câriye, kendi sahibini doğurursa işte bu kıyâmet alâmetlerindedir. Ne zaman çıplak, yalın ayak takımı, insanlara baş olurlarsa bu da onun alâmeti erindedir. Ne zaman kuzu, oğlak çobanları yüksek bina yapmakta birbirleriyle yarış ederlerse işte bu da onun alâmetlerindedir. Kıyâmetin ne zaman kopacağı Allah'dan başka kimsenin bilmediği beş gâib şeyde dahildir” buyurdu. Bundan sonra Resûlüllah (s.a.s.) şu âyeti okudu: “Kıyâmetin ne zaman kopacağını bilmek şüphesiz ki Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, rahimlerde olanları O bilir. Hiç bir kimse yarın ne kazanacağını bilemez; hiç bir kimse de nerede öleceğini bilemez. Muhakkak Allah hakkıyla bilen ve haberdar olandır” . Ebû Hüreyre Dedi ki: Sonra o adam dönüp gitti. Arkasından Resûlüllah (s.a.s.) O adamı bana geri çevirin! dedi. Bunun üzerine ashab geri çevirmeye kalktılar; fakat hiç bir şey göremediler. (O zaman) Resûlüllah (s.a.s.) “O Cibrîl'dir. İnsanlara dinlerini öğretmek için geldi”, buyurdular.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, İbn Mâce, Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibban nakletmişlerdir.³⁴⁷ Bu hadisi Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih bir rivayet olduğunu söylemiştir.³⁴⁸ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

65. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 196. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁴⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَدِّيَيْنِ- يَوْمَ النَّحْرِ، نُؤَدِّنُ بِمَنَى: أَنْ لَا يَحُجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عَرِيَانٌ " قَالَ حَمِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: ثُمَّ أُرْدَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ، فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤَدِّنَ بِبِرَاءةٍ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَأَذَّنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مَنَى يَوْمَ النَّحْرِ: لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عَرِيَانٌ.

³⁴⁷ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 15/304 (9501); Buhârî, “Tefsir”, 242 (4777); Müslim, “İmân”, 5 (9); İbn Mâce, “İmân”, 9 (64); Ebû Dâvud, “es-Sünneh”, 17; Nesâî, “İmân”, 6 (4991); İbn Hibbân, 1/375 (159).

³⁴⁸ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 15/304 (9501); Ebû Dâvud, “es-Sünneh”, 17; İbn Hibbân, *Sahih*, 1/375 (159).

³⁴⁹ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/193.

Ebû Hüreyre şöyle demiştir ki: Ebû Bekr şu hac'da, nahr gününde birçok münâdîlerle birlikte Minâ'da "Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hac, hiçbir çıplak beyt'i tavaf etmesin" diye i'lâna beni de gönderdi. Râvî Humejd b. Abdîrahmân dedi ki: Sonra Resûlüllah (s.a.s.) Ebû Bekr'in ardından Alî'yi gönderip: Berâe Sûresi'ni i'lân etmesini emretti. Ebû Hüreyre dedi ki: Alî de bizimle beraber nahr gününde Minâ'daki halk arasında: "Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hâc etmesin, hiçbir çıplak kimse beyt'i tavaf etmesin" diye (bağıra bağıra) i'lân etti.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud, Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³⁵⁰ Tirmizî rivayetini hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁵¹ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁵² Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

66. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 196. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁵³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن كعب بن عُجْرَةَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ بَعْنِي مَسْجِدَ الْكُوفَةِ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ فِدْيَةِ مَنْ صِيَامٍ، فَقَالَ: حُمِلْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْقَمْلُ يَنْتَابِرُ عَلَى وَجْهِي، فَقَالَ: مَا كُنْتُ أَرَى أَنَّ الْجَهْدَ فِذْ بَلَّغَ بِكَ هَذَا، أَمَا تَجِدُ شَاةً. قُلْتُ: لَا، قَالَ: صُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، أَوْ أَطْعِمْ سِتَّةَ مَسَاكِينَ لِكُلِّ مِسْكِينٍ نَصْفَ صَاعٍ مِنْ طَعَامٍ، وَاخْلُقْ رَأْسَكَ فَنَزَلَتْ فِيَّ خَاصَّةً وَهِيَ لَكُمْ عَامَّةً.

Ka'b b. Ucre'den: Bu mescitte (Kufe Mescidi) ona orucun fidyesini sordum. Dedi ki: Bitler yüzümde sıçrar bir halde Resûlüllah 'a (s.a.s.) götürüldüm. Dedi ki: "*Ezanın sende bu raddeye ulaştığını bilmiyordum. Bir koyun bulamaz mısın?*" dedim ki: Hayır. Dedi ki: *Üç gün oruç tut veya her birine yarım sa' vermek suretiyle altı fakiri doyur. Saçını da tıraş et. Ayet benim hakkımda özel olarak inmiştir, hepiniz hakkında geneldir*".

³⁵⁰ Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 13/356 (7977); Buhârî, "Salât", 10; Müslim, "Hâc", 435 (1347); Ebû Dâvud, "Menasik", 66 (1946); Tirmizî, "Hâc", 44 (871); Nesâî, "Hâc ve Menasik", 161 (2957); İbn Hibbân, *Sahih*. 9/128 (3820).

³⁵¹ Bkz. Tirmizî, "Hâc", 44 (871).

³⁵² Bkz Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 13/356 (7977); Ebû Dâvud, "Menasik", 66 (1946); İbn Hibbân, 9/128 (3820).

³⁵³ Seyyid Kutub, *Fi Zılâli'l-Kur'ân*, 1/195.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud nakletmişlerdir.³⁵⁴ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁵⁵ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

67. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 198. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁵⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْمَرَ الدَّبَلِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "الْحُجُّ عَرَفَاتٍ، فَمَنْ أَدْرَكَ عَرَفَةَ لَيْلَةَ جَمْعٍ قَبْلَ أَنْ يَطْلُعَ الْفَجْرُ، فَقَدْ أَدْرَكَ أَيَّامَ مَنَى ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ، فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ، وَمَنْ تَأَخَّرَ، فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ .

Abdurrahman b. Ya'mer (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah'ı (s.a.s.) şöyle derken işittim: "*Hâc Arafattır, Kim fecirden önce Arafat'a gelirse yetmişmiş olur. Mina günleri de üçtür. İki günde acele edene günah yoktur. Daha uzun kalana da günah yoktur*".

Bu hadisi Tirmizî, Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³⁵⁷

Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁵⁸ Bu hadisi Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁵⁹ Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.³⁶⁰ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

68. Hadis

³⁵⁴ Buhârî, "Tefsir", 32 (4517); Müslim, "Hâc", 85 (1201); Ebû Dâvud, "Manâsik", 42 (1856); Tirmizî, "Tefsir", 3 (2973).

³⁵⁵ Tirmizî, "Tefsir", 3 (2973).

³⁵⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/198.

³⁵⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/64 (18774); Ebû Dâvud, "Manâsik", 68 (1856); Tirmizî, "Tefsir", 3 (2975); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/203 (3892).

³⁵⁸ Tirmizî, "Tefsir", 3 (2975).

³⁵⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/64 (18774); Ebû Dâvud, "Manâsik", 68 (1856); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/203 (3892).

³⁶⁰ Bkz. Nâsiruddîn, *Elbânî, Sahihu ve Daîfu Süneni Ebû Dâvud*, 2.

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 198. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁶¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ مُضَرَّسٍ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمُزْدَلِفَةِ حِينَ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي جِئْتُ مِنْ جَبَلِي طَيِّبِي أَكَلْتُ رَاحِلَتِي، وَأَنْعَبْتُ نَفْسِي، وَاللَّهِ مَا تَرَكْتُ مِنْ حَبْلِ إِلَّا وَقَفْتُ عَلَيْهِ، فَهَلْ لِي مِنْ حَجٍّ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ شَهِدَ صَلَاتِنَا هَذِهِ، وَوَقَفَ مَعَنَا حَتَّى نُدْفِعَ وَقَدْ وَعَفَ بِعَرَفَةَ قَبْلَ ذَلِكَ لَيْلًا، أَوْ نَهَارًا، فَقَدْ أَتَمَّ حَجَّهُ، وَقَضَى تَقَاتُهُ.

Urve b. Mudarris'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre : Müzdelife'de Resûlüllah'a (s.a.s.) namaz için çıktığında yanına geldim ve dedim ki: Ya Resûlüllah! Ben Tay' Dağı'ndan geldim hem bineğimi hem de kendimi yordum. Vallahi üzerinde durmadığım tepe kalmadı. Benim haccım makbul mü? Resûlüllah (s.a.s.) şöyle dedi: "*Kim bizim bu namazımızda bulunur ve ayrılıncaya kadar bizimle beklerse, Arafatta da gece veya gündüz vakfe yapmışsa hacı tamam olur, menasikini yerine getirmiş olur*".

Bu hadisi İbn Mâce, Ebû Dâvud, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân, nakletmişlerdir.³⁶² Tirmizî rivayetini hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁶³ Bu hadisi Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân'ın *Sahih* ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁶⁴ Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmesini yapmıştır.³⁶⁵ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

69. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i İmrân sûresinin 198. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁶⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ الْمَسُورِ بْنِ مَخْرَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَفَةَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَنْتَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ أَهْلَ الشِّرْكِ وَالْأَوْثَانِ كَانُوا يَدْفَعُونَ مِنْ هَاهُنَا عِنْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ حَتَّى تَكُونَ الشَّمْسُ عَلَى رُءُوسِ الْجِبَالِ

³⁶¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/198.

³⁶² Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/233 (18300); İbn Mâce, 57 (3016); Ebû Dâvud, "Manâsik", 68 (1950); Tirmizî, "Tefsir", 57 (891); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/161 (3850).

³⁶³ Bkz. Tirmizî, "Tefsir", 57 (891);

³⁶⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/233 (18300); Ebû Dâvud, "Manâsik", 68 (1950); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/161 (3850).

³⁶⁵ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*, 2 (1950).

³⁶⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/198.

مِثْلَ عَمَائِمِ الرَّجَالِ عَلَى رُءُوسِهَا هَدْيُنَا مُخَالَفٌ هَدْيِهِمْ، وَكَانُوا يَدْفَعُونَ مِنَ الْمُشْعَرِ الْحَرَامِ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ عَلَى رُءُوسِ
الْجِبَالِ مِثْلَ عَمَائِمِ الرَّجَالِ عَلَى رُءُوسِهَا، هَدْيُنَا مُخَالَفٌ لِهَدْيِهِمْ .

Misver b. Mahreme'den (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir, Arafat'tayken Resûlullah (s.a.s.) bize hitapta bulundu. Allah'a hamdü senâ ettikten sonra şöyle demiş, “*Dikkat edin! şirk ve put ehli güneş batmadan güneş dağların tepelerinde tıpkı adamların başlarındaki sarık gibi olduğunda ayrılıyor. Bizim kurbanlarımız onlardan farklıdır. Onlar güneş batmadan güneş dağların tepelerinde tıpkı adamların başlarındaki sarık gibi olduğunda ayrılıyor, Bizim kurbanlarımız onlardan farklıdır*”.

Bu Hadisi Beyhakî, Taberânî ve Hâkim rivayet etmişlerdir.³⁶⁷ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerinin sika olduğunu söylemiştir.³⁶⁸ Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir ve Zehebî de onun bu görüşüne muvafakat etmiştir. İbn Hacer el-Askalânî Ravilerden Muhammed b. Keyis b. Mükhremah b. el-Müttalib, “sika” olarak değerlendirmiştir.³⁶⁹ Rivayetin, sağlam tariklerinde zikretmesi ve Hâkim'in değerlendirmesini dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

70. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 198. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁷⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه في حجة النبي صلى الله عليه وسلم ، وقوله: فلم يزل واقفاً حتى غربت الشمس،
وذهبت الصفرة قليلاً حين غاب القرص، وأردفت أسامة خلفه، فدفع رسول الله - صلى الله عليه وسلم - وقد شقق للقصواء
الزمام حتى إن رأسها ليصيب مورك رحله، وهو يقول بيده اليمنى: "السكينة أيها الناس، السكينة أيها الناس" كلما أتى حبلاً
من الحبال أرخى لها قليلاً حتى تصعد، حتى أتى المزدلفة فجمع بين المغرب والعشاء بأذانٍ واحدٍ وإقامتين - قال عثمان: ولم
يسبح بينهما شيئاً، ثم اضطجع رسول الله - صلى الله عليه وسلم - حتى طلع الفجر، فصلى الفجر حين تبيّن له الصبح - بنداءٍ
 وإقامة، ثم ركب القصواء حتى أتى المشعر الحرام، فاستقبل القبلة، فحمد الله وكبره وهلله، ووحدّه، فلم يزل واقفاً حتى أسفر
جداً، ثم دفع رسول الله - صلى الله عليه وسلم - قبل أن تطلع الشمس.

³⁶⁷ Bkz . Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/203 (9521); Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 3/601 (6229); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 20/24 (28).

³⁶⁸ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 3/255.

³⁶⁹ Bkz . İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 503.

³⁷⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/198.

Cabir b. Abdullah'tan (r.a.) Resûlullah'ın haccı konusunda rivayet edildiğine göre: Resûlullah (s.a.s.) güneş battı ve biraz sarılık görünceye kadar (Arafatta) vakfe halinde biraz bekledi. Taki, güneş tamamen batmıştı. Üsame'yi arkasına bindirdi Resûlullah (s.a.s.) bineğini sürdü, Kusva'nın (Resûlullah'ın (s.a.s.) devesi) dizginlerini çekiyordu. Neredeyse başı üzengiye degecekti ve sağ elini kaldırarak: “*Ey insanlar! Acele etmeyin, Acele etmeyin*” diyordu. Karşısına bir dağ çıktığında, (Kusva'nın) rahat çıkması için dizginleri biraz salıyordu. Ta ki Müzdelife'ye varana dek, Orada akşam ve yatsı namazını bir ezan ve iki ikametle kıldı. Usmân dedi ki: Bu ikisi arasında tesbihte bulunmadı. Sonra Resûlullah (s.a.s.) şafak söküneye kadar yattı. Sabah namazını bir ezan ve bir ikametle hava aydınlanıncaya kadar kıldı. Sonra Kusva'ya binip Meş'ari-l Haram'a vardı. Kible'ye döndü. Allah'a dua etti ve tekbir, tehlil ve tevhid getirdi. İsfar vaktine kadar orada durdu, güneş doğmadan oradan ayrıldı.

Bu hadisi Müslim, Ebû Dâvud ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³⁷¹ Sünenü Ebû Dâvud ve Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁷² Elbânî bu hadisi sahih olduğunu söylemiştir.³⁷³ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

71. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara Sûresinin 203. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁷⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْمَرَ الدَّبَلِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "الْحَجُّ عَرَافَاتٍ، فَمَنْ أَدْرَكَ عَرَافَةَ لَيْلَةَ جَمْعٍ قَبْلَ أَنْ يَطْلُعَ الْفَجْرُ، فَقَدْ أَدْرَكَ أَيَّامَ مِنِّي ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ، فَلَا يَنْتَظِرُ، فَلَا يَنْتَظِرُ عَلَيْهِ .

Abdurrahman b. Ya'mer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah'ı (s.a.s.) şöyle derken işittim: “*Hâc Arafattır, Kim fecirden önce Arafat'a gelirse yetmişmiş olur. Mina günleri de üçtür. İki günde acele edene günah yoktur. Daha uzun kalana da günah yoktur*”.

³⁷¹ Bkz. Müslim, “Hac”, 147 (1218); Ebû Dâvud, “Menâsik”, 56 (1905); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/161 (3850).

³⁷² Bkz. Ebû Dâvud, “Menâsik”, 56 (1905); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/161 (3850).

³⁷³ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daîfu Süneni Ebû Dâvud*, 2 (1950).

³⁷⁴ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/202.

Hadisin bir kısmı daha önce de geçmişti ve hadisin sahih olarak değerlendirmesi yapılmıştır. (Bkz. Hadis No: 67).

72. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 207. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁷⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ صَهَيْبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؛ قَالَ: لَمَّا أُرِدْتُ الْهَجْرَةَ مِنْ مَكَّةَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَتْ لِي قَرِيْشٌ: يَا صَهَيْبُ! قَدِمْتَ إِلَيْنَا وَلَا مَالَ لَكَ، وَتَخْرُجُ أَنْتَ وَمَالُكَ؟! وَاللَّهِ؛ لَا يَكُونُ ذَلِكَ أَبَدًا. فَقُلْتُ لَهُمْ: أَرَأَيْتُمْ إِنْ دَفَعْتُ إِلَيْكُمْ مَالِي تَخْلُون عَنِّي؟ قَالُوا: نَعَمْ. فَدَفَعْتُ إِلَيْهِمْ مَالِي، فَخَلُّوا عَنِّي، فَخَرَجْتُ حَتَّى قَدِمْتُ الْمَدِيْنَةَ فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: رِبْحٌ صَهَيْبٌ، رِبْحٌ صَهَيْبٌ؛ مَرَّتَيْنِ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ: {وَمِنَ النَّاسِ مَن يَبْئُرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ}، فَتَلَقَاهُ عَمْرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَجَمَاعَةٌ إِلَى طَرَفِ الْحَرَّةِ، فَقَالُوا لَهُ: رِبْحٌ الْبَيْعِ. فَقَالَ: وَأَنْتُمْ؛ فَلَا أُخْسِرُ اللَّهَ تِجَارَتَكُمْ، وَمَا ذَاكَ؟ فَأَخْبَرُوهُ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ فِيهِ هَذِهِ الْآيَةَ.

Suheyb'den (r.a.) rivayet edildiğine göre demiştir ki: Mekke'den Peygamber'e (s.a.s.) hicret etmeye karar verdiğimde Kureyş bana dedi ki: Ey Suheyb! Bize geldiğinde hiç malın yoktu, şimdi de malınla çıkıp gidiyor musun? Vallahi, bu asla olmayacak. Ben de dedim ki: Eğer malımı size verirsem beni bırakır mısınız? Dediler ki: Evet. Ben de onlara malımı verdim ve beni bıraktılar. Yola çıktım ve Medine'ye vardım. Bu olay Resûlüllah'a (s.a.s.) ulaştı. İki kere "*Suheyb kazandı, Suheyb kazandı.*" dedi. Allah Teala bu olay hakkında şu ayeti indirdi: "*İnsanlardan bazıları vardır ki, Allah'ın rızasını kazanmak için kendini feda eder.*" Ömer b. Hattab (r.a.) ve yanında bir cemaat bu ayeti öğrenip Harra tarafına geldiler. Ona (Suheyb'a) dediler ki: "Ticaret kazançlı oldu, Ticaret kazançlı oldu." Dedi ki: Sizin de, ticaretinizi Allah kaybettirmesin. Bu nedir ? Ona Allah Teala'nın kendisi hakkında bu ayeti indirdiğini haber verdiler.

Bu hadisi İbn Hibbân ve Hâkîm rivayet etmişlerdir.³⁷⁶ Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, raviler sika olduğunu söylemiştir.³⁷⁷ Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir ve Zehebî de onun bu görüşüne muvafakat etmiştir. Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Hakim'in görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

³⁷⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/206.

³⁷⁶ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 15/558 (7082); Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 3/452 (5706).

³⁷⁷ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 15/558 (7082).

73. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 208. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁷⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَنِعَاطِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى".

Nu'man b. Beşir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Mü'minler birbirlerine karşı sevgi, merhamet ve şefkette bir beden gibidirler. Bu beden bir uzvu rahatsızlık duysa, diğer yerleri de uykusuzluk ve hummaya tutulurlar*".

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³⁷⁹ İbn Hanbel'in *el-Müsned* ve Sahih İbn Hibbân smuhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir. Hadisin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

74. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 208. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁸⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعِرْضُهُ.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) edildiğine göre: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Her Müslümanın diğer Müslümana; kanı, ırzı ve malı haramdır*".

Bu hadisi Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud ve Ahmed b. hanbel rivayet etmişlerdir.³⁸¹ Tirmizî rivayetinin hasen-garib olarak değerlendirmiştir.³⁸² Sünenü Ebû Dâvud ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁸³ Elbânî

³⁷⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/209.

³⁷⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/323 (18372); Buhârî, "Edeb", 27 (6011); Müslim, "Sıla ve Edeb", 66 (2586); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/469 (233).

³⁸⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/209.

³⁸¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 13/159 (7727); Müslim, "Birr ve Sıla", 32 (2564); Ebû Dâvud, "Edeb", 41 (4882). Tirmizî, "Birr ve Sıla" 18 (1927).

³⁸² Tirmizî, "Birr ve Sıla" 18 (1927).

³⁸³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 13/159 (7727); Ebû Dâvud, "Edeb", 41 (4882).

bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.³⁸⁴ Rivayetin, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî yaptığı değerlendirmelerini dikkatle incelendiğinde sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

75. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 215. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁸⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: أَعْتَقَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي عُدْرَةَ عَبْدًا لَهُ عَنْ دُبُرٍ، فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَلَاكَ مَالٌ غَيْرُهُ؟ فَقَالَ: لَا، فَقَالَ: مَنْ يَسْتَنْرِيهِ مِنِّي؟ فَاسْتَنْرَاهُ نُعَيْمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَدَوِيُّ بِثَمَانِ مِائَةٍ دِرْهَمٍ، فَجَاءَ بِهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: ابْدَأْ بِنَفْسِكَ فَتَصَدَّقْ عَلَيْهَا، فَإِنْ فَضَلَ شَيْءٌ فَلَا هَلَكَ، فَإِنْ فَضَلَ عَنْ أَهْلِكَ شَيْءٌ فَلِذِي قَرَابَتِكَ، فَإِنْ فَضَلَ عَنْ ذِي قَرَابَتِكَ شَيْءٌ فَهَكَذَا وَهَكَذَا.

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Şöyle dedi: Beni Uzra kabilesinden bir adam bir kölesini müdebber olarak azâd etti. Resûlullah (s.a.s.) bunu haber alarak: “Senin bundan başka malın var mı? diye sordu, o Hayır! cevâbını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) “*Bu köleyi benden satın alacak var mı?*” dedi. Köleyi Resûlullah’dan (s.a.s.) Nuaym b. Abdillâh el-Adevî 800 dirheme satın aldı ve parayı Resûlullah (s.a.s.)’e gedirerek teslim etti. Sonra Resûlullah (s.a.s.): “*Evvelâ kendinden başla ve kendine sadaka ver. Şayet bir şey artarsa onu ailene, ailenden de bir şey artarsa akrabana ver. Akrabandan da bir şey artarsa şöyle ve şöyle yap buyurdu*” ve önünde, sağında, solundaki muhtaçlara ver. diye işaret etti.

Bu hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Nesâî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³⁸⁶ Sünenü Ebû Dâvud, İbn Hibbân’ın *Sahih* ve İbn Hanbel’in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁸⁷ Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.³⁸⁸ Rivayetin, Müslim’in sahih’inde nakletmesi, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî’nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

³⁸⁴ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîh*, 2/1662.

³⁸⁵ Seyyid kutub, *Fi Zilali'l Kur'ân*, 1/209.

³⁸⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 23/223 (14970); Müslim, “Zekat”, 41 (997); Ebû Dâvud, “İtâk”, 10 (3957); Nesâî, “Zekât”, 60 (2546); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/303 (4931).

³⁸⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 23/223 (14970); Ebû Dâvud, “İtâk”, 10 (3957); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/303 (4931).

³⁸⁸ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daîfu Süneni Ebû Dâvud*, 2 (3957).

76. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 215. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁸⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ أَوْ خَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غَنَى، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ .

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Sadakanın en hayırlısı veya en iyisi ihtiyaç fazlasından olandır, Veren el alan elden üstündür. Nafakası kendine ait olandan başla”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvud ve Nesâî rivayet etmişlerdir.³⁹⁰ Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.³⁹¹ Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.³⁹² Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

77. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 215. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁹³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ بِمِثْلِ بَيْضَةٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصَبْتُ هَذِهِ مِنْ مَعْدِنٍ فَخُذْهَا فَهِيَ صَدَقَةٌ مَا أَمْلِكُ غَيْرَهَا، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ قَبْلِ رُكْنِهِ الْأَيْمَنِ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ قَبْلِ رُكْنِهِ الْأَيْسَرِ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ خَلْفِهِ، فَأَخَذَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَذَقَهُ بِهَا، فَلَوْ أَصَابَتْهُ لَأُوجِعْتُهُ وَلَعَقَرْتُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَأْتِي أَحَدُكُمْ بِمَا يَمْلِكُ فَيَقُولُ هَذِهِ صَدَقَةٌ، ثُمَّ يَفْعُدُ يَسْتَكِفُّ النَّاسَ، خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غَنَى.

Cabir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre dedi ki: Bir adam altından yumurta gibi bir şeyi getirerek dedi ki: Ya Resûlüllah! Bunu bir madende buldum. Al bu sadakadır. Ondan başka bir şeyim yok. Resûlüllah (s.a.s.) ona arkasını döndü. Sonra adam sağ tarafından gelerek aynı şeyi söyledi, Resûlüllah (s.a.s.) yine arkasını döndü. Sonra sol tarafından gelerek aynı şeyi söyledi,

³⁸⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/222.

³⁹⁰ Bkz. Buhârî, “Nafaka”, 2 (5355); Müslim, “Zekat”, 95 (1034); Ebû Dâvud, “Zekat”, 39 (1676); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/55.

³⁹¹ Bkz. Ebû Dâvud, “Zekat”, 39 (1676).

³⁹² Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*, 2 (1676).

³⁹³ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/222.

Resûlullah (s.a.s.) yine arkasını döndü. Sonra arkasından gelerek aynı şeyi söyledi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) altını aldı ve adama doğru fırlattı. Eğer isabet etmiş olsaydı canını yakardı. Dedi ki: “Sizden biri sahip olduğu şeyi getirip diyor ki: Bu sadakadır! Sonra da oturup insanlara el açıyor. Sadakanın en hayırlısı ihtiyaç fazlası maldan verilendir”.

Bu hadisi Ebû Dâvud, İbn Hibbân ve Hâkim rivayet etmişlerdir.³⁹⁴ Hâkim bu rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir ve Zehebî de onun bu değerlendirmesine muvafakat etmiştir, Sünenü Ebû Dâvud ve Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, “Muhammed b. İshâk” hariç raviler sika olduğunu söylemiştir ve senedini hasen olarak değerlendirmiştir.³⁹⁵ Zehebî de onu “sika” “sadûk” olarak nitelendirmiştir.³⁹⁶ Elbânî bu hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.³⁹⁷ Bu durumda Şuayb el-Arnaût’un değerlendirmesini dikkatle incelendiğinde *hasen* bir rivayet olduğunu göstermektedir.

78. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 217. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif³⁹⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّهُ بَعَثَ رَهْطًا، وَبَعَثَ عَلَيْهِمْ أَبَا عُبَيْدَةَ فَلَمَّا ذَهَبَ لِيُنْطَلِقَ بَكَى صَبَابَةً إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -، فَجَلَسَ، فَبَعَثَ عَلَيْهِمْ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَحْشٍ مَكَانَهُ، وَكَتَبَ لَهُ كِتَابًا وَأَمَرَهُ أَنْ لَا يَفْرَأَ الْكِتَابَ حَتَّى يَبْلُغَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا، وَقَالَ: "لَا تُكْرَهُنَّ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِكَ عَلَى الْمَسِيرِ مَعَكَ". فَلَمَّا قَرَأَ الْكِتَابَ اسْتَرْجَعَ، وَقَالَ: سَمِعْتُ وَطَاعَةَ لِهَ وَلِرَسُولِهِ، فَخَبَّرَهُمُ الْخَبَرَ، وَقَرَأَ عَلَيْهِمُ الْكِتَابَ، فَرَجَعَ رَجُلَانِ وَمَضَى بَيْنَهُمْ، فَلَقُوا ابْنَ الْحَضْرَمِيِّ فَفَتَلَوْهُ. وَلَمْ يَذَرُوا أَنَّ ذَلِكَ الْيَوْمَ مِنْ رَجَبٍ أَوْ جُمَادَى، فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ لِلْمُسْلِمِينَ: قَتَلْتُمْ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: {يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ} [البقرة: 217] الْآيَةَ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ لَمْ يَكُونُوا أَصَابُوا وَرُرًا، فَلَيْسَ لَهُمْ أَجْرٌ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ}.

Cüde b. Abdullah anlattığına göre Resûlullah (s.a.s.) bir heyet gönderdi ve onların üzerine Ebu Ubeyde’yi gönderdi. O, yola çıktığı zaman Resûlullah (s.a.s.)’in yanında şiddetli ağladı. Bunu üzerine Onun yerine Abdullah b. Cahş’ı gönderdi ve ona bir mektup yazarak şöyle emretti, falanca yere ulaşmadan bu mektubu okumayın ve buyurdu ki, “*seninle yolculuk yapan*

³⁹⁴ Ebû Dâvud, “Zekat”, 38 (1673); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/166 (3372); Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 1/573 (1507).

³⁹⁵ Bkz. Ebû Dâvud, “Zekat”, 38 (1673); İbn Hibbân, *Sahih*, 8/166 (3372).

³⁹⁶ Bkz. Zehebî, *Dîvânu’l-Duafâ*, 341; *Mizânu’l-İ’tidâl*, 3/469.

³⁹⁷ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*, 2 (1673).

³⁹⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’ân*, 1/225.

arkadaşlardan hiç kimseyi kerih görme” bunun üzerine o, Allah ve resulüne dinledim ve itaat ettim. Bu haber onlara ulaştırdı ve mektubu okudu. Onlardan iki kişi geri döndü ve diğerleri yola devam ettiler ve yolda Hadremoğulları ile buluştu ve onları öldürdüler. Cumade'l-ahir veya Recep hangi ayda olduğunu bilemediği için bunun üzerine Müşrikler müslümanlara, siz haram aylarında savaş ettiniz dediler. Bundan dolayı şöyle ayet indi “*Sana haram ayı, onda savaşmayı soruyorlar.*” (Bakara, 2-217). Bazıları dediler ki eğer siz bunu yapmasaydınız size günah isabet etmezdi. Bundan onlar için hiçbir ecir yoktur. Bu durumda şöyle ayet indi, “*İman edenler, hicret eden ve Allah yolunda savaşanlar; şüphesiz işte bunlar Allah’ın rahmetini umarlar. Allah çok yarlıgacıdır, sonsuz rahmet sahibidir.*”

Bu hadisi Ebû Ya’lâ el-Mevsîlî, İbn Cerîr et-Taberî, Taberânî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.³⁹⁹ Heysemî *Mecma’u’z-Zevâ’id*’de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerinin sika olduğunu söylemiştir.⁴⁰⁰ Suyûtî hadisi *ed-Dürrü’l-Menûr*’de sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁰¹ İbn Hacer de bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁰² Bu durumda bu hadisi *sahih* söylemek mümkündür.

79. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 219. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁰³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ حَقًّا سِوَى الزَّكَاةِ .

Fatıma b. Kays'ın rivayet edilidiğine göre o şöyle dedi: Peygamber Efendimiz şöyle buyururken işittim: “*Muhakkak ki mallarınızda zekâtın dışında daha başka haklar vardır*”.

Bu rivayetin bir Kısımını daha önce de geçmişti ve orada rivayetin *zayıf* olarak değerlendirmesini yapılmıştır. (Bkz. Hadis No: 8)

³⁹⁹ Bkz. Ebû Ya’lâ, el-Mevsîlî, *el-Müsne'd*, thk. Hüseyin Selîm Esed, (Dimaşk: Dâru'l-Me'mûn Li't- Turâs, 1984), 3/102; İbn Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 4 /307; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 2/162; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/20.

⁴⁰⁰ Bkz. Heysemî, *Mecma’u’z-Zevâ’id*, 6/198.

⁴⁰¹ Bkz. Suyûtî, Celâl-Uddin, *ed-Dürrü'l-Menûr*, (Beyrût: Dâru'l-Fikr, ts), 1/600.

⁴⁰² Bkz. İbn Hacer, el-Askalânî, *Tağlikü't-Ta'lik*, (Beyrût: el-Mektebu'l-İslâmî, 1405), 2/77.

⁴⁰³ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/231

80. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 224. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁰⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ حَلَفَ بِبَيْمِينٍ، فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَلْيُكْفِرْ عَنْ بَيْمِينِهِ،
وَلْيُفْعَلِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kim bir şeye yemin eder, sonra da bunun aksini yapmanın daha hayırlı olacağını görürse, yemininin kefarecini versin ve hayırlı bulduğu iş yapsın”.

Bu hadisi Müslim, Tirmizî, İmâm Mâlik, Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmişlerdir.⁴⁰⁵ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁰⁶ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁰⁷ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerinin sika olduğunu söylemiştir.⁴⁰⁸ Hadisin, Şuayb el-Arnaût ve Tirmizî'nin görüşleri dikkatle incelendiğinde, Müslim'in sahih'inde nakletmesi, onun kriterlerine uyması *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

81. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 224. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁰⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَاللَّهِ، لَأَنْ يَلِجَ أَحَدُكُمْ بِبَيْمِينِهِ فِي أَهْلِهِ، أَنْتُمْ لَهُ
عِنْدَ اللَّهِ مِنْ أَنْ يُعْطِيَ كَفَّارَتَهُ النَّبِيُّ افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ.

⁴⁰⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/243.

⁴⁰⁵ Bkz. İmâm Mâlik, *el-Muvatta*, “Nuzur”, 7 (11); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/187 (18251); Müslim, “Eymân”, 12/13 (1650); Tirmizî, “Eymân”, 6 (1530); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 1/297.

⁴⁰⁶ Bkz. Tirmizî, “Eymân”, 6 (1530).

⁴⁰⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/ 187 (18251).

⁴⁰⁸ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 4/184.

⁴⁰⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/ 243.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “*Vallahi sizden birinin yanlış olduğunu bile bile ailesine zarar veren bir yeminde inat etmesi Allah katında yeminini bozup Allah'ın farz kıldığı kefareti vermesinden daha günahtır*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁴¹⁰ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir.⁴¹¹ Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁴¹² Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

82. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 225. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴¹³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ -يَعْنِي ابْنَ مَيْمُونِ الصَّائِغِ- عَنْ عَطَاءٍ: اللَّغْوُ فِي الْيَمِينِ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: هُوَ كَلَامُ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ: كَلًّا وَاللَّهِ، وَبَلَى وَاللَّهِ.

İbrahim- yani İbn Meymûn es-Sâig; Atâ'dan, yeminde lağv konusunda şöyle haber vermiştir: Âişe'den (r.a.) rivayet edildiğine göre o dedi ki: Rasûlullah (s.a.s.) “*O kişinin evinde (söylediği) “hayır vallahi” “evet vallahi”, gibi demesidir*” diye buyurdu.

Bu hadisi Ebû Dâvud, İbn Hibbân, ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁴¹⁴ Ebû Dâvud ve Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, sahih bir rivayet olarak değerlendirmesini yapmıştır.⁴¹⁵ Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.⁴¹⁶ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

83. Hadis

⁴¹⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 13/ 524 (8208); Buhârî, “Eymân”, 1 (6625); Müslim, “Eymân”, 26 (1655).

⁴¹¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 13/524 (8208).

⁴¹² Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/1193.

⁴¹³ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/243.

⁴¹⁴ Bkz. Ebû Dâvud, “Eymân”, 7 (3254); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/176 (4333); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/84.

⁴¹⁵ Bkz. Ebû Dâvud, “Eymân”, 7 (3254); İbn Hibbân, *Sahih*, 10/176 (4333).

⁴¹⁶ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daîfu Süneni Ebû Dâvud*, 2 (3254).

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 225. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴¹⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن الحسن بن أبي الحسن؛ قال: مرَّ رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَوْمٍ يَنْتَضِلُونَ يَعْنِي يَرْمُونَ وَمَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَرَمَى رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقَالَ أَصِيبْتُ وَاللَّهِ وَأَخْطَأْتُ وَاللَّهِ فَقَالَ الَّذِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَنَّتِ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ كَلَّا أَيْمَانُ الرُّمَاءِ لَعُوْ لَا كَفَّارَةٌ فِيهَا وَلَا عُقُوبَةٌ.

Hasan b. Ebû Hasan'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Resûlüllah (s.a.s.) atış yapan bir topluluğa uğradı. Yanı Resûlüllah (s.a.s.) ile beraber ashabından bir adam vardı, topluluktan bir adam kalktı ve dedi ki: İsalet ettim vallahi, ıskaladım vallahi. Peygamberle (s.a.s.) beraber olan O'na (s.a.s.) dedi ki: Adam yeminini bozmuş oldu mu Ya Resûlallah? Dedi ki: “Hayır! *“Atıcıların yeminleri lağve yeminidir. Kefareti ve cezası yoktur”*”.

Bu hadisi İbn Cerîr et-Taberî ve İbn Kesir (774/1373) rivayet etmişlerdir.⁴¹⁸ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerinin “Yusuf b. Yakub b. Abdi'l Aziz es-Sekafi” sika ravi olmadığını söylemiştir.⁴¹⁹ İbn Hâcer el-Askalânî *Lisânu'l- Mîzân*'da zikretmiştir ve ravi “Mechûl” olarak nitelendirmiştir.⁴²⁰ Hadisin isnadında cerh edilen raviler bulunması dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğu göstermektedir.

84. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 225. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴²¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن سعيد بن المسيب: أن أخوين من الأنصار كان بينهما ميراث، فسأل أحدهما صاحبه القسمة، فقال: إن عُدتَ تسألني القسمة، فكلُّ مالٍ لي في رتاجِ الكعبة، فقال له عمر: إن الكعبةَ غنيَّةٌ عن مالك، كَفَّرْ، عن يمينك وكلِّم أخاك، سمعتُ رسولَ الله -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَقُولُ: لَا يَمِينَنَّ عَلَيْكَ، وَلَا نَذَرَ فِي مَعْصِيَةِ الرَّبِّ، وَلَا فِي قَطِيعَةِ الرَّحْمِ، وَفِيمَا لَا تَمْلِكُ.

Said b. Müseyyeb'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: Ensar'dan iki kardeş arasında miras davası vardı. Biri diğlerinden payını istedi. Dedi ki: Eğer payını tekrar istersen bütün malım

⁴¹⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/243.

⁴¹⁸ Bkz. İbn Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 4 /444; İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî, *Tefsîru'l-Şur'âni'l-Azîm*, thk. Muhammed Hüseyin Şemseddîn, (Beyrût,Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1419/1998), 1/453.

⁴¹⁹ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 4/185.

⁴²⁰ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânu'l- Mîzân*, 6/330.

⁴²¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/244.

Ka'be'nin kapısının olsun. Ömer (r.a.) ona dedi ki: Ka'be'nin senin malına ihtiyacı yoktur. Yemininin keffaretini öde ve kardeşinle konuş (anlaş). Ben Resûlüllah'ı (s.a.s.) şöyle derken işittim: “Allah’a karşı masiyet olan veya akrabalık bağına kesmeye sebep olan yahut sahibi olmadığı bir şeyde yemin edemez adak adayamazsın”.

Bu hadisi Ebû Dâvud, Hâkim ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁴²² Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁴²³ Hâkim bu hadisin sahih olarak değerlendirmiştir ve Zehebî de onun değerlendirmesine muvafakat etmiştir. Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁴²⁴ Rivayetin, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî yaptığı değerlendirmelerini dikkatle incelendiğinde *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

85. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 229. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴²⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ امْرَأَةً تَابِتِ بْنِ قَيْسٍ أَنْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تَابِتُ بْنُ قَيْسٍ، مَا أَغْتَبُ عَلَيْهِ فِي خُلُقٍ وَلَا دِينٍ، وَلَكِنِّي أَكْرَهُ الْكُفْرَ فِي الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنْتِ دِينٌ عَلَيْهِ حَقِيقَةٌ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَقْبِلِ الْحَقِيقَةَ وَطَلِّقِيهَا تَطْلِيقًا .

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre : Sabit b. Kays b. Şemmas'ın karısı Resûlüllah'a (s.a.s.) geldi ve dedi ki: Ey Allah'ın Rasulü! Ben onun huyunu veya dinini ayıplamıyorum, ama İslam'da küfre sebep olacak bir şey yapmaktan korkuyorum. *Resûlüllah (s.a.s.) dedi ki: Ona bahçesini geri verir misin? (Mehir olarak ona bir bahçe vermişti)* Dedi ki: Evet Resûlüllah (s.a.s.) buyurdu ki: *Bahçeyi al ve onu bir defada boş.*

Bu hadisi Buhârî, Nesâî ve Dârekutnî rivayet etmişlerdir.⁴²⁶ Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.⁴²⁷ Hadisin Buhârî'nin kriterlerine uyması ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

⁴²² Bkz. Ebû Dâvud, “Eymân”, 15 (3272); Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 4/333 (7823); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/112.

⁴²³ Bkz. Ebû Dâvud, “Eymân”, 15 (3272).

⁴²⁴ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/1193.

⁴²⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/248.

⁴²⁶ Buhârî, “Telâk”, 12 (5273); Nesâî, “Telâk”, 34 (3463); Dârekutnî, 4/376.

⁴²⁷ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 1/254.

86. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 229. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴²⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عباس رضي الله عنهما: أنه كان يقول: إن أولَ خَلَعٍ كان في الإسلام في أخت عبد الله بن أبي، إنها أتت رسول الله صلى الله عليه وسلم ، فقالت: يا رسول الله! لا يجمع رأسي ورأسه شيء أبداً. إني رفعت جانب الخباء فرأيتُه قد أقبل في عدة، فإذا هو أشدهم سواداً وأقصرهم قامة وأقبحهم وجهاً. فقال زوجها: يا رسول الله! إني قد أعطيتها أفضل مالي: حديقة لي، فإن ردت علي حديقتي. قال: ما تقولين؟ قالت: نعم، وإن شاء زدته. قال: ففرق بينهما .

İbn Abbas'tan (r.a.) : İslam'daki ilk hul' (kadının boşanması) Abdullah b. Übey'in kız kardeşinde oldu. O Resûlullah'a (s.a.s.) gelerek şöyle dedi: Ya Resûlullah! Ben onunla hiçbir şeyde anlaşıyorum. Ben perdeyi kaldırdım ve onu birçok şeyde insanların en ilerileri olarak gördüm, o onların en siyahılı, boyu en kısa, yüzü ise en çirkin olanıydı. Kocasını dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Ben ona malımın en iyisi olan bir bahçemi verdim, bana bahçemi geri verse. Resûlullah (s.a.s.) dedi ki: *Ne dersin?* Dedi ki: Olur, isterse daha fazlasını da veririm. Bunun üzerine onları ayırdı.

Bu hadisi İbn Cerîr et-Taberî rivayet etmiştir.⁴²⁹ Buhârî ve Ahmed b. Hanbel benzer lafızlarla, farklı tariklerle rivayet etmişlerdir.⁴³⁰ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki bu rivayetin hasen li gayrihi olarak değerlendirmiştir.⁴³¹ Ravilerden Ebû Ömer et-Teyammî hakkında *Dîvânu'd-Duafâ*'da onu zayıf olarak nitelendirilmiştir.⁴³² Rivayetin, Şuayb el-Arnaût'un görüşü dikkatle incelendiğinde ve benzer lafızlarla sağlam tariklerden gelen bu rivayetin *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

87. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 232. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴³³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁴²⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/248.

⁴²⁹ Bkz. Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 50 /330.

⁴³⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 26/ 18 (16095); Buhârî, "Telâk", 12 (5276).

⁴³¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 26/ 18 (16095).

⁴³² Bkz. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 430.

⁴³³ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/253.

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّهُ زَوَّجَ أُخْتَهُ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَتْ عِنْدَهُ مَا كَانَتْ، ثُمَّ طَلَّقَهَا تَطْلِيفَةً لَمْ يَرَا جُعْهَا حَتَّى انْقَضَتِ الْعِدَّةُ، فَهَوِيَهَا وَهَوِيَتْهُ، ثُمَّ خَطَبَهَا مَعَ الْخُطَّابِ، فَقَالَ لَهُ: يَا لَكُغِ أَكْرَمْتُكَ بِهَا وَزَوَّجْتُكَهَا فَطَلَّقْتُهَا، وَاللَّهِ لَا تَرْجِعْ إِلَيْكَ أَبَدًا أَحْرُ مَا عَلَيْكَ، قَالَ: فَعَلِمَ اللَّهُ حَاجَتَهُ إِلَيْهَا، وَحَاجَتَهَا إِلَيْهَا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: تَبَارَكَ وَتَعَالَى {وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ}، إِلَى قَوْلِهِ: {وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ} فَلَمَّا سَمِعَهَا مَعْقِلٌ قَالَ: سَمِعَا لِرَبِّي وَطَاعَةً، ثُمَّ دَعَاهُ فَقَالَ: أَرْوِّجْكَ وَأَكْرَمُكَ.

Ma’kıl b. Yesar ‘dan (r.a.) rivayet edildiğine göre: O Resûlullah (s.a.s.) zamanında kız kardeşini Müslümanlardan birine nikahladı. Sonra adam onu rici talak ile boşadı. Sonra da iddeti bitene kadar ona dönüp evliliğini sürdürmedi. Adam kadına kadın da adama aşık oldu. Adam kadına talip oldu. Ona dedi ki: Şaşkın oğlu şaşkın! Ben ikramda bulunup onu sana verdim ve seninle evlendirdim sense onu boşadın. Vallahi artık sana asla dönmeyecek. Dedi ki: Allah bu adamın kadına, kadının da kocasına olan ihtiyacını bildi ve şu ayeti indirdi: “Kadınları boşadığınız zaman bekleme süreleri bitince.” Ma’kıl işitince dedi ki: Rabbimi işittim ve itaat ettim. Sonra adamı çağırdı ve dedi ki: Seni evlendiriyor ve onu sana veriyorum.

Bu hadisi Buhârî, Ebû Dâvud, Tirmizî rivayet etmişlerdir.⁴³⁴ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴³⁵ Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetin sahih olarak değerlendirmesini yapmıştır.⁴³⁶ Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.⁴³⁷ Tirmizî’nin hükmü dikkatle incelendiğinde, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî’nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

88. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 238. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴³⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن علي بن أبي طالب: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يوم الأحزاب: شغلونا عن الصلاة الوسطى، صلاة العصر، ملاً الله قلوبهم وبيوتهم ناراً. ثم صلاها بين العشاءين: المغرب والعشاء.

⁴³⁴ Buhârî, “Telâk”, 42 (5331); Ebû Dâvud, Nikah, 20, (2087); Tirmizî, “Tefsiru’l Kur’ân”, 3 (2981).

⁴³⁵ Bkz. Tirmizî, “Tefsiru’l Kur’ân”, 3 (2981).

⁴³⁶ Bkz. Ebû Dâvud, Nikah, 20, (2087).

⁴³⁷ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni Ebû Dâvud*, 2.

⁴³⁸ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli’l-Kur’ân*, 1/258.

Ali b. Ebû Talib’den (k.v.) rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.s.) Hendek günü şöyle dedi: “*Güneş batasıya kadar bizi orta namazı kılmaktan alıkoydukları için Allah kabirlerini ve evlerin, ateşle doldursun.*” Sonra akşam ve yatsı arasında kılmıştır.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud, Nesâî ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁴³⁹ Tirmizî rivayetinin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁴⁰ İbn Hanbel’in *el-Müsned* ve Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁴¹ Rivayetinin, Buhârî ve Müslim’in *Sahih*’lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

89. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 267. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁴² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ الْبِرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: نَزَلَتْ فِي الْأَنْصَارِ، كَانَتْ الْأَنْصَارُ تُخْرَجُ إِذَا كَانَ جَدَادُ النَّخْلِ مِنْ جِبَاطِهَا أَقْنَاءَ الْبُسْرِ، فَيَعْلَقُونَهُ عَلَى حَبْلِ بَيْنَ أَسْطَوَانَتَيْنِ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَأْكُلُ مِنْهُ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، فَيَعْمِدُ أَحَدُهُمْ فَيَدْخُلُ فَنَوَا فِيهِ الْحَشَفَ، يَظُنُّ أَنَّهُ جَائِزٌ فِي كَثْرَةِ مَا يُوضَعُ مِنَ الْأَقْنَاءِ، فَنَزَلَ فَيَمْنُ فَعَلَ ذَلِكَ: {وَلَا تَتِمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ}.

Bera b. Azib’den (r.a.) rivayet edildiğine göre: Ensar hakkında şu ayet inmiştir. Ensar hurma toplama günlerinde duvarlarından hurmaları çıkarırlar ve Resûlüllah ’ın (s.a.s.) mescidindeki iki direğin arasındaki ipe asarlardı. Muhacirlerin fakirleri de onlardan yerlerdi. Onlardan biri iyi olmayan bir salkımı caiz sanarak diğerlerinin arasına astı. Allah onun hakkında şunu indirdi: “*Kendinizin içiniz çekmeye çekmeye alacağı şeyleri hayır diye vermeyin*”.

Bu hadisi İbn Mâce rivayet etmiştir.⁴⁴³ Tirmizî⁴⁴⁴ de şöyle rivayet etmiştir:

عَنْ الْبِرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَزَلَتْ فِينَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، كُنَّا أَصْحَابَ نَخْلٍ فَكَانَ الرَّجُلُ يَأْتِي مِنْ نَخْلِهِ

⁴³⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/54 (617); Buhârî, “De’vat”, 58 (6396); Müslim, “Mesâcid”, 205 (627); İbn Mâce, “Salat”, 6 (684); Ebû Dâvud, “Salat”, 5 (409); Tirmizî, “Tefsiru’l Kur’ân”, 3 (2987).

⁴⁴⁰ Bkz. Tirmizî, “Tefsiru’l Kur’ân”, 3 (2987).

⁴⁴¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/54 (617); Ebû Dâvud, “Salat”, 5 (409).

⁴⁴² Seyyid Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’ân*, 1/311.

⁴⁴³ Bkz. İbn Mâce, “Zekât”, 19 (1822).

⁴⁴⁴ Bkz. Tirmizî, “Tefsir”, 3 (2987).

عَلَى قَدْرٍ كَثُرَتْهُ وَقَلَّتْهُ، وَكَانَ الرَّجُلُ يَأْتِي بِالْقِنُوِّ وَالْقِنُونِ فَيُعَلِّفُهُ فِي الْمَسْجِدِ، وَكَانَ أَهْلُ الصُّفَّةِ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ، فَكَانَ أَحَدُهُمْ إِذَا جَاعَ أَتَى الْقِنُوَّ فَضَرَبَهُ بِعَصَاهُ فَيَسْفُطُ مِنَ النَّبَسْرِ وَالنَّمْرِ فَيَأْكُلُ، وَكَانَ نَاسٌ مِمَّنْ لَا يَزْغَبُ فِي الْخَيْرِ يَأْتِي الرَّجُلَ بِالْقِنُوِّ فِيهِ الشَّيْصُ وَالْحَشْفُ وَالْقِنُوُّ قَدْ انْكَسَرَ فَيُعَلِّفُهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخِيذِهِ إِلَّا أَنْ تُعْمِضُوا فِيهِ﴾ قَالُوا: لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَهْدَى إِلَيْهِ مِثْلَ مَا أُعْطِيَ، لَمْ يَأْخُذْهُ إِلَّا عَلَى إِغْمَاضٍ أَوْ حَبَاءٍ. قَالَ: فَكُنَّا بَعْدَ ذَلِكَ يَأْتِي أَحَدُنَا بِصَالِحٍ مَا عِنْدَهُ.

Bera b. Azib'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: bu ayeti, biz ensar hakkında indi" dedi ve anlattı: "Biz hurma yetiştiren kimselerdik. Herkes, hurmasından az veya çok oluşuna göre tasadduk ederdi. Kişi bir iki hurma salkımı getirir onu mescide asardı. Mescidde kalan Ehl-i Suffa'nın yiyeceği yoktu. Bunlardan biri acıktığı zaman, salkıma gelir, sopasıyla vurur, ondan bir miktar hurma düşürür ve yerdi. Hayrı düşünmeyenlerden bazıları, içerisinde kalitesiz hurmaların çokça bulunduğu salkımlardan, bazıları kırık adi salkımlardan getirip asıyordu. Bunun üzerine Cenab-ı Hak şu ayeti indirdi: "*Ey iman edenler kazandıklarınızın temizlerinden ve size yerden çıkardıklarımızdan sarfedin; Kendinizin içiniz çekmeye çekmeye alacağı şeyleri hayır diye vermeyin. Allah'ın müstağni ve övülmeye layık olduğunu bilin.*" Resûlullah (s.a.s.) ayeti şöyle açıkladılar " Sizden biri, sadaka olarak verdiği şeyin benzeri, kendisine verildiği takdirde onu istemeye istemeye, utanarak alacağı şeyden olmamasına dikkat etsin." İbnu Abbas der ki: Bundan sonra bizden biri elindekinin en iyisini verir oldu.

Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir. Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.⁴⁴⁵ Bu durumda Tirmizî ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

90. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 272. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁴⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ كَانَ يَأْمُرُ بِالْأَلَا يُصَدَّقَ إِلَّا عَلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ، حَتَّى تَرَأَتْ هَذِهِ الْآيَةَ لَيْسَ عَلَيْكَ هِدَاهِمَ إِلَى قَوْلِهِ: وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ فَأَمَرَ بِالصَّدَقَةِ بَعْدَهَا، عَلَى كُلِّ مَنْ سَأَلَكَ مِنْ كُلِّ دِينٍ.

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre O Resûlullah'tan (s.a.s.) şöyle rivayet etmiştir: O ehli İslam'dan başkasına tasadduk edilmemesini emretmiştir. Ta ki şu ayet inene

⁴⁴⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahîhu ve Daîfu Süneni İbn Mâce*, 4/322.

⁴⁴⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/314.

kadar: “Onları doğru yola iletmek senin üzerine borç değildir, fakat Allah dilediğini doğru yola iletir. Hayır için yaptığınız her harcama kendiniz içindir. Verdiklerinizi ancak Allah rızası için verirsiniz. Hayır için yaptığınız her harcamanın karşılığını da hiçbir haksızlığa uğramaksızın tam olarak alacaksınız.” Bunun üzerine din fark etmeksizin sadaka isteyen herkese sadaka vermeye emretti.

Bu hadisi İbn Ebî Hatîm (277/890) ve İbn Cerîr et-Taberî farklı lafızlarla rivayet etmişlerdir.⁴⁴⁷ Heysemî *Mecma’u’z-Zevâ’id*’de hadisi rivayet etmiştir ve zayıf olduğunu söylemiştir.⁴⁴⁸ Elbânî bu hadisi hasen olduğuna hükmetmiştir.⁴⁴⁹ Ravilerden biri “Ca’fer İbn Ebî el-Müğîrah” el-Kâmil Fi’-d-Duafâ’ında zikredilmiştir.⁴⁵⁰ İbn Hacer onun hakkında “Sadûk”⁴⁵¹ olarak cerh etmiştir.⁴⁵² Bu durumda Elbânî’nin görüşleri dikkate alındığında *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

91. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 274. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁵³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: لَيْسَ الْمِسْكِينُ بِالَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلَا اللَّقْمَةُ وَاللَّقْمَتَانِ، إِنَّمَا الْمِسْكِينُ الْمَتَّعِفُ. أَفْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ: {لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِحْكَافًا} (البقرة: 273).

Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Miskin bir iki hurma yahut bir iki lokma ile baştan savılan (dilenci) değildir. Miskin ancak iffet ve nezâheti (fakîr)’dir. İsterseniz “Âlemden ısrarla istemezler” Sûre-i Bakara âyet 273. Âyetini okuyun buyurmuşlar.

⁴⁴⁷ Bkz. İbn Cerîr et-Taberî, *Câmiu’l-Beyân*, 5/527; Bkz. İbn Ebî Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm*, thk. Esad Muhammed et-Tayyib, (Suudi Arabistan: Mektebetü Nezzâr Mustafa el-Bâz, 1419/1998), 2/539.

⁴⁴⁸ Bkz. Heysemî, *Mecma’u’z-Zevâ’id*, 6/324.

⁴⁴⁹ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü’l-Ehâdîsi’s-Sahîh*, 6/629.

⁴⁵⁰ Bkz. İbn Adî, *el-Kâmil Fi’-d-Duafâ’*, 7/545.

⁴⁵¹ Bkz. Aydın, *Abdullah, Hadis Istılahları Sözlüğü*, 277.

⁴⁵² Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü’t-Tehzîb*, 141.

⁴⁵³ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli’l-Kur’ân*, 1/317.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve Nesâî nakletmişlerdir.⁴⁵⁴ Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁵⁵ Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.⁴⁵⁶ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

92. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 274. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁵⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ مُزَيْنَةَ أَنَّهُ قَالَتْ لَهُ أُمُّهُ: أَلَا تَنْتَلِقُ فَنَسَّالَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا يَسْأَلُهُ النَّاسُ، فَاذْطَلَقْتُ أَسْأَلُهُ، فَوَجَدْتُهُ قَائِمًا يَخْطُبُ وَهُوَ يَقُولُ: " مَنْ اسْتَعْفَى أَعْفَاهُ اللَّهُ، وَمَنْ اسْتَعْنَى أَعْنَاهُ اللَّهُ، وَمَنْ سَأَلَ النَّاسَ وَلَهُ عِدْلٌ خَمْسٍ أَوْاقٍ فَقَدْ سَأَلَ الْإِحْقَاقَ ". فَقُلْتُ بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِي لِنَاقَةِ لَهُ: هِيَ خَيْرٌ مِنْ خَمْسِ أَوْاقٍ، وَلِغُلَامِهِ نَاقَةٌ أُخْرَى هِيَ خَيْرٌ مِنْ خَمْسِ أَوْاقٍ، فَرَجَعْتُ، وَلَمْ أَسْأَلْهُ.

Ebû Bekir el-Hanefî bize anlattı ki: Abdulhamid b. Cafer bize anlattı ki o da babasından o da Müzeyne'den annesi şöyle diyen bir adamdan rivayet etti: İnsanların istediği gibi Resûlullah'a (s.a.s.) gidip istemez misin? Mal istemek için çıktım, O'nu ayakta hutbe verirken buldum. Şöyle diyordu: “*Kim istemekten çekinir iffetli davranırsa Allah iffetini artırır, kim insanlara muhtaç olmak istemezse Allah onu muhtaç etmez. Kim beş okka malı olduğu halde isterse insanlardan dilenmiş olur*”. Kendi kendime dedim ki: Benim beş okkadan daha fazla eden bir dişi devem var. Oğlumun da beş okkadan hayırlı bir dişi devesi var döndüm ve istemedim.

Bu hadisi Ebû Dâvud, Nesâî, İmâm Mâlik ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁴⁵⁸ İbn Hanbel'in *el-Müsned* ve Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁵⁹ Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir.⁴⁶⁰ Bu

⁴⁵⁴ Buhârî, “Tefsir”, 50 (4539); Müslim, “Zekât”, 102 (1039); Ebû Dâvud, “Zekât”, 23 (1632); Nesâî, “Zekât”, 23 (2571).

⁴⁵⁵ Bkz. Ebû Dâvud, “Zekât”, 23 (1632).

⁴⁵⁶ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ve Daîfu Süneni Ebû Dâvud*, 2.

⁴⁵⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/317.

⁴⁵⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 28/473 (617); Ebû Dâvud, “Zekât”, 23 (1627); Nesâî, “Zekât”, 23 (2595); İmâm Mâlik, *el-Muvatta*, “Sadaka”, 11.

⁴⁵⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 28/473 (617); Ebû Dâvud, “Zekât”, 23 (1627).

⁴⁶⁰ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahih*, 5/399.

durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

93. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 274. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁶¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: بَلَغَ الْحَارِثُ رَجُلٌ كَانَ بِالشَّامِ مِنْ قُرَيْشٍ أَنَّ أَبَا ذَرٍّ كَانَ بِهِ عَوْرٌ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ ثَلَاثِمِائَةَ دِينَارٍ، فَقَالَ: مَا وَجَدَ عَبْدًا لِلَّهِ هُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ مِنِّي، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ سَأَلَ، وَلَهُ أَرْبَعُونَ فَقَدْ أَلْحَفَ، وَلِلَّهِ أَبِي ذَرٍّ أَرْبَعُونَ دِرْهَمًا، وَأَرْبَعُونَ شَاةً، وَمَاهِنَيْنِ.

Muhammed b. Sirin'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Kureyş kabilesinden olup Şam'da oturan Haris'e, Ebu Zer'in muhtaç durumda olduğu haberi gelmişti. O da Ebu Zer'e üçyüz dinar gönderdi. Ebu Zer; `Benden daha sıkıntıda olan bir Allah'ın kulunu bulamadın mı? Resûlüllah (s.a.s.); “*kırk dinarı olduğu halde, isteyen yüzüzlük etmiş olur*” buyurduğunu işittim. Halbuki Ebu Zer'in kırk dirhemi var, kırk koyun ve iki hizmetçi var.

İbn Huzeyme *Sahih*'inde ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de nakletmişlerdir.⁴⁶² Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve Abdullah b. Ahmed b. Abdullah b. Yunus hariç ravilerinin *sahih* olduğunu söylemiştir.⁴⁶³ *Takrîbü't-Tehzîb*'te onu sika olarak nitelendirilmiştir.⁴⁶⁴ Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîh* adlı eserinde hadisi zikretmiştir ve “*إسناد جيد مرسل*” Mürsel sened olarak değerlendirmiştir.⁴⁶⁵ Bu durumda rivayet *hasen* olduğunu söylemek mümkündür.

94. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 275. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁶⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁴⁶¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/317.

⁴⁶² Bkz. İbn Huzeyme, *Şahîh*, 2/1368; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 23/366,

⁴⁶³ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 9/331.

⁴⁶⁴ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 483.

⁴⁶⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîh*, 4/298.

⁴⁶⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/324.

حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: لَا رَبًّا إِلَّا فِي النَّسِيئَةِ.

Üsâme b. Zeyd'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle demiştir: “*Veresiye maldaki hariç faiz yoktur*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Nesâî rivayet etmişlerdir.⁴⁶⁷ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

95. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 275. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁶⁸ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الذَّهَبُ بِالدَّهَبِ، وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ، وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ، وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ، وَالْمَلْحُ بِالمَلْحِ، مِثْلًا بِمِثْلٍ، يَدًا بِيَدٍ، فَمَنْ زَادَ، أَوْ اسْتَرَادَ، فَقَدْ أَرَبَى، الْأَجْدُ وَالْمُعْطَى فِيهِ سَوَاءٌ.

Ebû Said El-Hudri'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) buyurdu ki: “*Altın altınla, gümüş gümüşle, buğday buğdayla, arpa arpayla, hurma hurmayla, tuz tuzla misli misline ve peşin satılır. Kim artırır veya artırmak isterse faiz yapmış olur. Alan da veren de bunda eşittir*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Nesâî nakletmişlerdir.⁴⁶⁹ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁷⁰ Bu durumda Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

96. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 275. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁷¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁴⁶⁷ Buhârî, “Buyu”, 76 (2174); Müslim, “Müsâkât”, 104 (1596); Nesâî, “Buyu”, 50 (4580).

⁴⁶⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/324.

⁴⁶⁹ Buhârî, “Buyu”, 54(2174); Müslim, “Müsâkât”, 82(1584); Tirmizî, “Buyu”, 23(1240); Nesâî, Buyu’, 44 (4565).

⁴⁷⁰ Bkz. Tirmizî, “Buyu”, 23(1240).

⁴⁷¹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/325.

عن سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ بِلَالٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَمْرٍ بَرْنِيِّ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مَنْ أَيْنَ هَذَا؟، قَالَ بِلَالٌ: كَانَ عِنْدَنَا تَمْرٌ رَدِيٌّ، فَبِعْتُ مِنْهُ صَاعَيْنِ بِصَاعٍ، لِنُطْعِمَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ ذَلِكَ: أَوْهَ أَوْهَ، عَيْنُ الرَّبَا عَيْنُ الرَّبَا، لَا تَفْعَلْ، وَلَكِنْ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْتَرِيَ فَبِعِ النَّمْرَ بَيْنِعِ آخَرَ، ثُمَّ اشْتَرِهِ.

Ebû Said El-Hudri'den (r.a.) rivayet edildiğine göre demiştir ki: Bilal Nebi'ye (s.a.s.) berni hurması getirdi. Nebi (s.a.s.) ona “*bu nereden*” diye sordu. Dedi ki: Yanımızda ergin nevi'den hurma vardı. İki sa'ını bir sa'a sattım. Bunu peygamber're yedirmek için yaptım. Dedi ki: “*Eyvah! Faizin ta kendisi, faizin ta kendisi, yapma. Ama satın almak istediğinde hurmayı başka bir şeyle sat sonra onunla satın al*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim rivayet etmişlerdir.⁴⁷² Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

97. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 275. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁷³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكِلَ الرَّبَا، وَمُؤْكَلَهُ، وَكَاتِبَهُ، وَشَاهِدِيَهُ، وَقَالَ: هُمْ سَوَاءٌ.

Cabir b. Abdullah'tan (r.a.): Resûlüllah (s.a.s.) “*Faiz yiyeni, yedireni, şahitlerini ve katiplerini lanetlemiştir ve demiştir ki: Hepsi (günahça) eşittir*”.

Bu hadisi Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud ve Ahmed b. hanbel rivayet etmişlerdir.⁴⁷⁴ Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁷⁵ İbn Hanbel'in *el-Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmesini yapmıştır.⁴⁷⁶ Elbânî bu hadisi sahih

⁴⁷² Buhârî, “Vekâlet”, 11, (2312); Müslim, “Müsakât”, 96 (1594).

⁴⁷³ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/326.

⁴⁷⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 22/165 (14263); Müslim, “Müsakât”, 96 (1594); Tirmizî, “Buyu”, 2 (1206); Ebû Dâvud, “Buyu”, 4 (3333).

⁴⁷⁵ Bkz. Tirmizî, “Buyu”, 2 (1206).

⁴⁷⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 22/165 (14263).

olduğuna hükmetmiştir.⁴⁷⁷ Bu durumda Tirmizî, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

98. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 279. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁷⁸ kaynaklarda Őu Şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي خُطْبَتِهِ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: وَرَبَّ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ، وَأَوَّلُ رَبِّ أَضْعُجُ رَبَانَا الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَإِنَّهُ مَوْضُوعٌ كُلُّهُ.

Cabir b. Abdullah'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) veda haccında Arafat günü verdiği hutbesinde Şöyle buyurmuştur: “*Ve cahiliyye faizi de kaldırılmıştır. İlk kaldırdığım faiz de Abbas b. Abdulmuttalib'in faizidir. Onun tamamı kaldırılmıştır*”.

Bu hadisi Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud ve Ahmed b. hanbel rivayet etmişlerdir.⁴⁷⁹ Tirmizî rivayetinin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁸⁰ Şuayb el-Arnaût, İbn hanbel'in *el-Müsned*'deki rivayetinin sahih li gayrihi olduğunu ve Ebû Dâvud'daki rivayetinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁸¹ Şuayb el-Arnaût'un ile Tirmizî'nin görüşlerini dikkatle incelendiğinde *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

99. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 286. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁸² kaynaklarda Őu Şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ.

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) Şöyle buyurdu: “*Allah ümmetimi hata, unutma ve icbardan dolayı işledikleri amellerden hesaba çekmeyecektir.*”

⁴⁷⁷ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/907.

⁴⁷⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 1/331.

⁴⁷⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 34/300 (20695); Müslim, “Hac”, 147 (1218); Ebû Dâvud, “Manâsik”, 56 (1905); Tirmizî, “Tefsir”, 10 (3087).

⁴⁸⁰

⁴⁸¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 34/300 (20695); Ebû Dâvud, “Manâsik”, 56 (1905)..

⁴⁸² Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 1/345.

Bu hadisi İbn Mace ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁴⁸³ Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî *Misbahuz-Zûcâce*'de bu hadisin isnadını zayıf olduğunu söylemiştir.⁴⁸⁴ Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁸⁵ Elbânî ise bu hadis sahih olduğunu nakletmiştir.⁴⁸⁶ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

100. Hadis

Seyyid Kutub, Bakara sûresinin 286. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁸⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن موسى بن عُمَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَدِّدُوا وَقَارِبُوا، وَأَبْشِرُوا، فَإِنَّهُ لَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ أَحَدًا عَمَلُهُ قَالُوا: وَلَا أَنْتَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَّعَمَّذَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِرَحْمَةٍ، وَاعْلَمُوا أَنَّ أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ.

Mûsa b. Ukbe'den rivâyet edildiğine göre (Dedi ki): Ebû Seleme b. Abdirrahman b. Avfî, Peygamber (s.a.s.)'in zevcesi Âişe'den rivâyet ederken dinledim. Âişe şöyle diyor: Resûlullah (s.a.s.): “Doğruyu arayın, yaklaşın ve müjde size! Çünkü hiç bir kimseyi ameli cennete koyacak değildir”. buyurdu sahabeler: Seni de mi ya Resûlullah? Dediler, “Evet! Beni de! Meğer ki, Allah kendinden bir rahmetle beni örtmüş ola. İyi bilin ki, Allah'a en makbul amel az da olsa en devamlı yapılandır”. buyurdular.

Bu hadisi Buhârî, Müslim ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁴⁸⁸ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetini sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁸⁹ Hadisin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

⁴⁸³ Bkz. İbn Mâce, “Talâk”, 16 (2043); İbn Hibban, *Sahih*, 16/202 (7219).

⁴⁸⁴ Bkz. Ahmed b. Ebû Bekir, el-Bûsîrî, *Misbâhu'z-Zûcâce*, 2/125.

⁴⁸⁵ Bkz. İbn Hibban, *Sahih*, 16/202 (7219).

⁴⁸⁶ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 1/358 (1731).

⁴⁸⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/347.

⁴⁸⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 18/63 (11486); Buhârî, “Maradî”, 19 (5673); Müslim, “kıyâmet”, 78 (2818).

⁴⁸⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 18/63 (11486).

2.3. Âl-i İmrân Sûresi Tefsirinde Yer Alan Hadislerin Tahrîci Ve Değerlendirilmesi.

101. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i İmrân sûresinin mukaddimes'inde aktardığı hadis-i şerif⁴⁹⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عباس، قال: لما أصاب رسول الله - صَلَّى الله عليه وسلم - قريشاً يوم بدرٍ وقدم المدينة جمع اليهود في سوق بني قينقاع، فقال: "يا معشر يهود، أسلموا قبل أن يُصيبكم مثل ما أصاب قريشاً" قالوا: يا محمد، لا يعزُّكَ من نفسك أنك قتلت نَفراً من قريش كانوا أعماراً لا يعرفون القتال، إنك لو قاتلنا لعرفت أن نحن الناس، وأنت لم تلق مثلاً، فأنزل الله في ذلك: {قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْلَبُونَ} [آل عمران: ١٢] قرأ مُصْرَفٌ إلى قوله {فِيئَةُ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ} [آل عمران: ١٣] بيدر {وَأُخْرَى كَافِرَةٌ} [آل عمران: ١٣].

İbn Abbâs'tan rivâyet edildiğine göre (Dedi ki): Resûlullah (s.a.s.) Bedir (savaşı) günü Kureyş'i hezimete uğratarıp Medine'ye gelince, Yahudileri Kaynuka oğullan çarşısında toplayıp "Ey yahudi cemaati Kureyş'in başına gelenler sizin de başınıza gelmeden önce müslüman olunuz!" dedi. (Onlar ise): "Ey Muhammed! Kureyş'ten savaş bilmeyen tecrübesiz bir toplumla savaşman seni aldatmasın. Eğer sen bizimle savaşsaydın, Bizim nasıl yiğit bir topluluk olduğumuzu ve bizim gibi bir cemaatle hiç karşılaşmamış olduğunu anlayacaktın." dediler. Bunun üzerine yüce Allah "*inkâr edenlere de ki yenileceksiniz.*" (Âli İmrân 12. âyet-i kerimesini) indirdi. Râvi Mûsârraf (bu hadisi rivâyet ederken sözü geçen âyeti) -Bedir'de- "*bir topluluk Allah yolunda çarpıştıyordu. Öteki de inkarcı*" (idi) âyetine kadar okudu.

Bu hadisi Ebû Dâvud ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁴⁹¹ Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, Muhammed b. Abî Muhammed Mevla Zeyid b. Sâbit'in bilinmemesinden dolayı zayıf olduğunu ifade etmiştir.⁴⁹² İbn Hacer el-Askalânî *Takrîbü't-Tehzîb*'te onu "Mechûl" olarak nitelendirmiştir.⁴⁹³ Elbânî bu hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.⁴⁹⁴ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında zayıf bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

⁴⁹⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/363.

⁴⁹¹ Bkz. Ebû Dâvud, "Harâc-İmâre-Fey", 22 (3001); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/309.

⁴⁹² Bkz. Ebû Dâvud, "Harâc, ve-l-Fey' ve-l- Imârah", 22 (3001).

⁴⁹³ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 505.

⁴⁹⁴ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Daifu Ebî Dâvud*, (Kuveyt: Müessesetü Gurâsi li'n-Neşri ve-Tevzi', 1423/2002), 2/430.

102. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 8. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁴⁹⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عائشة رضي الله عنها؛ قالت: دَعَوَاتُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يُكثِرُ أَنْ يَدْعُوَ بِهَا: يَا مُقَلِّبِ الْقُلُوبِ ثَبِّثْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ، قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ تُكثِرُ تَدْعُوَ بِهَذَا الدُّعَاءِ، فَقَالَ: إِنَّ قَلْبَ الْأَدَمِيِّ بَيْنَ أَصْبُعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِذَا شَاءَ أَرَاغَهُ، وَإِذَا شَاءَ أَقَامَهُ.

Aişe'den (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.)'in çokça yaptığı dua şu idi duayı “*Ey kalpleri çeviren (Allah'ım)! Benim kalbimi dinin üzere sabit kıl*” Ben kendisine, Ey Allah'ın Resülü bu duayı ne kadar da çok ediyorsun! Allah Resülü şöyle buyurdu: “*İnsanın kalbi Allah (c.c)'un parmaklarından iki parmağı arasındadır. O, dilediği (kulunun kalbi)ni istikamet üzere kılar, dilediğini ise saptırır.*”

Bu hadisi Tirmizî, Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmişlerdir.⁴⁹⁶ Tirmizî rivayetin hasen olarak değerlendirmiştir.⁴⁹⁷ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih li gayrihi olduğunu ve senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.⁴⁹⁸ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerden Şehr b. Hevşeb zayıf olduğunu söylemiştir.⁴⁹⁹ Elbânî bu rivayetin sahih bir rivayet olduğuna hükmetmiştir.⁵⁰⁰ Tirmizî'nin hükmü dikkatle incelendiğinde *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

103. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 31. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵⁰¹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ.

⁴⁹⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/371.

⁴⁹⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 41/151 (24604); Tirmizî, “Da'vât”, 90 (3522); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 23/366.

⁴⁹⁷ Bkz. Tirmizî, “Da'vât”, 90 (3522).

⁴⁹⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 41/151 (24604).

⁴⁹⁹ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 7/210.

⁵⁰⁰ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi'*, 2/871 (4801).

⁵⁰¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/387.

Aişe (r.a.) Peygamber'den (s.a.s.) şöyle rivayet etmiştir: “Kim işimize (sünnetimize) uygun olmayan bir iş yaparsa, o reddolunur”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.⁵⁰² Elbânî bu hadisin sahih olarak değerlendirmesini yapmıştır.⁵⁰³ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

104. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 92. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵⁰⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ أَنْصَارِيٍّ بِالْمَدِينَةِ مَالًا، وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرَاحِي، وَكَانَتْ مُسْتَقْبَلَةَ الْمَسْجِدِ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ، قَالَ أَنَسُ: فَلَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ} قَامَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ فِي كِتَابِهِ: {لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ}، وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَيَّ بَيْرَاحِي ((حَاء))، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ، أَرْجُو بَرَّهَا وَدُخْرَهَا عِنْدَ اللَّهِ، فَضَعَهَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ، حَيْثُ شِئْتُمْ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَخٍ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، قَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ فِيهَا، وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَفْعَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَفَسَمَّهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ.

Abdullah b. Ebu Talha'nın oğlu Ebu İshak'tan, O da Enes b. Malik'ten işittiğini kaydeder. Enes der ki: Ebu Talha Medine'li müslümanların en zenginiydi. En çok sevdiği malı da Beyraha bahçesi idi. Bu bahçe Mescidi Nebevi'nin karşısındaydı. Hz. Peygamber (s.a.s.) oraya girer, orada bulunan tatlı bir kaynaktan içerdi. Enes der ki: “*Sevdiğinizden dağıtmadıkça iyiliğe ulaşamazsınız*” ayeti inince, Ebu Talha dedi ki: “*Allah Sevdiğinizden dağıtmadıkça iyiliğe ulaşamazsınız*” buyuruyor. Benim en sevdiğim malım ise Beyraha bahçesidir. Onu Allah yoluna bağışlıyorum. Onun iyiliğini umuyor ve yüce Allah katında bana azık almasını ümit ediyorum; Ey Allah'ın Resülü, Allah'ın sana gösterdiği şekilde onu kullan. Peygamber (s.a.s.): “*Çok güzel! Çok güzel! Bu kârlı, verimli bir arazi bu kârlı bir arazi. Ben işittim, Ben,*

⁵⁰² Bkz. Buhârî, “İ’tisâm”, 20; Müslim, “Akdiyye”, 17 (1718); Ebû Dâvud, “Sünne”, 6 (4606); İbn Mâce, “İmân”, 2 (14).

⁵⁰³ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/1093 (6398).

⁵⁰⁴ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/424.

onu, akrabalarına dağıtmanı uygun görüyorum” buyurdu, Ebu Talha da: Öyle yaparım ey Allah'ın Resülü!' dedi ve onu akrabaları ile amca oğulları arasında paylaştırdı.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁵⁰⁵ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁰⁶ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

105. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 92. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵⁰⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: أُنْبَأَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَصَابَ أَرْضًا بِخَيْبَرَ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَأْمُرُهُ فِيهَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِخَيْبَرَ لَمْ أَصِبْ مَالًا قَطُّ أَنْفَسَ عِنْدِي مِنْهُ، فَمَا تَأْمُرُ بِهِ؟ قَالَ: إِنْ شِئْتَ حَبَسْتُ أَصْلَهَا، وَتَصَدَّقْتَ بِهَا قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهَا عُمَرُ، أَنَّهُ لَا يُبَاعُ وَلَا يُوهَبُ وَلَا يُورَثُ، وَتَصَدَّقَ بِهَا فِي الْفُقَرَاءِ، وَفِي الْفُرْبَى وَفِي الرَّقَابِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَابْنِ السَّبِيلِ، وَالضَّيْفِ لَا جُنَاحَ عَلَيَّ مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ، وَيُطْعِمَ غَيْرَ مُتَمَوِّلٍ قَالَ: فَحَدَّثْتُ بِهِ ابْنَ سِيرِينَ، فَقَالَ: غَيْرَ مُتَأَمِّلٍ مَالًا.

Bize İbnu Avn tahdîs edip şöyle dedi: Bana Nâfi', İbn Umer'den haber verdi ki, Umer b. Hattâb (r.a.) Hayber'de Semg denilen kıymetli bir arazîye sâhib olmuş. Sonra Peygamber'e gelip o arazîyi nasıl kullanacağı hususunda istişare ederek: Yâ Resûlallah! Ben Hayber'de öyle bir arazîye sâhib oldum ki, benim yanımda asla ondan daha güzel hiçbir mala sâhib olmamışımdır. Şimdi bana bu mal hakkında ne emredersin? dedi. Resûlullah (s.a.s.): "*İstersen onun kökünü, aslını habsedersin ve oradan gelecek mahsûlü de sadaka yaparsın!*" buyurdu, Râvî dedi ki: Umer de bu arazîyi o suretle vakfetti. Umer! Artık o satılmaz, hibe edilmez, mîrâs yapılmaz, dedi. Umer bu malın gelirini de fakîrlere, yakınlara, köle ve esirleri hürriyete kavuşturma yolunda ve Allah yolunda mücâhede edenlere, yolculara ve zaıflara sadaka yaptı. Bununla beraber vakfa mütevellî ta'yîn edilen kimsenin, vakfın köküne tecâvüz etmeyerek, yalnız gelirinden örfe göre yemesinde ve dostuna yedirmesinde üzerine günâh yoktur, İbn Avn

⁵⁰⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/426 (12438); Buhârî, “Zekat”, 44 (1461); Müslim, “Zekat”, 42 (998).

⁵⁰⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/426 (12438).

⁵⁰⁷ Seyyid Kutub, *Fi Zılâli'l-Kur'ân*, 1/425.

dedi ki: Ben bu hadîsi İbn Sîrin'e tahdîs ettim. İbn Şîrin: "Gayre müteessilin mâlen", yâni mal toplayıcı olmayarak" diye söyledi.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî rivayet etmişlerdir.⁵⁰⁸ Elbânî hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁰⁹ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

106. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 97. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵¹⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن ابن عباس رضي الله عنهما؛ قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يَوْمَ الْفَتْحِ - فَتَحَ مَكَّةَ - إِنَّ هَذَا الْبَلَدَ حَرَّمَهُ اللَّهُ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، فَهُوَ حَرَامٌ بِحُرْمَةِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ الْقِتَالُ فِيهِ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَلَمْ يَحِلَّ لِي إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ، فَهُوَ حَرَامٌ بِحُرْمَةِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، لَا يُعْضَدُ شَوْكُهُ، وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهُ، وَلَا يُلْتَقِطُ إِلَّا مَنْ عَرَفَهَا، وَلَا يُخْتَلَى خَلَاهَا، فَقَالَ الْعَبَّاسُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِلَّا الْإِدْجَرَ، فَإِنَّهُ لِقَيْنِهِمْ وَلِبُيُوتِهِمْ، فَقَالَ: لَا الْإِدْجَرَ .

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) Mekke fethedildiği gün dedi ki: “*Bu beldeyi Allah yerleri ve gökleri yarattığı zaman haram (saygın ve dokunulmaz) kılmıştır ve kıyamet gününe kadar da Allah'ın haram kılmasıyla haram kalacaktır. Benden önce kimseye orada savaşmak helal kılınmamıştır. Bana da bir günün bir kısmı hariç helal değildir ve kıyamet gününe kadar da Allah'ın haram kılmasıyla haram kalacaktır. Dikeni koparılmaz, avı rahatsız edilmez, lukatası (buluntu mal) insanlara bildirmek için olması hariç alınmaz, bitkileri koparılmaz*”. Bunun üzerine Abbâs dedi ki: Ya Resûlüllah! Yalnız izhir müstesna. Çünkü o Mekke'nin demircileriyle evlerine lâzımdır. Resûlüllah (s.a.s.) (Evet) *Yalnız izhir müstesna!* buyurdular.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Nesâî rivayet etmişlerdir.⁵¹¹ Elbânî ise *Sahihu'l-Câmi*'de sahih olduğunu demiştir.⁵¹² Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

⁵⁰⁸ Buhârî, “Şurût”, 19 (2737); Müslim, “Vesiyet”, 15 (1632).Tirmizî, “Ahkâm”, 36 (1375); Ebû Dâvud, “Vesâyâ”, 13 (2878).

⁵⁰⁹ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 1/299 (1419).

⁵¹⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/ 435.

⁵¹¹ Buhârî, “Cizye”, 22 (3189); Müslim, “Hac”, 445 (1335); Nesâî, “Hac”, 120 (2874).

⁵¹² Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 2/1255 (7566).

107. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 101. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵¹³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: جَاءَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي مَرَرْتُ بِأَخِي يَهُودِيٍّ مِنْ قُرَيْظَةَ، فَكَتَبَ لِي جَوَامِعَ مِنَ التَّوْرَةِ أَلَا أَعْرِضُهَا عَلَيْكَ؟ قَالَ: فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَقُلْتُ لَهُ: أَلَا تَرَى مَا يَوْجُهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ عُمَرُ: رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولًا، قَالَ: فَسَرَّيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَصْبَحَ فِيكُمْ مُوسَى ثُمَّ اتَّبَعْتُمُوهُ، وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ، إِنَّكُمْ حَظِي مِنَ الْأُمَّمِ، وَأَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ.

Abdullah b. Sabit'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre: Ömer Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve dedi ki: Ya Resûlullah ben Beni Kurayza'dan bir yahudiye emrettiğimde, o benim için tevrattan bazı bölümler yazdı onları sana sunayım mı? Resûlullah'ın (s.a.s.) yüzü değişti bunun üzerine Abdullah b. Sabit dedi ki: Ona "Resûlullah'ın (s.a.s.) yüzünü görmüyor musun?" dedim. Bunun üzerine Ömer: Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan, Peygamber olarak Muhammed'den razı oldum dedi. Resûlullah'ın (s.a.s.) üzüntü ve kızgınlığı üzerinden gidiverdi ve dedi ki: *"Nefsim elinde olana yemin olsun ki Musa (a.s.) sizin aranızda olsa ve ona tabi olup beni terk etseniz dalalete uğramış olursunuz. Siz ümmetlerden benim nasibim ben de peygamberlerden sizin nasibinizi"* .

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Taberânî ve Dârimî rivayet etmişlerdir⁵¹⁴. İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, senedindeki Câbir İbn Yezid el-Cu'fî zayıf olmasından dolayı zayıf bir rivayet olarak değerlendirmiştir.⁵¹⁵ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerden Câbir İbn Yezid el-Cu'fî zayıf olduğunu söylemiştir.⁵¹⁶ İbn Hacer el-Askalânî *Takrîbü't-Tehzîb*'te onu zayıf olarak cerh etmiştir.⁵¹⁷ Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîh* adlı eserinde hadisi zikretmiştir ve hasen olarak hükmetmiştir.⁵¹⁸ Bu durumda rivayetin

⁵¹³ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/439.

⁵¹⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 25/198; Dâremî, "Mükaddime", 39 (449); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsât*, 9/72 (9155).

⁵¹⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 25/198.

⁵¹⁶ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 1/173.

⁵¹⁷ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 137.

⁵¹⁸ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîh*, 7/629.

isnadında cerh edilen ravi bulunması ve Şuayb el-Arnaût'un görüşü dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğu göstermektedir.

108. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 101. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵¹⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَسْأَلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ عَنْ شَيْءٍ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يَهْدُوكُمْ، وَقَدْ ضَلُّوا، فَإِنَّكُمْ إِمَّا أَنْ تُصَدِّقُوا بِبَاطِلٍ، أَوْ تُكَذِّبُوا بِحَقٍّ، فَإِنَّهُ لَوْ كَانَ مُوسَى حَيًّا بَيْنَ أَطْهَرِكُمْ، مَا حَلَّ لَهُ إِلَّا أَنْ يَتَّبِعَنِي .

Cabir b. Abdullah'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Ehli kitaba bir şey sormayın. Onlar kendileri sapıtmişken sizi doğru yola götürmeyeceklerdir. Siz de ya batılı tasdik edeceksiniz ya da hakkı yalanlayacaksınız. Vallahi, eğer Musa aranızda yaşıyor olsaydı bana tabi olmasından başka bir şey ona helal olmazdı”.

Bu Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁵²⁰ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, senedindeki Mücâlid b. Seyîd'i zayıf olmasından dolayı rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.⁵²¹ Zehebî *de Dîvânu 'd-Duafâ*'da onu “Leyse bi şey” ve “Zayıf” olarak nitelendirmiştir.⁵²² Heysemî *Mecma 'u 'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve ravilerden Câbiru'l Ce'fiyü zayıf olduğunu söylemiştir.⁵²³ İbn Hacer el-Askalânî *Takrîbü 't-Tehzîb*'te onu zayıf olarak cerh etmiştir.⁵²⁴ Şuayb el-Arnaût'un yapmış olan değerlendirmesini dikkatle incelendiğinde ve isnadında cerh edilen raviler bulunması bu rivayet *zayıf* bir rivayet olduğu göstermektedir.

109. Hadis

⁵¹⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli 'l-Kur'ân*, 1/439.

⁵²⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 22/468; Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, *el-Müsned*, 4/104; Beyhakî, *Şuabu 'l-Îmân*, 1/348.

⁵²¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 22/468.

⁵²² Bkz. Zehebî, *Dîvânu 'd-Duafâ*, 337.

⁵²³ Bkz. Heysemî, *Mecma 'u 'z-Zevâ'id*, 1/174.

⁵²⁴ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü 't-Tehzîb*, 137.

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 103. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵²⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

إن رجلاً من اليهود مرَّ بملاً من الأوس والأخزرج، فسأه ما هُم عليه من الاتفاق والألفة، فبعث رجلاً معه، وأمره أن يجلس بينهم، ويذكر لهم ما كان من حروبهم يوم بُعث، وتلك الحروب، ففعل، فلم يزل ذلك دأبه حتى حميت نفوس القوم، وغضب بعضهم على بعض، وتناوروا، ونادوا بشعارهم، وطلبوا أسلحتهم، وتوعدوا إلى الحرّة، فبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَاهُمْ، فجعل يسكنهم، ويقول: أبدعوا الجاهلية وأنا بين أظهركم؟، وتلا عليهم هذه الآية، فندموا على ما كان منهم، واصطلحوا، وتعانقوا، وألقوا السلاح رضي الله عنهم .

Yahudilerden birisi Evs ve Hazreç'ten bir topluluğa rastlar. Onların kaynaşmaları ve ittifakları yahudinin hoşuna gitmez. Yanında bulunanlardan birisine yanlarına gidip oturmasını ve "Buâs Günü'ndeki savaşlarını hatırlatmasını söyler. Adam söylenenleri yapar. Böylece toplulukta bulunanların nefislerinde hamiyet duygusunu canlandırır. Birbirine kızar ve birbirlerine düşerler. Cahiliyedeki söylenleriyle birbirlerini çağırıp silahlarını isterler ve "Harre" denilen yerde buluşmak üzere sözleşirler. Bu haber Resûlüllah'a ulaştınca yanlarına gelip onları sakinleştirdikten sonra "Ben aranızda olduğum halde cahiliyye davası mı?" buyurur ve arkasından yukardaki ayet-i kerimeyi okur. Bunun üzerine her iki taraf da pişman olur. Barışıp birbirlerine sarılarak silahlarını bırakırlar. Allah ta onlardan hoşnut olur.

Bu hadisi Taberî, *Câmiu'l-Beyân*'da ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de rivayet etmişlerdir.⁵²⁶ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve zayıf olduğunu söylemiştir.⁵²⁷ Elbânî bu hadisi zayıf olduğuna hükmetmiştir.⁵²⁸ Zehebî ravilerden İbrâhim b. Ebî'l-Leys'i, "Metrûk" olarak nitelendirmiştir. Bu durumda rivayet *çok zayıf* olduğu anlaşılmaktadır.

110. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 110. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵²⁹ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁵²⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/443.

⁵²⁶ Bkz. Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 6 /55; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 1/276.

⁵²⁷ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 8/80.

⁵²⁸ Bkz. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 19.

⁵²⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/448.

عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ.

Ebû Said el-Hudri'den (r.a.) rivayet edildiğine göre demiştir ki: Resûlullah'ı (s.a.s.) şöyle derken işittim: “Sizden kim bir kötülük görürse onu eliyle düzeltsin, eğer güç yetiremezse diliyle düzeltsin, eğer buna da güç yetiremezse kalbiyle buğzetsin. Bu da İmânın en zayıfıdır”.

Bu hadisi Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁵³⁰ Tirmizî rivayetin hasen olarak değerlendirmiştir.⁵³¹ Sünenü Ebû Dâvud ve Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁵³² Elbânî bu hadisi sahih olduğuna hükmetmiştir..⁵³³ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

111. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 110. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵³⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَمَّا وَقَعَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ فِي الْمَعَاصِي فَهَنَّتُهُمْ عُلَمَاؤُهُمْ فَلَمْ يَنْتَهُوا، فَجَالَسُوهُمْ فِي مَجَالِسِهِمْ وَوَاكَلُوهُمْ وَشَارَبُوهُمْ، فَضَرَبَ اللَّهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ وَلَعَنَهُمْ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ قَالَ: فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ مُتَكِنًا فَقَالَ: لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّى تَأْطُرُوهُمْ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا.

Ebû Mes'ud (r.a.) dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) dedi ki: “İsrail oğulları günahlara daldıklarında, alimleri onları nehyetti ama vazgeçmediler. Bunun üzerine onlarla oturdular, yediler, içtiler. Böylece Allah onların kalplerini birbirine benzetti ve onları Davud, Süleyman ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetledi”. Sonra (Peygamber (s.a.s.) oturup yaslanarak dedi ki: “Hayır nefsim elinde olana yemin olsun ki, onları hakka döndürmeniz gerekir”.

⁵³⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 18/79 (11515); Müslim, “İmân”, 78 (49); Ebû Dâvud, “salât”, 247 (1140); Tirmizî, “Fiten”, 11 (2172).

⁵³¹ Bkz. Tirmizî, “Fiten”, 11 (2172).

⁵³² Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 18/79 (11515); Ebû Dâvud, “salât”, 247 (1140).

⁵³³ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi'*, 2/1073 (6250).

⁵³⁴ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/448.

Bu hadisi Tirmizî, Ebû Dâvud, İbn Mâce ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁵³⁵ Tirmizî rivayetin hasen-garib olarak değerlendirmiştir.⁵³⁶ İbn Hanbel'in *el-Müsned* ve Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin zayıf olarak değerlendirmiştir.⁵³⁷ Zehebî ravilerden biri Ebû Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ud'u zayıf olarak nitelendirmiştir.⁵³⁸ Elbânî bu hadisi *Daifu'l-Câmi's-Sağîr* adlı eserinde zikretmiştir ve zayıf olarak değerlendirmiştir.⁵³⁹ Bu durumda Tirmizî ve Şuayb el-Arnaût'un görüşleri dikkatle incelendiğinde *zayıf* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

112. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i İmrân sûresinin 110. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵⁴⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلَا يَسْتَجَابُ لَكُمْ.

Huzeyfe'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.s.) şöyle dedi: “*Neşim elinde olana yemin olsun ki, ya iyiliği emredip kötülükten sakındırırınız ya da Allah indinden size bir ceza gönderir de dua edersiniz ama duanızı icabet etmez*”.

Bu hadisi Tirmizî, Taberânî, Beyhakî ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁵⁴¹ Tirmizî rivayetin hasen olarak değerlendirmiştir.⁵⁴² İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin hasen li gayrihi olarak değerlendirmiştir.⁵⁴³ Mizzî *Tehzibu'l-Kemâl*'da zikretmiştir ve hasen olduğunu nakletmiştir.⁵⁴⁴ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet

⁵³⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/251 (3713); İbn Mâce, “Fiten”, 20 (4006); Ebû Dâvud, “Melâhim”, 17 (4336).

⁵³⁶ Bkz. Tirmizî, “tefsirul Kur'an”, 6 (3047).

⁵³⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/251 (3713).

⁵³⁸ Bkz. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 151.

⁵³⁹ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Daifu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 689.

⁵⁴⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 1/448.

⁵⁴¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/332 (2330); Tirmizî, “Fiten”, 9 (2169); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsât*, 2/99 (1379); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/159.

⁵⁴² Bkz. Tirmizî, “Fiten”, 9 (2169).

⁵⁴³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 38/332 (2330).

⁵⁴⁴ Bkz. Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*, 15/234.

etmiştir ve ravilerinin Hibbân b. Âli “metruk” olduğunu söylemiştir.⁵⁴⁵ Elbânî bu hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.⁵⁴⁶ Bu durumda hadisin isnadında cerh edilen raviler bulunması dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğunu göstermektedir.

113. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 110. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵⁴⁷ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنِ الْعُرْسِ بْنِ عُمَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا عَمِلْتَ الْخَطِيئَةَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ شَهِدَهَا وَأَنْكَرَهَا فَهُوَ كَمَنْ غَابَ عَنْهَا، وَمَنْ غَابَ عَنْهَا وَرَضِيَهَا كَمَنْ شَهِدَهَا.

Ursi b. Umeyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Yeryüzünde bir kötülük yapıldığında ona şahit olan ve ona karşı çıkan (kabul etmeyen) bunu inkar eden kimse onu hiç görmemiş gibidir. Görmediği halde bu kötülüğe razı olan kimse ise ona şahit olmuş (razı olmuş) gibidir”.

Bu hadisi Ebû Dâvud, Tâberânî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁵⁴⁸ Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, bu hadisin senedinde ravilerden Ebû Bekir b. İ’yâş’tan dolayı hasen olduğunu söylemiştir.⁵⁴⁹ Zehebî’nin *Dîvânu ’d-Duafâ*’da onu “Sadûk” ve “zayıf” olarak nitelendirmiştir.⁵⁵⁰ Elbânî bu hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.⁵⁵¹ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî’nin görüşleri dikkate alındığında *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

114. Hadis

⁵⁴⁵ Bkz. Heysemî, *Mecma’u ’z-Zevâ’id*, 7/266.

⁵⁴⁶ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ’l-Câmi ’s-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 2/1189.

⁵⁴⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli ’l-Kur’ân*, 1/448.

⁵⁴⁸ Bkz. Ebû Dâvud, “Melahim”, 17 (4345); Taberânî, *el-Mu’cemu ’l-Kebîr*, 17/139; Beyhakî, *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, 7/434.

⁵⁴⁹ Bkz. Ebû Dâvud, “Melahim”, 17 (4345).

⁵⁵⁰ Bkz. Zehebî, *Dîvânu ’d-Duafâ*, 454.

⁵⁵¹ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu ’l-Câmi ’*, 2/1255 (7566).

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 110. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵⁵² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةٌ عَدَلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ.

Ebû Said El-Hudri'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) buyurmuştur: “Zalim bir sultanın huzurunda hak sözü söylemek cihâdın en büyüklerindedir”.

Bu hadisi Ebû Seyid Hudrî senediyle Tirmizî, Ebû Dâvud, İbn Mâce rivayet etmişlerdir ve İbn Şihab senediyle Nesâî ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁵⁵³ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olduğunu söylemiş ve Ebû Dâvud'daki rivayetin sahih li gayrihi olduğunu ve senedindeki ravilerden Atiyy b. el-Evfi'i zayıf olduğunu açıklamıştır.⁵⁵⁴ Elbânî bu hadisi Sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁵⁵ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

115. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 110. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁵⁵⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَمْرَةٌ بِنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى إِمَامٍ جَائِرٍ، فَتَهَاةٌ وَأَمْرَةٌ، فَفَتَّلَهُ.

Cabir b. Abdullah'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlüllah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kiyâmet Gününde Şehitlerin efendisi Hamza ve zalim bir sultana karşı çıkıp ona neyhedip, emredip sonra (bu sebeple) sultanın öldürdüğü kişidir”.

Bu hadisi Tâberânî ve Hâkim rivayet etmişlerdir.⁵⁵⁷ Hâkim bu rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir ve Zehebî de onun hükmüne muvafakat etmiştir.⁵⁵⁸ Elbânî bu rivayeti

⁵⁵² Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/448.

⁵⁵³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/126 (18830); İbn Mâce, “Fiten”, 20 (4011); Ebû Dâvud, “Melahim”, 17 (4344); Tirmizî, “Fiten”, 13 (2174); Nesâî, “Bey'at”, 37 (4209).

⁵⁵⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/126 (18830); Ebû Dâvud, “Melahim”, 17 (4344).

⁵⁵⁵ Bkz. Nâsiruddîn, *Elbânî, Sahihu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 1/440.

⁵⁵⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/448.

⁵⁵⁷ Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsât*, 4/238; Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 3/215 (4884).

⁵⁵⁸ Bkz. Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 3/215 (4884).

Sahihu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdêtuḥ adlı eserinde hadisi zikretmiştir ve hasen olarak değerlendirmiştir.⁵⁵⁹ Bu durumda Elbânî'nin hasen olarak hükmetmesi ve rivayetin farklı lafızlarla gelen sağlam tarikleri dikkate alındığında *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

Seyyid Kutub, Âl-i İmrân sûresinin 120. ayetine kadar tefsir ettikten sonra 121-179'a kadar ayetleri peşpeşe verip her hangi bir ayet ile bağlantı kurulmadan Uhud Savaş hakkında uzun bir hikaye anlatmış ve birçok hadisten bahsetmiştir. Şimdiden bu (116-140'inci Hadis) hadislerinin kaynaklarda geçtiği şekilde gösterip rivayet ve değerlendirmesi yapmaya gayret edeceğiz.

116. Hadis

عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رَأَيْتُ كَأَنِّي فِي دِرْعِ حَصِينَةٍ، وَرَأَيْتُ بَقْرًا يُنْحَرُ، فَأَوْلْتُ أَنْ الدِّرْعُ الْمَدِينَةُ، وَأَنَّ الْبَقْرَ نَفْرٌ، وَاللَّهُ خَيْرٌ، وَلَوْ أَقَمْنَا بِالْمَدِينَةِ، فَإِذَا دَخَلُوا عَلَيْنَا قَاتَلْنَاهُمْ فَقَالُوا: وَاللَّهِ مَا دَخَلْتُ عَلَيْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، أَفَتَدْخُلُ عَلَيْنَا فِي الْإِسْلَامِ، قَالَ: فَتَسَانُكُمُ إِذَا وَقَالَتْ: الْأَنْصَارُ بَعْضُهَا لِبَعْضٍ رَدَدْنَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْيَهُ فَجَاءُوا، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَأْنُكَ، فَقَالَ: الْآنَ إِنَّهُ لَيْسَ لِنَبِيِّ إِذَا لَيْسَ لِأُمَّتِهِ أَنْ يَضَعَهَا حَتَّى يُقَاتِلَ.

Cabir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*(Rüyamda) gördüm ki, sanki ben çok sağlam bir zırhın içindeyim. Bir de boğazlanan bir sığır gördüm. Ben yorumladım ki, bu zırh, Medine'dir; bu sığır ise (şehid edilecek) bir topluluktur. Vallahi (bu onlar için) daha hayırlıdır, Şayet biz Medine'de kalırsak, onlar üzerimize geldiklerinde, onlarla savaşırız!*" Bunun üzerine (Medine'li müslümanlar olan Ensar); Vallahi onlar üzerimize cahiliye döneminde bile gelememişlerdi. Müslümanlık döneminde mi gelecekler?" dediler. (O zaman Hz. Peygamber); "*O halde istediğiniz gibi yapın!*" buyurdu. (Sonra) Ensar'ın bazıları bazısına; Hz. Peygamber'in (s.a.s.) görüşünü geri çevirdik? deyip geldiler ve Ya Resûlallah, sen istediğin gibi yap! dediler. Bu sefer (Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "*Şimdi durum şu ki, hiçbir Peygamber'e, zırhını giyince, savaşmadıkça onu çıkarması (yakışmaz!)*".⁵⁶⁰

Bu hadisi Buhârî, Dârimî ve Ahmed b. Hanbel İbn Câbir tariklerle rivayet etmişlerdir⁵⁶¹. Beyhakî ve Hâkim, İbn Abbâs tarikiyle *حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ عَدُوِّهِ حَتَّى يُقَاتِلَ* yerine *عَدُوِّهِ* lafızlarla rivayet

⁵⁵⁹ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdêtuḥ*, 1/685.

⁵⁶⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/460.

⁵⁶¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 23/100 (14788); Buhârî, "İ'tisam", 28; Dârimî, "Rüya", 13 (2205).

etmiştir.⁵⁶² Şuayb el-Arnaût, *Müsned*'deki bu rivayetin sahih li gayrihi olduğunu söylemiştir.⁵⁶³ Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir ve Zehebî de onun bu görüşüne muvafakat etmiştir. Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de hadisi rivayet etmiştir ve sahih olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁴ Elbânî bu hadisi zayıf olduğuna hükmetmiştir.⁵⁶⁵ Rivayetin, Buhârî'in *sahih*'inde nakletmesine ve Şuayb el-Arnaût'un, değerlendirmesini dikkatle incelendiğinde *sahih li gayrihi* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

117. Hadis

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ: مَنْ رَجُلٌ يَخْرُجُ بِنَا عَلَى الْقَوْمِ مِنْ كَتَبٍ.

Uhud günü Peygamber (s.a.s.) Şöyle demiştir: “*Kim bize karşı savaşmak üzere yola çıkan bu kavim (ordu) hakkında bilgi getirebilir*”?⁵⁶⁶

Bu rivayet İbn Hişâm (213/829) ve İbn kesîr (774/1373) her hangi bir sened zikretmeden rivayet etmiştir.⁵⁶⁷ Hadis bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunamamıştır.

118. Hadis

عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: قَالَ أَنَسُ: عَمِّيَ الَّذِي سُمِّيَتْ بِهِ لَمْ يَشْهَدْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدْرًا، قَالَ: " فَسَقَّ عَلَيْهِ، قَالَ: أَوْلَ مَنْشَهْدٍ شَهِدَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْبْتُ عَنْهُ، وَإِنْ أَرَانِي اللَّهُ مَشْهَدًا فِيمَا بَعْدُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَرَانِي اللَّهُ مَا أَصْنَعُ، " قَالَ: فَهَابَ أَنْ يَقُولَ غَيْرَهَا، قَالَ: شَهِدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ، قَالَ: فَاسْتَقْبَلَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ، فَقَالَ لَهُ أَنَسُ: يَا أَبَا عَمْرٍو، أَيْنَ؟ فَقَالَ: وَاهَا لِرِيحِ الْجَنَّةِ أَجِدُهُ دُونَ أُحُدٍ، قَالَ: فَقَاتَلَهُمْ حَتَّى قُتِلَ، قَالَ: فَوَجِدَ فِي جَسَدِهِ بِضْعَ وَثَمَانُونَ مِنْ بَيْنِ ضَرْبَةٍ وَطَعْنَةٍ وَرَمِيَةٍ، قَالَ: " فَقَالَتْ أُخْتُهُ - عَمَّتِي الرَّبِيعُ بِنْتُ النَّضْرِ - فَمَا عَرَفْتُ أَحِي إِلَّا

⁵⁶² Bkz . Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 7/65; Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 2/141 (2588).

⁵⁶³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 23/100 (14788).

⁵⁶⁴ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 6/107.

⁵⁶⁵ Nâsiruddîn Elbânî, *Daîfu'l-Câmi'is-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 301 (2075).

⁵⁶⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/460.

⁵⁶⁷ İbn Hişâm, Abdul Mulki b. Hişâm b. Eyyûb el-Hümeyrî el-Mea'firi, Ebû Muhammed, Cemâl Uddîn, *es-Sîretü'n-Nebeviyye li-İbn Hişâm*, (Mısır: Mektebetü ve Metbia'tü Müstafa el-Bâbi el-Hublî, 1375/1955), 2/65; İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, thk. Abdullah b. Abdi'l Mühsin et-Türkî, (el-Cîze: Dâru'l-Hâcer, 1997), 5/351.

يَبْنَانِهِ، وَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {رَجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا}، قَالَ: فَكَانُوا يُرَوْنَ أَنَّهَا نَزَلَتْ فِيهِ وَفِي أَصْحَابِهِ .

Sâbit'ten (r.a.) rivâyet edildiğine göre Enes (r.a) şunları söyledi: Bana da kendi adı verilen amcam Resûlullah (s.a.s.) ile birlikte Bedir'de bulunmadığımı söyledi. Bu ona güç gelmiş. (Dedi ki):Resûlullah (s.a.s.)'in bulunduğu ilk harbde bulunmadım. Allah bana bundan sonra Resûlullah (s.a.s.)'le birlikte bir harb gösterdi ise işte ne yaptığımı Allah görüyor!. Başkasını söylemekten çekindi. Sonra Resûlullah (s.a.s.)'le birlikte Uhud gününde bulundu. Karşısına Sa'd b. Muâz çıktı. Enes ona: Yâ Ebâ Amr, nereye? Ah (şu) cennetin kokusu!. Onu Uhud'un yanında buluyorum! Dedi. Arkacığından küffarla harbetti. Nihayet Öldürüldü. Ve cesedinde kimi vurmada, kimi yaralama ve ok izinden seksen küsur yara bulundu. Kız kardeşi halam Rubeyyi' b. Nadr: Kardeşimi ancak parmak uçlarından tanıyabildim! Dedi. Ve şu âyet indi: "Mü'minlerden öyle adamlar ki, Allah'a verdikleri sözde sâdik kaldılar. Onlardan bazıları vefat etti; bazıları da bekliyor. Ama hiç bir tebdil yapmadılar, " (Sûre-i Ahzâb âyet: 23), bu âyetin onunla arkadaşları hakkında indiğini sanırlardı.⁵⁶⁸

Bu hadisi Buhârî, Müslim ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.⁵⁶⁹ İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁷⁰ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

119. Hadis

"بَلْ أَنَا أَقْتُلُهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ"

"Allah'ın izniyle, aksine onu öldüreceğim,"⁵⁷¹

Bu rivayet İbn Hişâm her hangi bir sened zikretmeden rivayet etmiştir.⁵⁷² *Fî Zilâli'l-Kur'ân*'daki hadislerin rivayet yapan Sekkâf zayıf bir rivayet olduğunu söylemiştir.⁵⁷³ Hadis

⁵⁶⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/462.

⁵⁶⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 20/318 (13015); Buhârî, "Cihâd ve Siyer", 12 (2805); Müslim, "Emâret", 148 (1903).

⁵⁷⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 20/318 (13015).

⁵⁷¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/462.

⁵⁷² Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/54.

⁵⁷³ Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 72.

bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunmamıştır. Bu durumda rivayet çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

120. Hadis

عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقِينَا الْمُشْرِكِينَ يَوْمَئِذٍ، وَأَجْلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَيْشًا مِنَ الرُّمَاءِ، وَأَمَرَ عَلَيْهِمْ عَبْدُ اللَّهِ، وَقَالَ: لَا تَبْرَحُوا، إِنْ رَأَيْتُمُونَا ظَهَرْنَا عَلَيْكُمْ فَلَا تَبْرَحُوا، وَإِنْ رَأَيْتُمُوهُمْ ظَهَرُوا عَلَيْنَا فَلَا تُعِينُونَا. فَلَمَّا لَقِينَا هَرَبُوا حَتَّى رَأَيْتُ النِّسَاءَ يَسْتَدِينْنَ فِي الْجَبَلِ، رَفَعَنَ عَن سَوْقِهِنَّ، قَدْ بَدَتْ خَلَاجُهُنَّ، فَأَخَذُوا يَقُولُونَ: الْغَنِيمَةُ الْغَنِيمَةُ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: عَهْدٌ إِلَيَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا تَبْرَحُوا، فَأَبَوْا، فَلَمَّا أَبَوْا صُرِفَ وُجُوهُهُمْ، فَأُصِيبَ سَبْعُونَ قَتِيلًا، وَأَشْرَفَ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ: أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ؟ فَقَالَ: لَا تُجِيبُوهُ. فَقَالَ: أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ؟ قَالَ: لَا تُجِيبُوهُ. فَقَالَ: أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ؟ فَقَالَ: إِنَّ هَؤُلَاءِ قُتِلُوا، فَلَوْ كَانُوا أَحْيَاءَ لَأَجَابُوا، فَلَمْ يَمَلِكْ عُمَرُ نَفْسَهُ، فَقَالَ: كَذَبْتَ يَا عَدُوَّ اللَّهِ، أَبَقِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ مَا يُخْزِيكَ، قَالَ أَبُو سُفْيَانَ: اءَلْ هُبْلُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: جِيبُوهُ قَالُوا: مَا نَقُولُ؟ قَالَ: "قُولُوا: اللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلٌ" قَالَ أَبُو سُفْيَانَ: لَنَا الْعَزَى وَلَا عَزَى لَكُمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَجِيبُوهُ قَالُوا: مَا نَقُولُ؟ قَالَ: قُولُوا اللَّهُ مَوْلَانَا، وَلَا مَوْلَى لَكُمْ قَالَ أَبُو سُفْيَانَ: يَوْمَ بِيَوْمِ بَدْرٍ، وَالْحَرْبُ- سِجَالٌ، وَتَجِدُونَ مِثْلَهُ، لَمْ أَمُرْ بِهَا وَلَمْ تَسْؤُنِي.

el-Berâ b. Âzib'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Biz o gün, yânî Uhud günü müşriklerle karşılaştık. Peygamber (s.a.s.) okçulardan ibaret olan bir askerî birliği yerlerine oturttu, başlarına da Abdullah b. Cubeyr'i kumandan ta'ynı etti ve onlara: "Bizim düşmanlara gâlib geldiğimizi görseniz de yerleriniz-den ayrılmayın, düşmanların bize gâlib geldiklerini görseniz de yine yerlerinizden ayrılmayın, bize yardım da etmeyin (yânî hiçbir surette mevziini terketmeyin) emrini verdi. Biz düşmanlarla karşılaşıp harbe girişince, müşrikler bozularak kaçtılar, hattâ ben kadınları bacaklarından örtülerini kaldırmışlar ve ayaklarındaki halkaları meydana çıkmış olarak dağda sür'atle yürüyüp kaçarlarken gördüm. Bu sırada müslümânlar: Ganîmet alın! Ganimet alın! demeye başladılar. Bu durumda Abdullah b. Cubeyr: Peygamber (s.a.s.) benden yerlerinizden ayrılmama ahdi aldı, dedi. Maiyyetindeki okçular dayatınca yüzleri döndürüldü (yânî şaşırıp nereye gideceklerini bilemediler). Akabinde müslümânlardan yetmiş kişi şehîd edildi. Ebû Sufyân Sahr b. Harb yükseğe çıktı da: Topluluk içinde Muhammed var mı? diye seslendi. Peygamber (s.a.s.): "Ebû Sufyân'a cevâb vermeyiniz" buyurdu. Ebû Sufyân bu sefer: Topluluk içinde Ebû Kuhâfe'nin oğlu (Ebû Bekr) var mıdır? dedi. Peygamber yine: "Ebû Sufyân'a cevâb vermeyin" buyurdu. Ebû Sufyân tekrar: Topluluk içinde Hattâb oğlu var mıdır? diye sordu. Bu sorularına cevâb alamayınca Ebû Sufyân, arkadaşlarına döndü de: Şüphesiz bunlar öldürülmüşlerdir, şayet diri olsalardı cevâb verirdi, dedi. Bu sırada Umer nefesine mâlik olamadı da: Yalan söyledin ey Allah'ın düşmanı! Allah seni üzecek yâhud horlayacak şeyleri, senin aleyhine bakî kılmıştır, dedi. Ebû Sufyân: Yâ

Hubel! Yüksel, işin yükselsin! dedi. Peygamber (s.a.s.): "*Ebû Sufyân'a cevâb verin*" buyurdu. Ne söyleyelim? dediler. Peygamber(s.a.s.): "*Allah en yüksek ve en uludur deyin*" buyurdu. Ebû Sufyân: Bizim için el-Uzzâ var, sizin Uzzâ'mız yoktur, dedi. Peygamber (s.a.s.): "*Ona cevâb veriniz*" buyurdu. Sahâbîler: Ona ne söyleyelim? dediler. Peygamber (s.a.s.): "*Allah bizim Mevlâ'mızdır, sizin mevlânız yoktur deyin*" buyurdu. Ebû Sufyân: Bu, Bedir gününe mukaabil bir gündür. Harb nevbet nevbettir (yânî bir nevbet sizin lehinize, bir nevbet bizim lehimize). Sizden öldürülenlerde kulak ve burun kesilmesi bulacaksınız; bunu ben emretmedim. Bunu emretmemiş olsam da bu müle işi beni kötüleştirmez, dedi.⁵⁷⁴

Bu rivayet Buhârî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁵⁷⁵ Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁷⁶ Rivayetin, Buhârî'in *sahih*'inde nakletmesi ve Şuayb el-Arnaût'un, değerlendirmesini dikkatle incelendiğinde *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

121. Hadis

قول النبي صلى الله عليه وسلم، لعلي بن أبي طالب رضي الله عنه بعد انتهاء معركة أحد: أخرج في آثار القوم، فأنظر ماذا يصنعون وما يريدون، فإن كانوا قد جنّبوا الخيل وامتطوا الإبل، فإنهم يريدون مكة وإن ركبوا الخيل وساقوا الإبل، فهم يريدون المدينة والذي نفسي بيده إن أرادوها، لأسيرن إليهم فيها ثم لأناجزنهم قال علي: فخرجت في أثرهم أنظر ماذا يصنعون، فجنّبوا الخيل وامتطوا الإبل ووجهوا إلى مكة.

Resûlüllah (s.a.s.) Uhud Savaşı bittikten sonra Ali b. Ebu Talib'e "*Git onları takip et, ne yaptıklarını ve amaçlarının ne olduğunu öğren. Şayet atlarından inip develerine binmişlerse Mekke'ye gidiyorlardır. Fakat atlarına binip develerini sürüyorlarsa Medine'ye saldırmak niyetindedirler. Nefsim elinde olana and olsun ki, şayet amaçları Medine'ye gitmekse mutlaka onları izler, sonrada orada işlerini bitiririm.*" dedi. Ali (r.a.) şöyle diyor: "Ne yaptıklarına bakmak için onları takip ettim. Atlardan inip develere bindiklerini ve Mekke'ye yöneldiklerini gördüm."⁵⁷⁷

⁵⁷⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/462.

⁵⁷⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/556 (18593); Buhârî, "Meğazi", 17 (4043); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/41 (4738).

⁵⁷⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30/556 (18593); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/41 (4738).

⁵⁷⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/463.

Bu rivayeti İbn İshâk (151/768) ve İbn kesîr her hangi bir sened zikretmeden rivayet etmiştir.⁵⁷⁸ *Fî Zilâli'l-Kur'ân*'daki hadislerin tahrîcini yapan Sekkâf de aynı kanaattedir.⁵⁷⁹ Hadis bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunamamıştır.

122. Hadis

قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَخْرُجُ مَعَنَا إِلَّا مَنْ شَهِدَ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَرْكَبٍ مَعَكَ. قَالَ: لَا. فَاسْتَجَابَ لَهُ الْمُسْلِمُونَ عَلَى مَا بِهِمْ مِنَ الْجَرَحِ الشَّدِيدِ وَالْخَوْفِ، وَقَالُوا: سَمِعْنَا وَطَاعْنَا.

Resûlüllah (s.a.s.) "*kelime-i Şehadet getirip (Müslüman olanlardan) başkası bizimle gelmesin*" diye buyurmuş. Abdullah b. Ubey "Seninle geleyim!" dedi. Resûlüllah (s.a.s.) "*Hayır*" dedi. Onca yara almalarına ve korkmalarına rağmen müslümanlar "İşittik ve itaat ettik" diyerek emrini yerine getirdiler.⁵⁸⁰

Bu hadisi Beyhakî *Delâil*'de ve Zehebî *Târîhu'l-İslâm*'da rivayet etmişlerdir.⁵⁸¹ Hadis bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunamamıştır. *Fî Zilâli'l-Kur'ân*'daki hadislerin rivayet yapan Sekkâf da her hangi bir hüküm zikretmemiştir.⁵⁸²

123. Hadis

أَقْبَلَ مَعْبُدُ بْنُ أَبِي مَعْبِدٍ الْخَزَاعِيُّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَمَرَهُ أَنْ يَلْحَقَ بِأَبِي سَفْيَانَ فَيَخِذْلَهُ، فَلَحِقَهُ بِالرَّوْحَاءِ، وَلَمْ يَعْلَمْ بِإِسْلَامِهِ، فَقَالَ: وَمَا وِرَاءَكَ يَا مَعْبِدُ؟ فَقَالَ: مُحَمَّدٌ وَأَصْحَابِيهِ قَدْ تَحَرَّضُوا عَلَيْنَا، وَخَرَجُوا فِي جَمْعٍ لَمْ يَخْرُجُوا فِي مِثْلِهِ، وَقَدْ نَدِمْنَا مَنْ كَانَ تَخَلَّفَ عَنْهُمْ مِنْ أَصْحَابِهِمْ. فَقَالَ: مَا تَقُولُ؟ فَقَالَ: مَا أَرَى أَنْ تَرْتَجِلَ حَتَّى يَطْلُعَ الْجَيْشُ وَرَاءَ هَذِهِ الْأَكْمَةِ! فَقَالَ أَبُو سَفْيَانَ: وَاللَّهِ! لَقَدْ أَجْمَعْنَا الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ، لِنَسْتَأْصِلَ. قَالَ: فَلَا تَفْعَلْ؛ فَإِنِّي لَكَ نَاصِحٌ! فَرَجَعُوا عَلَى أَعْقَابِهِمْ إِلَى مَكَّةَ.

Ma'bed b. Ebu Ma'bed el-Huzai (r.a.) Resûlüllah'a geldi. Resûlüllah (s.a.s.) Ona Ebu Süfyan'a gidip Onu korkutmasını emretti. Ma'bed, Ravha denilen yerde Ebu Süfyan'a ulaştı.

⁵⁷⁸ Bkz. İbn İshâk, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr b. Hıyâr el-Muttalibî el-Kureşî el-Medenî, *Siyer ve megâzî*, thk. Süheyil Zekeriyeye, (Beyrût: Dâru'l-Fikir, 1398/1978), 334; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 5/421.

⁵⁷⁹ Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 73.

⁵⁸⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/463.

⁵⁸¹ Bkz. Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 3/314; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 2/223.

⁵⁸² Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 73.

Ma'bed'in müslüman olduğunu bilmiyordu. Ona "Ey Ma'bed, geride ne var?" O da "Muhammed ve arkadaşları size çok kızmışlar. Daha önce görülmemiş bir kalabalıkla geliyorlar ve önceden onlara katılmayan arkadaşları da pişman olup ona katılmışlar" dedi. Bunun üzerine Ebu Süfyan "Neler söylüyorsun?" dedi. Ma'bed "Bana göre ordu şu tepenin ardından çıkmadan çekip gitmeniz daha iyi olur" dedi. Ebu Süfyan "Vallahi, köklerini kazımak için tekrar toplanmıştık" dedi. Bunun üzerine Ma'bed "Böyle yapma! Sana nasihat ediyorum" dedi. Onlar da Mekke'ye geri döndüler.⁵⁸³

Bu rivayeti İbn Hişâm her hangi bir sened zikretmeden nakletmiştir.⁵⁸⁴ *Fî Zılâli'l-Kur'ân'daki* hadislerin tahrîcini yapan Sekkâf da her hangi bir hüküm zikretmeden rivayet etmiştir.⁵⁸⁵ Hadis bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunamamıştır.

124. Hadis

قوله: أُمُّ عُمَارَةَ، نُسَيْبَةُ بِنْتُ كَعْبِ الْمَازِنِيَّةُ تَقَاتِلُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِتَالًا شَدِيدًا، وَقَدْ ضَرَبَتْ عَمْرَ بْنَ قَمِيئَةَ بِسَيْفِهَا ضَرْبَاتٍ عَدَّةً، وَلَكِنْ وَقَّتْهُ دِرْعَانَ كَانَتْهَا عَلَيْهِ، وَضَرَبَهَا هُوَ بِالسَّيْفِ فَجَرَحَهَا جَرْحًا شَدِيدًا عَلَى عَاتِقِهَا.

Ümmü Ümare Nesibe b. Ka'b el-Maziniyye Resûlüllah'ı (s.a.s.) savunarak şiddetli bir şekilde savaşırdı. Kılıcıyla defalarca Ömer b. Kamie'ye vurdu. Ama üzerinde olan iki zırh onu korudu ve bu sefer o kılıcıyla ona vurdu ve omzundan ağır bir şekilde yaraladı.⁵⁸⁶

Bu rivayet İbn Hişâm her hangi bir sened zikretmeden rivayet etmiştir.⁵⁸⁷ *Fî Zılâli'l-Kur'ân'daki* hadislerin tahrîc yapan Sekkâf "zayıf Cidden" çok *zayıf* bir rivayet olduğunu söylemiştir.⁵⁸⁸ Hadis bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunmamıştır. Bu durumda rivayet çok *zayıf* olduğu anlaşılmaktadır.

125. Hadis

⁵⁸³ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/463.

⁵⁸⁴ Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/102..

⁵⁸⁵ Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 73/ 74.

⁵⁸⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/464.

⁵⁸⁷ Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/81.

⁵⁸⁸ Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 73.

عن عائشة رضي الله عنها؛ قالت: قال أبو بكر الصديق: لَمَا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ، انصَرَفَ النَّاسُ كُلُّهُمْ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَتْ أُولَى مَنْ فَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَرَأَيْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ رَجُلًا يُقَاتِلُ عَنْهُ وَيَحْمِيهِ، قُلْتُ: كُنْ طَلْحَةَ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي، كُنْ طَلْحَةَ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي، فَلَمْ أَنْشَبْ أَنْ أَدْرِكَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ، وَإِذَا هُوَ يَشْتَدُّ كَأَنَّهُ طَيْرٌ حَتَّى لَجَقْتِي، فَدَفَعْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِذَا طَلْحَةُ بَيْنَ يَدَيْهِ صَرِيحًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دُونَكُمْ أَحَاكِمُ؛ فَقَدْ أَوْجَبَ، وَقَدْ رُمِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَبِينِهِ، وَرُوي: فِي وَجْنَتِهِ، حَتَّى غَابَتْ حَلْقَةُ مِنْ جَلْقِ الْمَغْفَرِ فِي وَجْنَتِهِ، فَذَهَبْتُ لِأَنْزِعَهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: نَشَدْتُكَ بِاللَّهِ يَا أَبَا بَكْرٍ إِلَّا تَرَكَتْنِي! قَالَ: فَأَخَذَ أَبُو عُبَيْدَةَ السَّهْمَ بِفِيهِ، فَجَعَلَ يُضْنِضُهُ كِرَاهَةً أَنْ يُؤْذِيَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ اسْتَلَّ السَّهْمَ بِفِيهِ، فَندَرْتُ ثَنِيَّةُ أَبِي عُبَيْدَةَ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: ثُمَّ ذَهَبْتُ لِأَخَذِ الْآخَرَ، فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: نَشَدْتُكَ بِاللَّهِ يَا أَبَا بَكْرٍ إِلَّا تَرَكَتْنِي! قَالَ: فَأَخَذَهُ، فَجَعَلَ يُضْنِضُهُ حَتَّى اسْتَلَّهُ، فَندَرْتُ ثَنِيَّةُ أَبِي عُبَيْدَةَ الْآخَرَى، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دُونَكُمْ أَحَاكِمُ؛ فَقَدْ أَوْجَبَ، قَالَ: فَأَقْبَلْنَا عَلَى طَلْحَةَ نُعَالِجُهُ، وَقَدْ أَصَابَتْهُ بِضْعَةٌ عَشْرَ ضَرْبَةً .

Hız. Aişe'den (r.a.) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Ebu Bekr-i Sıddık (r.a.) dedi ki: Uhud günü, insanların Resûlullah'tan uzaklaştıkları sırada Resûlullah'ın yanına ilk ben varmışım. Resûlullah'ın önünde savaşıp onu koruyan birini gördüm. Dayan Talha! Anam babam sana feda olsun. Dayan anam babam sana feda olsun' dedim. Daha ona yetişmeden, bir kuş gibi hızla Ebu Ubeyde b. Cerrah yanıma geldi. Beraberce Resûlullah'ın yanına gittiğimizde Talha artık yere düşmüştü. Resûlullah “*Kardeşinize yardım edin, yardıma ihtiyacı vardır*” buyurdu. Resûlullah yanağından vurulmuş, miğferinin iki halkası yanağına batmıştı. Resûlullah'ın yanağından halkayı çıkarmaya yeltendiğimde Ebu Ubeyde Allah için ey Ebu Bekir onu bana bırak dedi. Onu ağzına alarak, Resûlullah'ı inciltmemek için ön dişleriyle çekmeye başladı. Ebu Ubeyde'nin dişi kırılmıştı. Ebu Bekir diyordu ki: İkincisini çıkarmak istediğimde Ebu Ubeyde tekrar “Ey Ebu Bekir Allah için bana bırak” dedi. Yine ağzına alarak çıkarana kadar çekmeye başladı. Ebu Ubeyde'nin diğer dişi de kırıldı. Sonra Resûlullah “*Kardeşinize yardım edin, yardıma ihtiyacı var*” buyurdu. Talha'yı tedavi etmeye başladığımızda vücudunda on küsur yarası isabet etmişti.⁵⁸⁹

Bu hadisi İbn Hibbân, Hâkim ve Tayâlisî rivayet etmişlerdir.⁵⁹⁰ Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın *Sahih*'ine yaptığı tahkikinde rivayetin İshâk b. Yahya b. Talha'nın zayıf olmasından dolayı zayıf olduğunu söylemiştir.⁵⁹¹ Zehebî *Dîvânu'd-Duafâ*'da onu “Metruk” olarak

⁵⁸⁹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/464

⁵⁹⁰ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 15/438(6980); Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek*, 3/423 (5610); Tayâlisî, Ebû Dâvud, *Müsned*, 1/8 (6).

⁵⁹¹ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 15/438(6980).

nitelendirmiştir.⁵⁹² Bu durumda rivayetin isnadında cerh edilen bir ravinin bulunması ve Şuayb el-Arnaût'un görüşü dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğunu anlaşılmaktadır.

126. Hadis

عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ، يَسْأَلُ عَنْ جُرْحِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ، فَقَالَ: جُرْحٌ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكُسِرَتْ رِبَاعِيَّتُهُ، وَهَشِمَتِ النَّيْضَةُ عَلَى رَأْسِهِ، فَكَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَغْسِلُ الدَّمَ، وَكَانَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ يَسْكُبُ عَلَيْهَا بِالْمِجَنِّ، فَلَمَّا رَأَتْ فَاطِمَةُ أَنَّ الْمَاءَ لَا يَزِيدُ الدَّمَ إِلَّا كَثْرَةً، أَخَذَتْ قِطْعَةً حَصِيرٍ فَأَحْرَقَتْهُ حَتَّى صَارَ رَمَادًا، ثُمَّ أَلْصَقَتْهُ بِالْجُرْحِ، فَاسْتَمْسَكَ الدَّمَ.

Abdülâzîz b. Ebî Hâzîm, babasından rivâyet etti ki, babası, Sehl b. Sa'd'a Uhud Harbinde Resûlullah (s.a.s.)'in yaralanması sorulurken işitmiş. Sehl şöyle dedi: Resûlullah'in (s.a.s.) yüzü yaralandı; yan dişi kırıldı ve başındaki miğferi parçalandı. Resûlullah'in (s.a.s.) kızı Fâtîme kanı yıkıyordu. Aliy b. Ebî Tâlib de kalkanla üzerine su döküyordu. Fâtîme suyun kanı daha fazla akıttığını görünce bir hasır parçası olarak onu kül oluncaya kadar yaktı. Sonra onu yaraya yapıştırdı. Böylelikle kan kesildi.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Tirmizî, İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁵⁹³ Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁹⁴ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

127. Hadis

قوله: وقد مصَّ مالكُ والدُ أبي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ جُرْحَ النَّبِيِّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- حَتَّى أَنْقَاهُ، فَقَالَ لَهُ: مُجِّهٌ. فَقَالَ: لَا وَاللَّهِ لَا أُمَجِّهُ أَبَدًا. ثُمَّ أٌ ذَهَبَ، فَقَالَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا.

Ebû Said el-Hudri'nin babası Malik Resûlullah'ın (s.a.s.) yarasını temizleyesiye kadar emdi. Ona dedi ki: Ağzından çıkar! Dedi ki: Vallahi onu asla ağzımdan geri çıkartmam. Sonra gitti. Nebi (s.a.s.) dedi ki : “*Cennet ehlinden bir adama bakmak isteyen buna baksın*”.

⁵⁹² Bkz. Zehebî, *Dîvânu 'd-Duafâ*, 29.

⁵⁹³ Bkz. Buhârî, “Meğazi”, 26 (4075); Müslim, “Cihâd ve Siyer”, 101 (1790); Tirmizî, “Tib”, 34 (2085); İbn Hibbân, *Sahih*, 14/541.

⁵⁹⁴ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 14/541.

Bu hadisi Beyhakî delâilde ve Zehebî *Târîhu'l-İslâm*'da rivayet etmişlerdir.⁵⁹⁵ Zehebî bu hadisi “Munketî” olduğunu söylemiştir. *Fî Zilâli'l-Kur'ân*'ın hadislerin tahrîc yapan Sekkâf zayıf bir rivayet olduğunu söylemiştir.⁵⁹⁶ Bu durumda rivayetin zayıf bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

128. Hadis

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُفْرِدَ يَوْمَ أُحُدٍ فِي سَبْعَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَرَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ، فَلَمَّا رَهَقُوهُ، قَالَ: مَنْ يَرُدُّهُمْ عَنَّا وَلَهُ الْجَنَّةُ؟ - أَوْ هُوَ رَفِيقِي فِي الْجَنَّةِ-. فَتَقَدَّمَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، ثُمَّ رَهَقُوهُ أَيْضًا، فَقَالَ: مَنْ يَرُدُّهُمْ عَنَّا وَلَهُ الْجَنَّةُ؟ - أَوْ هُوَ رَفِيقِي فِي الْجَنَّةِ-. فَتَقَدَّمَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى قُتِلَ السَّبْعَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِصَاحِبِيهِ: مَا أَنْصَفْنَا أَصْحَابَنَا.

Enes b. Mâlik'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) Uhud (Harbi) günü Ensardan yedi, Kureyş'ten iki kişi arasında yalnız bırakılmış. Müşrikler kendisini kuşatınca: “*Bunları bizden kim püskürtecek ki, cennet onun ola!*” Yahut: “*Cennette o benim refikim ola?*” buyurmuş. Bunun üzerine Ensardan bir zât ilerleyerek çarpışmış ve öldürülmüş. Sonra kendisini yine kuşatmışlar. Ve (tekrar): “*Bunları bizden kim püskürtecek ki, cennet onun ola!*” Yahut: “*Cennette o benim refikim ola?*” buyurmuş. Ve (yine) Ensardan bir zât ilerleyerek çarpışmış, neticede öldürülmüş. Bu minval üzere devamla yedi kişi'nin hepsi öldürülmüş. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) iki arkadaşına: “*Arkadaşlarımıza insaf etmedik!*” buyurmuşlar. Bu son cümleden murâd: Kureyşli iki zât Ensâra acımadılar demektir. Çünkü gözlerinin önünde Ensâr birer birer şehîd edildiği halde onlardan biri ileri atılmamıştı. Fakat Kâdi İyaz'la başkalarının beyanına göre bu cümle: “*mâ ensafenâ*” şeklinde de rivâyet olunmuştur. Bu takdirde mânâ: Arkadaşlarımız bize insaf etmedi.⁵⁹⁷

Bu hadisi Müslim, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁵⁹⁸ Sahih İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁹⁹ Bu durumda hadis

⁵⁹⁵ Bkz. Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, thk. Dr. Abdulmu'tî Kalecî, (byy, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye ve Dâru'r-Reyyan li't-türas, 1988), 3/266; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm ve Vefayâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, (byy: Dâru'l-Garbi'l-İslaî, 2003), 1/124.

⁵⁹⁶ Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 76.

⁵⁹⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/464.

⁵⁹⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 21/443 (14056); Müslim, “Cihâd ve Siyer”, 100 (1789); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/18 (4718).

⁵⁹⁹ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 11/18 (4718).

Müslim'in *sahih*'inde nakletmesine göre onun kriterlerine uyması ve Arnaût'un değerlendirmesine baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

129. Hadis

قوله: وقد بلغ الإعياء برسول الله صلى الله عليه وسلم أنه وهو يصعد الجبل والمشركون يتبعونه أراد أن يعلو صخرة فلم يستطع لما به، فجلس طلحةً تحته حتى صعدَهَا .

Resûlullah (s.a.s.) tepeye tırmanmaya çalışıyordu, müşrikler de onu takip ediyorlardı. Sonuçta o kadar yorulmuştu ki bir kayanın üzerine çıkamadı. Resûlullah'ın çıkması için Talha oturdu, o da üstüne basıp çıktı.⁶⁰⁰

Bu hadisi Tirmizî, İbn Hibbân ve Hâkim rivayet etmişlerdir.⁶⁰¹ Tirmizî rivayetin hasen-sahih-garib olarak değerlendirmiştir. *Sahih İbn Hibbân* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin senedini sağlam (keviy) ve ravilerden Muhammed b. İshâk, “Müdelis” olarak nitelendirmiştir.⁶⁰² İbn Hacer el-Askalânî de *Takrîb*'te aynı kanaatine varmıştır.⁶⁰³ Zehebî de onu “Mechûl” olarak cerh etmiştir.⁶⁰⁴ Hâkim, bu rivayetin *sahih* olarak değerlendirmiştir ve Zehebî her hangi bir değerlendirme yapmamıştır. Elbânî bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha* adlı eserinde zikretmiş ve hasen olduğuna hükmetmiştir.⁶⁰⁵ Bu durumda Tirmizî ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

130. Hadis

أن حنظلة الأنصاري غسيل الملائكة، وأنه شد على أبي سفيان، فلما تمكن منه؛ حمل على حنظلة شداد بن الأسود، فقتله، وكان جنباً؛ فإنه لما سمع صيحة الحرب، وهو مع امرأته؛ قام من فورهِ إلى الجهاد، فأخبر رسول الله صلى الله عليه وسلم أصحابه أن الملائكة تُغسلُهُ، ثم قال: سلوا أهله ما شأنه؟ فسألوا امرأته، فأخبرتهم الخبر!.

⁶⁰⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1, 464

⁶⁰¹ Bkz. Tirmizî, “Menâkib”, 22 (3738); İbn Hibbân, *Sahih*, 15/436 (6979); Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 3/421 (5602).

⁶⁰² Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 15/436 (6979).

⁶⁰³ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 467.

⁶⁰⁴ Bkz. Zehebî, *Dîvânu'd-Duafâ*, 341.

⁶⁰⁵ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîh*, 2/628.

Cenazesini meleklerin yıkadığı Hanzala el-Ensari Ebu Süfyan'a saldırdığında Ebu Süfyan karşı koyamadı. O esnada Şeddat b. Esvet Hanzala'ya saldırdı ve öldürdü. Hanzala savaş çağrısını duyduğu zaman karısıyla temas halinde olduğu için cünüptü. Hemen kalkıp cihada koşmuştu. Resûlüllah ashabına, O'nun melekler tarafından yıkandığını haber verdi. Ardından "*Karısından nasıl olduğunu sorun*" dedi Ashab hanımından sormuş o da onlara meseleyi anlatmıştı.⁶⁰⁶

Bu rivayet İbn Hıbban ve Hâkim rivayet etmişlerdir.⁶⁰⁷ Sahîh İbn Hibbân muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁰⁸ Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir ve Zehebî bir değerlendirme yapmamıştır. Elbânî bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha* adlı eserinde zikretmiş ve hasen olduğuna hükmetmiştir.⁶⁰⁹ Bu durumda Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

131. Hadis

قَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ لِطَلْبِ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، وَقَالَ لِي: إِنَّ رَأَيْتَهُ فَأَقْرَبُهُ مِنِّي السَّلَامَ، وَقُلْ لَهُ: يَقُولُ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: فَجَعَلْتُ أَطُوفُ بَيْنَ الْقَتْلَى فَأَصْبَبْتُهُ وَهُوَ فِي آخِرِ رَمَقٍ وَبِهِ سَبْعُونَ ضَرْبَةً مَا بَيْنَ طَعْنَةِ بَرْمِجٍ وَضَرْبَةِ بَسِيفٍ وَرَمِيَّةٍ بِسَهْمٍ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا سَعْدُ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، وَيَقُولُ لَكَ: خَبِّرْنِي كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: عَلَى رَسُولِ اللَّهِ السَّلَامَ، وَعَلَيْكَ السَّلَامُ قُلْ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَجِدُنِي أَجْدُ رِيحَ الْجَنَّةِ، وَقُلْ لِقَوْمِي الْأَنْصَارِ: لَا عُذْرَ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَنْ يَخْلُصَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِيكُمْ شَقْرٌ يَطْرَفُ، قَالَ: وَفَاصَتْ نَفْسُهُ مِنْ وَقْتِهِ.

Zeyd b. Sabit (r.a.) dedi ki: Resûlüllah (s.a.s.) Sa'd b Rabi'i (r.a.) çağırman için beni Uhud günü göndermişti. Bana dedi ki, "*onu görürsen benden selamı söyle ve ona de ki, Resûlüllah (s.a.s.) sen nasıl olduğunu soruyor*". Maktullerin arasında dolaşmaya başladım. Ona geldiğimde son nefesini veriyordu ve vücudunda yetmiş darbe vardı; mızrak saplanmış, kılıç vurulmuş ve ok atılmıştı. Dedim ki: Ey Sa'd! Resûlüllah (s.a.s.) sana selam söyledi ve sana diyor ki: "*Kendini nasıl bulduğunu bana haber ver*". Dedi ki: Resûlüllah'a (s.a.s.) da üzerine olsun. Ona de ki: Ey Allah'ın Resülü! Cennetin kokusunu duyuyorum ve kavmim

⁶⁰⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/465.

⁶⁰⁷ Bkz. İbn Hibbân, *Sahîh*, 15/496 (7025); Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 3/225 (4917).

⁶⁰⁸ Bkz. İbn Hibbân, *Sahîh*, 15/496 (7025).

⁶⁰⁹ Bkz. Nâsıruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîh*, 1/645.

Ensara da de ki gözleriniz hareket ettiği müddetçe Resûlüllah'a düşman yaklaşacak olursa Allah'a karşı sunacak mazeretiniz olmaz, ve ruhunu teslim etti.⁶¹⁰

Bu rivayet İmâm Mâlik, İbn İshâk, İbn Hişâm, Hâkim ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁶¹¹ Hâkim bu rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir ve Zehebî de bu değerlendirmeye muvafakat etmiştir. Zehebî senedin "Münkati"⁶¹² olduğunu söylemiştir.⁶¹³ Bu durumda rivayetin *hasen* olduğunu söylemek mümkündür.

132. Hadis

عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَتَسَحَّطُ فِي دَمِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا فُلَانُ! أَشَعَرْتَ أَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ قُتِلَ؟ فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ: إِنْ كَانَ مُحَمَّدٌ قَدْ قُتِلَ فَقَدْ بَلَغَ، فَقَاتِلُوا عَنْ دِينِكُمْ.

İbn Ebî Necîh, onun babasından rivayet edildiğine göre: Muhacirlerden bir adam Ensardan birine o kana boyanmış haldeyken gelerek dedi ki: Ey filan kimse! Muhammed'in öldürüldüğünü duydun mu? Dedi ki: Muhammed öldürüldüyse, o tebliğini yapmıştır dininizi savunmak için savaşın.⁶¹⁴

Bu hadisi İbn Cerîr et-Taberî ve Beyhakî *delâil*'de rivayet etmiştir.⁶¹⁵ Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsârî kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân* adlı eserinde rivayeti Mürsel olduğunu söylemiştir.⁶¹⁶ Bu durumda rivayetin mürsel sened olmasından dolayı *zayıf* olduğu anlaşılmaktadır.

133. Hadis

قال خيثمة وكان ابنه قد استشهد مع رسول الله يوم بدر : لَقَدْ أَخْطَأْتَنِي وَفَعُهُ بَدْرٍ، وَكُنْتُ وَاللَّهِ عَلَيْهَا حَرِيصًا، حَتَّى سَاهَمْتُ ابْنِي فِي الْخُرُوجِ فَخَرَجَ سَهْمُهُ فَرَزَقَ الشَّهَادَةَ، وَقَدْ رَأَيْتُ ابْنِي الْبَارِحَةَ فِي النَّوْمِ فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ يَسْرُحُ فِي ثَمَارِ

⁶¹⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1, 465.

⁶¹¹ Bkz. İmâm Mâlik, *el-Muvatta*, "Cihâd", 41; İbn İshâk, *Siyer ve megâzî*, 334; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye li-İbn Hişâm*, 2/95; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 3/248; Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 3/221 (329).

⁶¹² Münkati': Senedin sahâbîden sonra gelen kısmında bir veya daha çok râvisi atlanarak rivayet edilen hadis anlamında terim, (Bkz. Aydın, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 224).

⁶¹³ Bkz. Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 1/119.

⁶¹⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/465.

⁶¹⁵ Bkz. Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 7/253; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 3/249.

⁶¹⁶ Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsârî kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 79.

الْجَنَّةِ وَأَنْهَارِهَا، وَيَقُولُ: الْحَقُّ بِنَا ثُرَافِقْنَا فِي الْجَنَّةِ فَقَدْ وَجَدْتُ مَا وَعَدَنِي رَبِّي حَقًّا، وَقَدْ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصْبَحْتُ مُشْتَاقًا إِلَى مُرَافَقَتِهِ فِي الْجَنَّةِ، وَقَدْ كَبِرْتُ سِنِّي، وَرَقَّ عَظْمِي، وَأَحْبَبْتُ لِقَاءَ رَبِّي، فَادْعُ اللَّهَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ يَرْزُقَنِي الشَّهَادَةَ وَمُرَافَقَةَ سَعْدٍ فِي الْجَنَّةِ، فَدَعَا لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذَلِكَ، فَقُتِلَ بِأَحَدٍ شَهِيدًا.

Hayseme dedi ki (oğlu Bedr'de şehit olmuştu) : Bedir vakası bana nasip olmadı, halbuki ben Vallahi çok istiyordum. Oğlumla Bedr'e çıkmak için kura çektim, kura ona çıktı ve şehadet nasip oldu. Dün rüyamda oğlum en güzel surette gördüm. Cennet meyveleri ve nehirlerinde geziyordu. Diyordu ki: Bize katıl da cennette bize arkadaşlık et, Rabbimin bana va'dettiğini gerçekten buldum. Vallahi Ey Allah'ın Rasulü cennette ona arkadaşlık etmeyi çok özledim. Yaşlandım, kemiklerim zayıfladı ve Rabbime kavuşmayı istiyorum. Allah'a dua et Ey Allah'ın Rasulü beni şehadet ve cennette Sa'd'ın refakatiyle rızıklandırması için. Resûlullah (s.a.s.) ona bunun için dua etti ve Uhud'da şehit düştü.⁶¹⁷

Bu rivayeti Beyhakî ve Hâkim rivayet etmişlerdir.⁶¹⁸ Hâkim bu rivayetin zayıf olarak değerlendirmiştir ve Zehebî de bu değerlendirmeye muvafakat etmiştir. *Fî Zilâli'l-Kur'ân*'daki hadislerin tahrîci yapan Sekkâf "zayıf Cidden" çok zayıf bir rivayet olduğunu söylemiştir.⁶¹⁹ Bu durumda rivayet Çok zayıf bir rivayet olduğu göstermektedir.

134. Hadis

قوله: كَانَ عَمْرُو بْنُ الْجُمُوحِ أَعْرَجَ شَدِيدَ الْعَرَجِ، وَكَانَ لَهُ أَرْبَعَةُ بَنُونَ شَبَابٌ يَعْرُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا عَزَا، فَلَمَّا أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَوَجَّهَ إِلَى أُحُدٍ، قَالَ لَهُ بَنُوهُ: إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - جَعَلَ لَكَ رُخْصَةً فَلَوْ قَعَدْتَ فَنَحْنُ نَكْفِيكَ فَقَدْ وَضَعَ اللَّهُ عَنكَ الْجِهَادَ، فَأَتَى عَمْرُو بْنُ الْجُمُوحِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ بَنِي هَوْلَاءِ يَمْنَعُونَنِي أَنْ أُخْرَجَ مَعَكَ، وَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ أَسْتَشْهَدَ مَعَكَ فَأَطَأُ بَعْزَجَتِي هَذِهِ فِي الْجَنَّةِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمَا أَنْتَ فَقَدْ وَضَعَ اللَّهُ عَنكَ الْجِهَادَ، وَقَالَ لِبَنِيهِ: وَمَا عَلَيْكُمْ أَنْ تَدْعُوهُ لَعَلَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَرْزُقُهُ الشَّهَادَةَ، فَخَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ شَهِيدًا.

Amr b. Cemuh şiddetli derecede topaldı. Ve onun dört genç oğlu vardı, Resûlullah (s.a.s.) gaza ettiğinde onunla beraber gaza ederlerdi. Bir gazaya yöneldiğinde o da beraber gitmek ister, oğulları ona şöyle derdi: Allah senin için ruhsat vermiştir, otursan olmaz mı biz sana yeteriz, Allah cihat mükellefiyetini senden kaldırmıştır. Amr b. Cemuh Resûlullah 'a (s.a.s.) geldi ve dedi ki: Ey Allah'ın Rasulü! Benim bu oğullarım beni seninle Cihâda çıkmaktan

⁶¹⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/465.

⁶¹⁸ Bkz. Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 3/249; Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek*, 3/209 (4866).

⁶¹⁹ Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 80.

alikoymuyorlar. Vallahi ben şehit olmak ve bu topal ayağımla cennete basmak istiyorum. Resûlullah (s.a.s.) ona dedi ki: “*Sana gelince Allah senden cihat etme yükümlülüğünü kaldırmıştır*”. Oğullarına da dedi ki: Size ne ki onu çağırıyorsunuz? Umulur ki Allah (a.c) onu şehadetle rızıklandırır. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) ile beraber çıktı ve Uhud Savaşı’nda şehit düştü.⁶²⁰

Bu rivayet İbn Hişâm ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁶²¹ Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fi zilâli’l-Kur’ân* adlı eserinde rivayetin hasen li-gayrihi olduğunu söylemiştir.⁶²² Hadis bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bu durumda *zayıf* olduğunu söylemek mümkündür.

135. Hadis

عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ قَالَ: لَمَّا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أُحُدٍ وَقَعَ الْيَمَانُ بْنُ جَابِرٍ أَبُو حُدَيْفَةَ وَثَابِتُ بْنُ وَفْسٍ بْنُ زَعْرَاءَ فِي الْأَطَامِ مَعَ النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ وَهُمَا شَيْخَانِ كَبِيرَانِ: لَا أَبَا لَكَ، مَا نَنْتَظِرُ فَوَاللَّهِ مَا بَقِيَ لَوَاجِدٍ مِنَّا مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا ظَمًا جَمَارٍ، إِنَّمَا نَحْنُ هَامَةٌ الْقَوْمِ، أَلَا نَأْخُذُ أَسْبَاقَنَا ثُمَّ نَلْحَقُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَدَخَلْنَا فِي الْمُسْلِمِينَ وَلَا يَعْلَمُونَ بِهِمَا، فَأَمَّا ثَابِتُ بْنُ وَفْسٍ فَقَتَلَهُ الْمُشْرِكُونَ، وَأَمَّا أَبُو حُدَيْفَةَ فَاخْتَلَفَتْ عَلَيْهِ أَسْيَافُ الْمُسْلِمِينَ، فَقَتَلُوهُ وَلَا يَعْرِفُونَهُ، فَقَالَ حُدَيْفَةُ: أَبِي أَبِي، فَقَالُوا: وَاللَّهِ مَا عَرَفْنَا، وَصُدُّوا، فَقَالَ حُدَيْفَةُ: يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، فَأَزَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَدِيَهُ، فَتَصَدَّقَ بِهِ حُدَيْفَةُ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، فَرَادَهُ ذَلِكَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Mahmûd b. Lebîd’den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Peygamberimiz müşriklerle savaşmak için Uhud’a gittiği zaman, çok yaşlı olan Yemân b. Cabir Ebu Huzeyfe ile Sabit b. Vakş, kadınlar ve çocuklarla birlikte yüksek evlerin damına çıktılar Biri, öbürüne:"Babasız kalasıca! Muhtaç olmayasıca! Daha ne bekliyorsun?!Vallahi, ikimizin önünden, ancak iki yudum su içimlik, pek az bir zaman kalmıştır! Vallahi, ya bugün, ya da yarın, ölüm kuşu üzerimizde ötecektir! Daha ne diye kılıçlarımızı alıp Resûlullah (s.a.s.) yanına varmıyoruz?! Belki, Allah, Resûlullah’ın yanında bize şehitlik nasip eder!" dedi.Hemen kılıçları aldılar, sonra da Uhud’a gittiler. İslâm mücahidlerinin içine girdiler. Kendilerinin orduya katıldıkları bilinmedi.Müşrikler, Sabit b. Vakş’ı şehit ettiler. Ebu Huzeyfe ise, İslâm mücahidleri, bilmeyerek kılıçtan geçirdiler, yere düşürdüler, Huzeyfe: "Babam Babam o!" dedi İslâm mücahidleri:"Vallahi, biz onu tanıyamadık!" dediler. Huzeyfe: "Allah sizi bağışlasın! O,

⁶²⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli’l-Kur’ân*, 1/465.

⁶²¹ Bkz. İbn Hişam, *es-Sîretü’n-Nebeviyye li-İbn Hişâm*, 2/90; Beyhakî, *Delâilu’n-Nübüvve*, 3/246.

⁶²² Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fi zilâli’l-Kur’ân*, 81.

merhametlilerin en merhametlisidir!" dedi. Peygamberimiz, Huzeyfe diyetinin ödenmesini istedi ise de, Huzeyfe almayı onu Müslümanlara bağışladı.⁶²³

Bu hadisi Buhârî benzer lafızlarla, Beyhakî ve Hâkim rivayet etmişlerdir.⁶²⁴ Hâkim, bu rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir ve Zehebî her hangi bir değerlendirme yapmamıştır.⁶²⁵ Buhârî'nin *Sahih*'inde yer almasında ve Hâkim'in görüşü incelendiğinde *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

136. Hadis

وَلَمَّا وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَمْرَةَ قَالَ: لَنْ أُصَابَ بِمِثْلِكَ أَبَدًا! مَا وَقَفْتُ مَوْفَقًا قَطُّ أُعْظِطُ إِلَيَّ مِنْ هَذَا.

“Resûlüllah , Hamza'nın başında durduğu zaman şöyle buyurdu: “*Senin gibisi bana asla denk gelmeyecek.(isabet etmeyecek.) Durduğum bu mevkiden bana daha fazla öfke veren bir mevki yok*”.⁶²⁶

Bu rivayet İbn Hişâm her hangi bir sened zikretmeden rivayet etmiştir.⁶²⁷ Rivayet bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunmamıştır.

137. Hadis

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَأَكَلْتُ مِنْهُ شَيْئًا؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: مَا كَانَ اللَّهُ لِيُدْخِلَ شَيْئًا مِنْ حَمْرَةَ النَّارِ

Resûlüllah (s.a.s.) demiştir ki: (Hind Hamza'ya (r.a.) müslle yaparken) “*bir şey yedi mi?*”, diye sordu. Dediler ki: Hayır. Dedi ki: “*Allah Hamza'dan bir parçayı ateşe sokacak değildir*”.⁶²⁸

⁶²³ Bkz. Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/465.

⁶²⁴ Bkz. Buhârî, Mağazi, 18 (4065); Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 3/218; Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 3/222 (4909).

⁶²⁵ Bkz. Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 3/222 (4909).

⁶²⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/466.

⁶²⁷ Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye li-İbn Hişâm*, 2/96.

⁶²⁸ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1, 466.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel ve İbn Kesîr rivayet etmişlerdir.⁶²⁹ İbn Hanbel'in *Müsned* muhakkiki Arnaût, bu rivayetin hasen li gayrihi ve senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.⁶³⁰ İbn Kesîr rivayetin sonunda *zayıf* olarak değerlendirmiştir. Bu durumda rivayet *zayıf* bir rivayet olduğunu görülmektedir.

138. Hadis

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- أَمَرَ بِقَتْلِ أَحَدٍ أَنْ يُرَدُّوا إِلَى مَصَارِعِهِمْ، وَكَانُوا يُقَالُوا إِلَى الْمَدِينَةِ.

Câbir b. Abdillâh'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Uhud (savaşı) . şehitleri, Medine'ye nakledilmiş oldukları halde Resûlüllah (s.a.s.), onların şehid edildikleri yerlere geri götürülmelerini emretti.⁶³¹

Bu hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁶³² Tirmizî rivayetin hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁶³³ Sünenü Ebû Dâvud, Sahih İbn Hibbân ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁶³⁴ Elbânî bu rivayetin sahih olduğuna hükmetmiştir.⁶³⁵ Bu durumda Tirmizî ve Şuayb el-Arnaût görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

139. Hadis

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ، ثُمَّ يَقُولُ: أَيُّهُمَ أَكْثَرُ أَحَدًا لِلْفُرْآنِ؟، فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ، وَقَالَ: أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ، وَلَمْ يُغَسَّلُوا، وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ .

⁶²⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 7/419; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-Nihâye*, 5/429.

⁶³⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 7/419.

⁶³¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1, 466.

⁶³² Bkz. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 22/208 (14305); İbn Mâce, "Cenâiz", 28 (1516); Ebû Dâvud, "Cenâiz", 42 (3165); Tirmizî, "Cihâd", 37 (1717); Nesâî, "Cenâiz", 62 (2005); İbn Hibbân, *Sahih*, 7/456.

⁶³³ Bkz. Tirmizî, "Cihâd", 37 (1717).

⁶³⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 22/208 (14305); Ebû Dâvud, "Cenâiz", 42 (3165); İbn Hibbân, *Sahih*, 7/456.

⁶³⁵ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Sahihu'l-Câmi*, 1/108.

Câbir b. Abdillâh'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) Uhud şehîdlerinden iki kişiyi bir örtecek yer içinde, yâni bir kabir içinde birleştiriyordu. Sonra: "Bunların hangisi Kur'ân'ı daha çok öğrenmiştir?" diye sordu. Bu iki şehîdden birine işaret edilince onu kabirdeki lahdin içinde öne geçirir ve: "Ben bu şehîdler üzerine bir şahidim" buyurup, onları yıkamadığı ve üzerlerine cenaze namazı kılmadığı hâlde, şehîdlerin kendi kanları içinde gömülmelerini emretti.⁶³⁶

Bu hadisi Buhârî, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel, İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁶³⁷ Tirmizî rivayetini hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁶³⁸ Sünenü Ebû Dâvud, Sahih İbn Hibbân ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁶³⁹ Elbânî bu rivayetini sahih olduğuna hükmetmiştir.⁶⁴⁰ Bu durumda Buhârî'nin *Sahih*'inde yer almasında, Tirmizî ve Şuayb el-Arnaût görüşleri dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

140. Hadis

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ: ادْفِنُوا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ حَرَامٍ، وَعَمْرٍو بْنَ الْجَمُوحِ فِي قَبْرِ وَاحِدٍ، وَيُقَالُ: إِنَّمَا أَمَرَ بِذَلِكَ لِمَا كَانَ بَيْنَهُمَا مِنَ الصَّفَاءِ، فَقَالَ: ادْفِنُوا هَذَيْنِ الْمُتَحَابِّينِ فِي الدُّنْيَا، فِي قَبْرِ وَاحِدٍ.

Resûlullah Uhud günü şöyle buyurdu: "Abdullah b. Amr b. Haram ve Amr b. el-Cemuh'u tek bir kabre defnediniz". Denilir ki bu iki arkadaş arasındaki samimiyetten dolayı bunu emretti. Şöyle buyurdu: "Dünyadaki dostluklarından dolayı bu iki arkadaşı tek bir kabre defnediniz".⁶⁴¹

⁶³⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1, 466.

⁶³⁷ Bkz. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/312 (12300); Buhârî, "Cenâiz", 71 (1343); İbn Mâce, "Cenâiz", 28 (1514); Ebû Dâvud, "Cenâiz", 31 (3138); Tirmizî, "Cenâiz", 46 (1036); Nesâî, "Cenâiz", 62 (1955); İbn Hibbân, *Sahih*, 7/456.

⁶³⁸ Bkz. Tirmizî, "Cenâiz", 46 (1036).

⁶³⁹ Bkz. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 19/312 (12300); Ebû Dâvud, "Cenâiz", 31 (3138); İbn Hibbân, *Sahih*, 7/456.

⁶⁴⁰ Bkz. Nâsiruddîn Elbânî, *Sahihu ve Daifu Süneni İbn Mâce*, 4/14.

⁶⁴¹ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/ 466.

Bu hadisi Beyhakî *Delâil*'de rivayet etmişlerdir.⁶⁴² Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân* adlı eserinde rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.⁶⁴³ Hadis bu lafızlarla taradığımız başka kaynaklarda bulunmamıştır. Rivayetin Kütüb-i Tis'a ve diğer sahih kitaplar gibi kaynaklarda bulunmamasından dolayı *zayıf* olduğunu göstermektedir.

141. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 122. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁴⁴ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، يَقُولُ: فِينَا نَزَلَتْ: {إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا، وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا} [آل عمران: 122] قَالَ: نَحْنُ الطَّائِفَتَانِ بَنُو حَارِثَةَ، وَبَنُو سَلَمَةَ وَمَا نُجِبُ - وَمَا يَسُرُّنِي أَنَّهَا لَمْ تُنَزَلْ لِقَوْلِ اللَّهِ: {وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا} .

Cabir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: “Sizden iki grup Allah onların velisi olduğu halde bozulup çekilmeye yüz tutmuştu” (Âl-i Imrân:122) ayeti bizim hakkımızda indi. Dedi ki: İki grup biziz; Beni Harise ve Beni Seleme. Allah'ın şu sözünden dolayı bu ayetin inmesini istemezdik veya beni mutlu etmedi: “Allah onların velisi olduğu halde”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim nakletmişlerdir.⁶⁴⁵ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

142. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 135. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁴⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَصْرَ مَنْ اسْتَعْفَرَ، وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً .

⁶⁴² Bkz. Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 3/293.

⁶⁴³ Bkz. Sekkâf, Alevî b. Abdulkadir Sekkâf, *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*, 84.

⁶⁴⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/ 468.

⁶⁴⁵ Bkz. Buhârî, “tefsiru'l Kur'ân”, 65; Müslim, “Fedâilu's- Sehâba”, 171 (2505).

⁶⁴⁶ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/ 477.

Ebû Bekir'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “*İstiğfar eden günde yetmiş defa günahına geri dönse de günahta ısrar etmiş sayılmaz*”.

Bu hadisi Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Kesîr rivayet etmişlerdir.⁶⁴⁷ Tirmizî rivayetin garib olarak değerlendirmiştir.⁶⁴⁸ Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin hasen olduğunu söylemiştir.⁶⁴⁹ İbn Kesîr de rivayetin sonunda hadisin hasen olarak değerlendirmiştir. Ravilerden biri Mevle Ebî Bekir ve Ebû Nüseyre “Mechûl” olarak nitelendirilmiştir.⁶⁵⁰ Elbânî bu rivayetin zayıf olduğuna hükmetmiştir.⁶⁵¹ Bu durumda Tirmizî ve Elbânî'nin görüşleri dikkate alındığında *zayıf* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

143. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 140. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁵² kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ؟ قَالَ: أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدَاءً وَهُوَ خَلْقَكَ.

Abdullah b. Mes'ud'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Dedim ki “ Ya Resûlullah! Hangi günah daha büyüktür? Dedi ki: “*Seni yaratan Allah'ken ona eş, ortak koşmandır*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud rivayet etmişlerdir.⁶⁵³ Sünenü Ebû Dâvud Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁵⁴ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

⁶⁴⁷ Bkz. Ebû Dâvud, “Fedâilu'l Ku'an”, 359 (1514); Tirmizi, “Da'vat”, 107 (3559); İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 2/109.

⁶⁴⁸ Bkz. Tirmizi, “Da'vat”, 107 (3559).

⁶⁴⁹ Bkz. Ebû Dâvud, “Fedâilu'l Ku'an”, 359 (1514).

⁶⁵⁰ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, 891; Zehebî, *Divânu'd-Duafâ*, 401,471.

⁶⁵¹ Bkz. Nâsiruddîn, Elbânî, *Daifu'l-Câmi*, 723.

⁶⁵² Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/482.

⁶⁵³ Bkz. Buhârî, “Edeb”, 20 (6001); Müslim, “Imân”, 141 (86); Ebû Dâvud, “Talâk”, 50 (2310).

⁶⁵⁴ Bkz. Ebû Dâvud, “Talâk”, 50 (2310).

144. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 154. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁵⁵ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

Hadis, Buhârî *sahih*'inde şöyle rivayet etmiştir⁶⁵⁶:

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ قَالَ: غَشِينَا النَّعَاسُ وَنَحْنُ فِي مَصَافِنَا يَوْمَ أُحُدٍ، قَالَ: فَجَعَلَ سَيْفِي يَسْفُطُ مِنْ يَدَيَّ وَأَخَذَهُ وَيَسْفُطُ وَأَخَذَهُ

Ebû Talha (r.a.) edildiğine göre o şöyle dedi ki: Uhut günü saflarımızdayken bizi uyku bastırdı. Kılıcım elimden düşüyor geri alıyordum, sonra tekrar düşüyor tekrar geri alıyordum.

Tirmizî , Ahmed b hanbel ve Hâkim aynı lafızlarla rivayette bulunmuştur,⁶⁵⁷ Tirmizî *Sünen*'inde aynı babtaki başka bir şöyle rivayet etmiştir⁶⁵⁸:

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: رَفَعْتُ رَأْسِي يَوْمَ أُحُدٍ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ، وَمَا مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا يَمِيدُ تَحْتَ حَجَفَتِهِ مِنَ النَّعَاسِ.

Ebû Talha (r.a.) dedi ki: Uhud günü başımı kaldırdım, bakmaya başladım. O gün uyku basmasından kalkanının altına eğilmeyen kimse yoktu.

İbn Hanbel'in *el-Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁵⁹ Hâkim bu rivayetin Müslim'in şartlarına göre sahih bir rivayet olarak değerlendirmiş ve Zehebî de bu değerlendirmeye muvafakat etmiştir. Bu durumda Buhârî'in sahih'inde nakletmesi ve Şuayb el-Arnaût'un değerlendirmesine dikkatle baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

145. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 161. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁶⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁶⁵⁵ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/495.

⁶⁵⁶ Bkz. Buhârî, "Tefsiru'l Kur'ân", 68 (6001).

⁶⁵⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 26/277; Tirmizî, "Tefsiru'l Kur'ân" 4, (3008); Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek*, 2/325 (3164).

⁶⁵⁸ Bkz. Tirmizî, "Tefsiru'l Kur'ân" 4, (3007).

⁶⁵⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 26/277.

⁶⁶⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/504.

عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: اسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مِنَ الْأَسَدِ، يُقَالُ لَهُ: ابْنُ اللَّثْبِيَّةِ - قَالَ عَمْرُو: وَابْنُ أَبِي عَمَرَ - عَلَى الصَّدَقَةِ، فَلَمَّا قَدِمَ قَالَ: هَذَا لَكُمْ، وَهَذَا لِي، أَهْدِي لِي، قَالَ: فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمُنْبَرِ، فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَقَالَ: مَا بَالُ عَامِلٍ أَبْعَثُهُ، فَيَقُولُ: هَذَا لَكُمْ، وَهَذَا أَهْدِي لِي، أَفَلَا قَعَدَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ، أَوْ فِي بَيْتِ أُمِّهِ، حَتَّى يَنْظُرَ أَيُّهُدَى إِلَيْهِ أَمْ لَا؟ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا يَبَالُ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنْهَا شَيْئًا إِلَّا جَاءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُهُ عَلَى عُنُقِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءٌ، أَوْ بَقْرَةٌ لَهَا خُوَارٌ، أَوْ شَاةٌ تَجْعُرُ، ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْنَا عُفْرَتِي إِبْطِيهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ، هَلْ بَلَّغْتُ، ثَلَاثًا.

Ebû Humeyd es-Saidî'den (r.a.) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) Esed (kabilesin)'den İbn'l-Lüthbiyye denilen bir adamı me'mur yaptı. (Amır'la İbn Ebî Ömer: Sadaka üzerine me'mur dediler.) (Bu zât vazifeden) geldiği zaman: Bu sizin; bu da benim; bana hediye edildi, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) minber üzerinde ayağa kalkarak Allah'a hamdü sena etti. Ve şunları söyledi: “Benim gönderdiğim bir me'mûra ne oluyor ki: Bu sizin; bu da bana hediye edildi; diyor! Babasının yahut anasının evinde otursa da kendisine hediye edilecek mi, edilmeyecek mi baksana idi ya! Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz o sadakadan bir şey ele geçirirse kıyâmet gününde onu boynunda taşıyarak getirecektir. Bögürmesi olan bir deve, yahut ögürmesi olan bir inek veya meleyen bir koyun! Sonra ellerini kaldırdı. Hattâ koltuklarının beyazını gördük. Sonra üç defa: Allahım! Tebliğ ettim mi?” buyurdu.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud rivayet etmişlerdir.⁶⁶¹ Sünenü Ebû Dâvud muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁶² Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttefekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

146. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 161. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif şerif⁶⁶³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، فَذَكَرَ الْعُلُولَ، فَعَظَّمَهُ وَعَظَّمَ أَمْرَهُ، ثُمَّ قَالَ: لَا الْفَيْئَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءٌ، يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغْنَيْتَنِي، فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَعْتُكَ، لَا الْفَيْئَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ فَرَسٌ لَهُ حَمَحَمَةٌ، يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغْنَيْتَنِي، فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَعْتُكَ، لَا الْفَيْئَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ شَاةٌ لَهَا نُغَاءٌ، يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغْنَيْتَنِي، فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَعْتُكَ، لَا

⁶⁶¹ Bkz. Buhârî, “Ahkâm”, 24 (7174); Müslim, “İmâret”, 26 (1832); Ebû Dâvud, “Harâc”, 11 (2946).

⁶⁶² Bkz. Ebû Dâvud, “Harâc”, 11 (2946).

⁶⁶³ Seyyid Kutub, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, 1/504.

أَلْفَيْنَ أَحَدِكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ نَفْسٌ لَهَا صِيَاخٌ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغْنَيْ، فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَعْتُكَ، لَا أَلْفَيْنَ أَحَدِكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ رِقَاعٌ تَخْفِقُ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغْنَيْ، فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَعْتُكَ، لَا أَلْفَيْنَ أَحَدِكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ صَامِتٌ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغْنَيْ، فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَعْتُكَ .

Ebû Hüreyre'den (r.a.) edildiğine göre o şöyle demiştir: Bir gün Resûlullah (s.a.s.) aramızda ayağa kalkarak hıyaneti andı. Onu büyüttü; onun hâlini de büyüttü. Sonra şöyle buyurdu: “*Sakın sizden birinizi kıyâmet günü, boynunda böğürmesi olan bir deve olduğu halde gelerek: Yâ Resûlallaht Beni kurtar! Derken, kendimi de: Senin için bir şeye Mâlik değilim; ben sana tebliğ ettim; diye cevap verirken bulmayayım! Sakın sizden birinizi kıyâmet günü boynunda kişneyişi olan bir at olduğu halde gelerek: Yâ Resûlallah! Beni kurtar' Derken, kendimi de: Senin için hiç bir şeye Mâlik değilim; ben sana tebliğ ettim; diye cevap verirken bulmayayım! Sakın sizden birinizi kıyâmet günü boynunda meleyişi olan bir koyun olduğu halde gelerek: Yâ Resûlallah! Beni kurtar! Derken, kendimi de: Senin için hiç bir şeye Mâlik değilim; ben sana tebliğ ettim; diye cevap verirken bulmayayım! Sakın sizden birinizi kıyâmet günü boynunda çığılı olan bir kimse olduğu hâlde gelerek: Yâ Resûlallah! Beni kurtar! Derken, kendimi de: Senin için hiç bir şeye Mâlik değilim; ben sana tebliğ ettim! diye cevap verirken bulmayayım! Sakın sizden birinizi kıyâmet günü, boynunda dalgalanan giysiler olduğu halde gelerek: Yâ Resûlallah! Beni kurtar! Derken, kendimi de: Senin için hiç bir şeye Mâlik değilim; ben sana tebliğ ettim! Diye cevap verirken bulmayayım! birinizi kıyâmet günü, boynunda altın gümüş olduğu halde gelerek: Yâ Resûlallah! Beni kurtar! Derken, kendimi de: Senin için hiç bir şeye Mâlik değilim; ben sana tebliğ ettim. Diye cevap verirken bulmayayım!*”.

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁶⁶⁴ Sahih İbn Hibban muhakkiki Şuayb el-Arnaût, hadis sahih olduğunu demiştir.⁶⁶⁵ Rivayetini, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

147. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i İmrân sûresinin 161. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁶⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

⁶⁶⁴ Bkz. Buhârî, “Cihâd ve Siyer”, 187 (3073); Müslim, “İmâret”, 24 (1831); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/184.

⁶⁶⁵ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 11/184.

⁶⁶⁶ Bkz. Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, 1/504.

عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَمِيرَةَ الْكِنْدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ لَنَا عَلَى عَمَلٍ، فَكَتَمْنَا مِنْهُ مَخِيطًا فَمَا فَوْقَهُ، فَهُوَ غُلٌّ، يَأْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ: فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَسْوَدٌ - قَالَ مُجَالِدٌ: هُوَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ - كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْبِلْ عَنِّي عَمَلَكَ، فَقَالَ: وَمَا ذَلِكَ؟ قَالَ: سَمِعْتُكَ تَقُولُ: كَذَا وَكَذَا، قَالَ: وَأَنَا أَقُولُ ذَلِكَ الْآنَ، مَنْ اسْتَعْمَلْنَا عَلَى عَمَلٍ، فَلْيَجِئْ بِقَلِيلِهِ وَكَثِيرِهِ، فَمَا أُوتِيَ مِنْهُ أَخَذَهُ، وَمَا نُهِيَ عَنْهُ انْتَهَى.

Adiy b. Amirate'l Kindî'den (r.a.) edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle dedi: “*Ey insanlar! Kim bizim için çalışır da bir iğne kadar veya daha fazlasını gizlerse ihanet etmiş olur ve kıyamet günü onu getirir*”. Ensardan siyah bir adam (Mücahid dedi ki: O Sa'd b. Ubade'dir. Sanki onu görür gibiyim.) kalktı ve dedi ki: Ya Resûlullah! Benden görevimi al. Dedi ki: “*Bu nedir?*” Dedi ki: Seni böyle böyle derken işittim. Dedi ki: “*Ben de şimdi bunu söylüyorum, kime bir iş tayin edersek onunla ilgili her şeyi az veya çok getirmesi gerekir. Kendisine verileni alır, nehyedildiği şeydense uzak durur*”.⁶⁶⁷

Bu hadisi Müslim, Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁶⁶⁸ Sünenü Ebû Dâvud, Sahih İbn Hibbân ve İbn Hanbel'in *el-Müsned* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetlerinin sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁶⁹ Rivayetin, Müslim'in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût'un değerlendirmesini dikkatle incelendiğinde *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

148. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 188. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁷⁰ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَنَّ حُمَيْدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ مَرْوَانَ، قَالَ: أَذْهَبَ يَا رَافِعَ - لِبَوَائِهِ - إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَقُلْتُ: لَئِنْ كَانَ كُلُّ امْرِئٍ مِنَّا فَرَحَ بِمَا أَتَى وَأَحَبَّ أَنْ يُحْمَدَ بِمَا لَمْ يَفْعَلْ، مُعَذِّبًا لِنُعَذِّبَنَّ أَجْمَعُونَ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مَا لَكُمْ وَلِهَذِهِ الْآيَةِ؟ إِنَّمَا أَنْزَلْتُ هَذِهِ الْآيَةَ فِي أَهْلِ الْكِتَابِ، ثُمَّ تَلَا ابْنُ عَبَّاسٍ: {وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُنْبِتْنَهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْفُرُونَهُ} [آل عمران: 187] هَذِهِ الْآيَةُ، وَتَلَا ابْنُ عَبَّاسٍ: {لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجِبُونَ أَنْ

⁶⁶⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/504.

⁶⁶⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 29/256; Müslim, “İmâret”, 30 (1833); Ebû Dâvud, “Harâc”, 6 (3582). İbn Hibbân, *Sahih*, 11/469 (5078).

⁶⁶⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 29/256; Ebû Dâvud, “Harâc”, 6 (3582). İbn Hibbân, *Sahih*, 11/469 (5078).

⁶⁷⁰ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, 1/541.

يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يُفْعَلُوا} [آل عمران: 188]، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: سَأَلَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ فَكَتَمُوهُ، إِيَّاهُ وَأَخْبَرُوهُ بغيره، فَخَرَجُوا قَدْ أَرَوْهُ أَنْ قَدْ أَخْبَرُوهُ بِمَا سَأَلَهُمْ عَنْهُ وَاسْتَحْمَدُوا بِذَلِكَ إِلَيْهِ، وَفَرَحُوا بِمَا أَتَوْا مِنْ كِتْمَانِهِمْ إِيَّاهُ، مَا سَأَلَهُمْ عَنْهُ.

İbn Cüreyc'den (r.a) rivâyet edildiğine göre (Dedi ki): Bana İbn Ebî Müleyke haber verdi. Ona da Humeyd b. Abdirrahman b. Avf haber vermiş ki: Mervan kapıcısına şöyle dedi: Yâ Râfi', İbn Abbâs'a git de ki: Eğer bizden her yaptığına sevinen ve her yapmadığıyla övünmek isteyen azab olunacaksa, hepimiz azab olunacağız, demektir. Bunun üzerine İbn Abbâs: Bu âyetten size ne? Bu âyet ancak ehl-i kitab olanlar hakkında indirilmiştir, demiş, sonra şu âyeti okumuş: “*Hani Allah kendilerine kitab verilenlerden onu insanlara mutlaka açıklayacaklarına ve gizlemeyeceklerine dâir söz almıştı*”(Âl-i İmrân Sûresi,187). İbn Abbâs: "*Sakın yaptıklarına sevinenleri ve yapmadıklarıyla övülmek isteyenleri azabdan kurtulurlar sanma*" âyetini de okumuştur. İbn Abbâs şöyle dedi: Peygamber (s.a.s.) onlara bir şey sordu, bunu ondan gizlediler de, kendisine başkasını haber verdiler. Bu suretle ona kendilerine sorduğu şeyi haber vermiş göstermek mevkiine çıktılar ve kendisinden bundan dolayı övülmelerini istediler, kendilerine sorduğu şeyi gizlemiş olmaktan da sevindiler.

Bu hadisi Buhârî, Müslim ve Tirmizî rivayet etmişlerdir.⁶⁷¹ Tirmizî rivayetin hasen-sahih-garib olarak değerlendirmiştir.⁶⁷² Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı Müttetekun aleyh olması *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

149. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i İmrân sûresinin 188. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁷³ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُتَأَفِّفِينَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْعَرْوِ تَخَلَّفُوا عَنْهُ، وَفَرَحُوا بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِذَا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَدَرُوا إِلَيْهِ، وَخَلَّفُوا وَأَحْبُوا أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يُفْعَلُوا، فَنَزَلَتْ: {لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يُفْعَلُوا} فَنَزَلَتْ: {لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يُفْعَلُوا} فَلَا تَحْسِبَنَّاهُمْ بِمَقَارَةٍ مِنَ الْعَذَابِ} [آل عمران: 188]

⁶⁷¹ Bkz. Buhârî, “Tefsiru’l Kur’ân”, 73 (4568); Müslim, “Münafıkların sıfatları ve Hükümleri”, 8 (2778); Tirmizî, “Tefsiru’l Kur’ân”, 4 (3014).

⁶⁷² Bkz. Tirmizî, “Tefsiru’l Kur’ân”, 4 (3014).

⁶⁷³ Seyyid Kutub, *Fi Zılâli'l-Kur’ân*, 1/541.

Ebû Said el-Hudrî'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Münafıklardan bazıları Resûlüllah (s.a.s.) zamanında, Resûlüllah (s.a.s.) gazveye çıkınca arkada kalırlardı ve Resûlüllah'ın (s.a.s.) hilafına geride oturmalarına sevinirlerdi. Resûlüllah (s.a.s.) gazveden gelince ona mazeret sunarlar, yemin ederler ve yapmadıklarıyla övülmekten hoşlanırlardı. Bunun üzerine bu ayet indi “*Ettiklerine sevinen ve yapmadıklarıyla övülmekten hoşlanan, sakın onların azabdan kurtulacaklarını sanma*”.(sûra Âl-i Imrân: 188).

Bu hadisi Buhârî, Müslim ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁶⁷⁴ Sahih İbn Hibban muhakkiki Şuayb el-Arnaût, hadis sahih olduğunu demiştir.⁶⁷⁵ Hadisin, Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, İbn Hibbân'ın *Sahih*'inde nakledilmesi ve Şuayb el-Arnaût'un görüşü dikkate alındığında *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

150. Hadis

Seyyid Kutub, Âl-i Imrân sûresinin 198. ayetini tefsir ederken verdiği hadis-i şerif⁶⁷⁶ kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

عن محمد بن كعب القرظي: قال عبد الله بن رواحة رضي الله عنه لرسول الله صلى الله عليه وسلم "يعني: لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ: اشترط لربك ولنفسك ما شئت. فقال: أَشْتَرِطُ لِرَبِّي أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَأَشْتَرِطُ لِنَفْسِي أَنْ تَمْنَعُونِي مِمَّا تَمْنَعُونَ مِنْهُ أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ، قال: فَمَا لَنَا إِذَا فَعَلْنَا ذَلِكَ؟ قال: الْجَنَّةُ، قالوا: ربح البيع، ولا نقيل ولا نستقيل .

Hiz. Muhammed Kâ'b el-Kurtubi (r.a) rivayet edildiğine göre : “Akabe gecesinde 70 kişi Resûlüllah 'a biat ettikten sonra, Abdullah b Revaha şöyle dedi: Ya Resûlüllah! Rabbin için ve kendin için dilediğini şart koş. Resûlüllah şöyle buyurdu: “Rabbim için, ona ibadet etmenizi ve hiçbir şeyi ona ortak koşmamanızı şart koşuyorum. Kendim için de kendinizi ve ailelerinizi koruduğunuz şeyden beni de korumanızı şart koşuyorum”. Ensar: Bunu yaptığımız takdirde bizim için ne var? dedi. Resûlüllah : “Cennet” diye cevap verdi. Ensar: Bu alışveriş kârlı oldu. Ne bu alışverişi bozarız ne de vazifeden affımızı isteriz dediler.

Bu rivayet daha önce de geçmişti ve orada rivayetin *zayıf* olarak değerlendirmesini yapılmıştır. (Bkz. Hadis No: 7)

⁶⁷⁴ Bkz. Buhârî, “Tefsiru'l Kur'ân”, 65; Müslim, “Münafıkların sıfatları ve Hükümleri”, 7 (2777); İbn Hibbân, *Sahih*, 11/34 (4732).

⁶⁷⁵ Bkz. İbn Hibbân, *Sahih*, 11/34 (4732).

⁶⁷⁶ Seyyid Kutub, *Fi Zılâli'l-Kur'ân*, 1/550.

2.4. Hadislerin Geçtiği Kaynakların ve Sıhhat Durumlarının Tablo Halinde Gösterilmesi

Aşağıdaki oluşturulan tabloda hadisler Kütüb-i Tis'a ve diğer kaynaklar olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu sayede bir hadisin Kütüb-i Tis'a'da hangi kaynaklarda ve kaç tanesinde geçtiğini görmek mümkün olacaktır. Ayrıca hadislerin sıhhat durumları hakkında da bilgi vermeye çalışılmıştır. Tirmizî'nin Sünen'inde geçen hadislerde ise varsa zayıf ravilerin durumları da göz önünde bulundurularak genellikle Tirmizî'nin verdiği hükümler aynen yazılmıştır. Bunlar dışındaki hadislerde, hadisin senedindeki raviler hakkında tespit edilen durumlar belirtilmiş, şerhlerde ve hadisin geçtiği diğer kaynaklarda verilen hükümler araştırılarak hadisin sıhhat durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Şekil 1: Hadislerin bulunduğu kaynaklar ve sıhhat durumları

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
1.	√	√	√	√	√	√		√	√		Sahih
2.					√					√	Zayıf
3.	√	√	√				√	√		√	Sahih
4.		√	√	√		√	√	√		√	Sahih
5.	√	√				√		√		√	Sahih
6.										√	Zayıf
7.								√		√	Zayıf
8.			√		√				√	√	Zayıf
9.					√	√		√		√	Hasen
10.				√				√		√	Zayıf
11.											Tespit Edilemedi
12.				√	√	√		√		√	Sahih
13.				√						√	Sahih
14.	√	√		√		√		√		√	Sahih
15.				√				√		√	Zayıf
16.	√							√	√	√	Sahih
17.	√	√	√		√	√		√		√	Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
18										√	Zayıf
19	√	√	√		√			√		√	Sahih
20	√	√	√		√						Sahih
21				√				√		√	Sahih
22	√			√		√		√		√	Sahih
23	√	√			√			√		√	Sahih
24			√		√			√		√	Sahih
25		√	√		√						Sahih
26	√	√	√					√		√	Sahih
27	√	√	√		√	√		√		√	Sahih
28				√		√		√		√	Hasen
29	√	√		√	√	√	√	√		√	Sahih
30				√	√			√		√	Zayıf
31	√	√	√					√		√	Sahih
32			√	√	√	√		√		√	Sahih
33		√	√			√					Sahih
34	√	√				√					Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
35	√	√	√	√				√		√	Sahih
36						√				√	Sahih
37			√	√	√	√		√		√	Hasen
38	√	√	√	√	√			√		√	Sahih
39	√	√	√	√				√		√	Sahih
40	√	√		√	√			√		√	Sahih
41			√							√	Hasen
42				√				√	√	√	Hasen
43	√	√						√		√	Sahih
44			√	√	√					√	Hasen
45			√					√		√	Hasen
46	√	√	√							√	Sahih
47	√	√								√	Sahih
48					√					√	Zayıf
49					√					√	Zayıf
50			√		√			√		√	Hasen
51	√		√	√							Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
52		√				√		√		√	Sahih
53		√	√	√				√		√	Sahih
54	√	√	√	√	√	√				√	Sahih
55	√	√									Sahih
56	√	√	√	√				√		√	Sahih
57	√	√	√					√			Sahih
58	√		√	√				√		√	Sahih
59				√	√			√		√	Hasen
60	√							√		√	Sahih
61				√				√		√	Sahih li Gayrihi
62				√							Zayıf
63		√	√	√				√		√	Sahih
64	√	√		√	√	√		√		√	Sahih
65	√	√	√	√		√		√		√	Sahih
66	√	√	√	√							Sahih
67			√	√				√		√	Sahih
68			√	√	√			√		√	Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükümü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
69										√	Sahih
70		√		√						√	Sahih
71	√	√	√	√		√		√		√	Sahih
72										√	Sahih
73	√	√						√		√	Sahih
74		√	√	√				√			Sahih
75		√		√		√		√		√	Sahih
76	√	√		√		√					Sahih
77				√				√		√	Hasen
78										√	Sahih
79			√		√				√	√	Zayıf
80		√	√				√	√		√	Sahih
81	√	√						√		√	Sahih
82				√				√		√	Sahih
83										√	Zayıf
84				√						√	Sahih
85	√					√				√	Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
86								√		√	Hasen
87	√		√	√							Sahih
88	√	√	√	√		√		√		√	Sahih
89			√		√						Sahih
90										√	Hasen
91	√	√		√		√					Sahih
92				√		√	√	√		√	Sahih
93										√	Hasen
94	√	√				√					Sahih
95	√	√	√			√					Sahih
96	√	√									Sahih
97		√	√	√				√		√	Sahih
98		√	√	√				√		√	Sahih
99					√			√			Sahih
100	√	√						√		√	Sahih
101				√						√	Zayıf
102			√					√		√	Hasen

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
103.	√	√		√	√						Sahih
104.	√	√						√		√	Sahih
105.	√	√	√	√							Sahih
106.	√	√				√					Sahih
107.								√	√	√	Zayıf
108.								√		√	Zayıf
109.										√	Zayıf
110.		√	√	√				√		√	Sahih
111.			√	√	√			√		√	Zayıf
112.			√					√		√	Hasen
113.				√						√	Hasen
114.			√	√	√			√	√	√	Sahih
115.										√	Hasen
116.	√							√	√	√	Sahih li Gayrihi
117.										√	Tespit Edilemedi
118.	√	√						√		√	Sahih
119.										√	Çok Zayıf

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Malik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
120.	√							√		√	Sahih
121.										√	Tespit Edilemedi
122.										√	Tespit Edilemedi
123.										√	Tespit Edilemedi
124.										√	Çok Zayıf
125.										√	Zayıf
126.	√	√	√								Sahih
127.										√	Zayıf
128.		√						√		√	Sahih
129.			√							√	Hasen
130.										√	Hasen
131.							√			√	Hasen
132.										√	Zayıf
133.										√	Çok Zayıf
134.										√	Zayıf
135.	√									√	Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hükmü
	Buhârî	Müslim	Tirmizî	Ebû Dâvud	İbn Mâce	Nesâî	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
136.										√	Tespit Edilemedi
137.								√		√	Zayıf
138.			√	√	√	√		√		√	Sahih
139.	√		√	√	√	√		√		√	Sahih
140.										√	Zayıf
141.	√	√									Sahih
142.			√	√						√	Zayıf
143.	√	√		√							Sahih
144.			√					√		√	Sahih
145.	√	√		√							Sahih
146.	√	√									Sahih
147.		√		√				√		√	Sahih
148.	√	√	√								Sahih
149.	√	√									Sahih
150.								√		√	Zayıf

Tablo 01: *Fî Zılâli'l-Kur'ân* adlı eserde (Sure Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân) geçen hadislerin sıhhatine göre dağıtımı

SIHHAT AÇISINDAN HADİSLER	HADİS SAYISI	YÜZDELİK ORANI
SAHİH HADİSLER	95	% 63,34
HASEN HADİSLER	20	% 13,33
ZAYIF HADİSLER	29	%19,33
TESPİT EDİLEMİYEN HADİSLER	06	% 4,00
MEVZU HADİSLER	00	00
TOPLAM	150	%100

SONUÇ

Seyyid Kutub, İslâm dünyasının son dönemlerde yetiştirdiği önemli düşünürlerden birisidir. Kaleme aldığı eserleri dünyanın birçok diline tercüme edilerek insanlığın hizmetine sunulmuştur. Eserleri arasında en büyük hacme sahip olan kitabı ise *Fî Zılâli'l-Kur'ân* isimli tefsiridir.

XX. yy müfessirlerinden Seyyid Kutub'un etkisi sadece yaşadığı Mısır'da değil, bütün Dünya'da yani modern ülkelerde büyük bir ilgi görmüştür Kur'ân-ı Kerim'i anlaşılır kılmayı amaçlayarak yazdığı *Fî Zılâli'l-Kur'ân* adlı eseri İslâm coğrafyasını büyük oranda etkilemiştir.

Tefsir geleneğine farklı bir soluk getiren bu eserde bulunan hadislerin ele alınıp incelenmesi büyük önem arz etmektedir. Yazıldığı tarihten itibaren bu eserin şöhreti kısa zaman içerisinde dünyanın muhtelif bölgelerine yayılmıştır. Bu tefsir, dirâyet tefsir geleneği içerisinde ictimâî ve edebî tefsir sistemi çerçevesinde yazılmıştır. Seyyid Kutub, tefsirinde ele aldığı bir konuyu güncel meselelerle bağlantı kurarak bütüncül bir tarzda okuyucusuna sunmaya çalışmıştır. O, tefsirinde klasik tefsir geleneğinden istifade etmiştir. Bununla birlikte toplumsal sorunlar çerçevesinde birçok konuyu ele alması yönüyle onun tefsiri, diğer tefsirlerden ayrılmaktadır.

Bu Çalışmada, Seyyid Kutub'un *Fî Zılâli'l-Kur'ân* adlı eserinin Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerinin tefsirinde geçen 150 merfû hadis-i şerifi tahrîc edip, onların sıhhat açısından durumları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'da rivayetler zikredilirken bazen hadisin sahabe râvîsi ve hadisin geçtiği kaynaklar bahsetmiştir.

Araştırmamızda Sahihayn'da geçen hadisler için fazla değerlendirme yapmadık. Çünkü İslam aleminde bu eserlerde yer alan rivayetlerin Sahih olduğu konusunda genel bir (mutabakat) görüş birliği hasıl olmuştur. Çalıştığımız hadîslerin önce kaynak ve sıhhat değeri bir bütünlük içerisinde ele aldık daha sonra ulaşılan sonuçları tablolarla sunmaya çalıştık. *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'da Fatiha, Bakara; Âl-i İmrân sûrelerinin tefsirlerinde toplam 150 merfu hadisin bulunduğunu tespit ettik.

Seyyid Kutub'un *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'ın (Sûre Fatiha, Bakara ve Âl-i İmrân)'da tespit edilen toplam 150 merfu hadisin 123 tanesi (%82,00) Kütüb-i Tis'a'daki kaynakların en az birinde bulunmakta, 21 tanesinin (% 14,00) Kütüb-i-Tis'a dışındaki kaynaklarda geçmekte, 6

tanisinin ise kaynaklarda tespit edilememiştir (%4,00). Bu hadislerin 95 tanesi (%63,34) Sahih, 20 tanesi (%13,33) hasen, 29 tanesi (%19,33) zayıf rivayetlerdir, Kaynaklarda tespit edilemeyen 6 tanesi (%4,00) hakkında herhangi bir hüküm verilememiştir, hiçbir mevzu hadis bulunamamıştır. Tespit ettiğimiz bu hadislerin çoğu sahih hadislerden oluşmaktadır. Zayıf hadislerin de çoğu Kütüb-i Tis'a'daki kaynaklarda geçmekte; çok az oranı hiçbirinde geçmemektedir. Tespit ettiğimiz verilen doğrultusunda, Seyyid Kutub'un *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'daki hadislerin çoğunun kütüb-i Tis'a'da bulunan, sahih ve güvenilir rivayetler olduğunu söylemek mümkündür.

Bu üç surede aktardığı 150 hadisin, 115 tanesinin (% 76,67) sahih veye hasen olduğu, 29 tanesinin (%19,33) zayıf olduğu tespit edilmiştir. Bu açıda tefsirin faydalandığı hadislerinin 3/4'ünün makbul rivayetler olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle çalıştığımız üç sure kapsamında rivayetlerin sıhhati açısından kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'da kaydedilen hadislerin hepsinin incelenmesiyle daha kapsamlı bir değerlendirme yapılabilir.

Tefsirine baktığımız zaman Seyyid Kutub'un sahih hadis kullanımına özen gösterdiği ve muteber kaynaklarla yer alan hadisleri eserine aldığı kanaatindeyiz. Onun, tefsirinde sahih hadisleri zikretmeye çalıştığı ve aynı zamanda hadis hakkında bilgi sahibi olduğunu ve çoğu hadislerinin sahabe rivayetlerine işaret ederek hadisleri naklettiğini görmekteyiz. Bütün bunlar, Seyyid Kutub'un tefsirini yazarken hadis ve sünnet konusunda ağırlıklı olarak güvenilir kaynaklardan istifade ettiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Ebû Bekir, el-Bûsîrî, *Misbâhu'z-Züccâce*, thk. Muhammed el-Muntakî, 4 Cilt, Beyrut:Dâru'l-Ârabiyye, 1403/1983.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî. *Müsnedü'l-Îmâm Ahmed b. Hanbel*. thk. Şuayb el-Arnâvût. 50 Cilt. b.y.: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.

Ahmed Cemâl el-Ömerî. *Dirâsâtü'l-tefsîri'l-mevdû'ili'l-kaşâşi'l Kur'ânî*. Kahire: 1986.

Alevî b. Abdulkadir Sekkâf. *Tahrîcu ehâdis ve âsâri kitâbi fî zilâli'l-Kur'ân*. Riyad: Dâru'l-Hicre li'n-Neşri ve't-Tevzi, 2. Basım, 1416/1995.

Aydınlı, Abdullah. *Hadis Istılahları Sözlüğü*. İstanbul: İFAV, 11. Basım, 2020.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî. *Delâilu'n-Nübüvve*. thk. Dr. Abdulmu'tî Kalecî. 7 Cilt. b.y.: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye ve Dâru'r-Rey-yan li't-türas, 1988.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî. *es-Sünenü'l Kübrâ*. thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ. 11 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 3. Basım, 1424/2003.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî. *Şuabu'l-Îmân*. thk. Dr. Abdülalî Abdülhamîd Hâmid. 14 Cilt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd li'n-Neşri ve't-Tevzi', 1424/2003.

Buhârî, Muhammed b. İsmail. *el-Câmiu's-Sahîh*. thk. Muhammed Züheyr Nâsiru'n- Nâsir. 9 Cilt. b.y.: Dâru Tavku'n- Necat, 1422/2001.

Buhârî, Muhammed b. İsmail. *el-Edebü'l-Müfred*. thk. Semîr b. Emîn ez-Züheyrî, 1 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Maârif li'n-Neşri ve't- Tevzî', 4. Basım, 1418/1998

Calvert, John. *Sayyid Qutub and the Origins of Radical Islamism*. New York: Oxford University Press, 2013.

Dârekutnî, Ali b. Ömer (v.385/ 995), *Sünenü'd- Dârekutnî*. thk. Şuayb el-Arnâvût. 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1424/2004.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî. *Sünenü'd-Dârimî*. thk. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî. 4 Cilt. Suudi Arabistan: Dâru'l-Muğnî li'n-Neşri ve't-Tevzi', 1421/2000.

Ebû Dâvud, Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî. *Sünenü Ebî Dâvud*, thk. Şuayb el-Arnaût. 7 Cilt. Beyrut: Dâru'r-Risâle, 1430/2009.

Ebû Ya'lâ el-Mevsilî. *el-Müsned*. thk Hüseyin Selîm Esed. 13 Cilt. Dımaşk: Dâru'l-Me'mûn Li't-Turas, 1404/1984.

Fehmi Ced'an, *İslami Yönetim Tartışmaları*. İstanbul: Yöneliş Yayınları, 1989.

Hâkim en-Nîsâbûrî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nîsâbûrî. *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*, thk. Mustafâ Ab-dülkâdir Atâ. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1411/1990.

Hasan el-Hudeybi. *İslam Dünyasındaki İnanç Sorunları*. İstanbul: İnkılab Yayınları, 1987.

Heysemî, Ebu'l-Hasen Nûrüddîn. *Mecmau'z-Zevâ'id ve Menbeu'l-Fevâid*. thk. Hüsâmeddîn el-Kudsî. 10 Cilt. Kâhire: Mektebetü'l- Kudsî, 1994.

İbn Adî, Ebû Ahmed Abdullâh, *el-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd ve Alî Muhammed Mu-avved, Beyrut: el-Kütübü'l-İlmiyye, 1418/1997.

İbn Belebân, Alâuddin Ali, *Sahîhu İbn Hibbân bi Tertîbi b. Belebân*, thk. Şuayb el-Arnaût. 18 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1408/1998.

İbn Cerîr et-Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el- Bağdâdî, *Câmiu'l-Beyân fî Te'vili'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2000.

İbn Ebî Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. . İdrîs er-Râzî. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. thk. Esad Muhammed et-Tayyib. 10 Cilt. Suudi Arabistan: Mektebetü Nezzâr Mustafa el-Bâz, 1419/1998.

İbn Hacer el-Askalânî. *Lisânu'l-Mîzân*. 7 Cilt. Beyrut: Dâirati'l-Maârifî'n-Nizâmiyye ve Müessesetü'l-A'lemî li'l-Matbûât, 2. Basım, 1390/1971.

İbn Hacer el-Askalânî. *Takrîbü't-Tehzîb*, thk. Muhammed Avvâme. 1 Cilt. Süriye: Dâru'r-Reşîd, 1406/1986.

İbn Hacer, el-Askalânî. *Tehzîbu't-Tehzîb*. 12 Cilt. Hindistan: Matbaatü Dâirati'l-Maârifî'n-Nizâmiyye, 1326/1908.

İbn Hibbân, Ebû Hatim Muhammed b. Hibban b. Ahmed el-Büsti. *es-Sikât*. 9 Cilt. Hindistan: Dâiratu'l-Maârifî'l-Osmaniyye, 1393/1973.

İbn Hişâm, Abdulmulik b. Hişâm b. Eyyûb el-Hımyerî el-Mea'firi, Ebu Muhammed, Cemâl Uddîn. *es-Sîretü'n-Nebeviyye li-İbn Hişâm*. 2 Cilt. Mısır: Mektebetü ve Metbia'tü Müstafa el-Bâbî el-Hublî, 1375/1955.

İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshâk b. Huzeyme es-Sülemî en-Nisâbûrî. *Sahîhu İbn Huzeyme*. thk. Muhammed Mustafâ el-Azamî. 2 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 2. Basım, 1424/2003.

İbn İshak, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr b. Hıyâr el-Muttalibî el-Kureşî el-Medenî. *es-Siyer ve'l-Megâzî*. thk. Süheyl Zekeriya. 1 Cilt. Beyrût: Dâru'l-Fikir, 1398/1978.

İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî, *Tefsîru'l-Çur'âni'l-Azîm*. thk. Muhammed Hüseyin Şemseddîn. 9 Cilt. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1419/1998.

İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî. *el-Bidâye ve'n-Nihâye*. thk. Abdullah b. Abdi'l Mühsin et-Türkî. 21 Cilt. el-Cîze: Dâru'l-Hâcer, 1997.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. *Sünenü İbn Mâce*. thk. Muhammed Fuâd Abdulbâkî. 2 Cilt. b.y.: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Ara-biyye, ts.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. *Sünenü İbn Mâce*. thk. Şuayb el-Arnaût. 5 Cilt. b.y.: Dâru'r- Risâle el-Âlemiyya, 1430/2009.

Jackson, Roy. *İslam'da 50 Önemli İsim*, ter. Nurullah Koltaş. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012.

Khatab, Sayed. *The Political Thought of Sayyid Qutub The Theory of Jahiliyyah*. New York: Routledge, 2006.

Khatab, Sayed. *The Power of Sovereignty: The Political and Ideological Philosophy of Sayyid Qutub*. New York: Routledge. 2006.

Mâlik b. Enes, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî. *el-Muvatta*. thr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 1 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyye, 1406/1985.

Mehdî, Fazlullah. *Ma'a-Seyyid-Ḳuṭub fî fikrihi's-siyâsî ve'd-dînî*. Beyrut: 1978.

Mizzî, Ebu'l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdîrrahmân b. Yûsuf el-Mizzî (742/1341). *Tehzîbu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl*. thk. Beşşar Avvâd Ma'ruf. 35 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1980.

Muhammed, Kutub. *1978 MTTB salonundaki konuşması "Muhammed Kutub'la Hasbihal"* (Sami Hocaoglu). İstanbul: Yeni Şafak, 11 Ağustos 2006.

Muhammed, Kutub. *1978 MTTB salonundaki konuşması; "Muhammed Kutub'la Seyyid Kutub üzerine bir söyleşi"* (Sıbgatullah Kaya). İstanbul: Girişim Dergisi, 1986.

Mustafa, Berakat. *Seyyid Kutub*. İstanbul: Risale Yayınları, 1987.

Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *Sahîhu Müslim*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyye, ts.

Müttakî, el-Hind Alaaudî Alî. *Kenzu'l-Ummal fî Sünen'l-Akvâli ve'l-Ef'al*. thk. Bekrî Hayânî. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1401/1981.

Nâsiruddîn, Elbânî. *Sahîhu ve Daîfu Süneni İbn Mâce*, b.y.: Mektebetü'ş-Şâmile, ts.

Nâsiruddîn, Elbânî. *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha ve Şey'ün min Fıkhihâ ve Fevâidihâ*. 6 Cilt. Riyad: Mekte- betü'l-Mearif li'n-Neşri ve't-Tevzi', 1995/2002

Nâsiruddîn, Elbânî. *Daifu Ebî Dâvud*. 2 Cilt. Kuveyt: Müessesetü Gurâsi li'n-Neşri ve-Tevzi', 1423/2002.

Nâsıruddîn, Elbânî. *Daîfu'l-Câmii's-Sağîr ve Ziyâdetuh*. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1408/1988./ b. y.: Mektebetü'l-İslâmî.

Nâsıruddîn, Elbânî. *Sahîhu ve Daîfu Süneni Ebû Dâvud*. b.y.: Mektebetü'ş-Şâmile, ts.

Nâsıruddîn, Elbânî. *Sahîhu ve Daîfu Süneni'n-Nesâî*. b.y.: Mektebetü'ş-Şâmile, ts.

Nâsıruddîn, Elbânî. *Sahîhu'l-Câmii's-Sağîr ve Ziyâdetuh*. 2 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, ts.

Nâsıruddîn, Elbânî. *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe ve'l-Mevdûa ve Eseruhe's-Seyyi'ü fi'l-Ümme*. 4 Cilt. Riyad: Dâru'l-Maârif, 1412/1992.

Nesâî, Ebû Abdırrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî. *es-Sünenü's-Süğra*. thk, Abdulfettâh Ebû Gudde. Halep: Mektebu'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 2. Basım, 1406/1986.

Nesâî, Ebû Abdırrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî. *es-Sünenü'l-Kübrâ*. thk. Hasan Abdülmün'im Şelbî. 10 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.

Sarmış, İbrahim. *Bir Düşünür Olarak Seyyid Kutub*. Ankara: Fecr Yayınları, 1992.

Seyid b. Mensûr, Ebû Usmân Seyid b. Mensûr b. Şu'ba'l Hurâsân. *et-Tefsiri'm-Min Süneni Seyid b. Mensûr*, thk. Dr. Seyid b. Abdillâh b. Abdil-Aziz Âl-i Hamîd. 5 Cilt. Riyad: Dâru's-Samî'î li'n-Neşri ve't-Tevzî', 1417/1997.

Seyyid, Kutub. *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 4 Cilt. Kâhire: Dâruş-Şurûk, Beyrut, 2-3. Basım, 1423/2003.

Suyûtî, Celâlüddîn. *ed-Dürrü'l-Menûr*. Beyrût: Dâru'l-Fikkr, ts.

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî. *el-Mu'cemu's-Sağîr*. thk. Muhammed Şekûr Mahmûd el-Hâc Emrîr. 2 Cilt. Beyrut: Mek-tebetü'l-İslâmî, 1405/1985.

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî. *el-Mu'cemu'l-Kebîr*. thk. Hamdî b. Abdülmecîd es-Selefi. 25 Cilt. Kâhire: Mektebetü İbn Teymiyye, 2. Basım, 1415/1994.

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî. *el-Mu'cemu'l-Evsat*. thk. Tarık b. Avdullah b. Muhammed ve Abdu'l-Muhsin b. İbrâhîm el-Hüseynî. 10 Cilt. Kâhire: Dâru'l-Harameyn, ts.

Tayâlisî, Ebû Dâvud Süleymen b. Dâvud b. el-Cârûd et-Tayâlisî. *el-Müsned*. thk. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî. 4 Cilt. Mısır: Dâru'l-Hicre, 1419/1999.

Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre et-Tirmizî. *Sünenü't-Tirmizî*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmiyye, 1998.

Wimelius, Malin. *On Islamism and Modernity Analysing Islamist Ideas on and Visions of the Islamic State*. Department of Political Science, Ph. D. Thesis. b.y.: 2003.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el- Fârikî ed-Dımaşkî. *Dîvânu'd-Duafâ ve'l-Metrûkîn*. thk, Hammâd b. el-Ensârî. Mekke: Mektebetü'n-Nehdatü'l-Hadîs, 1387/1967.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn. *el-Muğnî fi'd-Duafâ*. thk. Dr. Nûreddîn Atar. byy.: ts.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn. *Târîhu'l-İslâm ve Vefayâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. 15 Cilt. byy: Dâru'l-Garbi'l-İslâî, 2003.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn. *Mîzânu'l-İ'tidâl*. thk. Alî Muhammed el-Becâvî. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rifeti li't-Tabâati ve'n-Neşri, 1963.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn. *el-Kâşif fi Ma'rifeti Men Lehû Rivâyetün fi'l-Kütübi's-Sitte*. thk. Muhammed Avâma Ahmed Muhammed Namru'l-Hatîb. Cidde: Dâru'l-Kıbleti li's-Sakafeti'l- İslamiyye, 1413/1992.

Zeylâî, Cemaluddin, Ebû Muhammed Abdillâh b. Yûsuf b. Muhammed. *Tahrîcü Ehâdîsi'l-Keşşâf*. thk. Abdullâh b. Abdir-Rahmân es-Sa'd. 4 Cilt. Riyad: Dâru İbn Huzeyme, 1414/1993.

Zollner, Barbara. *The Muslim Brotherhood: Hasan al-Hudaybi and ideology* (Routledge Studies in Political Islam). USA-Canada: Taylor and Francis, 2009.